

PAMĚTI

městečka Napajedel

a dědin k panství Napajedelskému ode
dávna příslušných.

SESTAVIL

V. PRASEK.

VE VELKÉM MEZIŘÍČÍ.

Nakladatel: J. F. ŠAŠEK, knihkupec.

Knihtiskárna J. F. ŠAŠKA, ve Velkém Meziříčí.

PŘEDMLUVA.

čkoli Napajedla jsou městečkem nepatrným, nemysliž laskavý čtenáři, že proto jejich dějiny pro všeobecnost nemají zajímavosti.

Právě naopak, co do hojnosti památek pro poznání předůležitých zjevů kulturních a mravopisných, málokteré město Moravské může se vyrovnati Napajedlům. Z té příčiny, poněvadž dotud v místopisech ke kulturní stránce méně se prohlíželo, ač předce nás každého nejvíce zajímá otázka: „Kterak se lidé t e h d a m ě l i,?“ čím více laskavý čtenář tuto nalezne zpráv o starším společenském životě našich předků a jich rozmanitých zřízeních, tím ochotněji dosvědčí, že kulturní dějiny Napajedelské přispěti mohou k poznání dějin také jiných měst moravských a českých.

Vždyť na př. právo hrdelní, rychtářské, horenské, městský a hejtmanský úřad, cechovní řád a jiná zřízení, poznáváme-li je z Napajedelských zápisů: poznali jsme je zároveň i pro ostatní všecka města.

Když tato pochvalná slova píši, mám na paměti toliko vzácné a hojné písemné památky: o tom, kterak jsem ty dějepisné i kulturní prameny spracoval, zůstávají šetrnému a shovívavému čtenáři posouditi. Za tou příčinou nemohu se tajiti, jakým pravidlem jsem se spravoval při své práci. Předně radou Palackého, „abychom vlast svou skrze místní dějepisy

hleděli spojití“ t. j. snažil jsem se události v Napajedlích sběhlé slučovati s obecnými dějinami, tak aby skrovné zprávy, zejména starší, nabyly svého zařazení a vysvětlení.

Z této snahy pošel pořádek letopisný, čím sice věci k sobě náležitě zdánlivě se trhají, ale často, že každá svou dobou položena jest, nabývají netušeného významu na př. obnovení listu ševcovského r. 1649. vysvětluje tehdejší snahu po konečném vykořenění haeresie.

Preze to všecko vyhybal jsem zbytečnému drobení, aniž bych porušoval letopisný pořádek, a v náhradu za ohlavení souborná, jaká při dějepisech umělých (že látky je dostatek) jsou možná, hleděl jsem vyzpytovat životopisy a skutky jednotlivých pánů Napajedelských a události za jejich panování sběhlé tak zařaditi, aby jedno druhé doplňovalo, ješto předce páni v záležitostech poddanské tak zasahovali, jako králové v běhy svých říší a naopak, třebas to nebylo vždy tak patrné jako na př. u p. Jana z Rotale.

Třetím úmyslem bylo položití do toho spisu dostatečný výbor listin pro poznání úřední řeči české, jak se jí ve všelijakých potřebách užívalo, aniž by se nějaké upřílišení vytýkati mohlo.

Konečně varoval jsem se všelijakého přibírání věcí cizích a všeobecných, pokud se aspoň prostředně netýkaly Napajedel a jich pánů.

Posléze pokládám sobě za příjemnou povinnost, poděkovati všem těm pánům, kteří mně všelijak nápomocni byli shledáváním, propůjčováním, opisováním pomůcek k tomu spisu potřebných, zejména velebným a důstojným pánům, děkanu Napajedelskému P. Fadrusovi, farářům Alinkovskému, Pohořelskému a Spytinovskému, panu starostovi Napajedelskému, panu zemskému a říšskému poslanci Skopalíkovi, pánům

učitelům Napajedelským, právníkovi Sudolákovi a j. této práce mnohým příznivcům. — Nejpřednější dík ale náleží panu J. F. Šaškovi, majiteli knihtiskárny ve Velkém Meziříčí, že za časů místopisům ještě nepříznivých o vydání této skrovné práce se postaral.

Kéž by spis tento l. čtenářům tak příjemný byl na čtení, s jakým potěšením o jeho sepsání jsem po 3 léta pracoval!

V OLOMOUCI, den sv. Václava l. P. 1881.

V. P.

Seznam pramenů českých.

1. Obecní kniha Napajedelská (gruntovní, sirotčí a fojtovská) založená r. 1644. — 2. Obecní kniha Otrokovská, založená okolo r. 1560. — 3. Listiny z obecní truhlice Napajedelské. — 4. Spisy z obecní truhlice Spytynovské a Topoleuské. — 5. Spisy z obecní truhlice Alinkovské. — 6. Listiny z důchodu Napajedelského — 7. Matriky Napajedelské (české, latinské, německé). — 8. Spisy z cechovních pokladnic ševcovské, řeznické, hručiřské, kožešnické, krejčířské, stolařské a tkalcovské. — 9. Právo horenské Napajedelské. — 10. Horenská gruntovní kniha Spytynovská. — 11. Paměti Havránkovy. — 12. Paměti Spytynovské, jež opsané laskavě propůjčil důst. p. farář. — 13. Kopiař listů posilací kněze biskupa Vilima Prusinovského na r. 1568. — 14. Zrcadlo markrabství Moravského, jež l. 1593. vydal. Bart. Poprocký. — 15. Karla Staršího z Žerotína zápisy o soudě panském, vydal V. Brandl. — 16. Téhož listy, vydal týž. — 17. Knihy půhonné od téhož. — 18. Naučný slovník. — 19. Palackého dějiny. — 20. Téhož Archiv Český. — 21. Staří letopisové čeští, r. 1829. od téhož vydané. — 22. Rukověť literatury české, vydal J. Jireček. — 23. Památky, časopis pro archaeologii. — 24. Sněmy Moravské (české i německé). — 25. Sbíрка kázání tištěných, chovaná v c. k. bibliotece Olomucké. — 26. Přenského paměti Hradištské, vydal D'Elvert. — 27. Dějiny města Hradiště, vydal J. E. Vitásek. — 28. Páni z Boskovic, vydal A. V. Šembera. — 29. Paměti Otrokovské. — 30. Kniha pro každého Moravana od p. Brandla. — 31. Časopis Č. Musea. — 32. Časopis Matice Moravské. — 33. Rukopis řečený „Sedláci ze Šibnic.“ — 34. Tovačovská kniha nálezů (ruk.). — 34. Slovenský letopis. — 35. Sbíрка p. Skopalíkova atd.

Prameny latinské. 1. Codex diplomaticus Mor. I—X. — 2. Erben Regesta Bohemiae. — 3. Sommersberg. rer. Silesiarum scriptores. — 4. Dobner Monumenta. — 5. Desky zemské Moravské vydal Petr rytíř Chlumecký. 6. Analecta Quassicensia, do matriky Kvasické zapsal farář Mat. Moritz. — 7. Pešiny z Čechorodu: Mars Moravicus a j.

Prameny německé. 1. Úřední gruntovní knihy Napajedelské. — 2. Švojova topografie Moravy. — 3. Volného topografie Moravy. — 4. Volného církevní topografie. — 5. Dudík. Mähr. Geschichtsquellen. — 6. Téhož: Schweden. — 7. Schriften der hist. stat. Section der m. schles. Ackerbaugesellschaft. — 8. Notizenblatt, vydává D'Elvert. — 9. Gindelyho dějepis bratří Českých a j.

Poloha městečka Napajedla.

Jakož znalci geologie ne bez důvodů dokazují, že kdysi celá Hanná byla jedním jezerem výšinami, jež „hříbčci“ a jinak slovou, na jich uzavřeným, časem pak že voda hráz svou přirozenou právě tu u Napajedel prohlo-dala: utvořila se úžlebina, kterou nyní Morava protéká, a vrchy druhdy spojené „Maková“ a „Kalvarie“ *) dosti daleko od sebe rozstoupily. V této dosti dlouhé úžlebině po levém břehu řeky Moravy rozkládá se městečko a to tak, že řada domů Moravy nejbližší nejniže, ostatní řady výše výš ke Kalvarii položeny stojí.

Poněvadž pak úžlebinou Napajedelskou vedla od starých časů veliká obchodní cesta, v 17. století ještě „královskou“ zvaná, pochopitelně, ona se lehko uzavřít dala, že v ní nějaká osada již v dávných časech založena byla. —

Ta osada neměla a nemohla mítí té podoby, jako nynější městečko.

Nejstarší částí Napajedel jest „Kapla,“ do nedávna ostrov, na kterém se rozkládala tvrz, z níž zbytky základů až do Moravy zabíhají. Možná, že teprve r. 1772. velikým požárem zbytky hradu starého dokonale rozmetány jsou, takže rozměry jeho nemohou býti stopovány, ježto celé „zamčisko“ nyní chalupami jest zastaveno.

Okolo tvrze k pravdě podobno rozkládala se stará osada, která na kapli jakožto ostrově tím více místa mítí mohla, čím menší byla a čím patrnější jest, že kdysi ostrov ten byl větší, poněvadž Morava jedním ramenem tekoucím lukami „za zamčiskem,“ druhým tu, kdež příkop dotud úplně nezasýpaný městečko od Kaple dělí, jej obtékala.

*) Ten vrch proto tak slove, že na něm r. 1731 regent panský založil křížovou cestu.

A tento ostrov i s tou starou tvrzi jest dějepisně památný, poněvadž ryk válečný jen k němu se odnáseti mohl.

Když ves Napajedla učiněna jest městečkem, toto začalo se rozkládati po levém břehu Moravy mezi branami „horní“ a druhou „dolní;“ nejvýše stála humna, za nimiž až do r. 1540. byla veliká panská zahrada. Kterou zahradu když p. Pavel z Žerotína na podsedky rozprodal, zvětšeno jest městečko o „záhumení“ a „zábrani.“

Touže dobou asi (1540) vznikla část řečená „na podsedkoch.“ Za dob novějších vzrostla stavení na Chmelnici *) a „Žabinci.“

Památné budovy.

Starý zámek kdy vystavěn jest na místo tvrze, není povědomo, avšak patrně jest, že stál v těch místech, kde panský důchod a cí. úřady jsou umístěny. O tom starém zámku („antiqua arce“) děje se zmínka r. 1772., že na něm shořela střecha a v noci na to (1. listopadu) zapadla chodba ve vrchním poschodí, při čem 6 osob zabito a jedna udušena jest. (Matr.)

Tehda stál již nový zámek, který se dne 12. dubna l. 1764. počal stavěti a v březnu 1769. bylo při něm ještě lešení. Při tomto krásném zámku jest veliký park kolem do kola ohražený. Zámek ten získal velice, když vrchnost od měšťanů polní cestu vedoucí na „záhumení“ koupila a potom nová cesta od mostu k zámku jest vedena, čím se přispělo k úhlednosti i městečka samého, poněvadž bylo třeba několik domků odkoupiti i jinde pravidelněji vystavěti.

„Malý zámek“ býval druhdy svobodným domem panskému lékaři od hraběnky Kobenclové darovaný. Od jeho dědiců přešel zase r. 1866. na vrchnost a slove tak proto, že v něm obydli své měla hraběnka Strachvicova až do r. 1881.

Kromě jiných někdy vrchnostenských stavení jako

*) Chmelnice byla tuším majetkem obecním; tam r. 1778. povolila obec invalidovi Klableňovi vystavěti chaloupku, za které místo i za zahradu dal 34 R.

mlýnu, palírny, hostince u koruny*), zpomeneme s olárny. V ní bylo kdysi skladiště soli pro celé okolí, z čeho vznikal znamenitý obchod, kterým se zanašeli zvláštní prodavači, „solaři“ čili „solníci.“ V Napajedlich byl tuším jen jeden solář, který v solárně sůl prodával. Zachovalat se zpráva, která maminka jistá okolo r. 1770. posílajíc dcerušku pro sůl jí nařídila, aby se u Kaple sv. kříže pomodlila.

Napajedelské lázně (sírkové), ač svého času byly dosti hojně navštěvovány — bylo při nich pro hosti 19 bytů — vystavěním cukrovaru vzaly za své.

Starý kostel farní stál na prostranství vedle fary, níže kostela nynějšího, jakož dotud ještě rozměry jeho podle udání paně děkanova pozorovati lze, když táje.

Tento starý kostel byl několikráte opravován. Tak věž postavena jest r. 1580, jak český nápis paně Jětrichův z Žerotína a jeho manželky, paní Barbory z Bibrštejna svědčil, a r. 1597. kůr jest obnoven. Tamtéž byl oltář sv. Rocha a Šebestiana založený a zaslibený na odvrácení moru tehda r. 1566. v Napajedlich panujícího. V témže kostele Napajedelští páni měli svůj pohřeb, ba ještě „r. 1699. v měsíci Juní 19. dne pochován jest . . . v žebračce p. Václav Horáček někdy purkrabí.“ Na témže kostele konec 17. století byly i hodiny.

Nový kostel začal se stavěti r. 1710, načež do něho ze starého kostela dva skvostné náhrobky pánů z Žerotína jsou přeneseny. — Okolo tohoto nového kostela byl hřbitov, jako dotud některé náhrobní nápisy ve zdech zahradních svědčí. **)

Že se jak při tomto kostele, také při kapli sv. Kříže až do záповědi JMČe Josefa pochovávalo, jest na snadě; načež nový hřbitov s panskou hrobkou založen jest.

Fara byla již r. 1416. v Napajedlich a stála stará fara tu, kde nová, ač měla polohu jinou; tuto nynější

*) Panská hospoda byla v Napajedlich již r. 1611. a vystavěna jest na velikých rozměrech okolo r. 1760. od hraběte z Rotalu, jak rodinný erb na hostinci u koruny svědčí.

**) „L. 1743. dne 10. Juní dokonat Bartolomieg Parma rediez ze Zabrzeha w stawu panickim byl mytním pisarzem.“

„Jan Lubalik usnul w Panu dne 26. ledna 1752 wieku swego 52 leta.“

faru z tvrdého staviva zbudoval farář Jan Požárník *) rodák Zahlenický, který jsa předtím v Kvasicích tamtéž faru vystavěl. (Pam. Kvas.)

Špitál a škola. Ok. r. 1690. v jednom domě byla světnice pro „žebráky,“ druhá školou. Chudický ten špitál založil někdejší Bystřický farář Švach.

Rotalská kaple,“ v níž okolo r. 1625. pohřbena jest Maria hraběnka Thurzovna, stála tuším na ostrově který odtud asi své jméno „Kapla“ má, což by se poněkud shodovalo i s tím, že jméno „Kapla“ teprvé r. 1772. se vyskytuje, kdy ještě byla „Kaple sv. Kříže.“ Tato kaple trvala od r. 1760—1785 a vznikla z bratrského kostela.

Kdy se Napajedlané byvše r. 1416. již stoupenci učení Husova dali na bratrskou víru nelze ustanoviti, ale dá se mysliti, že teprvé za panování pánů z Žerotína dostali bratři převahu. Bratrský zbor a kostel r. 1580. na novo vystavěn jest na pozemcích čísla 88 parc. a 66. Kostel pak stál na parc. č. 88, nebo říká se číslu 66. „Ranofrej u zboru“. Že obě čísla jedním pozemkem bývala, ukazuje okolnost jedna, že č. 88. nemá zahrady, poněvadž všecka náleží k č. 66.; druhá, že staré základní zdi z jednoho čísla do druhého se táhnou. Což se dá vysvětliti tím, že po vypuzení z Napajedel bratří, tuším p. Jan z Rotalu, na zborovém pozemku zřídil podsedek.

Zřejmá o tom zpráva k r. 1691. matriky děkanství Hradištského zní: „Jsou také pole a sady, jichž dotčení bratři užívali, alevšak, že v témž místě blíže opuštěného kostela, v kterémž místě sami bydleli, zřízen jest podsedek, obyvatel toho podsedku, jako i zahrady u kostela položené, jich užívá.**)“

Z toho viděti, že r. 1691. ještě stál opuštěný kostel bratrský, na jehož místě r. 1760. „za p. hraběte Františka z Rotalu jest vystavěna kapla sv. kříže“ (Havr.) Tato kaple nevyhořela sice r. 1772. ač od ní

*) Kam se poděly Požárníkovy paměti o tureckých vojnách?

**) Kromě pole a sadů k č. 66. náležitých drželi bratři patero sadů: dva „pod dubovou“, „Olřady“, „za mlýnem“, „Titěže“, též louku“ „v luhu u bezedného jezera“, což vše nyní k farnosti patří.“ (Matr.)

počínaje napořáde všecko popelem lehlo, ale stalo se tak r. 1785, jak v týchž pamětech Havránkových čteme.

Požár byl prudký, nebo i zvon, který zároveň byl cimbálem, se rozlil a také hodiny spadly*.)

Vyhořelá kaple dostala se obci, která ze staviva zhylého hned vystavěla novou sýpku**) jak svědčil nápis: „Gratae posteritati 1785.“ V té sýpce r. 1858. se vyučovalo, když se stavěla nová škola.

Když ale r. 1879. soukromník sýpku zakoupil a na jednopatrový dům upravovati dal, nechaly se staré pevné zdi státi, ale že se na prostranné sklepy kopalo, přišlo se na mnoho koster vápnem zasýpaných a také na porůzné kosti. Kostry vápnem zasýpané pocházely patrně z časů novějších, ostatní však z časů bratrských, jelikož víme, že tam v kostele bratrském mrtvé pochovali.

Kladnice kde stála, nelze určití, aniž víme kde soudnici***) měli, v níž zasedal úřad Napajedelský, když ještě hrdelní právo vykonával; ovšem dá se s jistotou hádati, že pranýř postaven byl u jatek, kdež kamenný asi sáhový sloup do nedávna se povaloval, až jej před některým časem do základů blízkého stavení upotřebili. Nedaleko pranýře že mívají kdysi pověstnou „kládu“ a „trdlici“ i s „oslem“, to se dá domyslet. „Spravedlnost“ čili šibenice, že pušela na „Šibenkách“, samo jméno ukazuje a také ta okolnost, že tam nalézají kostry lidské.

Jméno Napajedla vykládá se obyčejně ze slova napájetí i učiněna také na to pověst, že prý sem dobytek ze sousedních statků (z Malenovic) napájet honili. Tomu sotva bude tak, poněvadž sousední panství vodu buď svou, nebo Moravu blíže měla a mají; avšak hledíce k podobnému jménu při městě Táboře, kdež část

*) Kusy toho zvonu a kolo železné z hodin půlorlojových byvše nepochybně po požáru ke stavení č. 66. ukládány zůstaly tam o málo sto let ležeti, až je nedávno majitel č. 66. p. Beneš („Ranofrej u zboru“), když své stavení rozšiřoval, nalezl a uschoval. Na některých kusech čtou se zbytky nápisu: N [A P] T [I (?)] A (?) [*].

**) Stará sýpka stála mezi pivovarem a mlýnem r. 1772. (Matr.)

***) K roku 1747. jmenuje se „role protiv sudniczy ležící“ (Ob. kn.)

předměstí také Napajedla slula *) a to právě v místě, kde se dobytek pohodlně napájeti mohl. — Tábor jest vysoko na skalisku postaven : — dáme spíše za pravdu, že Napajedla jméno své dostala, jakožto přirozená stanice při důležité cestě obchodní, u které byl pohodlný brod přes Moravu. I míníme ovšem, že tuto obchodníci i vojska své dobytky napájeli. A čím známější byla obchodníkům široko daleko tato stanice pro tuto vlastnost, jakožto skutečná „napajedla,“ **) tím snáze mohlo zaniknouti jiné snad rodové jméno její.

*) Viz „Památky arch.“ X.

**) Forma : „Napajedly“ jest chybná a z listin neznáma ; že pak v 6. pádě sluší psáti po starém „v Napajedlích“ anebo po novějším v Napajedlách, nikoli Napajedlech, s dostatek bohdá jsem prokázal v „Komenském“ na r. 1881.

I. Napajedla zbožím zeměpánů, (králův Českých a markrabí Moravských.)

Dějiny starých Napajedel.

Krajina, v níž Napajedla jsou položena, byla ve 12. století již hojně obydlena i zachoval se nám seznam vesnic a statků ke kostelům Moravským náležitých, který seznam r. 1131. pořídil biskup Olomucký Jindřich Zdik. Podle té listiny*) r. 1131. ke kostelu Přerovskému, kdež tehdy bylo sídlo arcijáhna, hleděly vesnice buď celé, buď na díle: Na telmacoue (Tlumačov) Otrocouicich (Otrokovice), Lutincicich = Litenčice atd. Ke kostelu Spytihněvskému příslušely: Jarohněvice, Kostelec, Sadovice, „Rusou“, Velehrad, Praksice, Biskupice (troje), Zablacaz = Zablatany, Nesaticicich = Nesatice, Stříbrnice, Tučapy, „Prestaz“ = Přestany, Kostelany, Cetochovice, Sirakovice, Divoky, Soběhřiby, „Ognieskovicich“ = Ohništkovice, „Na lubney“ = Lubná, Kvasice, „Na beloue“ = Bělov, Hizle, Vazile = Vasilsko, Ořechové, „Na brode“ = Brod, Opatovice, Mladotice, „Sobnouo“, „Vneradici“ = Uněradice, „Ozcicich“ = Hoštice (?).

V tomto seznamu, ač několikrát se mluví o všech s Napajedly sousedících, Napajedla se nejmenují, avšak l. čtenář pozorovati mohl, že mnohé vesnice se zpomíná, které nyní více není. Kdož ví, neshlula-li Napajedla dříve Uněradice, Přestany Ohništkovice nebo podobně? Zaroveň poznává se, že byla-li tu, kde nyní Napajedla jsou, nějaká osada, ta že na prosto zastiněna zůstávala přede slávou znamenité osady Spytihněva, k jehož kostelu tolik vesnic slušelo.

*) Viz diplom. Mor. k r. 1131.

Když k roku 1228. král Český Přemysl Otakar I. konventu a klášteru Velehradskému všelijaká nadání činil, vyměřily se i hranice panství Velehradského a to takové: „Potok Pezhka (= Bezka,) který teče na sever; k západu: kámen, jenž slove kralow stol*), odtud hora, jež slove Zhcala (= Skála); potom obejda les Újezd a Polešovice a tak směrem na ostrov do Moravy“ (Erben reg. Boh. I. 394). Té věci zpomínáme proto, poněvadž Volný (IV. Velehrad) vyslovil domněnku, jakoby hora Skála a nynější Skalka (= „na skalce“) jedno bylo. Bylo-li by tomu tak, jak Volný míní, nynější Napajedelské panství bylo by tehda spadalo v majetek kláštera Velehradského. Tomu ale není tak, nebo vrch „Skála“ jest onen severozápadně od Králova stola. Jsouť i hranice vyměřeny od potoku Bezky na Králův stůl až po Skálu; jižní pak hranice šla od ostrova u Nenakuníc na severozápad okolo Polešovic a Újezda (nyni Újezdce) k Velehradu zase do potoku do Bezky. Kteráž věc, že Napajedla neslušela k panství Velehradskému také patrna jest z toho, ano tehda buď na díle, buď zcela vesnice k panství Velehradskému náležely tyto: Kostelany, Nenakunice, Polešovice, Boršice, Újezd, Zlechov, „Setsche,“ kostel Svyatý, Huštěnovice, Babice, Mařetice, Popovice, Břest, Chvalkovice, Bařice, Jarošov, Vážany, Domankovice, Mistrín, Veliká, Tupesy, Zablaňany atd. (tamtéž.)

A divná věc, když král *Přemysl Otakar II.* město Uherské Hradiště zakládal, tolikéž mlčí se o Napajedlich, ano ani král Jan když sousední dvě vesnice Topolné a Svyatý, též Skalku, r. 1318 biskupovi Olomuckému zapisoval, ani v tomto zápise Napajedel se nezpominá. Z toho však ze všeho na jevo jde, jakkoli se o Napajedlich mlčí, že krajina, v níž Napajedla stojí, majetkem byla zeměpánův, jakým až do počátku 16. století zůstala.

Hledíc pak k tomu, že v Napajedlich později nalezáme zeměpanskou tvrz a osada tou měrou se zmohla, že ve 14. století na městečko povýšena jest, věrojatně teprve po zkáze Svyatého zejména pak na konec 13.

*) Pověsti o králově stole viz Not. 1857.88.

století zmáhati se počala, což tedy bylo asi po založení města Hradiště.

Že však tvrz postavená v úzlabině bránící přístupu na Haunou a zároveň uzavírající vchod do údolí Dřevnice vojenskou důležitost měla, to bude pochopitelno, a čím blíže byla hranic Uherských, tím častěji okolo ní shlukala se vojska cizí. Máme sice velmi málo určitých zpráv, že ryk válečný z přímá k Napajedlům se odnášel, ale neobyčejné množství nalezených mlatů na Malenovsku *) svědčí mnohým a krutým bitvám v nejbližším okolí svedeným. **) Z těch časů, kdy s určitostí předpokládati můžeme, že Napajedla již stála, zpomeneme tuto nájezdů do Moravy pověstného Matěje Trenčanského, který se svého hradu Trenčina tak ohromné škody východní Moravě (tedy i Napajedlům, ješto voje jeho až k Hradišti zabíhaly) činil, že sám *král Jan* r. 1315. válečnou výpravu proti němu učinil a jemu kromě Uh. Brodu, Vyzovic a jiných hradů Moravských také Veselí odňal. Dotknouti také můžeme, že r. 1323. dne 18. září král Jan v Hodoníně šťastně smlouvy s Leopoldem, knížetem Rakouským i s králem Uherským dokončil, kterého sjezdu mnoho knížat se účastnilo.

V ty časy byla Napajedla osadou malou, jak se domyslíti dá, a rozkládala se nepochybně jen na bývalém ostrově, který nyní „kapla“ slove. A syn svrchupsaného krále Jana, Karel, potomně IV. nazvaný, stal se Napajedlům, jako jiným městům Moravským, nejpřednějším zvelebitelem.

Dějiny nových Napajedel.

Za panování *Karla IV.*, jakožto markrabě Moravského (1333—1349) a potom krále Českého veliké nějaké neštěstí přišlo na Napajedla, anebo Napajedelští velice nějak se zasloužili o vlast, poněvadž se jim po roce 1340. z jeho obdarování dostalo majestátu na dříví

*) Zdělil důst. p. farář P. Al. Potěhník.

**) V letech šedesátých nalezen jest v poli na Topolsku vzácný kord, který kam se poděl, výzvěděti nemohl, známý náš starožitník pan farář Al. Potěhník.

brání z lesů řečených „Hříběci“ a „Luži.“ To že se stalo po roce 1340, víme z listů krále Zikmundova, v němž, že od císaře Karla takové obdarování učiněno jest, se dokládá.

Kdyby z listin na jisto vycházelo, že týž císař a král Karel Napajedelským pustil i odmrt*), jak Volný (IV. 329) praví, byla by Napajedla mezi nejpřednějšími městečky Moravskými, která takové svobody dosáhla; zároveň bychom na jisto souditi mohli, že ves Napajedla z obdarování téhož slavného panovníka městečkem učiněna jest. Ale list Vladislavův, kterého se náš slovník topograf dovolává, zpomíná sice, že Napajedelským obdarování na odmrt shořelo, než o tom tam nic nestojí, aby právě od císaře Karla bylo posláno. Proto nemůžeme Volného tvrzení za spolehlivé pokládati, že již okolo 1344. Napajedla byla městečkem, nebo teprve k r. 1371. určitou zprávu máme, že Napajedla byla městečkem.

Nicméně hledíce ke Karlovu obdarování na dříví brání z lesů markrabských, povýšení vsi Napajedel na městečko z vůle Karlovy míti můžeme za věc dosti možnou.

Proměna pak vsi na městečko neudála se za oněch časů beze zevnějšího osady rozšíření; pročež pokládáme za podobné k pravdě, že stará Napajedla dotud stojící na ostrově přístavěním náměstí na svahu Kalvarie jsou rozmnožena. Zda-li městečko se též uzavřelo a opevnilo, jak tomu svědčí ta okolnost, že ještě v 16. století se mluví „o horní bráně,“ **) vedle níž třeba i „dolní“ mysliti, nebudeme tvrditi, ale jisto jest, že městečko rozkládalo se tehda toliko mezi nynější palírnou asi po solárnu, takže čásť „záhumení“ nazvaná skutečně tehda záhumením byla.

Karel IV. pro příčiny obecně známé jakožto král Český markrabství Moravské r. 1349. vzdal bratrovi

*) Jako statky panské, když majitel bez potomků zemřel, na zeměpána spadaly, tak i poddaných majetek na pána přecházel, pročež nikdo nemohl statků svého poručiti, komu by chtěl. Při tom častěji dávaly se veliké křivdy příbuzným. Z té tedy příčiny puštění odmrtu je velikým dobrodiním.

**) Pan prof. Šytka míní, že netřeba na nějaké opevnění mysliti, ovšem ale na jednoduchou ohradu, takže město skutečně branami (vraty) zavíráno býti mohlo.

svému *Janu Jindřichovi*, aby je tak, jako druhdy sám za otce Jana, spravoval. Za tohoto nového markrabě, který panoval od r. 1349—1375. udála se v Napajedlích mezi léty 1350—1366. příhoda, která pro dějiny Napajedel. že v nálezech městského práva Brněnského šťastně zapsána byla. pamětihodnou jest, nebo z dalšího o ní jednání rozuměti, kterak Napajedlané již tehda jakési městské právo nižší měli a v těžších případech naučení brali v Hradišti a tím k vrchnímu právu Brněnskému náleželi. Mnohem více jest onen zápis pro mravopis pamětihodou, pročez jej tuto, jak z latiny před 300 léty byl přeložen, pokládáme.

„Když sedláka jakéhoś v Napajedlích synovi dva groše z vácku vzati byli, sám sedlák pacholka, svého stolníka, o němž se domníval, žeby touž krádeží vinen byl, pochytil všetečně nevyžádaje sobě moci od soudce a přísězných aniž toho hledaje (žalobou), rukama zpátky obrácenými za palce svázal. na skřipci pověsil vzhůru tálma a dolů spouštěje, aby se strany zlodějství, ví-li o něm, přiznal. podpále a učině pod nohama jeho oheň tak jej mučil.

Tentýž pak pacholek, áokudž tak trápen byl, hrozným křikem na pomoc volaje sousedy, aby se zběhli, učinil. Kterížto když přišli a skrze okno a skuliny do domu nahlédajice uhlédali, že pacholka mučí, to ihned rychle soudci (rychtáři) oznámili, kterýž tam poslal služebníka svého a když tam proto, že dům zavřen byl, vjíti nemohl, dvěře vylomil a vejda do domu, pacholka na skřipci visícího nalezl, kteréhož mocně vydřel i před soudce postavil. Kterýžto (soudce) před přísěznými k tomu povolánými porozumě v té příhodě stranám rok položil, kdežto týž pacholek všecko, tak jakž psáno, na svého pána žaloval.

Hospodář odpověděl s potvrzováním, že přiznání ke krádeži na pacholku vymučil. Pacholek odpověděl: že ačkoli zlodějstvím na prasto vinen není, avšak pro uvarování smrti a zachování života, jakž přirození vyhledává, k zlodějství se přiznal. K čemuž zase hospodář odpovídati máje podle rady přísězných, aby se o to společně domluvili, a nemoha se dostatečně hájiti podlehl. Protož ptáme se, jakou pokutu povinen jest položiti?“

Tak psali Napajedelští — tuším po latinsky — k právu Hradištskému, avšak Hradišťané nevědouce si rady s takovou příhodou „kteráž se zřídka trefuje“ psali až k vrchnímu právu městskému do Brna: „Z městec k a Napajedel dostali jsme psaní v tato slova atd. jak na hoře psáno.“

A Brněnské právo odpovědělo:

„Poněvadž ten, kterýž pacholka, stolníka svého mučením k přiznání o zlodějství, kterým snad vinen nebyl, trápil a poněvadž při tom moci soudu náležející, pohrdna moci soudce a přísedních, všetečně a způrně užil, pacholka za palce obou rukou svázal atd. a v též rozepři na soudu jednané podlehl, mají mu obadva jeho palcové uťati býti a k tomu i pacholku zmučenému i soudci zůplna zadosti učiniti. Pakliby takové palcův utěti penězi vyplatiti chtěl, za každý palec ať pokuty dá pět hřiven grošů Pražských, to jest plně deset hřiven, z nichžto pacholku skrze pověšení a pálení uskozenému pět, soudci tři a městečku Napajedlům dvě hřivny.“

K tomuto orteli čili nálezu přičiněno několik myšlenek pamětihodných, z nichž některé uvedeme.

„A z toho znamenej, že skrze mučení pravdy od zločinců vyhledávati jest věcí soudce a přísedních Dovození mučením jest věc nejista a nebezpečna, nebo mnozí trpělivostí a tvrdostí mučení tak sobě nic neváží, že žádným způsobem pravdy na nich vytáhnouti nelze, opak mnozí raději ke každému skutku se zuají, než-li by mučení trpěli Nemá také snadně pro peníze někdo mučen býti, jakž řečený sedlák z Napajedla učinil leč by snad jinak pravdy vyhledáno býti nemohlo

Nad to k vyznání mladšího od 14 let nemají mučiti Nemá věreno býti tomu vyznání, kteréž činí někdo, dokudž ho mučí, lečby i po zmučení přece na též stál“ *)

Za téhož markrabí Jana Jindřicha o Napajedla několikráte jednáno jest, což se sběhlo takto: Měltě markrabí Jan Jindřich z druhé manželky, kněžny Opavské (první byla známá Marketa Hubatá, pro niž Tyrol

*) Dle rukopisu, známého pode jménem „Sedláci z Šibnic“, v 16. století latiny na česko přeloženého.

pozbyl) tři syny: Jošta, Jana Soběslava a Prokopa. Těm, znamená blízkou smrt, jistě úděly vyměřil, aby z nich své knížecí vychování mít mohli. I porídil troje poručenství, z nichž se nám zachovala toliko druhá dvě. Druhé poručenství markrabino dáno jest v Praze r. 1366. dne 24. března, i čteme v něm, což se našeho městečka tkne toto: „Kromě toho poroučíme a vzdáváme osvicenému knězi Janovi, řečenému Soběslavovi, druhorozenému svému, za jeho úděl a na vychování: tvrze Ousov a *Napajedl* a tolikéž města Úničov, Litovel, Přerov, Rousinov i Ostrov se všim příslušenstvím, a to takově, aby týž kníže Jan Soběslav zboží toto od osvic. kněze Jošta, markrabi Moravského, v léno přijal (Cod. dipl. Mor. IX. 324).

Illedice k tehdejšímu zvyku, že knížata na tvrzech čili hradech sídla svá mívali a tuto knížeti Janovi Soběslavovi dvě takové tvrze Ousov a Napajedla se vzdávají, mohli bychom za to mít, že obě tvrze dosti znamenité byly, tak aby buď na jedné buď na druhé sídleti mohl.

Než poručenství nevešlo ve skutek, poněvadž Jan Soběslav věnovav se stavu duchovnímu později biskupem v Litomyšli učiněn jest; že pak otec ještě žil r. 1371., novou poslední vůli v Brně ve čtvrtek po neděli Cantate do desk zemských vložiti dal. Dle tohoto třetího poručenství měla připadnouti „tvrz *Napagyedl* s městem i mýtem i všim příslušenstvím zároveň s jinými hrady Ousovem, Bludovem atd. „nejmladšímu synu Prokopovi. (Desky Z. C. B. VI. 4.)

Praví sice Volný, že v následujícím roce Napajedla bratři Jošt i Prokop drželi na spolek, avšak téhož roku majestátem daným v Praze v pátek po slavnosti 11.000 panen (28. října) císař Karel osvicené kněžně *Elišce Opolské*, manželce markrabi Joštově *Napajedla* potvrzuje za *věnné zboží*. Což se děje v tato slova: „Jakož se staly smlouvy, aby osvicený p. Ladislav, kníže Opolské, který nyní nadřápanem v Uhřích jest, paní Elišce dečří své 12.000 zl. věna dal a Jan markrabi Moravský a markrabi Jošt jeho syn ji ve věné a v 6000 zl. na tvrzech a statcích Cimburku, Bzenci a *Napagyedl-ich* zapsali 14 kop groší ročního platu, ustanovuje se, aby tyto statky paní Eliška, kdyby vdovou pozůstala, ve věné užívala obyčejem knížecím. Poručníky toho

věna ustanovila Ladislava a Bolka knížata Opolská, Přemka kníže Těšínské a Hanuše kníže Opavské“ (Hist. st. Sect. II. 72.)

Markrabinka Eliška, druhá *) manželka Joštova, nežila dlouho, nebo již r. 1374. měl za manželku Anežku, sestru knížete Ladislava Opolského. I této třetí manželce majestátem daným v Praze v měsíci březnu r. 1374. král Václav IV. slibuje, jakož jí věno 6000 hřiven groší Pražských zapsáno na hradě a městě Bzenci, na hradě Cimburku položeném ve „hrzibieci“ (hřiběci) a na tvrzi Napajedelské i městečku Napajedelském, že kdyby po vymření markrabí Moravských Morava na něho krále Václava spadnouti měla, že jí to věno vyplaceno bude (tamtéž 74.)

Za markrabí **Jošta** (1375—1411) nastaly tuhé spory mezi bratřími Joštem a Soběslavem z jedné a Joštem i Prokopem z druhé strany, které velikou bídu na zem uvalily, zvláště když i odboj proti králi Václavovi nastal. Jakou měrou i Napajedla navštívěna jsou těmi strastmi a pozdějšími rozbroji, když na stolec biskupský v Olomouci zvolen jest Jan Soběslav, kterému velická většina paustva Moravského pomáhala proti biskupovi Janovi z Kostnice, nelze na ten čas nic určitého povědět.

Ačkoli markrabinka Anežka ještě žila a tudíž nároky na věnnou zástavu měla, Napajedla již r. 1386. přestala býti ve věnném zboží markrabinek Moravských, poněvadž téhož roku listem daným v Brně tu sobotu po sv. Pavlu na viru obrácení markrabí Jošt „město naše Napagedl s tvrzi, mýtem mlýnem a j. příslušenstvím“ vzdal v léno po meči **) za znamenité služby urozenému panu **Janu Heraltovi z Kunína** města. Pan Heralt (z jehož rodu posel Jiřík potomní král Český) dal si toto obdarování potvrditi od markrabina bratra Prokopa, což tento učinil téhož léta v Kunovicích ve vigílii P. Marie očistění. V tomto druhém zápise psáno to městečko „napagodl.“ (Sommersberg rer. Sil. script. I. 964—5.)

*) První byla Eliška, dcera Štěpána, vévody Uherského; zda-li to věno na týchž statech zapsáno měla, neví se.

**) Léno čili manství, když se uděluje po meči, zůstává v držení potomků manových potud, pokud potomky mužské má. Po přeslici t. j. od deer se nedědí.

Pan Heralt z Kunina Města těšil se obzvláštní přízni u markrabí Jošta, nebo nabyl od něho nemálo statků jiných, zejména r. 1389. zboží Tyneckého *); r. 1397. dostal zboží Bouzovské v dědiectví; potom následujícího roku přejal veliké panství Třebovské a též Spranecké. (Desky Z. C. Ol. VI. 57. 517. 740. 741.) A ještě roku 1406. nabyl p. Heralt hradu Malenowského, k němuž náležely vsi Tetčovice se dvorem, Bunějov, Otrokovice, Květkovice, Kozinec se dvorem, Dúbravičky, Vyšše Dúbravičky, Bohuslavice, Veleďúbravy, Březnuovka, Kračenovice, Lúka, Tetčovská Lhota a Březinky (tamtéž VII. 74.)

Au markrabí Jošt znamenitých důstojenství došel, tak že na Moravě méně dletí mohl, nařídil za sebe hejtnanem zemským p. Heralta.

Za tohoto úřadu hejtmanského událo se r. 1399, že markrabí Prokop nějakému Markvartovi z „Gyekve“ do desk zemských vložití chtěl Prosinky, ale p. Heralt na místě markrabí Jošta učinil odpor proti tomu řka, že k té vsi má lepší právo a že ji dal Pešíkovi, Piknoši a Jankovi z Malenovic odjinud z Petrovic (tamt. VI. 895—6.)

Této věci dotýkáme proto, že jakož okolnosti ukazují, týče se *Prusinek*, nyní dvoru k Napajedelskému statku příslušného. **)

Co se tkne potomků páně Heraltových, dcera jeho Jitka pojala za manžela známého pána Jana řečeného Ptáčka z Pirkstějna: synové pak byli *Heralt a Jiřík*. Tito záhy začali veliké zboží otcovské jiným pánům pouštět, zejména r. 1408. Hynkovi, Bohuši, Elšce, Anně, Kateřině a Marketě dětem někdy Bohuše ze Šouvaldu

*) U Břeclavi; Tynec druhdy býval městem, nyní jen vsi jest. —

**) Zprávy o Prusinkách čili Prosinkách jsou tyto: Jeden z oněch pánů „z Malenovic jinak z Petrovic“ byl kdysi purkrabím v Malenovicích a když markrabí Jošt Malenovice odprodal, jemu možná výsluhou Prusinky vzdal, což soudíme z páhona r. 1406 učiněného, kdež Markvart ze Spytihnova polmal Janka z Petrovic, někdy řečeného purkrabí z Malenovic, že mu rybník spustil a škodu učinil za 100 hřiven groší. Poručníkem toho páhona učinil Jindřicha ze Spytihnova purkrabí svého (Brandl páh. I. 177). V Prusinky uvázal se potom Markvart z Spytihněva (po smrti patrně oněch držitelů), nebo r. 1406. Elška z Prusinek pohala Markvarta ze Spytihněva, „že mi drží mé dědiectví Pro-

pustili hrad Malenovice i se všim velikým příslušenstvím, jakž jsme na hoře vytkli. (D. Z. Ol. 59. C.) Ostatek zdá se, že vůbec žádných dědiců po sobě nezůstavili, poněvadž ok. r. 1416. statky jejich přecházely na příbuzné pany z Kunštátu čili z Kunína Města t. j. na Poděbradskou linii. To také k tomu ukazuje, že v ty časy zemřeli, a Napajedla byvše manstvím po meči, přirozeně spadla zase na lenního pána, markrabí Moravského, kterým v jedné osobě byl od smrti Joštovy král *Václav IV.* (1378—1419.) Za tohoto panovníka sběhly se události světoznámé, jež zachvátily celý národ: náboženské spory a upálení mistra Jana Husi rozechvěly všecky země koruny České. Mistr Jan Hus měl přívrženců na Moravě mnoho a právě nejznamenitějších pánů, mezi nimiž sám markrabí Jošt. Že i v Napajedlech okolo r. 1416. tolikéž stoupenci Husovi byli, nepochybnou o tom máme zprávu. Toho totiž roku kapitola Olomucká usilujíc o to, aby stolice biskupská osiřelá nezůstávala, zvolila za Olomuckého biskupa Jana biskupa z Litomyšle. Kanovníci k té volbě nepozvani vidouce se jako v právé svém volebním zkrácení, nechtěli té volbě dáti místa a volili kanovníka Vyšehradského Alše z Březi. Volený biskup Aleš uvázal se v biskupství a jakož nepochybně jest přál novému učení. Že však biskup Jan obratným jednáním domohl stolce bisk. v Olomouci sobě a Alšovi Litomyšlského, poněvadž byl horlivým katolíkem, mocně usiloval, aby při farách Moravských přívrženci Husovi zůstaveni nebyli; proto maje od papeže plnou moc a jsa ještě v Litomyšli k sobě r. 1418. mnoho kužli povolal, mezi nimiž i Mikuláše, faráře Napajedelského, aby se očistil z husitského kacířství. (Časop. Mat. Mor. 1877.)

sinuky . . . Nezná-li se, ale chei naň ukázati markrabíným listem“. Ten spor potom ještě r. 1412. uvažován jest, ale na novo odložen. (V. Tamtéž I. 327. 381).

Markvart z „Gyckve“ Dorotě, manželce své l. 1416. ves „Prossyenky u Napajedel“ (prope Napagedl) celou i s rybníky a lesy do desk vložil a to takově, aby po jeho smrti řečenou ves zpočtenutá Dorota držela až do smrti; po její smrti aby na dědice Markvartovy spadla. (D. Z. Ol. 8. 625). — Dalšíh zpráv o Prosinkách není, poněvadž nepochybně za válek husitských opustla tak jako o blízku zanikly vesnice Bunějov (nyní dvůr Bůňov), Kozinec, Důbravičky, Vyšší Důbravičky, Kračonovice, Březinky, Šarov a j. m. Kterak Prusinky dostaly se k panství Napajedelskému, sledovati nelze.

Někteří ti kněží tam dosti dlouho ve vazbě zůstávali. Po králi Václavovi IV. zdědil země koruny české bratr *Zikmund* (1419—1437.) horlivý odpůrce nového učení, které se v Čechách čím dále tím více šířilo. Nastaly křížacké výpravy na kacíře. První a druhou výpravu křížackou proti Husitům statečně zmařilo vojsko Žižkovo. Čechy již celé byly poddány vítězům, protož „oumysl vítězného vojska byl nyní tahnouti dále do Moravy a zjednati také v této zemi „svobodu zákonu božimu.“ „Pravili jsme již, di Palacký (III. 2. 80.) že v Moravě jevílo se hned od prvopočátku dosti zhusta smýšlení husitské ještě smčlejší a horlivější, nežli v Čechách, ale příčinnivostí zvláště Jana Železného, biskupa Olomuckého dušeno jest s takovým prospěchem, že nikde k veřejné síle nesrostlo Teprvé v měsíci únoru 1421. příčiněním zvláště bojovných kněží Bedřicha ze Strážnice a Tomáše z Vizovic udělal se také v Moravě „Nový tábor“ a to na ostrově řeky Moravy pod městem Hradistěm ve vsi Nedakunicích. Tam shlukše se z blízka i z daleka sedláci s několika kněžními a vladykami obořili se nejprvé na blízký klášter Velehrad a dobyvše jeho spálili jej i mnichův několik se vzácnou knihovnou. Biskup a páni Moravští bojice se, aby moravský ten Tábor nevydařil se konečně na způsob českého, sebrali hlučné pole a povolali také Rakušany ku pomoci. Ale když outokem se hnali proti ostrovu, pobiti jsou zvláště mnozi Rakušané i měšťané Olomučti. O to když mezi nimi nesvornost a sváda vznikla, mnozi zapálivše sami boudy své strhli s pole, ostatní pak odražení jsou tak, že pustiti musili od dobývání dalšího. Pravilo se, že Petr z Kravař, pán na Strážnici, novým těmto Táborům neshovíval toliko, ale i skutkem pomáhá, až konečně po plenění okolí celého, skrze vojsko z Uher od Zikmunda poslané, sami se rozešli.“

Zatím přední páni Moravští s vojskem českým učinili smlouvu a přistoupili k jich článkům, mezi nimiž i ten: Zikmunda za pána nepřijímati. Tak vojsko české od Moravy odvraceno. Tím usilovněji pracoval k tomu Zikmund, aby odbojníky Moravské potrestal. „Sebraltě zajisté na podzimku léta 1421. — píše Palacký (III. 2. 127.) nejen z celých Uher; ale i ze Sedmihradska, Srb-ska i Chorvatska vojsko mohutné, v němž až k 80 tisí-

cům lidu branného se počítalo, a kníže Albrecht měl nad to s 12 tisíci vytáhnouti do pole. Po Prešpurských námluvách bral se Žikmund nejprvé do Trenčína, kdež od 8. do 13. a odtud do Brúмова v Moravě, kdež od 16. do 26. října se bavit. Mezi tím ale předeslal znamenitého vůdce svého Pipu Florentinského s četnými zástupy a zdobýval i poplenil statky předních pánů husitských na Moravě; kníže pak Albrecht položiv se s lidem svým dne 21. října před Jevišovice, hrad a město náležíte panu Sezimovi z Kunštátu, dobyl jich a jal pána i s rodinou jeho již dne 26. října. Pipa obořil se nejprv na statky pánů z Kravař v jihevýchodní Moravě (Stražnici); i taková šla hrůza ze skutkův jeho válečných v té krajině, že netoliko Moravští páni vůbec králi napořád se poddávali, ale i sám Petr Stražnický z Kravař prostředkem knížete Přemka Opavského hledal milosti jeho.“

Král Žikmund ubíraje se za vítězným vojskem z Brúмова přijel snad již dne 26. října do královského města Hradiště, okolo něhož tuším vojsko uherské se sbíralo, nebo dne 28. října r. 1421. z města Hradiště Napajedelským obnovil zkažený majestát Císaře Karlův.

Latinský original se dotud v obecní truhlici dochoval i podáváme tuto starší překlad tamtéž chovaný s příslušnými opravami:

„My Zigmund z Boží Milosti Římský král vždy slavný (!) a Uherský, Český, Dalmatský a Chorvatský známo činíme tímto listem vůbec: Jakož nejjasnější někdy kníže a Pán, Pan Karel, Římský Císař, vždy slavný a Český král, Pán Otec náš nejmilcjší svatě paměti za času živobyti měšťanům a obyvatelům města Napajedel, věrným našim milým, za dávna z obzvláštní milosti povolil, aby oni v lesích „Hrzebicezech“ a „Luzie“ dříví na stavby, když by je na novo budovali, roubati a odvážeti mohli beze vší jakékoli překážky, kteréžto milosti oni až posaváde užívali, jakž praví a o tom od nich šířeji poučení jsme, ale poněvadž nešťastnou náhodou list jim od výš jmenovaného Pana Karla, otce našeho daný na dotčené obdarování ohněm v nic přišel:

Aby však ztráta takového obdarování svrchupsaným měšťanům našim v Napajedlech přítomným i budoucím, žádně škody neb nějaké obtížení nezpůsobila, jim ne bludně a ne

bez uvažování, ale svobodně s jistou vůlí naši přejeme a dovoluujeme moci královskou Českou jakožto markrabí a pán Moravy tímto listem milostivě udělujeme, aby oni a jejich potomci, obyvatelé Napajedelští, v svrchnapsaných lesích totiž „Hrzebieczecch“ a „Luzie“ na stavby toho města, kdyžby je na novo budovali, sekati, bráti a odvážeti mohli beze vsí překážky jakékoli: Při tom poroučíme všem vůbec a každému zvláště hejtmanům, úředníkům přítomným i budoucím, stále a přisně, aby svrchnapsaným měšťanům a obyvatelům městečka Napajedel, kteří nyní jsou a napotom budou, na sekání, brání a odvážení dřeva takového nepřekáželi, tím méně komukoli překážeti dali pod uvarováním naší největší nemilosti, což pod naší královskou pečeti stvrzujeme. Dáno v Hradišti (Radisch) l. 1421. v den sv. Šimona a Judy apoštolův, kralování našeho Uherského třicátého pátého, Římského desátého a Českého druhého. Arkleb z Vlčnova z rozkazu JMC. —“

Král tuším v Hradišti nějaký čas pobyl, nebo k 10. listopadu měl se sejíti sněm moravský do Brna k rozkazu jeho rozepsaný. Po vykonaném sněmě poslal Zikmund část svého vojska do Čech, s druhou ubíral se k Jihlavě. — Poněvadž tedy Napajedla patrně držela se Zikmunda, věrojatně proto přetrpěla nejednu strast.

Teprvé r. 1423. hrůza válečná přiblížila se k Napajedlům. Mělo se totiž na Moravě pole sbíratí proti Husitům; v čele pánů Moravských králi Zikmundovi oddaných byl Jan Železný, biskup Olomucký, k němuž se přidal Přemek kníže Opavský. Tomu předejítí chtějice Husité, vedeni Divišem Bořkem z Miletínka, Viktorinem i Hynkem z Poděbrad, na Moravu přitáhli Přerova i hradu Kvasic (snad i Napajedel) dobyli a se rozložili okolo Kroměříže. „Proti nim — di Palacký III. 2. 187 — sebravše se biskup a páni strany královny podstoupili je bitvou velmi krvavou, v nížto ztráta s obou stran byla veliká, vítězství však konečně se k Husitům sklonilo. Nazejtří vzdalo se město Kroměříž, kdežto páni Jiří ze Šternberka i z Lukova, Jan z Bitova i Corštajna a jiní mnozi upadli do zajetí. Město však to nezůstavši dlouho v moci husitské, když biskup s novým vojskem k němu přilnul, po krátkém boji poddalo se mu dobrovolně.“ To se dalo v měsíci červenci.

Téhož roku asi v měsíci září přibyl na Moravu sám Žižka k Jihlavě a táhna od kraje ke kraji dorazil i ke Kroměříži, odkudž se vypravil (přes Brod?) až do Uher k Trnavě.

Roku 1423. dne 4. října král Zikmund v manství dal Moravu zeti svému *Albrechtovi Rakouskému*, z čehož, an jej ustanovil i za dědice koruny České, způsobena Pražanům nevole.

„Válečná moc česká — dí Palacký — při jejímžto pochodu do Moravy Žižka byl umřel (1424), nedávši se mýliti smrti jeho, táhla dále a spojila se dohromady zase u Meziříčí. — O tažení tomto došly nás zprávy velmi chudé, jen to se pravi, že mnozi Moravané, kteří v letě byli Albrechtovi se poddali, nyní připojili se zase k husitům, dobývajícím prý všeliká města, vsi i kláštery. Osazen tu pevný klášter Třebíč, a město Ivančice vzato outokem, odtud zdá se, že vojsko obrátilo se k severu, kdežto nápodobně dobyty hrady a města Boskovice, Letovice a Mohelnice. Potom vrátila se vojska do Čech.

Následujícího roku jednalo se se Zikmundem v Brně o pokoj, což když na darmo bylo, nastal boj o klášter Loucký a Třebíč.“

R. 1426. opětne jedna čásť vojska husitského přibyla na Moravu, dobyla outokem krvavým Podivína, vypálila Mikulov a Valtice a dobyla také Břeclavi. A právě o Břeclav nastal tuhý boj, nebo markrabí Albrecht po nešťastné bitvě u Ústí sebrav v Rakousích na 40.000 branného lidu usiloval o dobytí Břeclavi, ale přispěním Prokopa Holého odtud zahrán jest do Rakous, kam husité nájezdy konali.

Opanovavše takto husité nad Albrechtem na Moravě nepochybně hleděli své odpůrce vypuditi. Proto r. 1427. udeřili na Napajedla, kdež tuším v tvrzi jakožto v městečku markrabském posádka Albrechtova byla, a městečka toho dobyli (Švoj). Husité opanovali Moravu svedše ještě r. 1430. krvavé bitvy se Zikmundem u Rakouských hranic a u Trnavy, kdežto jim na pomoc přibyl ze Slezska Prokop Veliký. Když pak Prokop odloučiv se r. 1431. od sirotek u Trnavy stojících přes Uh. Brod do Čech pospíchal, Albrecht s velikou mocí strojí se na Moravu vtrhnouti. Vysláno proti němu vojsko husitské, ale nesvedlo s ním bitvy. Tak tedy

vtrhnuv v srpnu do země a dobyv Kyjova táhl s velikou záhubou země až po Přerov (při čemž Napajedel asi neušetřil.) Po vítězství u Domažlic přibyl Prokop na Moravu, aby Albrechta, který byl poplenil až k 500 městeček a vsí, vypudil. To se podařilo, ale Albrecht zůstavil své posádky v městech sobě oddaných Olomouci, Brně i Hradišti. Téhož roku 1431. jmenuji se Pavel a Matěj bratři vlastní řečení Napajedelští, kterým opat kláštera Velehradského ves Traplice i se dvorem pustil. (Volný IV. 448.) Následujícího roku markrabí Albrecht opětně opanoval Moravu, nebo dobýval kláštera Hradišského.

Pověstnou bitvou u Lipan (1434) dokončil boj husitský, následovalo prohlášení kompaktát a přijetí Zikmunda za krále, který ale již r. 1437. zemřel ve Znojmě.

Od roku asi 1437—1448 — zůstával v držem Napajedel zástavní pán, pan *Dobeš z Tvorkova*, *) jako svědčí půhon jeho k r. 1437.

„Dobeš z Tvorkova pohoním Petra z Vitovic ze 400 hřiven, že mi pobral v mírné zemi v Napajedlicích. Zná-li se, zná se v pravdě . . . , ale chci na panském nálezu dosti míti. Poručníky činím p. Jana z Tvorkova a Jakuba písaře.“ (Brandl půh. III. 2. 535.)

Zatím nastaly nesnáze o nového krále, kterým něměn dosavadní markrabí Moravský Albrecht, že však již r. 1439. zemřel, osířel zase trůn český. Když pak následujícího roku narodil se dědic *Ladislav Pohrobek*, nepominuly těžkosti, jelikož po tak strastných bouřích země postrádala silné ruky vládcovy. Za nezletilosti královny uvázal se ve vládu muž nad jiné znamenitý Jiřík z Poděbrad, s jehož jménem poji se veliké události světové.

Ladislav korunován jest r. 1453. Jsa zároveň králem Uherským podnikl výpravu proti Turku, který od té doby měl se státi postrachem i našich zemí. Turek

*) Týž pan Dobeš držel snad i Kvasice, kterýchž témuž rodu druhdy náležely, jak vzácný gotický výklenek se znakem odřivousem ve starém kostelíku kvasickém na tu dobu ukazuje. Jaké spory p. Dobeš měl o úředníka páně Janova z Příkaz, jemuž „vzal odpuštění do Napajedel“, o výz s koňmi tuším do Malenovic zajatý, o „houfuici“, o tenata zvířecí, o blázna, kterého jinému pánu uloudil, o mýto s paní Malenovskou, o hranice kvasické, a p. viz půhony III. 2, 433—700.

r. 1456. poražen jest u Bělehradu. Sám král byl v Bělehradě, odkudž ale dav v březnu r. 1457. státi Ladislava Huňadyho uchýlil se do Vídně veza se sebou vězně, Matyáše Huňadovce.

Za tohoto pobytu jeho ve Vídni, kam Napajedlané vyslali poselství, dne 14. července od krále Ladislava Napajedelským dán jest majestát, který dotud sice zachován ale roztrhaný v obecní truhlici uložen jest. Jeho obsah podáme podle starého překladu tamtéž chovaného, opravujeme kde třeba.

„My Ladislav z Boží Milosti Uherský, Český Dalmatský, Chorvatský, Srbský, Halický, Vladimírský, Kumanský, Bulharský Král, Rakouský a Lucemburský kníže a markrabí Moravský i Lužický, známo činíme vůbec, že před Nás dostatečným svědomím přednešeno jest od měšťan a od obyvatelů městečka Napajedel, věrných našich milých, že jim předkův našich dovolením dopuštěno bylo, aby věci své za života volně dávati, vzdávati a na smrtelné posteli o ně kšaftovati mohli, a že skrze oheň a časů těžkých bouřky listy jsou jim zahynuly, kteréžto týž milosti v sobě zdržovaly.

My, znamenajíce stálon jejich věrnost volnou býti, chceme ze štědroty a z milosti napravití, co zlých časů těžké proměny odjaly, pročez s dokonalým a dospělým rozmyslem a věrných našich radou i s jistou vědomostí, mocí královskou a markrabskou Moravskou svrchupsanému městečku i obyvatelům jeho, našim věrným milým, milostivě dokonalou plnomocnost a právo, aby mohli statky svými za zdravého života aneb na smrtelné posteli kšaftovati, je směniovati, dávati a prodávati nejinač, než jako město naše Hradiště („Radisst“) měšťané a obyvatelé toho města, věrní naši milí, statky svými činiti a konati právo mají necht nadáním necht zvykem neb jakkolivěk nabyté, potvrzujeme. Nadto schvalujeme a upevňujeme témuž městečku Napajedlům měšťanům a obyvatelům jeho nadání propůjčené jim od praděda našeho Karla svatě paměti a od nejjasnějšího Sigmunda děda, předkův našich nejmilostivějších: na dříví sekání, brání a vození z lesů „Hrzebiezech“ a „Luzie“, na obnovování staveb, jakož i listu nejjasnějšího pana Sigmunda, v kterém že list Karlův svatě paměti shořel se zpomíná, obšírně vypsáno jest, kterýžto list plným zněním, jakoby tuto slovo od slova položen byl,

tímto potvrzujeme a platnost jeho na časy věčné ustanovujeme. I poroučíme všem poddaným našim, jakého-li řádu, hodnosti a stavu jsou, hejtmanu a podkomořímu markrabství našeho Moravského, nyníjším i budoucím, pod uvarováním nemilosti naší, aby nadepsané městečko a obyvatele jeho v svrchupsaných svobodách nezkracovali, jich nezaneprazdňovali nebo jim jakkolivěk překáželi, nýbrž raději proti těm, kdožby je jakkoli zkracovali, zaneprazdňovali a jim překáželi, prospěšným opatřením ochraňovali a obraňovali. Tomu na svědomí přivěšena jest naše královská pečeť. Dáno ve Vídni dne 14. juli léta 1457. království našeho Uherského léta 18tého a Českého čtvrtého.“

O sv. Martině král Ladislav veda se sehou vězně Matyáše, přijel do Prahy — na svatbu i na smrt; zemřel v listopadu.

Tou smrtí vězni Matyáši vzešla svoboda i království Uherské: zvolentě na takové důstojenství dne 24. ledna r. 1458. Správce království Českého Jiřík z Poděbrad jej propustil a slavně vyprovoditi kázal z Prahy do Strážnice, kamž za ním sám přijel. Dne 7. a 8. února p. Jiřík Stražnický z Kravař hostil tu oba krále i drahně hostů jiných. Jiřík z Poděbrad zasnoubil tu dceru svou s Matyášem a jiné znamenité úmluvy učinil, nebo brzo potom *Jiřík z Poděbrad* (v březnu) zvolen za krále Českého, za kterého i od Moravanů jest přijat, „měšťané však Olomučtí, Brněnští, Znojmenští a Jihlavští s většího dílu Němci a veskrz katolíci nechtěli se vázati slibem nižádným.“ (Palacký.)

Na trůn český zasedl „kacíř“, nicméně poslušnost k němu byla obecna; teprve když papež zapověděl krále poslušnu býti, živly nespokojené vcházely s katolíky v jednoty, kterýmž dodával váhy Matyáš král Uherský, an se papeži proti Jiříkovi byl nabídl, ačkoli přece zettém Jiříkovým byl.

Katolíci Moravští měli poradu u biskupa Tasa na Vyškově i odstoupili od poslušnosti. Potyčky v zemi nastále se množily, ano již r. 1467. Matyáš pověstného Blažeje Podmanického, aby pomáhal straně odbojné, vyslal.

V ty časy záleželo mnoho na tom, aby zboží zeměpanské tak, jako vojenskou důležitost proti Uhrám mělo,

nesloužilo protivníkům královým. I nalézáme skutečně Buchlov, Hodonin a město Tynec (nyní ves u Břeclavi) v zápisném držení rytířů z *Mošnova*, *) pánů to králi Jiříkovi věrně oddaných. A tito páni, jakož mnoho okolností svědčí, drželi zároveň s Buchlovem i panství Napajedelské týměž obyčejem zástavním. Jinými slovy: Napajedelští v nastávajících bouřích stojí ke straně Jiříkově uvalující na sebe hněv krále Matyáše a jeho spojencův.

Válka zjevná rozbouřila se r. 1468. Viktorin, syn králův, podnikl šťastnou výpravu do Rakous.

V dubnu stali již oba králové proti sobě u Znojma, ale Matyáš couvl k Lavě, zůstaviv u Znojma svého vůdce Františka z Háje, kterého na tvrzi v Martinicích ke vzdání přinutil Jiřík. — Podmanický zatím ze Skalice nájezdy činil na Moravu.

Když jednání o mír nevedlo ke konci, král Jiří odebral se do Čech a synu svému Viktorinovi poručil osaditi Třebíč, odkudž Viktorin jsa oblehán od Matyáše šťastně vyvázl.

Matyáš obrátil se k Brnu oblehat Špilberku, ale zůstaviv tam Podmanického táhl k severu, opanoval tvrze Bučovice, Morkovice a Brodek.

Matyáš na to přijel do Olomouce, kdež jednáno o mír, ale nadarmo — dne 17. dubna 1469. v Olomouci zvolen Matyáš za krále českého! Zajel také do Vratislavi na holdování, ale z toho vzešlo nové roztrpčení u přívrženců Jiříkových. Propukla nová válka. V říjnu přibyl král s novým vojskem z Uher, aby dobýval Uh. Hradiště i chtěje suad překaziti spižování města Hradiště, dal Napajedelskou tvrz ztéci, **) ale nepomohlo mu to nic, nebo dne 2. listopadu jest poražen na hlavu od knížete Jindřicha a od Uher. Hradiště zapuzen. — Zatím dne 22. března r. 1471. zemřel král Jiřík a na jeho místo zvolen králevic Polský Vladislav, čím se věci neobrátily, nebo nepřátelství Matyášovo, v Olomouci voleného krále Českého, neutuchlo. Jednalo se sice mnoho o mír, ale na jalovo, nebo roku

*) Jsou to Čeněk Papák z Mošnova (seděl na Hodoníně již 1446) a jeho synové Jan, Jiřík a Heralt.

**) O pobytu krále Matyášových vojsk na Napajedelsku svědčí zlaté peníze na Malenovsku a Kvasicku nalezené.

1474. Matyáš zase přitřhl k Uh. Hradišti a tím k Napajedlům : na novo poražen jest před Hradištěm.

Po mnohých potýčkách, o nichž nemáme dosti zpráv, došlo na slavný sjezd Olomucký r. 1479, kterým dne 21. července Morava i Slezsko do života přirčena v držení králi Matyášovi.

Následkem všech těch vojen bylo porobení lidu poddaného, vojny z bédovaného a tím i poddaného.

* * *

Od roku 1448—1489. zůstává mezera v dějinách Napajedelských nevyplněna, nevímeť ani, kdo po panu Dobeši z Tvorkova byl zástavním pánem (snad pan Zbyslav z Tvorkova?) aniž, kdo po rytířích z Mošnova následoval.

Václav řečený Šturm a Diviš z Zahradky (—1489—). Kterak tito páni na sebe převedli zápisy na Buchlov a zboží Napajedelské, ač víme jak tehda zápisné statky z ruky do ruky přecházely, pověděti nelze.

O nich víme jen tolik, že zvelebovali své statky zakládáním štěpnic, čili osazováním zahradníků, kterýžto nový druh méně zámožných osadníků v příčinách proměn hospodářských neméně důležit jest, než potomní horníci na vinohradech. List o té věci nad míru závažné zní takto :

„Já Václav Šturm a Diviš, bratři vlastní ze Zahradky a na Buchlově i s svými erby vyznávám tímto listem obecně přede všemi, kdož jej uzří anebo čtouce slyšeti budou, že jsme smlouvu učinili s lidmi svými Napajedelskými, aby sobě štěpnice dělali za Moravou v panství Buchlovském tu, kdež na ten čas na těch místech dubí a dříví veliké bylo jest, aby sobě klučovati a štěpnice dělati mohli, a lhotu jsme jim dali za šest let od datum listu tohoto takovýmto obyčejem : když by jim lhota vyšla, aby plat z těch štěpnic dávali k zámku Buchlovu jednou v rok a to jmenovitě na svatý Václav tak jakž se tuto dále píše.

Item. Mašek šestnácte groší; Vašek Moravů čtrnácte groší; Matoušek 10 gr., Jindřich Masař 4 gr., Petr Lysý 11 gr., item Michal Němec 10 gr., Martin Vávrů 20 gr., Martin Sopoušků 12 gr., Jan Vávrů 24 gr., Kubík 5 gr., Tomek 5 gr., Lýsek 5 gr., Švach 4 gr., Molnach 4 gr.,

Něměčk 6 gr., Jiřík Zlínský 6 gr., Pavlů (?) 5 gr., Jan Šumík 5 gr., Pavel Jalubský 10 gr., Pavel Holomek 14 gr., Harta 8 gr., Zachariáš (?) 12 gr., Lukáš Zdrachl (?) 10 gr. A ty vše peníze jsou vyměřeny z rozkázání našeho starostou Lubenským a lovcí Lubenskými a starostou Stříbrnským a lovcí Stříbrnskými,*) fojtem a konšely Napajedelskými, jakož šíře vysvětlují rejstra tak jakž se svrchu píše, co který člověk dává. I také jestližeby k tomu který člověk ještě mimo toto roční sepsání více štěpníc přidělati chtěl, ten povinen buď pánům Buchlovským, držitelům toho zámku Buchlova, cožby umluvil s pány Buchlovskými aneb ouředníky jeho o plat v slušnosti, než takovonto měrou, aby mohli ty štěpnice svrchupsané prodati, zaměnití na též panství Buchlovské aneb Napajedelské s vůlí pánů v Buchlovských a držitelův svrchupsaného zámku Buchlova i v těch ve všech luezích příslušejících k tomu hradu a to tak, aby tobo platu neubývalo k tomu hradu (pod opatrováním) starosty Lubenského a fojta Napajedelského, nynějšího i budoucího.

A my Václav Šturm a Diviš, bratři vlastní svrchu psaní, nemáme jim v to sáhati i s erby a potomky svými, ani více tobo platu přičiniti, leč by tobo čeho lidé s svrchupsanými ouředníky toho zámku umluvíli. Tomu na zdržení a pro lepší jistotu svrchupsaných věcí my svrchupsaní Václav a Diviš, své jsme vlastní pečeti kázali přivésiti k tomuto listu s naším jistým vědomím a připrosili jsme urozených pánů pana Albrechta z Štěmberka a na Holešově a pana Václava z Žerotína a na Dřevohosticích, a urozeného vладыky, pana Jana Onšíka z Bělkovic a na Pohořelích, že jsou pečeti své vedle našich přivésili k tomuto listu, sobě a erbům svým beze škody. Jenž jest psán a dán na Napajedlicích v outcrý den sv. Bonifacie léta od narození syna Božího 1489 počítajíc² (dle opisu v Napajedlicích chovaného).

R. 1490. jest tím památný, že úmrtím krále Ma-

*) Lovci slovou oni osadníci z Lubné a Stříbrnic, kterým náleželo zasedati při „právě loveckém“ k Buchlovu od starodávna náležitěm. Poněvadž tedy lovci příslušníkům Napajedelským vyměřovali poplatek, zdá se že Napajedelská ne-li všichni, ale nanejmenší „zahraduici“, co se tkne zločinů v těch lezech spáchaných, k Buchlovskému hradebnímu právu náleželi. Viz ostattek k r. 1560, horenské právo a Č. M. Mor. 1880.

tyáše Morava i Slezsko zase spojeny jsou s Čechami a Vladislav že učiněn také králem Uherským.

Když Napajedelští měšťané u nového markrabě Moravského své svobody potvrditi dáti pomýšleli, běželo jim netoliko o ty svobody, nýbrž více ještě o utiskování v robotách, kterého se dočkali zrovna tak jako ostatní obyvatelstvo selské. Dálť se již od roku 1453. pokusy od panstva, aby lid selský byl poroben, a jako v Čechách r. 1487. jest zapsán sněmovní článek, že žaden šlechtic nesmí sběhlíků přechovávati, nýbrž takové pod trestem 10—20 hřiven vydávati, tak podobně stalo se i na Moravě. A právě od onoho nálezu počíná tuhé porobení selského lidu (viz Pal. V. 264 násl.) Jakmile stav selský poklesl, došlo i na městský lid, o kterěz věci, t. j. o utiskování Napajedlanů, svědčí vzácný majestát krále Vladislavův, kterým se svých královských poddaných Napajedelských ujímá v tato slova:

„My Vladislav z Bože milosti Uherský, Český, Dalmatský, Charvátský král, markrabě Moravský, Lucemburské a Slezské kníže a Lužický markrabě oznamujem těmto listem všem, že byli u nás někteří měšťané z městečka Napajedl a ukázali jsou nám dva listy na pergameně s visutými pečetmi celá neporušená, jeden nejjasnějšího pána Zikmunda, Římského císaře, Uherského a Českého krále praděda našeho slavné paměti, kterýmžto listým týž císař dává a činí milost obyvatelům svým dotčeného městečka Napajedl, aby oni mohli v lesích Hřiběcích k stavení téhož městečka zecl (?) a dřevu (?) bráti a k potřebě stavení voziti beze vše překážky a v témž listě toho týž císař Zikmund dotýče, že jsou tu milost a to obdarování tíž měšťané také měli dané ještě od nejjašnějšího pana Karla, Římského císaře, otce téhož císaře Zikmunda, kterak týž list nejjasnějšího pana Ladislava, Uherského a Českého krále jakož i předka našeho, šťastné paměti, kterýmžto listem týž král Ladislav obyvatelům svým dočteného městečka ty milosti činí a dává, aby mohli statky své poroučeti a dávati podle vůle a zdáně svého, komužby se líbilo, beze vše překážky někoho.

Po tom také týž král Ladislav dotýče, že jsou takové milosti měli od svrchupsaného císaře Karla, ale že jsou

jim listové byli pohořeli, kteříž na taková obdarování svědčili, jakž ty oba dva listy svrchu dotčená ty všecky věci šíře a světleji v sobě drží a ukazují, při tom pak prošení sme, jménem rychtáře, konšelů i vše obce svrchudočteného městečka Napajedl, abychom jim těch svrchudočtených listův potvrditi a při těch milostech a obdarovaních zanechatí ráčili, kterýmžto prosbám naklonění s dobrým rozmyslem a radou věrných našich moci královskou a jakožto markrabě Moravský těch obou listův císaře Zikmunda a krále Ladislava svrchu dotčených ve všem jejich znění, položení, artikulech a klauzulách tak, jakoby tuto slovo od slova vepsány byly, obyvatelóm svrchu dotčeným ztvrдили jsme a těmto listem mocně potvrzujem a je nynější i budoucí při tom při všem, což jim těmi listy dáno a v milosti učiněno, jest zuostavujem milostivě. tak aby oni těch všech svrchu dočtených milostí užívali a užívati mohli bez naší a budoucích našich, králův Českých i všech jiných lidí všeliké překážky, nyní i v časech budoucích. Také chceme a těmto listem ustanovujem, aby obyvatelé svrchupsaného městečka Napajedl nynější jako budoucí od žádného držitele a pána svého*) žádnými jinými nespravedlivými robotami nikterakž obtěžováni nebyli, ale aby při těchž starodávných a spravedlivých robotách zachováni a držáni byli, v kterýchž jsou od starodávna vysazeni, beze všeho porušení a to nyní i v časech potomných. Tomu na svědomí pečť naši královskou k tomuto listu přivěsiti jsme kázali.

Dán na Budíně v pondělí božeho těla léta Božeho 1496. království našeho Uherského šestého**) a Českého 25 léta.“

Ad relationem magnifici domini Joannis de Schelenberk cancel. reg. Boh.“

V tyto časy byl již v Napajedlích zbor bratrský (Kvas).

Přibík Svojše z Zahradky (—1500—). O něm že pánem byl na Napajedlích i Buchlově, víme odtud, že si toho roku na „Budíně v pondělí den sv. Barto-

*) K tomu r. 1496 pokládá Paprocký Zbyslava z Tvorkova a Kravař za držitele Napajedel (401).

**) V opise stojí Slezského!

loměje“ od krále Vladislava potvrditi dal zápisy, jež má na hrad Buchlov, tvrz a městečko Napajedla i se vším příslušenstvím. Zápis o tom chová se v registrech královských v c. k. tajném archivu ve Vídni, odkud tento krátký výpis učiněn do „Archivu Českého VI.“

V ty doby připravovala se válka s Turkem a k tomu konci povolena jest daň s hlavy na Turky. Výprava pak r. 1502. předsevzata a Vladislav vítězně až do Bulhar vtrhl.

Když pak roku 1510. morová rána zastihla zemi Uherskou, král Vladislav i s rodinou přesídlil se do Uherského Brodu, kdež od sv. Václava až do sv. tří králův r. 1511. pobyl.

Poněvadž pak král zamýšlel, aby syn Ludvík, roku 1509. v Praze, ač ještě dítětem byl, za krále Českého korunovaný i od knížat i stavů Slezských ve Vratislavi za krále přijat byl, vypravil se i s dětmi v měsíci lednu v zimu nejkrutější z Uher. Brodu na cestu do Vratislavi. Na té cestě zastavil se v Uh. Hradišti u hrobu Jana Filipce, rodáka Prostějovského, druhdy biskupa a svého nejlepšího rádce *).

Netřeba dokladati, že slavný průvod královský na cestě od Hradiště k Opavě asi 12. ledna městečkem Napajedly se ubíral.

V ty časy nastalo tuhé pronásledování bratři Českých; jakou měrou bratři Napajedelští tím trpěli, nemáme zpráv.

Diviš z Zahrádky (—1512—1516). Zda-li to byl bratr výše zpomínaného Václava Šturma, či syn Přibíka Svojše, nelze nám pověděti. O něm víme jen, že r. 1512 k Buchlovu přikoupil Huštěnovice (Švoj.) Jaké pak nadání Napajedelským učinil, šíře ukazuje list nám zachovaný :

„Ve jméno svaté a nerozdlílné Trojice Amen. Všechny věci, které se nyní v světě dějí, na potomní časy lidem z paměti scházejí, leč spísané a spečetěné utvrzeny budú pevně. Chtíce tomu, aby toho páni budoucí pamět měli, Já Diviš z Zahrádky a na Buchlově oznamuji tímto listem obecně přede všemi, kdož jej uzří anebo čtouce sly-

*) Jan Filipce založil v Uh. Hradišti klášter Františkánský, v němž i pochován jest byl.

šeti bude, že s dobrým rozmyslem dal sem a mocí listu tohoto dávám k pravému dědictví panství své vlastní, kteréž leží při Moravě a Luže, jenž slove pod Židy, se vším příslušenstvím, nic tu sobě ani erbům svým ani budoucím pánuom a držitelóm Buchlovským a Napajedelským nepozůstavujíc všej obci městečka Napajedel, dětem jich i budoucím potomkuom jich, tak a na takový spůsob, tak aby oni svrchupsaní obec Napajedelská, děti jejich budoucí, potomei jich, toho pastviště, tej vší vůle*) užívali, požívali a dětem svým užítky přiváděli, jakby nejlépe mohli, a mně ani budoucím pánuom držiteluom Buchlovským a Napajedelským nic nedávali, než toho svobodně a volně užívali, jako svého dědičného a to beze vší překážky mé, erbuov mých i budoucích potomkův mých, a že jim v tom překáženo býti nemá. Tomu na svědomí a pro lepší jistotu i zdržení já svrchupsaný Diviš svou jsem vlastní pečet k tomuto listu přivěsiti kázal a připrosil jsem urozeného pána, pana Václava z Žerotína a z Dřevohostie a urozených vладыk pana Jiříka Tetoura z Tetova a na Malenovicích, pana Vilíma (?) z Vlčnova na Vokřínách (?) a pana Jiříka z Domamyslic a na Buchlovicích, že jsú pečeti své na svědomí podle mé k tomuto listu přivěsili, sobě i erbuom svým beze škody. Jenž jest dán a psán na Napajedlích v neděli po sv. Valentinu léta 1515. počítajíc.“ (Dle originalu).

II. Napajedla zbožím zpupným.

R. 1511. tu neděli po sv. třech králích král Vladislav zboží Buchlovské a Napajedelské za dědičné vzdal panu *Arklebovi Trnavskému z Boskovic*, kterýžto se byl znamenitě zasloužil o pokoj v zemi jsa hejtmanem kraje Brněnského a potom hejtmanem zemským, vyčistil totiž Moravu od skrýší loupežnických.

Pan Arkleb**) uvázav se v to panství snad teprvé r. 1517. nedržel dlouho zboží toho nebo r. 1520. pustil

*) Vůle znamená zde svobodné pole.

**) Životopis p. Arkleba Vranovského (tak se později psal) z Boskovic viz ve spise p. Šemberově „Páni z Boskovic“ vyd. 2. ve Vídni 1870.

je panu *Václavovi z Žerotína* (1520—1534). Tento pán r. 1504. účastnil se války Bavorské o dědictví Landshutské, ve které vojsko české pomáhajíc knížeti Albrechtovi Bavorskému po hrdinském boji jest poraženo a zajato, ale od vítěze pro hrdinnost propuštěno.

O dalším jeho životě položíme slova z Paprockého spisu „Zrcadlo markrabství Moravského“:

„Pan Václav z Žerotína jest k mnohým věcem tohoto sl. markrabství potřebován býval. Ten byl vlastní syn p. Bernarta z Žerotína od pani N. ze Šternberka porozený. Manželka jeho pani Anna z Zahradky, po níž dostal (?) hradu Buchlova a Napajedel i mnohých jiných statků se vším a všelijakým příslušenstvím. A zplodil syna p. Pavla a tři dcery: pannu Elišku, kteráž dána za uroz. a stat. rytíře p. Jana Ždánského z Zástřizel, podkomorího markr. Moravského. Pannu Annu: ta se dostala za manželku panu Janovi Drnovskému z Drnovic a na Rájci, alevsák bez dítek sešla. A pannu Alenu *) danou k stavu sv. manželství panu Bohuši Drnovskému z Drnovic na Rájci“ (I. 92).

Pan Václav měl ještě syny Jana a Václava, jakož vychází z téhož Paprockého na l. 93.

Zboží Napajedelské rozmnožil nový majitel nabytím *Kudlovic* **) a snad i Sušic.

*) Zemřela r. 1555. před Hronnicemi a pochována v kostele starém Napajedelském.

**) *Kudlovic* náležejí mezi staré osady. Za dávnějších časů sedělo tu několik pánů.

L. 1380. Jan Kužel z Bělovic 2 $\frac{1}{2}$ lánů vzdal Heraltovi z Bučovic a dva jiné lány prodala vdova po Švachu Kuželovi markrabí Joštovi (D Z CO IV. 320).

L. 1386. Václav z Kudlovic sestoupil se s Janáčem z Nedachlebic (tamt. 757) a též Václav l. 1390. 5 hřiven platu tam odtud postoupil Mrakešovi z Žeravic (tamt. VI. 20.)

V ty časy náležel jeden díl také Jaroslavovi z Buchlovic (Volný).

Nejčastěji potom zpomínají se za držitele páni z Žeravic; tak ok. r. 1408. Aleš z Žeravic, kterého Jan z Újezda r. 1410. pohнал, „že mi drží v Kudlovicích 5 kop platu, ježto mi dal po své sestře v věně, s úroky i se všemi jinými poplatky — i upadl mi v to beze práva“ (Brandl pñh. I. 355).

Vedle pánů z Žeravic drželi značnou část Kudlovic páni z Mistřic. Tak r. 1415. Štěpán Plenl, měšťtín v Hradišti, pohнал Janáče z Mistřic z 80 hřiven, „že mně odkúpil základu mého v Kudlovicích od Jana z Malhotic, ježto já na tom svých peněz měl postihati“ (tamt. II. 477).

O Napajedla zasloužil se pan Václav z Žerotína tím, že obrátil zřetel k vinohradům, jakož původní list dotud zachovaný ukazuje:

„Já Václav z Žerotína a na Buchlově i s svými erby vyznávám tímto listem přede všemi, kdož jej uzří nebo čtouce slyšeti budů, že jsem udělal smlůvu s lidmi svými, Napajedelskými kopači o vinohrady i s jinými, kteří by v tej hoře dělati chtěli, a to takovou, že jsem jim dal lhodu desátkom do sedmi let od tohoto sv. Jiří najprv příštího, než kteří sú prvé vinohrady vydělali, aby již desátek dávali, než zemního dávati nemají. Kdožbykoliv vinohrad na svej roli dělati chtěl, když bych komu jinú roli nadal a lhota jemu vyšla, tehdy aby desátek dával, jako jiný. Což se pak dávání vin a frejunků vinných dotýče, ti aby jich všickni spolu užívali, kteří na Napajedlích sou, od vinobrání do sv. Martina aby pořádku šla; já abych mohl vydati drejlink vína aneb 2 bečky, totiž od sv. Martina ty pořádky aby šly. A kdyžbych já dával, aby jiní nedávali; než kdyby mé víno vyšlo, tehdy aby dávali měšťané jednu bečku a kopači druhú. A pokudžby chtěli vína měšťané na obec, ti všichni vína z vůle panské bráti budou a aby jim v tom kopači překážky nedělali.

R. 1447. Štěpán z Mistřic zapsal své paní Maruši 4 hřiven ročního platu (Volný).

R. 1480. Jiřík z Mistřic postoupil Jiříkovi z Žeravic 8 láůů v Kudlovicích (Volný), kterýmžto dílem zdá se, že Kudlovice přešly k panství Kvasickému, od něhož r. 1526. p. Václav starší ze Šternberka, což v Kudlovicích měl, vzdal panu Václavovi z Žerotína k Napajedlům. Jinou část Kudlovic dle analekt Kvasických drželi na dále ještě rytíři Plaši z Voděrad, jejichž rodokmen, pokud bylo možná sestaviti ze spisu dotčeného, tento jest:

?	<i>Prokop</i> Plachý z Voděrad pán na Milonicích, <i>Pítšp</i> , žil ok. 1577; jeho manželka Anna byla dcera Kunata Kurovského z Vrchlabí na Kvasicích.
---	--

<i>Jiřík</i>	<i>Bernart</i> , držel Kudlovice.
--------------	-----------------------------------

Prokop r. 1629. prodal svůj díl Kudlovic Janovi z Rotalů též k Napajedlům.

V Kudlovicích přechovávala se kniha obsahující Brtnické čili včelařské právo.

Druhý díl Kudlovic drželi jakožto svobodný dvůr okolo r. 1656 pan Tamfalt a okolo r. 1671. pan ze Zástřizel, avšak k roku 1701. se píše, že jej vrchnost Napajedelská odkoupila (akta o svob. dvůr Wairovský).

A jestližeby kopačům vin z jejich vinohradův vybylo nad ty desátky, aby měšťané přece pořádky tej, kteréž oni mezi sebou mají, užívali a kopači aby jim v tom nečinili překážky, leč by on v tej které hoře vinohrad jaký měl, ten aby pořádky také užíval, jakož jiní, kteří k pořádkům práva mají. A toto také, kdyžby na kopače kterého pořádku přišla z jeho vinohradu má toho vuoli dávati neb nechati, aneb to víno, kteréž by měl prodati, komuž moci bude, i stů pořádků. Co se práv vinohradních dotýče worzad i neworzad (!), jestližeby jaká ruoznice mezi kopači vzešla a vám žeby proto trefiti nemohli, tehdy aby o tu ruoznici hleděli Kopačóm Stříbrnickým a naučení od nich brali. Tomu na svědomí pečetsvou vlastní rozkázal jsem přivěsiti k tomuto listu, jenž dán a psán na Napajedlich v pátek před květnou nedělí léta Páně 1527. počítajíce“.

Pan Václav přecchal svou manželku, paní Annu z Zahrádky, která † r. 1521. v den sv. Štěpána; sám pak skonal v pondělí po sv. Filipu Jakubn. Oba pochováni jsou v Napajedlich, kdež náhrobky jejich Cerroni viděl a nápisy četl.

„Pan *Pavel z Žerotína* a na Napajedlich (1534—1551) na dvoře krále Ferdinanda z mladosti se vychoval a jsouce vymustrován, když uslyšel, že pan otec umřel, domů přijevši oženil se a pojal sobě za manželku paní Elšku, dceru uroz. pana Jana z Kunovic a na Ostrově“ (Paprocký l. 93.)

Jeho bratří mladší Jan a Václav žili také a z nich Jan seděl snad na Nedachlebicích.

Že pan Pavel sídlel na Buchlově, jest k pravdě podobno. S manželkou svou měl „syny Frydrycha, Bartoloměje, Jana Jetřicha, Václava, Bedřicha a dvě dcery, jedna v mladém věku svém umřela, druhá pak starší dána byla za manželku panu Donátovi z V. Polomě“ (tamtéž l. 94).

Za něho městečko Napajedla se značně rozmnožilo novými podsedky učiněnými z panské zahrady, položené na záhumení a za horní branou.

O tom bližší dává nám zprávu list páně Pavlův dotud zachovaný.

„Já Pavel z Žerotína a na Buchlově známo činím tímto listem všem vůbec, kdež čten anebo čtúc uslyšán bude,

že jsem pustil zahradu svou lidem Napajedelským zejména těmto: Matyášovi Krejčímu, Janovi Kochanovu, Prockovi Ryšavému, Pavlovi Kučalkovému, Janovu Jankovi, tesaři, Ilavlovi Janovi Ilavatýmu, Janovi Kolář, i tenž podsedek, kterýž jsem já sám na své peníze postavití dal, Volouškovi Holýmu pouštím, však sobě i budoucím svých mladších a potomkům i erbům našim i budoucím pánům Napajedelským (nie nepozůstavuje): svrchu psaní lidé, aby v zahradě panské grunty volně stavěli a jich v užívání byli a s nimi aby činiti, prodati, dáti a peněžití, komužby se jim dobře líbilo jakož svým vlastním, mohli beze všech robot panských, kromě toho, což v obci náleží, povinni spravovati budou a po vyjití lhoty totiž sedmi let, jakž cedule mezi nima učiněna jest, každý z nich platu stálo-ročního 40 groší mají dávati, však rozdílně: na den sv. Jiří 20 groší, na den sv. Václava týž 20 groší. I toto k týmž podsedkům pouštím jednomu každému z nich, v horách „Hříběcích“ vyklučovati na 4 měřice obilí, týž louky vyměřené v „Hlasově“, jako jinším puštěno jest, k těm podsedkům; zvlášť Janovi Křhavému že se pouští nade dvorem Napajedelským v honech klučovaných. Tomu na svědomí a jisté zdržení toho já svrchupsaný Pavel pečet svou vlastní k tomuto listu přivěsiti jsem dal a připrosil jsem urozených vladyk pana Mikuláše Onšíka z Bělkovic a na Bělovicích, pana Dalibora Onšíka z Bělkovic na Pochořelicích, že jsou pečeti své podle mé k tomuto listu přivěsili, však tu sobě i erbům svým bez škody. Jenž jest psán a dán na Napajedlicích v pondělí den sv. Mikuláše l. P. 1540. počítajíc.

Téhož roku 1540. učinil p. Pavel porovnání s opatem Velehradským o výplatu desátku vinohradního v Polešovicích (Naučný slovník).

Také Paprocký na l. 93 zmiňuje se, že byl poručníkem pňhonu (žaloby) na kněze Marka, děkana kostela Olomuckého, potomního biskupa.

R. 1544. p. Pavel z Žerotína a „Bzence“ rozmnožil ještě panství Buchlovské příkoupením Buchlovic i všelikého příslušenství, ale ještě téhož roku všecko to zboží Buchlovské i na místě mladších svých bratrů Jana a Václava vzdal *) svému švakru Janovi Žďanskému

*) V Č. M. M. 1880 čteme, že V á c l a v z Žerotína Buchlov prodal.

ze Zástřizel za 4750 kop gr. (Volný IV. 154). Této proměny zpomíná také Naučný Slovník dokládaje, že s Buchlovem i Napajedla témuž švakru, manželu jeho sestry Elšky, prodal, čemuž ale odporuje ta věc, že Paprocký na l. 83. zpomíná kupu z r. 1548, kterým paní Beatrix Švejnhortka z Švejnhortu zboží své vlastní Hunětice prodala p. Pavlovi z Žerotína a na *Napajedlich*, kteréž zboží Hunětice on ovšem z dobré vůle pustil p. Janovi z Zástřizel. Jestliť jisto, že tehda Napajedelské panství odloučeno jest od Buchlovského. Před svou smrtí († v zelený čtvrtek r. 1551) přikoupil p. Pavel Milotice, na kterých seděl do r. 1553. pan Václav z Žerotína, který zemřel již r. 1553. na sv. Martina a s otcem svým tamže v Napajedlich v kostele pohřben. (Ceroni — Volný).

Z ostatních synů p. Pavlových uvázal se Bartoloměj po smrti Václavově v Milotice, Jan Jetřich přiženil se na Smiřice do Čech, pan Frydrych dlel při dvorech císařských, načež když všichni bratři po strýci svém Janu Žďanskému ze Zástřizel r. 1564 zdělili Židlochovice, v tyto se uvázal sám. Napajedla pak brzo asi po smrti otcově ujal nejmladší z bratrů, pan *Bedřich z Žerotína* (—1560—1568).

Doklad na to, že p. Bedřich již roku 1560. pánem na Napajedlich byl, bereme ze zápisů loveckého práva Buchlovského, v nichž k r. 1560. zaznamenáno: „Jan Dráb rodič Napajedelský zastřelil Jarolima, myslivce JMti pana Bedřicha z Žerotína a jest sťat.“ (Not. 1858. 46).

Ta věc i jinak jest důležitá, poněvadž k pravdě podobno, pokud Napajedla k Buchlovskému zboží náležela, že i nad nimi hrdelní právo vykonávali „lovci Buchlovští“, co se týče zločinů lesních. Pro poznání toho práva několik rozsudků pro ty časy zde položíme.

Šimek Holinka poněvadž chtěl unést ženu a její manžela zabít, oběšen jest.

Jan Kutrů z Břestku dvakráte zapálil, začož upálen jest.

Dobiáš z Žeravic chtěl pána svého zastřelit, proto sťat jest (1567). Vrah i zloděj jednou smrti jsou potrestáni stětím (1566). Jiný zloděj pro 27 zl. jest oběšen. Krkavčí matka, poněvadž novorozenátku zakroutila

krk a je sviním předhodila, po smrti (stětím tuším) zahra-
bána a kolem proražena jest (1559.)*)

Poněvadž p. Bedřich s biskupem Olomuckým o dě-
diny Spytinov a Topolné spor měl, zachovalo se nám
několik listů panu Bedřichovi od biskupa poslaných.

V prvním listě daném l. 1568. „na Vyškově ve
čtvrtek po neděli provodní“, jehož nápis „Panu Bedři-
chovi mladšímu **“) z Žerotína na Napajedlich“, biskup
dodává: „Za to žádáme . . . , že se k nám na nápisu
(adrese) tak chovati jako i jiní páni Vám rovni budete.“

Tato nepatrná věc má svůj základ v nechuti bratr-
ské šlechty proti biskupovi, poněvadž o zavírání bratr-
ských zborů na statech biskupských a manských usiloval.

V témž kopiáři listů posilacích biskupa Viléma
Prusinovského čteme i tyto listy:

„Panu Bedřichovi z Žerotína na Napajedlich, ujcí
našemu milému.

Jakž sme na Kroměříž přijeli, neopomenuli sme s hejt-
manem naším Kroměřížským z strany toho psaní, kteréž
Ste nám o Topolanské poddané naše učinili, rozmluviti.
I vyrozuměli sme, že se tu těch gruntů dotejče, o kteréž
od dráhně časů rozepře jest a my je za své stolní poklá-
dáme. Ale všakž poněvadž ještě za biskupa Marka, ***)
předka našeho, i tolikéž potomně od nás se p. Frydrychem
bratrem Vaším na tom zůstáno bylo, že sme na ta místa
vyjeti a přátely z obů stran vydati měli, tak aby přátelským
jednáním ta věc k místnému konci přivedena býti molila.
Čehož se posavad nestalo. Ještě nejsme proti tomu, aby-
chom podle takového zůstání s Vámi o to, oč u Spytinova
a Topolného činiti jest, v přátelské jednání dáti se neměli.
Datum na Kroměříži ve čtvrtek po nalezení sv. Kříže l. P.
1568“ (folio 73.)

Třetí list.

„Panu Bedřichovi mladšímu z Žerotína na Na-
pajedlich, u. n. m.

Z psaní Vašeho vyrozumíváme, že k přátelskému jed-
nání o ty rozepře, o kteréž od dráhně časů u Spytinova

*) Viz p. Brandlův článek v časopise „Maticе Moravské“
1880 a Cerroni v Not. 1858.

**) Bedřich starší byl tehda pánem na Bludově.

***) Zemřel r. 1565.

a Topolného činiti jest, přistoupení nemíníte a přitom poddaným našim grundy své dědičné zapovídáte*), čehož sme se nenadáli. I aby poddaní naši v dědičné grundy Vaše se vkládati měli, vůle naše v tom nebyla a není a o tom, aby se toho nedopouštěli, dostatečně poručiti nepomineme. **) než aby poddaní naši těch gruntů, o kteréž rozepře sou, a my je za své stolní pokládáme a býti pravíme, pokudž pořádkem práva z toho vyvedeni nebudeme, užívání zbaveni býti měli, k tomu povoliti a přistoupení nemůžeme. Pakliby se jim od Vás v tom jaká překážka dala, nemohli bychom slušně v tom poddané naše opustiti.“ (Fol. 79. b.)

Čtvrtý list.

„Panu Bedřichovi z Žerotína na Napajedlich.

Oznamujeme Vám, že potřebujeme k svědomí (za svědka) Valentina na ten čas ouředníka Vašeho Napajedelského proti sestřím nebožtíka Václava Vahanského z Vahančie ku příštínmu soudu zemskému Olomuckému. Protož Vás podle smluv, kteréž se pány stavy markrabství Moravského tohoto máme***), za to žádáme, že nám dotčeného Valentina k svědomí před ouředníky menšími zemskými — hned při zasednutí postavíte. Nepochybujem že tak učiníte a my jemu tolikéž podle zřízení zemského za práci jeho učiniti poručíme. Odpovědi žádáme. Dán na Kroměříži v sobotu před sv. Trojicí l. P. 1568.“

O panu Bedřichovi víme jen tolik ještě, že si byl peněz půjčil 125 zl. od Jiříka Palínka z Kroměříže.

Brzo ale potom pan Bedřich zemřel a pochován jest ve starém kostele Napajedelském, kamž i druhý bratr jeho téhož roku umrlý z Milotic jest přivezen.

Skvostné mramorové jejich náhrobky — nyní v novém kostele*) zazděné — nesou tyto nápisy:

*) To bylo Spytínovským a Topolenským tím bolestnější, poněvadž pro své potřeby do městečka Napajedel choditi nesměli.

**) Podle pravidla: „jak ty nám, tak my tobě“, poddaní biskupští pohraničným gruntům Napajedelským buď škodu činili, anebo si je sobili.

***) Připomenutí těch smluv znamená zde tolik, jakobychem nyní řekli, podle § toho a toho zákona žádám, abyste to a to učinil. Byloť tehda biskupství Olomoucké ještě knížetstvím, které svůj suňm v Kroměříži mívalo.

*) Takových náhrobků bylo v tom kostele devatero, jak svědčí Cerroni ve spise Epitaphia.

„Leta Panie 1568 we strzedu przed Swatym Bartolomiegem Pan Buoh urozoneho Pana Pana Bedrzicha z Zierotjna a na Napagedljch prostrzedkem smrti z tohoto bidneho swieta powolati raczil, gehoż tieło w tomto mjstie pochowano gest.

Job : XVIII kapitole. Wim zagiste, že wykupitel můj žiw gest a že w posledni den z zemie wstati mam a zase oblečen budu kożj mou a w tiele mem uzrzim Buoha, kterehoż uzrzim tež ya sam a oczi me opatrzi a ne gine složená gest tato nadziege ma w lunu mem.“

Druhý pomník na týž způsob zdělaný má nápis tento :

„Leta Panie 1568 w pondieli po swatym Martinu Pan Buoh urozoneho Pana Pana Bartolomiege z Zierotjna a na Milotycznych prostrzedkem smrti z tohoto swieta powolati raczil, gehoż tieło mrtwy sem przenesseno a w tomto kostele pochowano gest. Job w XVIII kapitole atd.“

Oba tito bratři, jakož i třetí Václav před nimi unrlý, nezůstavili podle zpráv Paprockého, v té příčině spolehlivých, žádných potomkův.

Proto uvázal se v držení Napajedel nejstarší páně Pavlův syn, pan *Frydrych z Žerotína* (1568—1574) vlastní bratr nebožtíka Bedřicha. *)

Že pan Frydrych hned po smrti bratrově ještě r. 1568. zboží Napajedelské přejal, opět na jevo vychází z listu biskupa Viléma Prusinovského, kterýž list takto se nese.

„Panu Frydrychovi z Žerotína na Židlochovicích.

Jiřík Palínek poddaný náš z Kroměříže na nás ve vši poníženosti vznesl, kterakby jemu nebožtík pan Bedřich z Žerotína, bratr Váš 125 zl. dlužen pozůstal, za kterýžto sumu jemu rukojmové Napajedelští sou, kterýžto dluh že se jemu od Vás, jakožto nápadníka a držitele statku po nebožtíku panu bratru Vašem, spraviti zanedbává, v tom nás za to připsání k Vám, tak aby bez hyndrunku a obstavování chudých

*) Není to nic neobyčejného, že vlastní bratři stejného jména užívají, ač pro rozeznání v různé formě.

lidi k dluhu svému jsouce také člověk potřebný a chtěje takové peníze na handl a k užitku svému obrátiti, přijíti mohl, prosíce.

Protož se k Vám za ním přimlouvajíc žádáme, že jemu takový dluh bez prodlení spraviti poručíte. Nepochybujem, znajíc věc slušnou a spravedlivou bejtí, že tak učiníte. Datum na Kroměříži v sobotu po slavnosti všech svatých l. P. 1568* (kopiář fol. 186. b) *)

Co se toho dluhu po nebožtíku panu Bedřichovi zůstaveného tkne, jest ta věc pro městečko Napajedla velmi závažná potud totiž, že jest to jediný příklad, aby městečko Napajedla svému pánovi za dluhy rukojemstvem se zavazovalo. V jiných městech taková rukojemství byla nekonečna a přechasto města za své pány dluhy platila. Neplatil-li pán, pustila se na rukojmí obšťávka (fantování), na kteroužtou pro Napajedla nepřijemnou věc biskup naráží v listě svém.

Pan Frydrych z Žerotína náleží na roveň strýci svému panu Karlovi mezi nejznamenitější a nad jiné vyniklé pány Moravské, pročež nelze tuto pominouti mlčením jeho běhu životního. Položíme tuto slova jeho vrstevníka, Paprockého: „Pan Frydrych z Žerotína, hned z mladosti nejprve v svobodném umění a potom v věcech rytířských a v potřebách válečných za Karla V., Ferdinanda, Maxmiliána II. (potom) též Rudolfa Císařů Římských věk svůj ztrávil málo doma bejvajíce. A když mu mimo tažení vojenské (r. 1566. do Sedmihradu) proti nepříteli čas zbýval, ne v zahálkách, ale při dvořích pánův svých též i krále Hyšpanského služby vykonával. Býval také potřebován k mnohým poselstvím, od císaře Ferdinanda ještě v mladém věku svém (mezi rady), od císaře pak Maxmiliána (1568 panujícího) mezi radu Belgickou přijat. Což všecko v čerstvé paměti lidské zůstává, s nímž o rozličných přibězích rozmlouvajíc toho sem v pravdě dosáhl . . . Mnoho jiných poctivých a velikých činův tento vznešený a vzácný pán jakožto pravý markoman z předkův slavných a válečných pošlý i v jiných krajinách dokazoval a v čas potřeby dokazuje. Za první manželku měl paní Mandalenu ze Zástřízl, která r. 1566.

*) V jiném listě biskup Vilím žádá p. Frydrycha o bažanty (tomtéž fol. 212.)

zemřela a v kostele Židlochovském pohřbena jest. (Pap. 94). S ní neměl dětí. Statek Židlochovský rozmnožil značně, nebo přikoupil Pouzdrfany, Troskotovice, Uherčice, Mořice a Přerov. V Pouzdrfanech vystavěl zámek. Za druhou manželku pojal šlechticnu vlaskou z dvora-nek císařovny, Isabellu z Biglie, z níž potom sice děti měl ale všechny pomřely z mladu. *) — Ostatek byl muž nábožný, hospodářský a dobročinný.

Za jeho panování na Napajedlích došlo na vyrovnaní roboty nestejné rozdělené a vůbec na spořádání povinnosti poddanských.

Listy o tom svědčící jsou příliš důležité pro Napajedla, než abychom jich pominouti mohli.

První jest z roku 1570.

„Já Frydrych z Žerotína a na Židlochovicích JMŘC'e, Uherského a Českého krále rada, i s svými erby a budoucími potomky, pán a pravý dědic panství Napajedelského i městečka Napajedel, známé činem všem vůbec nynějším i budoucím, poněvadž rozumové lidští a práva všelijaká to ukazují, aby každý při tom zůstaven byl, při čemž spravedlivě zůstaven býti má: Chtíce, aby poddaní moji lidé z městečka Napajedel, věrní milí, slově podsedníci za h u m n e m a za h o r n í b r a n o u a někteří v městečku, kteříž výsady žádné na ty podsedky a roboty neměli, buďto nynější, i kteřížby se ještě stavěti a přistavěti chtěli, tak byli opatřeni, aby na ně poplatkův a robot více, než což činiti a dávatí mají, přičiněno a výs mimo práva potomně a budoucně potahování nebyli: Tímto listem mejm oznamuji, že lidé na hoře jmenovaní nynější i budoucí, mně i erbům a potomkům mým a budoucím pánům Napajedelským toto jsou povinni a z práva činiti mají a platiti. Totiž platu ročního z těch gruntův svých neb podsedkův, každý z nich jak kdo sedí, 40 groší bílých; totiž při času sv. Václava 20 gr. a při času sv. Jiří 20 gr. bílých, a po sv. Martinu dřevního 4 gr. bílé i s potomky svými dávatí mají a při tom roboty dole psané vykonávati; totiž: Ke mlejnu neb stavu,

*) O dalších jeho činech, které vykonal, když na Napajedlích pánem již nebyl, ještě toto: Vystavěl pevnost N o v é Z á m k y, od r. 1594—8 byl hejtnanem zemským, „JMČe válečná rada, nejvyšším nad 1000 koni, arciknížete Maxmiliána voleného krále Polského nejvyšší hofmistr“ atd. Ani z třetí manželky Mandaleny Slavatovny neměl dětí i † 31. května r. 1598.

kdyby toho potřeba ukazovala, jeden den v roce; a jeden den seno hrabati na lukách a k mostkóm na hatěch za Moravou . . . dělati mají . . . totiž: kdyžby se mostky ty nově dělati neb opravovati měly, dříví a mostnice, země přidávati, dělati a tesařům . . . napomocni, však na náklad panský tesaři dělati mají.

A každý týž podsedník na hoře jmenovaný bude moci sobě volně . . . v horách svých Napajedelských, kdežby 4 měřice rží . . . vyseti mohl, vyklučiti a k tomu gruntu svému přivlastniti . . .

A protož . . . slibuji jich při tom při všem . . . zanechat i a vejše v nívece jim nesáhati . . . Tomu na svědomí . . . pečet svou jsem . . . přivěsiti rozkázal . . . a připrosil jsem urozených pánů p. Jetřicha z Kunovic a na Brodě Uherském; p. Buriana Tetoura z Tetova a z Malenovic na Otrokovicích a uroz. statečného rytíře p. Jachyma Zoubka ze Zdětína a na Zdoukách, podkomoří markr. Moravského, že jsou pečeti . . . přivěsiti dali . . . Na Napajedlích ve středu před sl. narozením P. Krista l. B. 1570. počítajíc.“ (Dle pův. list.)

Druhý list pro poznání poddanských povinností důležitý, tento jest:

„Já Fridrich z Žerotína . . . znám činným . . . že jsem učinil smlúvu celou a dokonalou . . . s purkmistrem a staršími i vši obcí městečka Napajedel, lidmi poddanými mejmi, jakož jsou mně byli povinovali některými robotami koňskými i pěšími . . . a je na dni . . . rozdělené a vyměřené neměli, v čemž někdy skrz některé nedbalé a nepovolaué jiným k ublížení velikou nerovnost a neřád sem býti seznal. I chtěje, aby jeden každý o svých robotách podle velikosti a malosti statků a živností svých . . . věděl . . . a vykonajíc povinnost svou tím lépe a volněji živnosti své hleděti . . . mohli . . . Kterezto srovnání na takový způsob učiněno jest, že každý poloulaník vorati má na ozim i jeř do roku 7 dní, obilí ozimého i jarého svěsti s pole mají 25 kop, hrachu 1 vůz, sena a otavy z louky od Topolného a od Otrokovic 4 vozy, vobilí ozimého nažiti 8 kop a jarého 4 kopy, a čtvrtníci toho všeho po polovici vykonávati a dělati mají na louce u Otrokovic a Topolného trávu na seno a otavu sěci; čtvrtníci a podsedníci jednostejně do roka

mají po 4 dnech na těch lukách seno i otavu usušiti a shrabati společně mají. Podsedníci hnůj na rolích panských rozkydati po 2 dnech; tíž podsedníci v roce obili neb sena a otavy v stodolách do roka odmítati po 6 dnech, zeli vokopávati též oni po 2 dučech, a řepu vybíratí všichni spolu poloulanci i podsedníci po půl druhém dni; konopí hlavatých natrhati poloulanci po 2 kopách a čtvrtníci s podsedníky po jedne kopě . . . a ty roboty . . . jinde nikdež dělati nemají . . . než při dvoře Napajedelském a Prusinském, neb na těch rolích, kteréž k těm dvorům na ten čas . . . náležejí. A jestližeby těch robot tolik potřebí k těm dvorům nebylo, tehdy za ně žádné ouplatky peněžitě . . . dávati . . . nemají.

A jakož jsou mne tíž Napajedelští poníženými prosbami prosili . . . , aby jim sirotci na horu bráni ani jinam v službu dávání bez vůle přátel nebyli a při nich jakožto přátelích necháni a jednání byli, a za to dávati mi se podzvolují každý jak kdo sedí po 2 slepicích . . . při sv. Václavě po jedne a při vánocích po jedne: i na takovou jich . . . žádost . . . k tomu dovoluji a je z toho osvobozuji.

Tolikéž mne žádali, abych jim i tu milost učinil, aby kopaniny, kteréž pod platy drží . . . v rybníce i jinde louky, kteréž pod platy, ujali jakž z luk i z kopanin ti platové v rejstřích postavení a zapsání, co kdo z čeho a při kterém času dávati má, jsou, i . . . to ujišťuji a upevňuji, že oni Napajedelští . . . mají při těch kopaninách a lukách, jak . . . co komu zapsáno jest, zůstavení býti a na ně žádných platův větších přivětšovati aneb povyšovati . . . nemám já ani žádný pán a držitel městečka Napajedel . . . Tomu na svědomí . . . pečeť svou jsem přivěsiti kázal a připrosil . . . urozených pánův p. Jetřicha z Kunovic a na Brodě Uherském, p. Buriana Tetouru z Tetova a z Malenovic a na Otrokovicích, a urozeného vладыky p. Jana Pergara z Perku a na Vahančicích, ten čas ouředníka na Napajedlich, že sou pečeti své k tomuto listu . . . přivěsiti dali . . . Na Napajedlich v ponděli před sv. Jiří l. P. 1573. počítajíc.

Téhož roku a dne týž pan Frydrych učinil „smlouvu s rychtářem a staršími i vší obcí vsi Bělova o užívání okopauin a luk v gruntech mých Napajedelských

pod Bělovem ležících," aby z nich 10 zl. 6 kr. a 23 slepic dávali a pastevního ovsu aby sýpali 38 měric a z těže pastvy 22 slepic dávali; nadto zavázali se v panském lese za 30 dní dřevo roubatí. (Dle popisu).

Týž pán listem daným na tvrzi Židlochovicích v neděli před sv. Janem Křtitelem r. 1574. bratřím Napajedelským povolil, aby se zbor dle konfessi z r. 1535. ustaviti mohl. (List v Krom.)

Kterak se stalo, že p. Frydrych Napajedla vzdal bratrovi svému *Janu Jetřichovi*, pověděti nelze, aniž víme kterého roku se stalo. Pan Jan Jetřich zůčevadž po své manželce paní Barboře z Bibrštejna, vdově po Vilimovi Trčkoví, r. 1579. zdědil Smiřice, Černíkovice a Heřmanův Městec, Napajedla odprodati ustanovil, dříve ale potvrdil ještě Napajedelským všecky důležité listy.

Pan Jan Jetřich na Napajedlích v pátek po památce sv. Lucie Ottilie l. 1580. dva listy od sebe vydal, kterými toliko starší nadání potvrzoval. Krátké obsahy těch listů jsou a sice prvního:

„Já Jan Jetřich starší z Žerotína a na Napajedlích pán a pravý dědic panství Napajedelského . . . znám činím, že jsou přede mne předstoupili poddaní moji lidé městečka Napajedel, slově podsedníci záhumenní a za horní branou i někteří v městečku . . . žádajíce mne snažně, abych jim obdarování, kteréž jim p. Frydrych, bratr můj, někdy držitel panství Napajedelského potvrdil . . . Znajíce já . . . žádost jejich slušnou býti, takové obdarování p. Frydrycha bratra svého jim tímto listem potvrzuji, tak aby tiž Napajedelští . . . při tom při všem beze vsí ujmy a přerušení i všelijaké překážky od budoucích pánův a držitelův panství i městečka Napajedel zůstaveni byli . . .“ (Podle původního listu.)

Druhý list jest tento:

„Já Jan Jetřich . . . znám činím, že jsou přede mne předstoupili lidé někteří z á branští poddaní moji z Napajedel žádajíce mne snažně, abych jim obdarování, kteréž jim někdy urozený pán, pan Pavel z Žerotína a na Buchlově, pan otec můj milý potvrdil . . . A protože já . . . takové obdarování nadepsaného p. Pavla z Žerotína, pana otce mého milého, dobré paměti, . . . jim potvrzuji . . .“ (Dle původní listiny.)

Svědkové na obou těchto listinách jsou: Jan Jetřich mladší z Žerotína a na Strážnici a urozený vladýka Mikuláš Onšík z Bělkovic a na Bilovicích.

Pan Jetřich Starší z Žerotína dokončil na Napajedlích r. 1580. důležité stavby: předně vystavěl věž při starém kostele, jakož nápis s letopočtem 1580 i se jmény Jana Jetřicha a manželky Barbory z Bibrštejna svědčil (Ceroni). Týmž rokem, potvrdiv ke zboru bratrskému všecky výsady i kostelík bratrský vystavěl.

Dodatkem budiž ještě položeno, že p. Jan Jetřich potom ještě až do r. 1592. žil a za druhou manželku paní Ludmilu z Kolovrat pojal, se kterouž měl několik dětí, z nichž jeho toliko Elška *) přechkala.

Také stal se JMČe radou, přísedícím soudu komorního a r. 1591. hejtmanem kraje Chrudimského. Před smrtí prodal Smiřice; Černíkovice odkázal manželce a deři, Heřmanův Městec poručil bratru Frydrychovi; který všecky své mladší bratry přežil. (Naučný sl.)

Jakož paměti Kvasické svědčí, již r. 1580. v držení Napajedel uvázal se p. *Zdeněk z Vartenberka*, JMČe rada a hejtman Nového města Pražského.

Za jeho panování udála se změna při šloře Napajedelském, protož příhodně zařadíme zde zprávy *o bratrských kazatelích v Napajedlích* **).

R. 1581. † dne 27. listopadu v Napajedlích nejznamenitější správce zboru Napajedelského Jakub Bílek a pochován v kostelíku bratrském pod pavlačí. (Tato zpráva, že se v bratrském kostelíku také pochovávalo ještě za časů bratrských, vysvětluje nám dostatek to, co jsme na str. 12. o nalezených kostech pověděli).

*) Ze zápisů Žerotínových vychází, že k r. 1596. při sondě zemském se jednalo o sirotka Napajedelského, jehož poručníky byli p. hejtman zemský a p. Bernart ze Žerotína. Tyto poručníky p. Bakytý a p. Ořechovský pohonili. Neumějíce té věci na ten čas vysvětliti, domnívali jsme se, že o Elšku z Žerotína sverchupsanou, poněvadž poručníky jsou páni Frydrych i Bernart z Žerotína, běželo.

**) Před Bílkem a po něm byli správci zboru Napajedelského, kolik bylo lze sestaviti, ti to:

1. Matouš Těšínský, kněz od r. 1531. † 1537.

Nad nebožtíkem Jakubem Bílkem bratr Mikuláš Dobromír, správce zboru Holešovského měl pohřební kázání.

Osudy toho muže jsou úzce spojeny s dějinami jednoty bratrské, nebo narozen byv 1516. v Ml. Bole-slavi od mladosti v Augustově čelednosti vychován byl, s nímž i do vězení dán a po 13 let vězněn jest, při čemž i útrpně tázan jest. Jednota jej sice r. 1562. na synodě Přerovské zbavila bratrství i kněžství, než potom zase se usmířil a konečně za správce sboru dán do Napajedel, kdež mu uloženo sepsati utrpení Augustovo, což v Malenovicích r. 1579. dokonat, kamž tuším docházel k bratrovi Janovi Delfinovi. O něm se praví, že byl „dosti pobožný, kazatel dlouhý a tesklivý, jenž na chudobu mnoho naříkal, ale bez pravdy.“ (Jireček Ruk.)

Pan Zdeněk brzo potom, co se dostal v držení Napajedel, převedl na sebe obě biskupské vsi, *Topolné a Spytínov* **), o něž dotud spory trvaly.

2. Janda, správce sboru Napajedelského, † 1560. ve Šternberce.

3. Tímens Petrlík, u něhož † jahan Samuel r. 1571.

4. Mikuláš Stárek, od r. 1574. knězem, ale poněvadž nehodným, r. 1581. s úřadu kněžského složen jest a † 1581. bez bratrství.

5. Jakub Bílek.

6. Po něm snad Dobromír Mikuláš, kazatel Holešovský spravoval zbor Napajedelský, nebo když mu čeledín † a tu v Napajedlicích r. 1584. byl pochováván nemohl sám nad ním kázati pro pláč, i učinil tak bratr Vodička.

7. Zachariáš Ariston asi od r. 1590. spravoval zhory Napajedelský a Březolupský až do r. 1594. Za něho správa kostela Kvasického dle usnešení synody Lipnické r. 1592. přidělena jest kazateli Napajedelskému, poněvadž od Holešova pro časté vody nebylo lze tam přistoupiti.

8. Jan Nekořský r. 1594. dán do Napajedel.

9. Jan Broton, správce zboru Napajedelského † r. 1600. byv od r. 1572. knězem.

10. Pavel Kapita od Kozáků poraněn byv † 1620. v Napajedlicích. (Památky X. a Volný.)

Kazatelé bratrští, poněvadž vrchnost zabrala nadání k faře Napajedelské — které tam tehda nebylo, dostávali od pána 200 zl. Mor. ročně, másla sýru, z každé várky po vědře piva, 50 měř. rži, 15 měřic žita a po každém kázání na zámku dostávali oběd. To ukazuje k tomu, že bratří asi i v kostele farním služby Boží zastávali kázáním.

**) *Spytínov* s Topolným měl od r. 1318. stejné osudy, ale za nejstarších dob mluví se jen o Spytínovu. V listině pochybné z r. 1030. praví se, že když kníže Břetislav nové město

Koupě těch vsí udála se za zvláštních okolností, nebo biskup prodejem těch vsí nechtěl tušit své komory úplně ochuditi. Mělyť i na dále jakýmis povozy ke komoře zavázány zůstati, jakož i některými platy a ospy. Možná ostatek, že ty platy původně ke špitálu Napajedelskému byly určeny a sice z Topolného 12 zl. 12 gr., 30 měřic ovsu a 30 slepic. (Dle listu ze dne 12. ledna r. 1582). Jisto však jest, že Topolenští až

Spytihněv na místě Děvína vystavěl, ke kostelu tamnímu všechna nadání, jež druhdy služela k Velehradu, obrátil (Erb. reg. Boh. I. 40.) — R. 1052. Břetislav, kužle České založiv kostel kollegiatní v Boleslavi k němu i to nadání učinil, aby Zpitigne v k onomu kostelu dával ročního platu 1 hřivnu a vola (tam. 49.) Z téhož pochybného pramene dovidáme se k r. 1071. o proboštu Spytihněvském (tam. 58.) K roku 1131. jmenují se statky ke Spytihněvskému arcijahenství náležité, jak to již výše zpočteno jest. — R. 1228. král Přemysl Otakar I. kromě jiných statků vzdal ke klášteru Velehradskému i kostel Zpitinovský, kteráž věc ukazuje zřejmý, že Spytinov velikými událostmi své slávy byl již pozbyl. Rokem pak 1318. Spytinov, Topolně a Skalka přestaly býti zbožím královským a učiněny zbožím biskupským, od kteréž doby na dlouho vytratila se jich jména z paměti lidské. — Toho zboží nedrželi biskupové pro nepokojné časy sami, nýbrž světským pánům v zástavu dali, což jelikož přes půl druhá sta let trvalo, za to máme že okolo r. 1390. již v zástavě byly. Proto jest možná, že onen Markvart ze Spytihněva, o kterém jsme mluvili při Prusinákách (viz str. 22.) takovým zástavním pánem byl, ačkoli není vyloučeno, že tu jen nějaký svobodný dvůr držel. — Těž Markvart zpočten se k r. 1415. a následujícího léta pohnal Václava z Ořechovského z 65 hřiven, „že jsem otcí jeho těch peněz požičil a za to koupil Ořechové a těch peněz mi nezaplatil a on po smrti jeho zboží jeho drže těch mi peněz za svého otce zaplatiti nechce (půh. II. 505). O též dluh zase 1418. žaloval a také p. Beneš z Ostroha o 60 hřiven: Když Zdeněk z Koštěnic švagr můj zsočen byl, tu poslal p. Beneš po mě, abych přijel, i přijel jsem, an mi řek, že jakož list na peníze udělán, že jest k mé ruce psán a ten mi slíbil dáti a nedal a k tomu pobral 3 koně a jiná zboží, což měl. Poručníka činím svého syna Ješka (tam. 597.) — V ty časy farářem byl ve Spytinově nějaký Mikuláš, který 1416. se svou matkou Anežkou ke kostelu stoličnímu v Olomouci k oltáři 8 hřiven nadání učinil (Volný). — R. 1447. zapsán jest svobodný dvůr v Tučapech Benešovi ze Spytinova a jeho manželce (Volný.) — Později, jak se zdá obě vsi v držení zástavné pánů Napajedelským dány jsou, z čehož právě spory těchto pánů s biskupy lze vysvětliti. — Za biskupa Marka byly ty vsi ze zástavy již vyplaceny, nebo r. 1559. k žádosti obce Spytinovské tento biskup (v den nalez. sv. kříže) povolil, aby na faru Spytinovskou přijat byl Jan ze Strakonice. Po něm od r. 1560—3. byl farářem Jan Sitnovský, mnich Velehradský, který ale sběhnuv do Zlína tam se oženil. Tou

do vyvádění z toho platu r. 1848. takové platy do komory biskupské na Kroměříž odváděli (r. 1777. 8 zl. 38 kr., 30 měřic ovsu a 30 slepic.)

Pan Zdeněk z Vartenberka měl za manželku paní Mandalenu z Kunovic a s ní dva syny. Zdeněk v mladém věku umřel a Jan (r. 1592) „ve svobodném umění pracoval.“ Pan Zdeněk (otec) zemřel před r. 1592. i spravovala zboží Napajedelské nepochybně paní máti Janova.

dobou lekali se Spytinovští, že jim kostel do Moravy zapadne, i chtěli po celé zemi na ten kostel sbírat, avšak biskup Vilím jim radil, vystavěním hráze jej zachrániti. Také jim nařídil 1569. novou faru vystavěti (Volný). Od téhož biskupa mělo se jim dostati tohoto nadání:

„My Vilím z Boží Milosti biskup Holomucký... vyznáváme... jakož lidé ze vsi Topolného předkům našim sl. p. i nám plnými robotami povinni byli i předstoupili jsou před nás tři lidé naši... prosíce abychom od nich určité... roboty přijali a na ně list dáti ráčili... tyto roboty jim... vyměřujeme. Předkem... spolu s lidmi i ze vsi Spytinova... každý rok jakž to i prvé činívali, víno z desátku Polešovského... odvážeti. A jestliže by ti lidé kdy od biskupství našeho odcizeni byli a jiné vrchnosti v ruce přišli, tedy budou povinni od čtyř mil a nic dále tak mnoho vína, jakžby se toho roku desátku v Polešovcích dostalo, převážeti.

Jtem. Tíž lidé... povinni jsou z každého půllánu... za roboty dvorské (oračky, vláčení, hnoje vožení a s pole svezení, trávy sečení, sena hrabání a vožení a tak sumů ze všelijaké dvorské, pivovarné a dřevní roboty) šest dní koňmi... a ze čtvrti polovici dělati; obzvláště též každý pololaník, i také čtvrtník, podsedník a zahradník pěši robotu... šest dní dělati... a ty roboty při vsi Topolným a nejdále 5 mil odtud a vše o svéj stravě vykonávati.

Jtem. Každá hospodyně v tej dědině, jak která sedí, má... z panských konopí dva lokty přaze napřísti a tak nyní i na budoucí časy od nás a budoucích potomků našich držitelů vsi Topolného mimo vejš psané roboty... potahování žádným vymyšleným způsobem hejti nemají kromě k pomoci k stavění pšky.

Jtem. Jakž v zemi obyčej jest... kterýmž ve vsi zemi poddaní pánům svým povinni jsou, tu při vsi Topolným aneb nejdále půl míle odtud, však ti lidé nyní i na budoucí časy na jiné grunty neb do hor na hony a ščvání... se potahovati nemají. Tomu na svědomí pečeti naši vlastní jsme k tomuto listu přitisknouti rozkázati ráčili a my kněz Václav z Bílovce děkan i všechna kapitola kostela Holomuckého k tomu ke všemu... přivolujeme... Jenž jest dán a psán na zámku našem Kroměříži ve čtvrtek před sv. třema králi l. P. 1571. počítajíc.“

Toho nadání ani Topolanští ani Spytinovští nedostali, nýbrž spečetěno zůstalo v Kroměříži až do roku 1582. ležeti, kdy biskup Stanislav Pavlovský obě vsi panu Zdeňkovi z Vartenberka prodati

Jan z Vartenberka (— 1592—1599.) Za něho opraven jest kůr starého kostela Napajedelského r. 1597.

V Kroměříži chová se listina nadační ke zboru, kterou p. Jan z V. potvrdil a uznal bratrský zbor „aneb kostelík“ i osvobodil kazatelům i čeledi zbor, v němž obývali, ode všech platů a ospů, jakože také vši čeledi bratrské odmrť pustil. (Na Napajedlích den sv. Jana Křtitele l. 1598.) Byl-li to týž list, „kterýmž obdarování předešlé na zbor Napajedelský potvrzoval a novým nadáním obnovoval,“ na který i Karel St. z Žero-

obmýšlel: tehda teprvé je pojal ve svůj list, z něhož úvod pro dějiny obou vsí důležitý položíme. „My Stanislav Pavlovský z Boží Milosti biskup Holomucký . . . vyznáváme . . . jakož za mnohými příčinami předkové naši sl. p. ves Spytinov a Topolné, kteréž prvě v rukou světských v zástavě přes půl druhého sta let byly, však potom příjdouce k vejplatě nemalé rozepře o grunty a meze mezi těmi vesnicemi a pány Napajedelskými vznikly a nemohouce se paměti lidské (památníci) najíti, kteříby o těch hranicích . . . pravou vědomost měli, než jedni proti druhým sobě na odpor stupující v rozdílných místech . . . hranice ukazovali a to přísahami potvrzovati chtěli, skrze což nemálo duší lidských k zavedení přijíti by bylo mohlo, držitelům panství Napajedelského prodávali, což za příčinami vkročení v to častých smrtí . . . předkův našich (biskupů) k vykonání svému nepřišlo . . . I prodávající my nadepsané dvě vesnice za příčinami na hoře psauými urozenému pánu p. Zdeňkovi z Vartenberka a na Napajedlích sobě to i těm lidem . . . vymíníc, aby ti lidé mimo ty . . . vyměřené roboty . . . (jak se o to s předkem naším sl. p. panem biskupem Vilímém urovnání stalo . . . však takové nadání jsouce napsané i zpečetěné se od těch lidí nevzaly“) nepotahovali. Kteréžto nadání na ty roboty takto zní: [My . . . Vilím atd. jak na hoře]. A tak my nadepsaný biskup . . . to nadání v tento list náš slovo od slova vepsati . . . a potvrzovati ráčíme . . . Dán na zámku Kroměříži v pondělí po památce sv. Pavla na víru obrácení l. P. 1582.“ Co se osudů toho listu biskupem Stanislavem daného tkne, sluší zpmenouti, že patrně svědčí ne Spytinovským ale Topolenským, ač se ve Spytinově chová. To třeba takto vysvětliti. Obě vesnice každá zvlášť dostaly stejné listy mutatis mutandis; že však mezi l. 1620—1631. Spytinov byl se zemí srovnán od nájezdů nepřátelských, nepochybně Spytinovští, poněvadž přišli i o všecky své listiny, opisu Topolenského si vypůjčili a Jan z Rotálu vida jich neštěstí — jím je bez odporu ač na cizí jméno potvrdil. Zato zase Topolenští starých listin nemají žádných. Další osudy jak Spytinova tak Topolného na svých místech se připomenou pod novými pány Napajedelskými. Tolik však předce již zde uvedeme, že druhdy Spytinov blíže Moravy se rozkládal, kdež i kostel stál — a že tento okolo r. 1625. skutečně do Moravy zapadl, od kteréž doby až do vystavění nového kostela, služby Boží v Jalubí se konaly.

tina svou pečef přitiskl a o tom, že ve všem pánu a zvláště v takových věcech Pánu Bohu libezných vždycky hotov přátelsky i příjemně sloužiti, panu z Vartenberku (z Rosic 16. listopadu) psal *), nevíme.

Poslední svou vůli nabyv od JMK. Rudolfa II. majestátu, daného v Praze 1597. den sv. Diviše, aby statek svůj mohl poručiti komukoli, pořídil asi r. 1599. (nikoli 1579) na Napajedlich v den sv. Šimona a Judy **) i † v den narození Páně r. 1599. a pochován, jak sobě byl vymínil v poslední vůli, v Napajedlich v kostele, kdež i matka jeho paní Mandalena z Kunovic — a ne jeho manželka — svůj pohřeb měla, ač oba náhrobní kameny při opravování kostela zkaženy.

Proč statek Napajedelský poručil panu Vilimu z Roupova, nikoli Karlovi z Vartenberka, jest nepovědomo. Když r. 1600. na soudě sv. Janském v Olomouci čteno jest poručenství pana Jana z Vartemberka a do desk zapsáno býti mělo, přítomný p. Karel z Vartemberka chtěl to poručenství čísti, což mu soud nechtěl dovoliti, pokud nebude do desk zapsáno. Konečně mu toho povoliti chtěli, kdyžby braň (kterouž jak rada císařská . . při boku v soudu nosil) odpásal. — Dosti dlouho se potom ještě radili, až posléze, což mimo pořádek bylo, to poručenství jemu přečísti dali. (Záp. Žer. I. 262).

První cech řemeslnický.

Již k roku 1540. zpomíná se v listě pana Pavla z Žerotína řemeslníků: krejčího, tesaře a koláře, avšak cech řemeslnický teprve na konec 16. století ***) založen

*) Listy Žerot. II. 248.

**) Opisy jak majestátu tak poslední vůle, oba české, zachovány ve sbírce. Skop.

***) Ke konci šestnáctého století ukazuje starší list cechu ševcovského, což soudíme jednak podle písma, jednak podle časových známek. Druhý list zřízen jest teprve r. 1649. a to podle opraveného listu ševců Hradištských, kteráž oprava se stala zřetelně k náboženským příčinám 1619. Ačkoli tedy tento starší list jest bez data (schází jeho kus) a písma tak vybledlého, že jen s pomocí novějšího se čísti dal (a tím i opravil novější, který má písmo druhým inkoustem přepsané), pokládáme zde, kolik se sestaviti dalo, opis toho starého listu.

byl v Napajedlich, cech ševcovský. Nadační list, poně-
vadž velmi důležit jest v příčinách mravopisných, polo-
žíme zde celý. Starší list takto zní, nakolik se přečísti
a z novějšího doplniti dalo :

„My cechmistři a mistři řemesla ševcovského v městě
Hradišti známo činíme že jsou před nás do plného
cechu našeho předstoupili (mistři) řemesla ševcovského z mě-
stečka Napajedel s přimluvným psaním urozeného pana hejt-
mana Slavonského (?) z Čechtie (?), úředníka . . . v Napa-
jedlicech, s uctivostí nás žádajíce, abychom je za spoluce-
chovníky a bratry naše . . . přijali a jim artykule cechu
našeho, z nichž by se naučovali a k nám jakožto
k vyššímu cechu v potřebách svých zautíkati mohli, vejpis pod
pečetí naší cechovní vydali. Pročež jich žádosti
oslyšeti nemohouce nadání našeho (dauého) od
purkmistra a pánů města Hradiště vejpis hodnověrný
jsme vydali :“

„My purkmistr, nová i stará rada města Hradiště
i s přísežnou obcí známo činíme že jsou
předstoupili před nás cechmistři a mistři řemesla ševcov-
covského města Hradiště nás žádajíce, abychom
jim (staré nadání) zlepšili a rozšířili Kdež
my znajíce žádost jejich slušnou ano potřebnou býti
ty artykule vepsati dali. Nejprvé, jestližeby kdo do cechu
přijít býti chtěl, každý ten a takový povinen bude, nejprvé
listem od rodu a od řemesla, že se tomu od umělého
mistra pořádně vyučil, prokázati a potom do cechu pět funtů
vosku a dvanácte grošův bílých složiti, řemeslo své, jak
na to náleží, ukázati i k řemeslu rok u jednoho mistra
dělati; a jestliže to, jak na to sluší, ukáže a provede,
ještoby ne k posměchu ale poctivosti tomu městu i cechu
bylo, tehdy témuž cechu svačinu na spravedlivé jejich uznání
podle možnosti a náležitosti, půl vědra vína k tomu přida-
douc, něčiti a tak v ten cech za spolubratra a cechovníka
do společnosti jich přijat býti má, a takový každý, jakožto
nejmladší v kostele podle jejich nařízení, když toho čas
jest, svíce cechovní rozžihati, sehovávat i tak dlouho, dokud
by někdo jiný po něm do cechu přijít nebyl, v tom povolání
státi a trvati povinen bude; bylo-li by pak kdy osobou
jeho co obmeškáno, za pokutu funt vosku do cechu pro
svou nedbanlivost propadne. Item mistrovským synům zdej-

ším ani těm, jižto by sobě mistrovské deery a vdovy za manželky pojímali, řemesla ukazovati *) potřeby nebude. však do cechu co náleží, též svačinu a co k svačině přísluší, jak svrchu dotčeno podniknouti povinni budou. Item: svádil-li by se kdokoliv s kým při svačině, na toho každého, kdoby původce různice a svády byl, pokuty jednu kopu grošů českých propadajíc se ukládá. Item: kdoby se zde při tom cechu řemeslu učiti chtěl, ten každý má se listem od rodu ukázati a dva funty vosku do cechu složiti a v cechu zadosti učini, že v tom učení setrvá, pod propadením půl kamene vosku zaručiti. Item: kdoby listu od vyučení řemesla při tom cechu, aby mu vydán byl, žádal, ten chce-li toho užiti, tomu cechu předně jednu kopu grošů českých složiti a při tom podle možnosti své mistrům svačinu učiniti povinen bude. Item: kdyby mistr neb mistrová, muž nebo žena, jenž v bratrství jsou, prostředkem smrti z tohoto světa sešli, tehdy mají všichni před dům mrtvého těla prvé, nežli máry zdviženy budou, přijíti a to mrtvé tělo do kostela svatého Bartoloměje vyprovoditi, ofěrovati a při pohřbu pod propadením do cechu jednoho funtu vosku složiti; kdožbykoliv toho vykonati obmeškal, ačby pro bezelstné příčiny aneb pro poctivé potřeby muž nebo žena oba při tom býti nemohli, buďto že by muž přes pole byl a žena od čeledi a dětí odjíti nemohla, ti a takoví pokuty nésti nemají; ale když oba doma jsou, vždy jeden z nich pod pokutou svrchu psanou má tomu pohřbu přítomen býti. Item: když dítě, které by již tělo Boží přijímalo, z téhož cechu umře, touž křesťanskou služebností tomu mrtvému tělu ten cech spolu s těmi, kteří s nimi bratrství drží, pod pokutou svrchu psanou jsou povinni.

Item: mistroví aneb mistrové muži neb ženě z téhož cechu mají z bratrství dáti ku pohřbu jeden funt vosku a polovici ofěry: též ku pohřbu dítěti, které by, jak již dotčeno, tělo Boží přijímalo, půl funta vosku dáno býti má. Item: jestli by se dva mistři přitreřili k jedné koupí, kterouž by se rozdělit nemohli, mají o to losovati, a komu z nich los padne, ten to koupiti má. Item: kdobykoliv od cechmistrů povolán jsa, o kteroukoli věc neb potřebu, ješto by se cechu dotýkala, nepřišel a poslušenství nezachoval, pokutou jedným funtem vosku strestán bude. Item: žádný

*) Mistrovský kus dělati.

mistr druhého mistra tovaryše aby nesázel, leč prve se otáže toho, od koho odpuštění vzal, kterak jest se u něho zachoval, pod pokutou pěti funtu vosku. Item kdoby druhému jeho tovaryše uloudil, propadne pokuty jeden funt vosku.

Též kdo z cechu ujde bez odpuštění, když mistři popolu jsou, dá funt vosku pokuty. Item mistrová žádná veliké koupě kupovati nemá, kromě jarmakův. Item, aby žádný ve středu v trhový den bez rozkázání a ohledání cechmistrův nevykládal ani prodával pod pokutou jednoho funtu vosku. Item, aby žádný díla ševcovského červeného i barveného sám ani nenosil ani zde prodával krom jarmakův; než ševci zdejší, co svou rukou udělají, to prodávati moci budou, však žádného díla tajně ani zjevně překupovati nemají. Item, kdož bykolivěk okolo města blíž míle proti svobodám města tohoto řemeslo ševcovské dělal a provozoval, žádný takový sem do města v jarmaky ani kdy jindy takováto díla k prodeji nositi aniž voziti nemá pod propadením a pobraáním toho díla na pány.

Item byl-liby kdo na gruntech panských k městu Hradišti náležitých, ježto by ševcům zdejším v řemeslu jejich překážku činil, postižen, teu do trestání panského vzat býti a pokuty do cechu jednu kopu grošů českých složiti má. Item bylo-liby u kterého z cechmistrů dílo nehodné nalezeno, to na pány vzato býti má.““

Jenž jest psán a dán v městě Hradišti (asi okolo 1550)

„Tomu na svědomí . . . my svrchupsaní cechmistři královského města Hradiště . . . pečeť cechovní jsme přitisknouti dali, jehož datum v městě Hradišti (asi okolo 1590).“

(Pečeť cechu ševcovského v Hradišti měla erb: rytíře s obnaženým mečem a na štítě 3 nohy v kolenech ohnuté, nad koleny uříznuté. Legenda jest: „P. CECHIV. SSEWCOWSKICH. MISTRV. HRADISSTIE.“)

Vilém z Roupova na Mladoňovicích a na hradě Znojenském (tento hrad držel jakožto zboží královské obyčejem zástavním) nepanoval na zděděném zboží Napajedelském dlouho, jen asi do dvou let. Dříve než zboží to pustil, bratřím Napajedelským listem daným v Brně („den sv. Matěje apoštola“) potvrdil dřívější na-

dání dáváje jim všelikou svobodu náboženskou. Nad to dal jim list na 1 zahradu, na louku darovanou od Jana Ořečovského a na domek i vinohrad od Heřmana Stanovského postoupený.

Také společná pastviska na panském, brání žaludu jakož i stavebného i palného dřeva z panských lesů jim povolepo. Tolikéž svobodné užívání panského mlýna a na farském hřbitově, pokud by neměli svého, mrtvé pochovávatí jim dopuštěno (Volný).

O panu Vilímovi z Roupova položíme zde, což všeobecnou zajímavost má, ač se stalo, když již Napajedel nedržel, jaké jednání měl s p. Karlem z Žerotína, hejtmanem zemským, o cikány.

Hejtman totiž páně Vilímův na hradě Znojenském, když cikáni nenadále v nemalém počtu do Moravy vtrhli a některé jeho soldáty *) obloupi, na ně s vojáky vpád učinil a je na díle rozrazil, na díle zajal a do vězení dal na hrad Znojenský. I tázal se p. Vilím hejtmana zemského, co s nimi činiti? Hejtman zemský odpověděl, jelikož na cikány již patenty vydány byly a také cikánům z vězení pana Jetřicha z Kunovic na Ostrově propuštěným se hrozilo, navrátí-li se zase do země, že trestání budou na hrdle, aby p. Vilím cikány zvěšeti poručil, ženy pak a děti jejich, aby na revers — propustil.

Pan Vilím neučinil tak, nýbrž podal tu věc na soud panský, který se usnesl, aby ti cikáni ve vězení zůstávali a potom, kdyžby soud uznal, „zmučení a zutrácení byli“ (Zap. Žer.)

Z dalších osudů páně Vilímových zpomeneme, že se účastnil odboje proti Ferd. II., začez na hrdle měl býti potrestán; že se však útekem zachránil, jméno jeho na šibenici přibito a statky jemu zabrány.

Václav Mol z Modřetic (1602—1611) a jeho paní manželka Aurelie Rubikalovna z Karlsdorfu dle Volného přejali panství Napajedelské již r. 1600, čemuž ale odporuje zpráva určitá, že predešlý pán vrchnostenská práva na tom statku vykonává ještě r. 1601.

Časté tyto proměny v pánech působily měšťanům Napajedelským starosti, aby snad ve svých svobodách zkráceni nebyli, pročež „od opatrných purkmistra a

*) Vlaské slovo.

konšelův i vší obce městečka Napajedel“ vysláni jsou poslové „před Naši osobu císařskou“ na hrad Pražský, aby potvrzení všech nadačních listů vymohli, čehož i dosáhli, nebo císař a král Rudolf majestátem daným „na hradě Pražském v pondělí po neděli Jubilate l. 1603“ jim 12 listů předešlých potvrditi ráčil, „aby obyvatelé Napajedelští při tomto schválení Našem... zachováni byli... pod uvarováním a nemilostí Naši královskou...“

Podepsáni: Rudolf, Zdeňek Adam Popel z Lobkovic, kanclíř král. Českého, Jindřich de Pismecz jeho mistodržící. (Dle vidim.)

Téhož roku 1603. listem daným na Napajedlich v neděli den sv. Ondřeje p. Václav Mol obcem Kudlovské a Sušické dovolil, z lesů „příhradských“ roubatí dřevo pro potřebu vlastní, v lesích panských dobytek pásti, posléze pustil jim odmrť, začez potom dřevného, kdož koně chovali, platili po 20 groších bílých; kteří koní neměli, po 12 gr.; pastevného ovsu sypali 2 mty. 7 měric, odmrťu každý po 6 gr. Posléze osvobodil je od nalévání panského vina, za kteréž „nepité víno“ obě ty obce dohromady ročně platily 30 zl. (Dle poněmč. listu.)

Následujícího roku také dvořákovi na svob. dvoře v Kudlovicích Matěji Véninskému (?) udělil list na dřevo brání z panských lesů. (Z poněmč. úryvku).

Bočkajovy nájezdy do Moravy.

Počátkem 17. století obzvláště r. 1605. nájezdy maďarské známé pod jménem Bočkajovy postrachem naplňovaly obyvatelstvo Moravské.

I poněvadž hlukem válečným, ne-li nájezdy samými, i Napajedla postižena byla, položime o nich tuto několikero „novin psaných“ *) z listů Žerotínových.

Dne 7. května píše pánu Vilímovi z Roupova, bývalému pánovi Napajedelskému: „V outerý v noci, totiž tu noc na středu, udeřili Uhři na Brod Uherský a nemohše ho dobýti druhou noc udeřili na Strážnici a tam

*) Tehda vydávaly se ovšem nepravidelně i noviny české tištěné.

některou osobu zmordovali, v pátek ráno město vypálili a do 40 osob zbili . . . Pan (zemský) hejtman zemi vzdvihl a sám do Hradiště jede, kdež se všickni sjíždějí“ . . . Tam se totiž každý pán se svým lidem sjížděl, jakož i sám pan Karel se Žerotína tam svůj lid vésti chtěl.

Dne 11. května. „Včerejšího dne, dřívěji nežli jsem odjel (od Hradiště), přišly noviny, že jest Hluk vypálen a lidé, kteříž odtud do nějakého lísku byli utekli, od hejdukův obleženi a mordováni, což když se pánu z Hodic (veliteli vojska u Uh. Hradiště shromážděného) doneslo, vypravil tam asi 30 koní, aby jim na retunk přispěli.“

Dne 30. května. „Kterýžto nepřítel (již asi od 4 neděl) v tomto markhrabství veliké škody pálením, mordováním, zajímáním lidí, dobytků a jiných věcí vzdělal, takže mnozí, dokud živi zase zotaviti a k prvnějšímu způsobu přijiti moci nebudou. A začátek na městu Strážnici učinil . . . potom pak na mnohých jiných místech pálil a množství vesnic a městeček vypálil a na mizinu přivedl . . . Pán Bůh račiž mu to sám zastaviti a nařikání chudých a ubohých uslyšeti.“

Dne 7. června: „Nám strachu a zármutku od onehdejska nemálo přibylo. Nebo nepřítel jakž v stranu Broumova, tak v stranu Hradiště, tak v stranu Rohatce u Hodonína veliké vpády spálením, bitím a plundrováním nenabyté škody učinil, takže pokudž se nemýlím městeček a vesnic do 50, dobytka pak na tisíce zahynulo, čehož by se Pánu Bohu slitovati mohlo . . . Týchto dnův Redej Ferenc, nejvyšší Bočkaiho, psaní p. hejtmánovi učinil, aby mu zemi poddal! Onehdejšího dne je něco nepřítel na Hodonském panství poraženo.“

V ty dni již přijížděla pomoc válečná z Čech i ze Slezska — poslednější jeli městečkem Napajedly.

Dne 14. června. „Před týhodnem pana Kryštofa Teufle rejaři pobili asi půl druhého sta nepřítel v pátek minulý u Brodu Uherského . . . Strojil se ten nepřítel Brod oblehnouti i střelbu s sebou vezl, z níž mu naši dva kusy odňali . . .“ Ta bitka byla dosti krvavá.

7. července píše, že se nepřítel zase k Uh. Brodu strojil, ale že naši do Uher vpadli, Skalici a do 18 vesnic zapálili. Zatím nepřítel položil se u Hustopeče.

15. července, že nepřítel na Hodonínském a Břeclavském panství několik vesnic vypálil.

* * *

Léta 1607. měl nějaký Urban z Napajedel tuhý spor s Eliášem Smětačkem, měšťanem z Hradiště, o dědictví po Matěji Smětačkovi pozůstalé.

Nebožtik Matěj učiniv poslední vůli v Přerově o svém statku, který měl v Tovačově, poručil jej svým nejbližším příbuzným. I hlásil se oň jeho strýc Eliáš, hlásil se také Urban z Napajedel na místě manželky své, vlastní to matky nebožtíka Matějovy. Avšak Eliáš odpíral své sestře, manželce Urbanově, aby ona děditi měla, ješto dopustila se zlých skutků (dítě zamordovala a proto z města Tovačova vymrskána byla; nad to prý si ještě jiné dva bankarty uhonila).

Tomu hrubě neodpíral Urban sice, ale dovodil, že jeho manželka snad tak špatná nebyla, když syna svého Matěje (patrně též nemanželského) „liternímu umění učiti dala, až se i lidem poctivým liternímu umění milujícím hodil, obzvláště lidem duchovním.“

Replika Urbanova právu Tovačovskému zaslaná psána jest „v městečku Napajedlách v pondělí před narozením P. Marie l. 1607“ a duplika učiněna „při právě města Tovačova ten úterý před sv. Františkem“ téhož roku.

Sporná ta věc vznešena jest konečně na vrchní právo Olomucké, kteréz teprvé dne 22. května l. 1609. rozhodlo, že obě strany rovným dílem děditi mají, poněvadž „nešlechtné chování v svobodě páchané z práva saského ženě na poctivosti, ale ne na spravedlnosti k ujmě jest.“ (Tovač. kniha náleží 213—24).

O panu Václavovi Molovi tolik buďž poznamenáno, že r. 1610. od p. Adama Kravařského že Šlevic *) k panství Napajedelském prikoupil i celé panství Kvasické. Avšak brzy potom podržev sobě Kvasice **) a hory hříběcí,

*) Nikoli Schleinitz!

**) Však udržel ani Kvasice dlouho, nebo již r. 1612. koupil Hranice a účastniv se odboje na hrdle i statku potrestán býti měl. Z milosti císařské toliko na statku, který dostal kardinal Ditrichštejn, potrestán jest. Ačkoli sám se psal Václav Mol z Modřelic, překroutilo se jeho jméno na „Mehl von Mühlraditz.“ (Not. 1867. 21.)

o vsi Lubnou, Vrbku a Kostelany zmenšené, statek Napajedelský odprodati umínil. I vydal o tom prodeji list „správní“ k tomu konci, aby se prodej zpáčiti nemohl, čili jak naši říkali, aby kupitele nikdo „nese s ul.“ Ten list na důchodě chovaný nese se takto:

„Já Václav Mol z Modřelic a na Kvasicích . . . první jistec a správce věcí dole psaných vyznávám . . . že prodal jsem své vlastní zboží . . . tvrz a městečko Napajedla s dvorem poplužním, s kost. podacím, pivovarem, mlýnem, šenkhouzem, s řekou Moravou, s mýtem při téměř městečku, ves Topolny, ves Sptytinov s dvorem poplužním, ves Vrbku, ves Lubnou, ves Kostelany s dvorem popl., ves Kudlovice, ves Sušice *) s dvor. popl. . . s lidmi . . . s sirotky zběhlými i přítomnými . . . s těmi slepicemi, s vejci . . . s mlýny, jak sem toho sám užíval a předešli páni a uroz. p. Vilím z Roupova na Mladěnovicích a na hradě Znojenském mně postoupiti ráčil . . . i také to nadání, kteréž od slav. paměti krále Vladislava na hory hřiběcí Napajedelské k statku Kvasickému . . . bylo jest dáno a k statku Kvasickému náležely, tolikéž k statku Napajedelskému odprodávám . . . uroz. p. Janovi Jakobovi sv. p. z Rotalu a na Feystřicích, dědičnému Sylber-komerovi knížectví Štýrského, za 118.000 zl. počtu Mor.

*) *Dějiny vsi Sušic.* Podivná to věc, že o Sušicích se mluví teprve k r. 1344. Před tím rokem držel to zboží p. Rupert, jenž měl s manželkou Juditou syny Dluhomila a Jaroslava. Paní Judita na smrtelné posteli r. 1344. poručila z toho statku lán role a hřivnu ročního platu ke klášteru Velehradskému, poněvadž na Velehradě svůj pohřeb oblíbila. Okolo r. 1350, připomíná se také p. Ješka ze Sušic, hejtmána hradu Uh. Brodského, ale zdá se, že posel z druhých Sušic u Olomouce. Teprve r. 1603. připomíná se Sušic na novo a to již ve zboží Napajedelském; kterak se pod ně dostaly, není na ten čas známo. Toho roku totiž od p. V. Mole z Modřelic nabýly odmrta a j. obdarování. Svobodný dvůr v Sušicích držel na konec 16. století vladýka Pavel Krek z Lešťan, naňž od pana Václava Mole z Modřelic jistotně tehdy a takové obdarování dostal, jakého nabyl svobodný dvořák v Kudlovicích t. j. leta 1604. na dříví brání z panských lesův. K tomu dvoru náležel podle zápisu „v rejstřích purkrechtuich Sušických“ (kam se poděly?) dvůr svobodný s podsedkem a mlýnem. Dokud ještě Pavel Krek otec žil, syn jeho Pavel mladší Krek s volí otcovou i manželky své urozené vladýky paní Markety Boryňské z Roztropic l. 1613. prodal ten dvůr za 2700 zl. Hous Jakubovi sv. p. Rotalovi na Napajedlicích.

A my Jan Jetřich z Kunovic na Ostrově a Kunovicích, JM. krále Uh. a Českého rada, Lev Burjan Berka z Dubé a Lippého na Rychmburce a Budišově, JMK. Uh. a Česk. rada, Albrecht Sedlnický z Choltic a na Žadovicích, Jan Balcar Četřič z Kynšperka a na Kunevaldě, Bernhart Podštatský z Prus. a na Podstátě, Adam Kravařský ze Šlevic a na N. Zámku, rukojmě a spoluslibce slibujeme kupiteli to zboží . . . ve dsky . . . vložit. Paklibychem toho neučinili, slibujeme vlehnouti . . . v dům ctuého hospodáře od kupitele nám ukázaného. Na hradě Kvasicích I. P. 1611.“

Legendy na pečetěch zachovaných: Waczlaw Mol z Modrzeliz, Ian Getrzych, Albrecht Sedlniczky z Cholticz. Adam Krawarsky z Sslewicz.

Hons Jakub z Rotalu (1611—1617) pocházejí ze Štýrska r. 1610. na sněmě v Brně přijat jest za obyvatele tohoto markrabství, avšak poručeno mu, aby při příštím soudě svůj stav panský starožitný prokázal. I vymlouval se ve psaní, prokazy že mu shořely, načež stavové pochybovali, aby panského rodu byl. Odpovědělo se mu ústně — „abychem ho psaním nestvrdili“ — že co prokáže, toho užije. Ačkoli pak JMce svědectví v příčině starobylého a svobodného panského stavu svého předložil, žádalo se předce ještě po něm prokazati, že posel z kmene starých pp. Rotalů, kteří se psali svobodní páni z Talburku, jináče JMti páni stavové neráčí jej mezi starožitné panské rady počítati. (Žer. Z. II. a listy III). Z toho jednání viděti, jak šlechta nerada cizince mezi sebe přijímala, nebo kdo za obyvatele jest přijat, potom teprve statků mohl nabývati, jakož i u něho bylo, že po tom přijetí koupil Napajedla.

Svobodné domy a dvory.

Toho času seděl v Napajedlich jiný šlechtic, Mikuláš Malinovský z Malinovic, který r. 1613. žaloval Rotala, že mu nechtěl vydati svědectví proti Ondřeji Hortensiovi, opatu Hradištskému, kterého byl též pohnal. Opat se vymlouval před soudem, že neví, kdo Malinovský jest a může-li před soudem panským žalovati; také

Rotal se vymluvil na formálnou chybu prý, an se Malinovský píše „a na svobodném domě v Napajedlich,“ kdež on o takovém domě na svém statku nic neví. I uloženo Malinovskému, svůj stav prokázat, což tento přijda „s nemalým počtem svých přátel krevních“ o příštím soudě prokázal, že stavu rytířského jest a Slezák z kraje Bitomského. O tom také do register zemských pamět zapsána jest i povoleno mu, svou rozepří před panským soudem vésti.

Kromě Malinovského seděli v Napajedlich ještě jiní šlechtici předně vladyka Jan Ebenstolar z Ebenstola, o němž nevíme, jaký majetek tu držel, a Martin Wair z Baňské Bystřice, kterýž tu měl svobodný dvorec. V Kudlovicích seděl na svob. dvoře vladyka Věninský a v Sušicích vladyka Pavel Krek z Lešťan.

Takové drobné šlechty bylo tehda po vlastech našich velmi mnoho i jest pro nás velmi zajímavo pozorovati, kterak se vytratila, což se udávalo skupováním jejich majetků od vrchnosti.

Podobněž činil i pan Hons Jakub z Rotalu. Nejprvé t. j. léta 1613. dne 24. ledna koupil od vladyky Pavla Kreka z Lešťan a jeho manželky paní Markety Borynské z Roztropic dvůr jejich ve vsi Sušicích svobodný, s mlýnem a podsedkem „s těmito přiměnkami: valachem jedním, klisnou jednou s úzdami a chomouty na ně. Krávy dojně dvě jalovice dvě, volka jednoho, svině staré dvě a ročnat čtvero, vůz okovaný s hnojnicemi a žebřinami, pluh jeden s radlicí a krojidlem, brány dvě s železnými hřebíky, slepic s kohoutem šest, stůl jeden, stolice dvě, polici v světnici pro náčiní kuchyňské a lišty na stěnách přibité dvě. Kromě almaru černou s příhradami sobě vyměňuje pšenice 15 měřic, rži 15 m., ovsa 30 m., hrachu 1 m., semence 1 měř., slámy a sena polovici, kád k vinohradu jednu.“ To vše koupeno za 2700 zl. R. Tyž prodávatel vymínil si do příštího sv. Jiří byt ve mlýně a dvě komory, maštalku a dva chlivy pro sklizení dobytka i jiných svých věcí. Tato smlouva kupní *) stala se u přítomnosti také vladyky

*) Pro pochopení důležité proměny, že tehda vrchnosti skupovaly svobodné dvory, uvedeme jich několik, jež úředník Napajedelský r. 1671. jmenuje: V Holešově Krenišský, v Prusinovicích

„Jana Ebenstolaraz Ebenstola v Napajedlich.“
(Dle opisu).

Dvě leta později jednáno o ten svobodný dům pana Malinovského, jak původní list (na důchodě) svědčí:

„Na Napajedlich l. 1615. v úterý velikonoční. U přítomnosti uroz. vladyk Jana Bohuše Valvarského z Valvarku a Martina Vaira z Baňské Bystřice stala se smlouva mezi ur. p. Janem Jakubem sv. p. z Rotalu z strany jedné, a urozeným vladykou Mikulášem Malinovským z Malinovic z strany druhé . . o prodeji domu, kterýž slove podsedeck, kteréhož p. Mikuláš v užívání byl, že takový podsedeck s tím vším právem, jak jest sám koupil od p. Vavřince, i s těmi rolemi, které od p. Karla Brochyně přikoupil a k tomu podsedku přivedl, JMti p. z Rotalu prodal za půl šesta sta zl. Moravských. Co se pak dluhů mých (urozenému p. Ferencovi Charvatovi Geremi 115 a p. Soběšovskému 50 zl.) dotýče, takový dluhy JMt. za mne spokojiti uvoliti se ráčil . . . K tomu gruntu se od p. Mikuláše přidává 1 kůň, pluh s železy, bránu jednu, stůl a stolice a to což hřebíkem přibito; odciziti se nesmi nic kromě včelina. Základu (jestližeby která strana se zpáčila) 300 zl. aby sobě dáti povinni byli.“ (4 sekrýty).

Kterak svobodný dvůr Martina Weyrův pro běhy válečné připadl ke statku Napajedelskému, níže bude zmíněno.

O smrti Hous Jakuba z Rotalu nemáme na ten čas jistých zpráv**), ale dosti možná, že ještě před bitvou Bělohorskou život dokončil.

Po sobě zůstavil dva syny Jana a Ondřeje, za něž do let Ondřejevých pauství spravovala jejich máti *Marie hraběnka Thurzovna* (— 1624).

Jitření předeházející bitvu Bělohorskou rostlo, zimní král Fridrich Falcký v únoru r. 1620. přijel na Moravu, dne 5. dával si holdovati od stavů Moravských

těž Křenišský, v Kurovicích Vaňáček a Přetěšinský, ve Veselí Lišovský, v Holešově Halamovský a Rožnovský, v Květkovicích Ronovský, v Kudlovicích Záštrízelský. A předece kdysi tato selská šlechta na vesnicích vévodila!

*) Analakta Kvas. píše, že r. 1617. Jan Jiří Rotal poručenství činil. — K r. 1624. komise zasedající nad odbojnými pány zpočátku jeho a dluh jeho 3000 zl. povinnovatý Janovi z Losína konfiskovala. (Not. 1869. 18).

v Bruč, kdež Karel z Žerotina ani po dobrém ani po zlém svému králi Ferdinandovi zpronevěřiti se nechtěl.

Téhož dne divoká chasa polských kozáků spěhajíce Ferdinandovi na pomoc úprkem hnala k Napajedlům. Dne 4. února 3000 kozáků objevilo se ve Strumeni a Skočově na Těšinsku, odkudž přes hory doly vpadli na statky Žerotinské do Meziříčí. Byla tam svatba, mnoho hostí pobili, město vyplenili, aby týmž způsobem řádili na statcích p. Bitovského v Bystřici p. H. V Holešově nic takového před se nebrali, poněvadž farář, bl. Jan Sarkander, jim vyšel v ústřety s vel. svátostí.

Za to v Napajedlích kazateli bratrskému Pavlovi Kapitovi všecko pobravše ve zboru (faře ?) jej naposledy, když se bránil, těžko zranili, takže dne 6. února již skončil. (Kvas.)

Tak skončil poslední kazatel bratrský v Napajedlích a brzo po jeho smrti vzalo za své i bratrství, nebo, kdo nepřijal víry katolické, vypovězen jest ze země.

Kozáci účastnili se potom bitvy Bělohorské (1620), která jak známo skončila vítězstvím císařovým. Odbojní Moravané poddávali se Císaři, načež v města moravská královská přitáhlo vojsko císařské.

Kterak potom Španělové, kteří v celém Pomoraví vypálili města bratrská, řádili v Napajedlích, bližších zpráv na ten čas nemáme, jen poněkud nám ty hrůzy na mysl staví list od městské rady Napajedelské daný Jakubovi rytíři Weyrovi z Baňské Bystřice, když tento po smrti svého bratra Martina žádal o ochranu statku který po bratru na něho spadl. I odpověděla jemu městská rada v tato slova :

„Urozenému panu Jakubovi Weyrovi z Baňské Bystřice, pánu nám laskavě přívětivému.“

„Službu Naši povolnú VMti vzkazujem a od věčného Pána Boha a v něm jiného všeho dobrého pánu srdečné rádi a upřímně přejem : v příčině zármutku na Vás pro smrt pana bratra Vašeho, kdež pozůstáváte, kterýž se jest stal*) z jistého uložení Božího při nebožtiku dobré paměti, Pán Bůh račíž Vás v tom těšiti ; i my sme nad tím zkormoučení.

Podle pak té žádosti, kterůž na nás vzkládáte v při-

*) V opise stojí : „Kterýž se (!) jest s f a t.“

čině statku buďto povrečního aneb pozemského po neb. panu bratru Vašem pozůstalého, abychom to náležitě opatřili, proti žádosti Vaši bychom nerádi byli, . . . ale poněvadž neb. pan bratr Váš stateček svůj povreční před příjezdem toho lidu vojanského JMce. dovéztí do Vizovic dal, dobytek pak jeho tíž vojáci zajali všeliký a dům spálili, toliko stoh obilí pozůstává, v kterémž 16 kop rži a něco více býti mělo, však že svobodníci vpády činí a námi a statečích našich, aby škod nečinili, kterým snad toho co pozůstalo, se obáváme, a tak ani za své ani za to po neb. pozůstávající slibiti nesmíme, neb sami sebou dosti psoty jako lidé zbědovaní, zrabovaní a dokonce vypálení činiti máme, vidí se nám za nejlepší, abyste od sebe sami na ten prostředek *) vynalezli, kterakby dotčené obilí a roli i zahrady zaoptatřeny byly. Podle čehož a tejto spravy od nás Vám dané žádáme, že nás v své omluvě míti budete . . . S tím milost Boží rač býti s námi. Dat. v městečku Napajedlich ve středu před památku sv. Trojice leta 1624. Purkmistr a rada městečka Napajedel.

Jan svobodný pán z Rotalu (1624—1674). vyplativ mladšího bratra Ondřeje 1200 zl., které mu z panství Napajedelského náležely, nvázal se sám v držení statku toho. R. 1626. dostav od kardinála Ditrichštejna vysvědčení, že se neúčastnil odboje, pojal za manželku

*) Jakub Weyr vida nezbytí dal od sebe list dne 6. srpna 1621. v Přerově, kterým vyznává, jakož po st. rytíři Martinovi Weyrovi z Baňské Bystřice, úředníku Napajedelskému, který toho roku zemřel, zdědil pravým nápadem svobodný dvůr v Napajedlich a jakož za příčinou odjezdu svého do potřeby vojenské toho statku sám ujeti nemůže, že dožádal slovného pana Jana Frondia, měšťana Přerovského a na svob. dvoře při městě Kojetíně, aby na místě jeho „označeného dvoru s rolemi, lukami, zahradami, štěpnicemi a vinohrady na horách Napajedelských tak i Boršických“ na místě jeho se ujal, k čemuž mu on Jakub Weyr sám od sebe i od erbův, „kteří v království Uherském zůstávají,“ tímto listem plnou moc dává, aby jeho až do jeho Jakubova „dá Pán Bůh šťastného návratu“ užíval jako vlastního. Jestližebych já na té vojně zahynul, čehož mne Pano Bože uchovati račiž, tehdy . . . ten dvůr můj za dědičný jemu panu Janu Frondiovi . . . dobrovolně dávám.“ Však jestližebych paní švagrová na tom dvoře jaké věno od neb. bratra zavázané měla, aby jí vydáno bylo. Stalo se za přítomnosti Mikuláše Otislava z Kopenic a na svob. dvoře v Lejskách a purkmistra i rady města Přerova.

paní Alinu rozenou a ovdovělou Bruntalskou z Vrbna, která po svém manželu Jiříkovi, an pro odboj na statcích pozbytím Lipníka potrestán byl, Kvasice podržela. Tímto naskytla se později příležitost, aby Napajedelský pán i toho statku nabyl. *)

Přední jeho vlastností bylo dobře hospodařiti, při čemž ovšem nebylo bez utiskování poddaných. Vedle toho zřetel jeho obrácen byl ke zakládání nových vesnic, jichž za svého života založil na panstvích svých mnohých se 30.

Na Napajedelsku, ac právě nemáme určitých zpráv, kdy se stalo, založil tuším nejprvé dědinu *Norou Ves*, která stála mezi dvorem Alinkovským a vesnicí Alinkovici v místech, kterým ději „na vrchovici“, jakož dotud na určito o tom pověst koluje mezi lidem. Ačkoli tedy nevíme na rok, kdy ta ves založena byla, nicméně dobu určití můžeme, že se stalo mezi rokem 1611 **) a 1634; také podobnější k pravdě bude, že ne otec jeho, nýbrž on zakladatel nových vsí, ji vystavěl; pročez můžeme říci, že mezi rokem 1626—1634. počátek svůj vzala. Druhá vesnice taková byly *Alinkovice*. V panských lesech učinily se mýtiny a naděláno podsedkův o 7 a malých podsedkův o 3¹/₂ měricích pole. I pojmenována jest patrně na počest paní Aliny Bruntalské z Vrbna Alinkovice.

Hrůza válečná a její strasti zatím trvaly dále.

Mansfeldovo vojsko roku 1626, vtrhši na Moravu od Slezska, usilovalo o dobytí města Unčova, což když nadarmo bylo, obrátilo se k Lipniku, Hranicím, Přerovu a Holešovu, na Malenovice a dále k Brodu Uherskému.

Za tímto nepřítelem hnál se s císařským vojskem Frýdlanské kníže Valdštýn. Zda-li tu nepřátelé i Napajedel zastihli, nevíme, ale na zimu přijelo Valdštýnovo vojsko od Holiče k Uh. Hradiště, aby buď tu buď ve Slezsku zimovalo. „Však jaký to lid byl! Pán Bůh jich buď žel! Na cestě to mřelo a kapalo, nebo byla zima krutá — jak do teplé světnice přišel, mřel“, vypravuje Hradišťan Přenský.

*) Paní Alina měla syny po prvním manželu, z nichž jeden vstoupil do řádu jezovitského a rektorem učiněn kolleje Nisské. Tomu r. 1644. p. Rotal vyplatil věno z Kvasic (Kvas).

**) Tehda ještě nebyla.

Pokusy Jana z Rotale o tuhou porobu.

Za válečných těchto běhů i Napajedla před rokem 1628. postižena jsou částečným vypálením, také nová osada Alinkovice i Spytínov utrpěly, prvnější „dokonalým zpusťšením“, jak z následujících listů vychází.

Tím smutnější obraz vyjevuje se nám, když v takové časy Napajedelský pán poddaných utiskovati usiluje, o čemž původní listiny svědčí:

- „Nejdůstojnější a vysoce osvícené kníže
a Páne, Pane náš Nejmilostivější!

Před Vaší Vysoce Knížecí Milostí ponížeuě chudi lidé toho nefajme, kterak JM. pán náš přijedouce ze sněmu z města Znojma, pomínulého měsíce Juli 14. dne léta tohoto, k tomu nás mocně ntiti ráčil, abychom se jemu uvolili každý týden dva dni robotovati. I nechťce my k tomu přistoupiti a jemu připověděti, čelíce to proti obdarování našemu, které máme od slavných a svatých paměti králův českých a markhrabiát moravských, ano i také kuřmaei takovéhoho privilegii, kteréž od slavné a svaté paměti od JMce Rudolfa stvrzené sobě dané máme, z kteréhožto privilegii hodnověrný přepis k vyrozumění VVKM. v poníženosti odsíláme: Nás chudé lidi do jedné světnice dal zavřítí, holomka u jedných dveří postavil a purkrabě u druhých dveří stál a v té světnici dal tak hrubě topiti, až jsme se museli uvolit každý týden dva dni robotovati do tří let, však JMt pán ráčil nám připovídat, že po třech letech nás v takové roboty více neráči potahovati, jakž nám revers na sebe ráčil dáti, avšak v tom reversu toho neráčil doložiti, podle připovědi do tří let, nýbrž se tomu srozumívá, že by nás ráčil na věčnost k takovým robotám přivéstí. Na to výše, milostivé kníže, JM. pán ráčil sám sobě na nás chudé lidi revers na to uvolený napsati a purkmistr náš musel jemu pečeť městečka našeho dáti a takový revers sám sobě spečetiti ráčil, a my chudi lidé nevíme, co v tom reversi dáti psal, poněvadž my ubozí lidé podle obdarování našeho JMti pánu našemu určité roboty odbýváme a za některé roboty peněžitý plat dáváme a JMti pánu nic za sebou nezadržujeme. Z té příčiny my ubozí lidé k VVKMti v poníženosti se utíkáme nemaje útočiště žádného jiného po

pánu Bohu nežli VVKMt, jakožto gubernatora a hejtmana markhrabství Moravského, pro boha a odplatu Boží VVKMt poníženě prosíme, že JMti pánu našemu VVKMt o tom milostivě poroučeti ráčí, aby nás ubohý lidi v nenáležitě roboty nepotahoval, nýbrž nás při tom všem obdarování našem, jak předkové JMti pána zanechávali, tolikož zanechávati ráčil, nebo milostivé kníže, i z těch požárů, kde není nic postaveného, musíme za týž roboty plat dávat i přece na roboty choditi. Což tak na naši poníženou žádost ubohých lidí VVKMt učiniti ráčí, Pán Bůh hojná odplata býti ráčí. Datum dne 15. Septembris 1628. VVKMt v poníženosti ubozí lidé purkmistr a konšelé i všechna obec měst. Napajedel.“

Brzo na to dostalo se urozenému pánu p. Janovi svob. pánu z Rotalu na Napajedlich a hradě Kvasicích, dědičnému stříbrkomorníkovi v knížectví Štýrském“ listu od kardinála Františka z Ditríchštejna v tato slova:

„Pozdravení Naše přátelské i jiné všechno dobré Vám vzkazujeme urozený páne, pane příteli a švagře náš zvláště milý! Co sobě purkmistr a konšelé i všechna obec městečka Napajedel do Vaší Mti stěžují z příležitěního hodnověrného výpisu supplikací jejich tomu vyrozuměti moci jesti, i pokudž tomu tak jest, Vás abyste takovej neslušnej neslýchanej věci na straně zanechati, ty ubohé lidi při jejich privilegiích zůstaviti, jim zapsání jejich navrátiti, jako také, že jsou křivdu svou na Nás vznesli, bez všelikého trestání při pokoji nechat ráčili, napomínáme. Nestalo-li by se toho a oni se v tej příčině k Nám utekouce puštění práva vyhledávali, nemohli bychom jim toho odepřiti. Pakli v tom co jiného ku překážce jest, račte nám na to gruntovní správu učiniti. Zatím se od Pána Boha dobře jmiti vinšujeme. Datum v domě Našem biskupském v městě Brně 20. dne Septembris 1628.“

K tomu listu odpověděl Napajedelský pán takto:

„Nejdůstojnější a vysoce osvícené kníže a Páne,
Pane můj milostivý!

Služby své povolné VVKMt s vinšováním všech nejlepších věcí od Pána Boha všemohoucího VVKM. vzkazují.

Psaní VVKMt na domě VVKMt biskupském v městě Brně 20. dne Septembris datyrované spolu s includyrovánú

suplikací, kterouž VVKMti purkmistr a konšelé a všechua obec městečka Napajedel poddaní moji jsou podali, jsem přijal a z toho předně milostivé poručení VVKMti jakož i žalobu jejich a co dále v sobě obsahuje sem porozuměl, na kteréžto poručení VVKMti gruntovní správu tuto činím. Předně: Jakož sobě tíž poddaní moji před VVKMti ztěžují, že bych je v neobyčejné roboty potahovati a k tomu nutiti měl; a když oni toho učiniti a po dvou dnech robotovati uvoliti sou se nechťeli, že by jim jedny dvěře purkrabí a druhý dvěře holomek zastoupiti měli, a ji že sem tak hrubě světnici topiti dal, až sou se tak robotovati podvoliti museli. Milostivé kníže, vpravdě VVKMti oznámiti mohu, že prvé nežli jsem já ten statek v užívání měl, za živobytí nebožky JM. paní matere mé, ne tak po dvou ale i po třech dnech za tejden, když toho potřeba ukazovala, jsou robotovali, jakož i mně od čtyr let, jak již statek v užívání mám, vždycky po dvou a na větším díle po třech dnech v týhodni jsou robotovali. Nyní pak nevelmi dávno přijedouce jednoho času do Napajedel jich před sebe obeslati jsem poručil, oznamujíc že toho oumyslu jsem jim roboty jejich polchčiti. Tak aby každého týhodně nic více než po dvouch dnech robotovali a to proto, aby se k nim více lidu táhlo a jich přibývalo; jakož oni, že to učiniti chtějí revers od sebe sou dali a se podvolili i zapsali. — Pročež VVKMti k milostivému uvážení poddávám, poněvadž oni jak za živobytí nebožky JM. paní matere mé, tak také i mně ode 3 let a více jsou tak robotovali, že jich v nic nového, což od několika let jsou nedělávali, nepotahují. Jak také toho v suplikacii své dokládají, že sem jich k tomu nutiti a v světnici tak hrubě, až se uvoliti museli, topiti dáti měl, VVKMti jistě omylnou správu v tej příčině jsou dali. V pravdě a světle to se jináč ukázati bude moci. Neb Bůh můj svědek, že jsem na to ani mysletí neuměl, než jak jsem na koni do Napajedel jel, v cestě veliký přival a deště mně popadly, a tak hrubě jsem zmokl, že jako ryba suché nitě na mně nezůstalo a k tomu chladno bylo. A protože jsem jak sebe, tak i (uctivě před VVKMti piše) šaty osušiti dáti chtěl, topiti jsem dal. Pročež VVKMti služebně žádám, že mně tu milost prokázati, týnnž poddaným mým skrz dekret milostivé poručiti račte, aby oni tak jakž za nebožky JM. paní matere mé, ano tak od napřed psaných 4 let za panování

mého mně roboty jsou odbývali, i uyní bez odpornosti vykonávali, a že pak mně před VVKMtí tak nepravdivými a nedovednými věcmi obešli, že bych je za to potrestati mohl, milostivě dovoliti ráčte. Když sem k VVKMtí tej sniženéj naděje, že vida mou spravedlivou věc tak učiniti a mně také zaopatřiti milostivě ráčíte a s tím VVKMtí Pánu Bohu v ochranu a sebe pod milostivou knížecí milost poručena činím VVKMtí každého času poslušný služebník Jan, svobodný pán z Rotale. Na Napajedlich a hradě Kvasicích, dědičný stříbrkomorník v knížectví Štýrském.

Datum na hradě Kvasicích, dne 29. Septembris 1628.“

Brzo potom Napajedelští zase poslali stížnosť.

„Nejdůstojnější a vysoce osvěcené kníže a
Páne, Pane náš Nejmilostivější !

Před VVKMtí pro Boha poníženě prosíme, že nám milostivě VVKMtí odpustiti ráčí, že tak chudí lidé často VVKMtí zaneprazdnění činíme, tu vinu JMtí pánu panu Janovi z Rotalu, našemu milostivému pánu, dáváme, že nás chudých lidí a požárníků v nenáležitě roboty a platy potahovati ráčí, což tak povinni nejsme. Za druhé ani nám nedá našich užitekův, kterých nám Pán Bůh ráčil požehnati za úrok prodávati pod pokutou 30 rýnských mor. a to vše jest proti obdarování našemu, které máme od slavných a svatých pamětí JMtí Císařův Římských. I nemohouce těžkého jha a břemena snášeti, VVKMtí pro Boha a odplatu jeho svatou poníženě chudí lidé prosíme, že nám s JMtí pánem našim milostivým rok před slavný soud složiti ráčí, tak že my chudí lidé k tomu slavnému soudu se svými potřebami se přihotoviti chceme a před VVKMtí a slavný soud to, co proti JMtí pánu našemu máme, přednésti a svou nevinu z sebe svéstí. A poněvadž JM. pán náš ráčil nám naše chudé živnosti zastaviti, že jemu VVKMtí milostivě poručiti ráčíte, aby nám do rozeznání té věci v našich všech živnostech pokoj dáti ráčil, tak abychom jak JM. své pole (?) spravovati mohli a JMtí pánu platiti, čin sme tak od starodávna povinni. S tím VVKMtí v mocnou ochranu Pána Boha, milostivě odpovědi očekávajice, poručena činíme se za

VVKMtí na modlitbách trvající purkmistr a starší i všechna obec městečka Napajedel.“

Adressa :

„Nejdůstojnějšímu a vysoce osvícenému knížeti a Pánu, panu Františkovi z Boží milosti Sv. římského kostela tytulo sv. Panny Marie Trans Tyberino kardinálu a knížeti z Ditrichštejna, biskupu olomouckému knížeti, královské kaply české hraběti, JMČe Římského radě též království a zemi JMti dědičných protektoru a hejtmanu markhrabství Moravského, knížeti a pánu panu našemu nejmilostivějšímu JVKMti ponížená žádost od nás purkmistra a starších i vši obce měst. Napajedel.“

Tuto stížnost vyřídil kanclíř kardinálův těmi slovy :

„JVKMt ráčí na tuto suplikaci lidem Napajedelským na první pátek po zasednutí soudu Svatotříkrálovského s pánem jejich Rotalem rok pokládati.

Actum na Nykelšpurku 4. dne Novembris A. 1628.

Václav Hynal z Kornic manupp.“

Ačkoli tedy záležitost Napajedelských před soudem panským se jednala, přece neupustil pan Rotal od svého utiskování, jak následující žádost ukazuje :

„ . . . VVKMti od všemoh. P. B. výborného [zdraví] šťastného a dlouhého panování i jiného mnoho dobrého za mnohá léta my chudí lidé na svých ponížených modlitbách VVKMti [] a vinšovati nepřestáváme.

[] Vysoce Milostivé kníže, Vaši VKMti poníženě a pokorně prosíme, neračte za zlé míti, že VVKMt touto poníženou supplikací zaměstnáváme, potřeba a nouze veliká nás k tomu nutí a žene. S pláčem a kvílením my chudí lidé k VVKMti se utíkáme. Předně VVKMti poníženě prosíme, jakož jest nám chudým lidem od VVKMti i ode všeho slavného soudu v městě Holomouci ohlášeno bylo, abychom JMt pána svého poslušně a ochotně odbývali, ač s dosti velikou těžkostí, ale však milostivé kníže JM. pán náš vysoce knížecího poručení držeti se neráčí, nýbrž nás ch. l. nad povinnosti naše více potahovati ráčí, tak že nám před VVKMti (uctivě mluvíc) malé prasata k chování dávati ráčí. My pak, když jsme se vymlouvali a milostivého poručení VVKMti se drželi, však JM. pán na to nic nedbajíc do vězení nás dáti ráčil, potom z nás jednoho bítí dal tak dlouho, dokud se neuvolil, že bude chovati, a tak z nás každému učiniti chce.

My pak milostivé kníže bojíce se téhož bití, musili jsme jeden každý jedno prase vzíti k chování.

2. Tím způsobem i jablka syrové k sušení nám rozdati ráčil, tak že sme museli ze dvou měřic jednu nasušiti a to ne z povinnosti, nýbrž z mušení učiniti jsme museli.

3. Mnozí pak lidé milostivé kníže nemajíce čím těch prasat chovati pro velikou chudobu nasbírali son sobě někteří po měřici, někteří po půl měřici žaludu v lesích obecních, jenž slovou Luží: JM. pán pak ráčí po nás chtíti, a bychom jemu za to sbírání 300 měřic žaludů ssypali. My pak, milostivé kníže, JMtí pána svého s mnohou pokorou poníženě jsme po třikrát prosili, aby nás chudé lidi v ty věci nesnesitelné a nemožné potahovati neráčil, ale však JM. pán náš z svého stoupiti neráčí, nýbrž aby jemu táž suma zspána byla, což jest nám nemožná věc učiniti, poněvadž tím povinni nejsme a žádné vrchnosti jsme ho nesbírali my ani předkové naši, než toliko k potřebě své obec sbírala a žádná vrchnost jim v tom překážky nečinila.

4. Vaši VKMtí za milostivou ochranu poníženě prosíme, že JM. pán náš nám chudým lidem drva prodávati ráčil, ne tak jak bychom mohli zaplatiti a seč bychom býti mohli, než co na koho uložil, to zaplatiti musí, ačkoli milostivé kníže za slavné paměti pana otce JMtí pána sme kupovali drva k palivu též z mušení [] ale ukládáno, co kdo zaplatiti měl, jako nyní, než kdo seč by mohl, [] koupil.

5. Vaši VKMtí za milostivou ochranu pro Boha [] v tom, že JM. pán náš po nás chtíti ráčí, a bychom od něho obilí kupovali, a tím způsobem jako [] má kdo zaplatiti, ješto my, milostivé kníže [] dvě, ale mnozí z nás ani jedné čtvrti obilí [].

My pak chudí lidé, poněvadž sme to poručení V. VKM. i ode všeho slavného soudu [] odbývali podle starobylé povinnosti naší a nic více do [] nám nemajíce ke komu jinému utočiště a utíkání míti [před]-kem ku Pánu Bohu a potom k VVKMtí pro mil[osrdenství] Boží pokorně prosíme, poněvadž VVKM. nám chudým lidem tak raditi ráčí a nás k JCMtí s obdarováním (dopouštěti ne)ráčí, dokud od slavného soudu slyšání nebudem, (VVKM. milostí poníženě pro Boha za milostivou ochranu (prosíme),

aby nám chudým lidem Vaše VKM. aspoň do(tud, do)kud slavným sondem rozeznání nebudeme, polehčení [dopustila].

Vaši VKMtí pro B. prosíme, nebo bez milostivé ochrany Vaši VKMtí není věc možná, abychom my toho času, ažby naše věci k místu přišly, na živu ostatí mohli a teď pro příčiny vejš psané a nám ne[snesitelné] všeckni vystoupíc z gruntů JM. páně k Vaši [VKMtí] jdeme a společně se utikáme, nebo milostivé kníže, (tak nás) znuzili, že napořád ten kus chleba kde vzíti ani koupiti nemáme.

A což tu pro nás VVKM. učiniti ráčí, všemohoucí pán Bůh [rač] VVKMtí hojná odplata bejti. Té dobré, důvěrné [naděje] k VVKMtí jsme, že tato ponížená prosba a ž[ádost] při Vaši VKMtí místo své míti bude.

Za milostivou a laskavou odpověď VVKMtí poníženě prosíme a VVKMtí v mocnou ochranu všemo[houcího Bo]jha poručena činíme. Dat. z Napajedel ve čtvrtek [před] svatým Ondřejem, léta Páně 1629.“

Téhož léta 1629. koupil Jan z Rotalu dvůr v Kudlovicích od rytíře Prokopa Plachého z Voděrad.

Stížnost svrchu psaná patrně došla příznivého vyřízení, poněvadž budoucího roku pan Jan Rotal volky nevolky Napajedelským všech 12 starších listů a obdarování potvrdil, ačkoli s některými změnami, ješto před tím široké výslechy se konaly o dříví brání z panských lesů, jak původní zápisy z r. 1629 svědčí.

L. tedy 1630. listem daným na Napajedlích v den sv. Jana Křtitele Jan sv. p. z Rotalu známo činí, že k prosbě purkmistra i starších Napajedelských všecka jich obdarování obnovuje „a některé světleji vyjadřuje a některé přidává“, totiž co se listu tkne císaře Sigmunda sl. p., že jim ovšem stavivo a palivo z lesů bráti dovoleno, ano aby také v týchž lesích . . dobytky kravské, ovčí a sviňské pásťi mohli, a kdyby se žalud obrodil, jej sbírat, ale za to aby do důchodů panských pololaníci a čtvrtníci po šesti groších bílých a po dvou měřících ovsa dávali. Item podsedníci městští po půl osmu gr. bílém a jedné měřici ovsa dávali. Podsedníci záhumenští, poněvadž veliké platy dávají, aby (místo starého dřevního po 4 gr. a po jedné měřici) toliko peníze, totiž po půl osmu groších dávali. Podsedníci ti, kteří by voly

tažné nebo koně chovati chtěli, aby nad ten plat ještě potud, pokud by je drželi, po 1 měřici dávali.

Jiné listy nadační potvrzují se Napajedelským beze změny i zminíme toliko, že od mrtu dávali po 2 slepicích a že, co se tkne šenkování 1 bečky vína na radnici, že pokud by nebyla vyšenkována, panská vína (na hostinci panském) se šenkovati neměla.

O tu věc podepsáni za svědky: Karel Hougvic z Biskupic na Rousnici, Kralilich a Litenčicích JMC. rada, Zdeněk František Lev z Rožmitále na Doubravici, Skaličce a manství Ořechovicích, bisk. hofrychtýř, rytíř Karel Kryštof Švábenský ze Švábenic na Malenovicích a Jesenici, rytíř Gabriel Horecký z Horky na hradě Cimburku a Koryčanech, a Jan Jetřich Lhotský ze Plyně na Malém Oujezdě, mistodržící nejv. píсарství.

Touže dobou i Spytinovští domáhali se u p. Jana Rotala potvrzení svých starých listů, které „v tyto pominulé roztržitosti válečné — od lidu válečného k zmaření přišly“. Pan Rotal „prohlédaje na velikou zkázu tejj dědiny Spytinova a velikou její chudobu,“ poněvadž vidimus svých listů měli — nepochybně z Topolného vypůjčený — listem daným na Napajedlich den památky Heleny královny (1631) obě stará nadání od biskupa Viléma i Stanislava udělená jim obnovil*) a ustanovil předně:

Jelikož „v ty nepokojné a válečné časy ta dědina k zmaření přišla,“ že dříví na stavivo z horských brátí mohou, začez dřevního sedláci po 1 R. mor., podsedníci po 15 gr. dávati mají. Za druhé se jim dovoluje pasení dobytka v panských horách, začez všecka obec po 2 zl. mor., každý zvláště rolník a podsedník po 2 mēr. ovsa, po 2 slepicích a po 15 vejcích, menší podsedník po 1 mēr. ovsa, po 1 slepici a po 10 vejcích dávati má. Odmrtu po starému dávati mají rolníci po 4½, podsedníci po 2½ groši. Nad to jako dříve vína panského ročně 2 bečky (máz po 12 kr.) vyšenkovati povinni budou. Platův z gruntů svých pololaník při sv. Jiří po 1 zl. mor. 15 gr. 20 vajec; větší podsedník po 1 zl. a 15 vejcích; menší podsedník po

*) Viz ty listy na str. 52.

15 gr. a 10 vejcech při sv. Václavě poloulanik 1 zl. 15 gr. 2 slepice, větší podsedník po 1 zl. a 1½ slepicích, menší podsedník po 15 gr. a 1 slepicí davati mají.

Svědky toho listu byli Zdeněk Lev z Rožmitále na Doubravici, Skaličce a Čechovicích, Kryštof Orlik sv. p. z Laziska na Litultovicích, Sedlnici a st. rytíř Mikuláš Otislav z Kopenic a na Kalcí, hejtman Kroměřížský.

Když r. 1633. se stal **panským** hejtmanem, čeho nevymohl p. Rotál po zločinu svých poddaných, spravil po dobrém, pod záminkou se poddané „an mnoho lidu válečného JMCo d. č. 1633.“ své koná, všelijak fedruje a zakládá. Za těchto pro poddané bez toho **trudných časů** podvolili se lidé Napajedelští ke **všelikým** **robotám**. Aby tudíž sebe nezavedli a jim to, **co s dobrého vůle činili**, za povinnost vykládáno nebylo, **vymáhali** při pánu svém reversy, jakých se nám **tré zachovalo** a **vice** z r. 1633. jeden a z roku 1635. dva. V nich se mluví, že Napajedelští „něco obili sežali, **konopi** **materních** **setřeli**, **poskonných** **vytrhali**, **ovsa** **svázali**“, potom že „obilí několika mtů do Kroměříže a Olomouce vozili, obili žali, hnůj vozili, konopě třeli, poskonnice třeli, a něco přadli, ovoce sušili, na polích i kopaninách pustých orali a obili k potřebě **panské** **kupovali**.“ (Na Napajedlích nar. P. Marie 1633; 21. června a 29. pros. 1635. na Kvasicích).

V ty časy pomýšlel opětně na nové osazení vsi Alinkovic, která sotva že byla vystavěna, během válečným zkažena jest. Širší o tom zprávu podává nám nadační listina, která zároveň ukazuje, že vesnice nové, čím později zakládány jsou, tím chudší byly.

Já Jan svob. p. z Rotale JMCo a UČKrále rada. nařízený hejtman krajský kraje Hradištského držitel statku Napajedelského a dědiny Novy Vsi*) blíž dvoru slově Alinkovského. známé činím jakož ještě v ty pojminulé nešťastné časy a vpády nepřátelské **dědina** **nová**, jež slově Alinkovice **k zpusťování** **dokonalému** **přišla** a chtěje já, aby zase k vzdělání

*) Tato Nová Ves stála na „vrchovici“ a vzala za své nájezdem Tatarským, jak pověst dotud vypravuje.

svému přijíti a se osaditi mohla, sem do jistého času jim lhotu dáti připověděl. Pročež aby to, což by platův dávati a budoucně robotovati měli, věděli a v tom ustanovení jsouc ochotnější mysli pracovati mohli . . . jim . . . vyjadřuji. Předně vedle vyměření jak humna prostranného tak roli coby se obilí ozimního osm měřic vyseti mohlo, též louky, co se platu 15 gr. dává, ku každému podsedku se přidává a z toho . . . platu ouročního při sv. Jiří 12 gr., slepici 1, vajec 10 a při sv. Václavě tím způsobem jeden každý dávati má a povinen bude.

Item mimo vejše psané role jednomu každému roli na 7 měřic obilí ozimního se pouští, však z toho pátú kopu . . . do stodol panských . . . odvésti mají. A při tom jim i tu milost činím, aby v horách Napajedelských . . . jak k stavení gruntův svých, tak i ku palivu dříví roubati mohli, však nikam jinam neprodávali . . . Začež . . . jedenkaždý při sv. Martinu po 12 gr. dávati má. Pakliby z nich kdo nyní i budoucně buď bečky a jiné náčiní dřevěné dělati aneb uhlí popel pálití chtěl, na takovou potřebu dříví kupovati povinni budou. Co se pak dobytka v horách mých jak koňského, hovězího a sviňského dotýče, to volně pásti a tak daleko, jak předešle Spytihnovští pasávali, též honiti moci budou a za takovou . . . milost každý . . . při sv. Martině ovsa 2 měřice a jednu slepici dáti má, než ovce a kozy . . . mají v místech vykázaných a ne jinde pod pokutú vrchností na ně uloženou — (pásti) a každoročně desátý kus dobytka hodného . . . za to dávati. A poněvadž k místu tomu z obzvláštní milosti nakloněn jsem, jim i tuto milost činím, aby sirotci do dvorův ani k žádné službě bráni ani jinam rozdávaní nebyli, než při rodičích a přátelích aby chováni byli . . . tím způsobem, jak při měst. Napajedlích.

Za kteroužto . . . milost uvolili se každoročně jedenkaždý při sv. Martině dávati 8 gr. Co se pak robot dotýče . . . budou povinni každého roku 4 dni (při dvoře Alinkovském) trávu sici a 2 dni hrabati; v jiné pak žádné . . . roboty potahování být nemají. Začež každoročně 2 zl. mor. 30 gr. jedenkaždý dávati má.

Item jedna každá hospodyně bude povinna při každém sv. Martině po 3 klubkách příze napřísti, pěkně vyprati a tak odvésti . . .

Pro lepší jistotu dožádal jsem se vysoce urozených pánův, p. Karla Hougvice z Biskupic na Linhartovicích, Rokytnici a Kralicích, JMČe rady a komorníka a kurfiřta Mohunského (!) dědičného maršálka; p. Zdeňka Frant. Lva z Rožmitále na Důbravici, Blansku, Skaličce a manství Čechovicích, JMČe rady a komorníka, též knížetství biskupství . . kardinála Frant. z Ditrichštejna nejvyššího komorníka a hofrychtýře; p. Kryštofa Pavla hraběte z Liechtenštejna svob. pána z Kastelkronu na Zlíně, JMČe válechn. rady a beštelovaného nejvyššího; p. Gabriele rytíře Horeckého z Horky na hradě Cimburku, Brankovicích (?) a Koryčanech, JMČe rady; p. Jana Jetřicha Lhotského ze Ptyně na Zlámaném Oujezdě a Částkově, místodržícího nejvyšš. písařství v markr. Moravském; p. Jana Staršího Jakardovského z Coudic na Bílé Lhotě, práva menšího též kníž. biskupství manského písaře, že jsou pečeti své . . přitisknouti dali . . . V městě Olomouci den sv. Petra a Pavla 1. P. 1634 počítajíce,“

Tento list svědčí sám o sobě, že lid selský již jest „ubohým, chudým“ poddaným.

K letům následujícím zaznamenáváme, že p. Rotal pilně statky své rozmnožoval: (1636) *Kvasice* koupil za 24.027 zl. od své manželky, *Tlumačov* (1638) a Zdislavice od paní Anny z Žerotína rozené Hofmanky z Grünpichlu na Hustopeči. Tlumačovské panství, městečko Tlumačov se dvorem, pivovarem, mlýnem, hospodou, farou, dvůr na Skalice, tvrz a ves *Zahlínice* se dvorem a Zahlínský mlýn koupil za 20000 zl. Stav se r. 1637. nejvyšším sudím zemským 4 léta později učiněn jest nejv. komorníkem. Téhož roku (1641), kdy jeho manželka poručenství činila, povýšen jest i s bratrem svým Ondřejem do stavu hraběcího (Kvas).

Rok na to polní zbrojmistr svob. p. Fernemont táhl s císařským vojskem svým ze Slezska na Moravu a *Šveda* za ním. — I přišlo k bitce dosti tuhé u Holešova dne 9. června r. 1642., ale poněvadž zbrojmistr měl nařizeno nepříteli pouštět se do boje s nepřitelem, táhl s celou silou k Hradišti, při čemž asi u Napajedel polským kupecům pobral 44 koní, aby je k dělům zapřáhnouti mohl. Šveda zatím obrátil se k Olomouci, kterého dobyl dne 15. června, načež přikvapila část

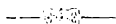
Švedův ke Kroměříži a toho města za pomoci Valachů dne 26. června se zmocnila.

Veliký z toho povstal strach a hrůza nemalá, když oddělení Švedů dne 29. června k Brodu a 2. července i k Hradišti přibýlo.

Švedové že se potloukali po všech místech důležitějších, jest patrné, nebo když nedlouho potom císařský hejtman k Hradišti přijel od Kyjova a obhlídky konal, přivedl do Hradiště zajaté až od Mařenovic.

Ostatek východní Morava, kde se Šveda méně držeti mohl, trpěla více od císařského vojska, než od Švedy. Teprve když r. 1645. Torstenson měl na Brno, v květnu od Ostrova, který si Švedové opevňovali, na Hradiště a Buchlov udeřiti hodlal, ale ani u Hradiště, ani Buchlova nic nepořídil, ač Torstensonovi na Hradišti nemálo záleželo.

Brzo potom Torstenson upustil od obléhání Brna a odstěhoval se z Moravy zůstaviv něco posádek v zemi, i psal nejvyšší mistr nad proviantem hraběti Rotalovi, nejv. komorníkovi, listem daným z Velké dne 27. září r. 1645, aby se přičinil všemožně o zásobení měst Brna i Hradiště -- také o prostředky, aby nemocní v Hradišti nepohynuli a p. (Dudík).

● Valaších.

Již jsme zpomenuli, kterak Valaši *) Švedům pomáhali; příčiny tomu byly náboženské — nebo násilné zavedení víry katolické po bitvě Bělohorské nebylo zapomenuto. —

Jakmile tedy Švedové přitáhli do země, obnovila se naděje, že svoboda náboženská opět puštěna bude. K tomu tedy cíli spojili se Valaši se Švedy.

Ale těžce jsou toho odpýkali:

„Léta 1644. dne 24. ledna táhla armáda Císařská na Valachy Vsetínské, protože se Švejdů drželi, zruinovali všechny, Puchov, Lednici, to jest v Uhřích Rakociho, všechno vyrabovali.

*) O Valachy stalo se již r. 1638. sněšení sněmovní i vy-psána po 30 zl. za hlavu odbojného Valacha.

Nad těmi pak Valachy eksekucí byla, takže jich vejše 200 poběšeno, na kola dání, stínání a mnoho jich od vojska také pobito, ostatním pak jest pardon od JMCe dán a museli se reversirovati, že do smrti oni i jejich děti jak JMCe tak vrchnosti své chtějí věrni bejtí.

JMě pan hrabě z Rotalu (Napajedelský) tehdaž generalkomisář nad nimi eksekutorem byl a mnoho jich tehdaž do Uher zutikalo, že se posavád sem oni ani děti jejich nehlási.“ (Přenský).

Generál hrabě z Puchamu a Jan z Rotalu pokořili Valachy, jeden mečem, druhý mečem, šibenicí a kolem. Poslednější nad to ještě Valaského lidu použil na osazení 30 nových vesnic po svých panstvích, jakož svědčí současný svědek Híršmencl, mnich Velehradský: „Valaši Moravští od hranic Uherských, poněvadž odbojní byli, na díle jsou povražďeni, a rozprášeni byvše šest značných osad vyzdvihli za mé paměti na panství Napajedelském.“ (Dudík Maehr. Gesch. Quellen).

Napajedelský pán rozummožoval i na dále zboží své — za tehdejších nepokojných časů byly statky laciné — i koupil Cetechovice a Veselí (1646) a stav se generálním vojenským komisářem (1647) učiněn posléze i hejtmanem zemským (1648), za kteréhož úřadu svého, když ještě Švedové v zemi byli, přičiňoval se jednak o zalidnění svého panství jednak o vykořenění kacířství. V té příčině jest pamětihodno, že právě o jeho snahách kolonizatorských svědčí český list daný v Hradišti dne 1. února 1648., kterým vyznává, že jisté osoby našedše příhodné místo na vystavění vesnice jeho žádaly, aby jej vymýtití a na pole a louky obrátiti dovolil, jak mají Alinkovští. K čemuž on tedy svoluje a novosadníkům lhotu do 7 let dává ze zvláštní náchylnosti chce, aby ta ves *Jankovice* slula na věčné časy.

Na podobný způsob, že brzo potom vznikly vsi *Košiky* a *Žutavy**), lehko domyslíti.

*) Ve starém popisu panství Nap. z roku asi 1650. čteme: „Jsou též v horách 2 louky slove Žutovy. Ty Lubenští, Kostelanští a Vrbečtí společně vyklčeti, posieti a shrabati povinni; nejsou sečeny od 7 let.“

L. 1693. Bělovští podavše stížnost napsali: „Pokud Žutava a Nová Ves u Kvasic založeny nebyly, že oni pásli dobytky na těch pozemcích.“

„Tíž Bělovští l. 1770. popisující hranice své pravi, že šly

L. 1649. mistři cechu ševcovského v Napajedlich dne 19. února od svých „otečů“ v městě Hradišti dali sobě obnoviti a zlepšiti staré své nadání, kteráž věc souvisí nepochybně se snahou paně Rotalovou o konečné vyplnění nekatolíkův.

V Hradišti již r. 1618. do svého zřízení mistři ševci přijali artikule velmi charakteristické, jež Napajedelští teprvé r. 1649 přijali:

„Nejprvé. Kdobykoliv náboženství katolického nebyl a do cechu se připověděl a řemeslo provozovati chtěl, takový pokudby katolického náboženství nebyl, do cechu přijat bejtí nemá.

Item. Kdobykoliv z cechovníkův při každých suchých dnech, které každoročně čtyrykrát za zmrlé obyvatele při místě zdejší v kostele farním se drží, nebyl a na ofěru nešel, povinni budou cechmistři o takovém děkanovi oznámiti a pan děkan s cechmistry mají takového 5 R. do bratrství Božího těla spokutovati. Který by pak jim v poslušenství státi nechtěl, má takového pan purkmistr náležitě ztrestati a, aby pokutu složil, k tomu přidržeti. Jestližeby to pak cechmistři panu děkanovi oznámiti opomenuli, mají po každé 10 R. pokuty složiti

Item. Novokřtělci jak kůži vykupovati, tak také obuví buďto tajně neb zjevně sem nositi a prodávati nemají. Pakli by z nich kdo v tom postižen byl, tehdy tomu každému takové kůže a obuv na pány vzaty býti mají. Tím způsobem i k Židům, byl-li by který v tom, ješto by na gruntech panských kůži vykupoval, postižen a shledán, tou pokutou sázeno bejtí má . . .“ (Podle druhého nadání, jež se s prvním (str. 57.) shoduje až na tyto odstavce).

od sruho kamene k široké lipě, která v Romanovém humně, kde tenkrát dědina Žutavy stojí, na dolním konci od Napajedel byla.“

L. 1658. vypovídal svědek z Traplic: „že nějací novosadníci v Košicích, kteří sobě již tam na grunty nové místa vysekávají . . . , berou dřevo z klášterských lesů, a že neekafí v tej novéj dědině do traplických hor chodí a velké škody působí.“

O výsledku svědkův l. 1696. konaném pověděl jeden: „že Rotalští poddaní nikdy v klášterských lesích dřeva nebrali a dobytka nepásli, až se ty dvě dědiny Košíky a Jankovice vystavěly; — že se ty dvě dědiny lidmi pomalu osazovaly.“

Jan hrabě Rotal zřizuje Petra Hejla k vybirání mýt a Otrokovského a Napajedelského ustanovil pro něho instrukci, z níž vyjímáme některé drobnosti všeobecně zajímavé :

„Mají na každým mýtě obzvláštní pokladnice udělané, dobře okované a zámky zaopatřené bejti, do kterých peníze klásti, klíče pak od každé při p. úředniku zůstávati, když se sobotního času k odvozování peníze přinesou, odmýkati a zase zamýkati.

Jakož pomocník mejtného v Otrokoviciích literního umění nezná a psáti neumí, pročez má jemu mejtný dostatek cedulí s podpisem svým svěřiti, každý obzvláštně rozdělití a jemu, co která v sobě drží, oznámiti. — Budouc lidé těchto časů mejtům . . . vyhejbatí náchylí: z tej příčiny bude povinen . . . pan ouředník obzvláštně, když jarmarkové trefují, hejduky v takové místa vysílati; při tom pak k lidem ne bitím, nýbrž napomenutím, a pakliby to platno bejti nechtělo, s obstávkou jich věci při sobě majících pokračovati dáti . . . atd.“

Téhož roku Janem hrabětem z Rotalu zakoupeno jest i panství Otrokovské, o němž pod čarou bližší pokládáme zprávy *).

*) *Otrokovice* náležejí mezi nejstarší osady Moravské a zpomínají se již r. 1131. v seznamu církevních statků. Měltě tu v „Otroconicích“ arcijáhen Přerovský nějaké pozemky. Ostatek jest k pravdě podobno, že Otrokovice byly tak jako i Napajedla zeměpanským zbožím, nebo když král Český Jan r. 1318. biskupovi Olomuckému vsi Spytínov a Topolně vzdával, učinil tolikéž i se vsí Skalkou, kteréž vsi ovšem u Otrokovie více není, ale jest tam nedaleko dvůr tak jmenovaný.

R. 1350. byly v držení Miliče, Racka a Bohuně bratři z Tetčovic, kteří je i se všemi Tetčovicí, Bunějovem, Lhotou a Břežovou prodali panu Čeňkovi z Beehyně k panství Malenovskému. Jeho syn Janáč z Beehyně postoupil r. 1356. všecko veliké panství Malenovské, v němž i Otrokovice i Kvítkovice obsaženy byly, markrabí Janovi, pod nímž tak jako i pod markrabím Joštem zároveň s Napajedly zůstávalo až do r. 1406, kdy se dostalo panu Heraltovi z Kunina Města i se všemi těmi všemi, jak jsme je výše vyjmenovali, v dědictví (D. L. C. Ol. VII.) Synové Heraltovi odprodali brzo to zboží synům Bohuslava ze Šonvaldu, kteří je drželi ještě po r. 1418. Od nich přešlo na p. z Bítova čili z Lichtenburku.

Roku 1492. Malenovské panství Půta a Aleš, bratři z Lichtenburka, Vilémovi Tetouroví z Tetova vložili do desk i byly tehda vsi Bunějov a Břežávka pustinami. Manželka páne Vilémova byla paní Barbora z Žerotína. Od r. 1498—1521. drželi je společně synové Jan, Jiřík a Václav Tetourové z Tetova. Z těch

Téhož roku, kdy Švedové opustili Moravu (1650), koupil panství Holesšovské a Kunovice, stal se JMČe tajným radou, ku kterému důstojenství na krátce potom přidáno ještě titulu: „vysoce“ urozený.

Hrabě Rotál zastáváve tehdy úřady důležité jakožto hejtman zemský a jenerální válečný komisář málo býval

bratří nejposlednějším je držel od r. 1528. sám; též možná, ne-li jeho nástupce též Václav, který † 1560, byl r. 1547 nejv. písařem z. Roku 1563, vyskytuje se Burian Tetour, který listem daným „na Otrokovcích“ v sobotu po sv. Jirí I. P. 1574, „louku a kus trávníka nad dráhami pod rybníkem trostným ležící“ vsi Kvítkovicům postoupil v majetek za roční plat 6 zlatých. (Dle opisu). Za pana Buriana Tetoura, an Malenovice r. 1570, postoupil p. Nikodemovi z Bobolusk, vznikl samostatný statek Otrokovský, k němuž náležely ves a tvrz Otrokovice, Kvítkovice, Sazovice a pustý Bunčojov.

Na konci 16. století totiž r. 1585. jmenuje se „ten čas pánem“ Otrokovským pan Jirík Kokorský z Kokor, který ale asi r. 1600, byl mrtev, nebo od toho r. až do 1604. byl úředníkem Otrokovským p. Erazym Kokorský. Tento totiž z poručení p. Jana nebožtíkova bratra, strýce svého, k tomu statku dohlížel, poněvadž měl v Kvasicích majetek pod p. Nekešem z Landeku. S tímto pánem měl též úředník r. 1598. rozepří, že mu, když jednou s paní manželkou zajel do Otrokovie, pan Nekoš zatím před jeho dvorec dal nastavití tolik dříví, že ani dobytka nemohl vypustiti, aniž vůbec do dvora a ze dvora přístup byl. (Záp. Žerot. I. 149). P. Erazym koupil roku 1596. pustý grunt Ducháčovský a r. 1598. jiný tamtéž v Otrokovcích prodal.

K roku 1610. jmenuje se dědičným pánem otrokovským p. Václav Kokorský, příbuzný po meči nebožky Zuzany Pavlovské (Ob. kn. Ot. a Záp. Žerot.)

R. 1613. panství Otrokovské měl již p. Kryštof Čedlar z Hofu, který listem daným po památce sv. Jana Křt. na Zlíně Zlínským a Želechovským vzdáváje správu kostelní píše se pánem na Zlíně a Otrokovcích (Regest. p. Al. Potěmka). Též pán držel oboje statky ještě r. 1616. Otrokovice pak spravoval od r. 1615—1618. statečný rytíř Jirík Stvolinský ze Stvolině, úředník Otrokovský.

V tyto časy byl v Otrokovcích svobodný dvorec, který držela paní Bohunka z Bítova, rozená Všelická z Mukodě, i koupila ten stateček r. 1620. paní Čedlarova z Hofu „dědičná paní na Otrokovcích“ od paní zpomenuté a sice pánů, zahrady, louky i se všemi svobodami od p. Kryštofa Čedlara z Hofu k tomu danými za 450 zl. K tomu přidána role od neb. manžela uroz. paní Bohunky, p. Jindřicha Karla, příkonpená (Ob. Ku. Otrok.)

Brzo potom přešlo zboží Otrokovské na pány Podštátské, kteří tam své úředníky měli, jež tuto vyjmenuji jak po sobě šli (Dle knihy Otr.): 1622. slovatný Daniel Přerovský. 1624. Rytíř Kopčie z Kopčie. 1630. Rytíř Jiří Albrecht Krěma. 1638—1640. Bernat Minikator, úředník Zlínský i Otrokovský. 1643. Tomáš Citovský, purkrabí.

na statech svých; nicméně o své statky starati *) se nepřestával, jako svědčí charakteristický jeho list daný v Brně 18. června r. 1650. Příhodilo se, že prý „purk-

Poněvadž p. Kryštof Karel Podstacký ve znamenité dluhy upadl, r. 1641. dne 2. srpna statek Otrokovský ve 36.500 zl. v dlužích k rukám paní Anny Alžběty hrabinky z Althannu postoupil (Reg. p. f. Potěbníka). I píše se již r. 1643. Michal Ferdinand hrabě z Althannu dědičným pánem na Oslavanech, Neuhubli a Otrokovících (Ob. kn. Otr.) Kterak se ale stalo, že šest let později dle kvas. Analekt p. Kryštof Podstacký za 34.000 zl. panství Otrokovské prodal p. Janovi z Rotallů, nevíme.

Na konec stůj zde řada fojtů Otrokovských, sestavená z obecní gruntovní a šrotčí knihy, založené ok. r. 1579. Tomáš Trič 1576. Mik. Ryšavý 1577—80. Mart. Janečka 1581—2. Václav Kolář 1583—5. Mik. Janův 1586—95. Pavel Zoubek 1599—1600. Martin Trič 1601—2. Václav Kamejšek 1603—4. Václav Balač 1606. Martin Jindrův 1607—8. Jan Janečka 1609—1611. Mat. Jindrův 1612. Václav Kopečný 1620. Václ. Pošpířil 1630. Mik. Dobšův 1636. Tomáš Kroutil 1638—40. Mik. Hrabal 1643. Pavel Zlatník 1645. Ondra Sameš 1655. Martin Všemach 1684. Tomáš Navrátil 1693. Zpomenouti třeba, vedle fojtů že i purkmistři se jmenují.

L. 1723. Napajedelský vrchní dal v Otrokovících postavit sochu sv. Jana. L. 1769. usnesli se Otrokovští, vystavěti kapli, nynější farní kostelík. Požáry zuřily v Otrokovících: 1826. 23. října. i shořela celá strana od č. 117. až po dvůr i 4 stodoly; 1831. vyšel oheň z hospody, shořelo 6 čísel; 1838. 22. bř., vyhořela č. 18—10, 5—1 a 116; 1839. 13. září, shořela zase ta strana, která r. 1826; 1858. 3. října. Na koleru zemřelo r. 1831. 58 lidí; 1866. 74 lidí. Pád dobytka zuřil 1839; pokapalo 60 kusů. Živelné pohromy zastihly Otrokovské a sice: 1847. kroupy, 1848. zase kroupy hrozným způsobem potloukly v Otrokovících, Kvirkovicích, Pohořelcích, Napajedlích, Žutavech, Malenovicích, Tečicích, Zlíně a j.

Poněvadž l. 1846. obec odstoupila vrchnosti les horní na 60 jiter, vznikly oň tuhé spory a trvavše od r. 1862. za 3 léta přestaly navrácením jeho obci.

R. 1856. lokalka Otrokovská, náležející k Napajedelské fari, učiněna farou.

*) Z popisu panství Napajedelského pocházejícího z těch dob, což soudíme ze slov, že louky Žutovy od 7 let sečeny nebyly, vyjímáme, že při Napajedlích bylo 5 rybníků (1. „v Židech,“ 3. u dvoru Prusinského, 5. nad Pohořelským), z nichž jeden se opravoval a druhý zůstával pustý. I nařizuje se tedy „plesníkovi“ Napajedelskému, aby s rybáři je opatroval. — Z altýře brali rodu do palenice, v níž žid na 2 kotly kořalku páčil, dostávaje z každého vědra po 45 kr. Z olejny šlo do důchodů „od vytážení“ jedné měrice semence po 3 kr. a po 1 záboji, a z otěrků táhl se olej pro vrchnost. Šlahař dostával služby třetí peníz, třetí záboj, třetí máz oleje, rži měřicí, hrachu a kaše po čtvrti m. Chmelnice u Prusinek opustla. Šenkovní domy byly dva, jeden u mlýna, druhý veliký, při němž stály maštale na 100 koní.

mistr a rada městečka Napajedel — před nedávno pominulým časem svévolně v ouplném shromáždění obce bez všeliké ztíženosti před ouředníkem panským na podrychtářského téhož městečka nenáležitým způsobem sáhnouti a jej bití se opovážili.“

Za tuto výtržnost — na mnohé prý přimluvy jak od duchovních tak světských pánů činěné — odpustilo se jim skutečné trestání, ale však trestem uložilo, jedno šenkování jedné bečky vína při času vánočním jim předešle povolené zanechat. Za druhé, aby si palivo i stavivo — od pána kupovali. Za třetí, aby povinni byli grunty a podsedky v témž městečku pusté ležící do dvou let lidmi hodnými osaditi. Učinili se zadosť poslední podmince, že se jim předešlé svobody co do 1. a 2. punktu mají navrátiti. — Toto zajisté nemálo zajímavé trestání na svobodách pro odboj nebylo tehda jediným, nýbrž opakovalo se na Moravě nesčíslněkrátě na př. po bitvě Bělohorské od kardinála Ditrichstejna trestány jsou mnohé vsi odnětím odmrtnu.

R. 1652. oženil se po druhé pojav za manželku Annu Marii hraběnkou ze Šternberka, ovdovělou Popelovou z Lobkovic. Z jiných jeho skutků zpomeneme, že skoupil ještě mnoho jiných panstev: Kyselovice (1654), Količín (1654), Letonice (1655), Beřkovice v Čechách (1656 *), Bystřici, Prusinovice a díl Dřevohostic, Kurovice a j., kteréž statky s dobrým užitkem prodával, na př. při statku Veselí vydělal 105.000 zl.

Za svého hejtmanství zemského a direktorství přičiňoval se o to, aby Morava řeka splavnou učiněna byla.

Jakmile toho úřadu se vzdal, odebral se do Holešova, kdež zámek nádherně vystavěl i přičiňoval se nemálo o konečné vyhlazení nekatolictví. Ze skutkův k tomu směřujících budtež vyjmenovány tyto: K děkanství Holešovskému vzdal svobodný dvůr (1650), na Hostýně vystavěl tři kaple (1658), v Napajedlech tuším také. —

Že se také účastnil korunování JMti Leopolda I. na krále Českého 1656, kterouž korunovací oslavil způsobem skvostným na svém panství Holešovském, rozumí se.

*) Téhož roku založil u Kvasic vesnici „Včelín“ a na novo osadil „Novou Ves“, kterážto pod jménem „Stará ves“ až do husitských válek byla trvala. (Kvas).

Na konec života jest potřebován v záležitostech mnohých, zejména vyslán jest r. 1661. do Sedmihrad za císařského komisaře.

Roku pak následujícího kdy od Sicilského krále Filipa obdařen jest zlatým roumem, vyhořela Napajedla úplně, při čemž i radnice a v ni všechny staré spisy vzaly za své.

Nájezdy turecké čili tatarské r. 1663.

„Tu již ta zběr turecká a tatarská — do Moravy se vtláčila, mordovala, pálila a lid sem tam zjímala. Jakej tu strach, onzkošť, utíkání, starošť, běhy a pronásledování bylo, to se vypsati nemůže; nebo nebylo nic viděti toliko ohně, pálení, mordování a zajímání. aniž v lesích a horách před nimi kdo jistý byl: nebo oni skrze bezbožné tlumoče lid ze skulin a vejmolů lesních vyluzovali na ně volajice: „Jane, Mikulo, Juro, kde ste? podte ven, nebo ti šelmi již odjeli.“ A tak vyloudice je bili, zajímali, ženské osoby prznili, děti pak v méchách na koních přinesli . . .

Při tom prvním vpádu přišli jen až do Niklšpurku, Břeclavi, Hodonínu, k Brnu, a z naší strany (od Uher. Brodu) až k Napajedlám štrafovali, pálili a. co bylo přes 40 let, všechno mordovali, mladé ženské polilaví prznice je na koně k sobě brali a dítky jako nějaký mých ovocný přeložice přes koně, pryč nesli. Povídá se, že kdyby se jim byla dosti malá resistenci (odpor) učinila, žeby snadno zahrnutí bejtí mohli, nebo zbrani zle zaopatření byli; jeden měl nějakou zrzavou šavlu, druhý nějakou piku, třetí nějaké střílky (šipy) . . .“ (Z Památek města Brodu v Slov. Letopise III., 1. 26).

Jaké škody Tataři nájezdy svými způsobili na Moravě, zejména na Vsatsku, podrobný seznam máme i dozvídáme se, že v Napajedlích zabito anebo odtamtud do otroctví odvedeno jest 9 lidí. Z Topolného vzalo za své 9 lidí a celá ves jest vypálena až na 9 domků; obilí pak shořelo všecko. Z Kvítkovic zahynuli 3 lidé. (Not. 1864. 24).

Avšak ten seznam není úplný, nebo zachovala se mezi lidem pověst na Alinkovsku, že tehda vzala za své

dědina Nová ves mezi Alinkovici a Alinkovským dvorem postavená. (Viz článek: „Turci na Napajedelsku“ v Komenském 1880. č. 27.)

Jaký zmatek tehda mezi lidem panoval a jak své drahocenné věci uchovávali, poznáváme z pozdějších zápisů na př.

L. 1675. purkmistr a rada města Hradiště vidimujic Alinkovským list praví: „Známo činíme . . . že jsou před nás předstoupili starši z obce ouřadni osoby dědiny Alinkovic . . . a nám tu zprávu činili, kterak oni nadání na pergameně od vrchnosti své mající . . . v ten nešťastný Tatarský vpád sobě co nejlépeji zachovati chtějí z hlouposti sobě do země v hrnci skryli, to pak nadání, že jim v tejš zemi shnilo, přijda na ně mouro, a jen toliko kúsky pergamenu a osum pečeti, které přivěšené byly, od něho že zůstaly . . .“

V sirotčích rejstrech panství Napajedelského z r. 1675. a 1686. poznámky některé o strachu Tatarském svědčí :

„Sirotci neb. Jiřika Maryjáňka (z Napajedel) Valenta 23 l., Zuzana 18 l., a Jura 12letý sběhli před vpádem Tatarským a mají býti v Ostravě.“ — „Anna 34 letý sirotek Jirý Slovaka (ze Sazovic) od Tatar zajata, budonc t. č. ve Vlěnově.“ — „Vávra a Matěj sirotci Andryáše Bednáře (ze Zahlinic) jsou od Tatarů zajati.“ — „Kateřina neb. Hrdiny (z Napajedel) dcera od r. 1663. jak Tataři zde byli, pryč zašla a neví se o ní, kde zůstává.“

Zdali slova o Anně z Tlumačova „že jest v Uhřích, odkud jako z pekla žádného vykúpení není,“ také k Tatarským nájezdům se vztahují, nebudeme rozhodovati, ovšem ale upozorňujeme na národní dějepravnou píseň ve sbírce Sušilově otištěnou a pocházející z Napajedelska.

Hospodářství pana Jana z R.

Jestliže r. 1656. předsevzato „zemské spisování domů“ a r. 1671. „generalní vsitací lánů:“ na statech páně Rotalových děly se takové popisy čas-

těji, tuším r. 1640. a také okolo r. 1656. Avšak p. Rotál kromě toho dával za sebou posílati referáty o svých statcích, z nichž některé vyňatky pro všeobecnost zajímavé tuto pokládáme, při čemž nelze se ubrániti myšlénce, že mezi úřednictvem tehdejším panovala jakási systematická špionaže.

L. 1666. píše z Napajedel purkrabi Horáček: „Vysoce uroz. sv. Římské říše hrabě, Páne, Pane můj mil. a dědičný!

V uniženosti VVHE, přednáším, že prasátka ostavené (bezuročka) jakž v cedulích měsíčních nejmilostivěji spatřiti račte, hrubě odcházejí, velmi špatné jsou . . . pastvy na poli žádné nemají, ouředník pak nedá pro ně nic dávat, když já mu co řeknu, uposlechnouti nechce. VVHE unižené žádám, že při něm nejmilostivěji naříditi račte, aby se aspoň vyberouc ty nejmenší při dvoře Otok. Nap. a Tlumačském něco prostředního zrna pro ně dávalo . . . (Promluviv dále o své nemoci, o rybníku Otok. a postýskav si na faráře Malenovsko-Napajedelského pokračuje:) Pán Bůh by VVHE zaplatiti ráčil a pěkná věc by byla, aby VVHE o to státi ráčili, aby stále farář v Napajedlích na takovej silnici v tak hrubej osadě byl, kdyby se Spytínov a Alinkovice k tej faře obrátily . . . k tomu také Pohořelice, Komárov, Ondřichovice . . . velmi dobrá fara by býti mohla . . . nebo zdávky i také křtiny a ouvody z poddaných Nap. v Malenovicích a ze Spytínovských a Alinkovských v Jalubí bejvají: tu vždycky lidé se obdrží na cizích gruntech, za pití peníze dají; za druhé když poddaní do kostela do Malenovic aneb do Jalubí jidou, aby jak zakázáno bylo, předce se pokračmo na pití zastaví, to ale všechno vrchnosti milostivý by přijíti mohlo a na jiné grunty by peněz neroznášeli (!) . . .“

L. 1668. úředník Kvasický nařikaje na nedbalé, lenivé a zoufalé poddané a pomlouvaje předešlé správce, že zle hospodařili, radí, aby obce Kvasická, Střížovská, Trávnícká a Tlumačovská s dobytky koňskými a hovězími se neplahočily skrze lesy, nebo „VVHE mnohem více dobytkův černejh by se vypásti a speněžiti *) mohlo . . .

*) Tehdy zásoboval Napajedelský pán Vídeňské řezníky černým dobyt看em.

na žaludě,“ také by zvěř cizí z lesů se neplašila. . . . „Že VVHE proti mej osobě nemalý vejstupky předneseny jsou, kteréž abych sám na sebe vyjevil, milostivě a otcovsky napominati račte, . . . které by VVHE ke škodě bejti mohly, nevím, aniž jich pod zatracením mé duše . . . vyjeviti mohu, nýbrž majíc svědomi dobré jiněmu na sebe žalovati nechatí musím.“ Téhož roku také z Napajedel k milostivému nařízení aby „beze všech respektův a ohledů, co by tak kde věděl a od koho slyšel, jenž by k dobrému vrchnosti nečelilo,“ do Vidně oznámil, purkrabí něco málo podotýká o špatném lovení rybníka a sebe pro nějakého koně, rejtharovi v Topolném logirujícimu prodaného se onplouvá, že na toho koně obroku panského nebral, nýbrž od poddaných oves a seno skupoval.

Téhož roku Bystřický úředník, „za to mé proviniění (zanedbání účtů) VVHE k nohám na svá hříšná kolena padajíc za milostivé odpuštění pro milosrdenství Boží a pro pět ran Krysta Pána ponížně prosí.“

Okolo týchž časů úředník Holešovský do Vidně k milostivému poručení, „abych to cokoliv na koho buďto z officirův, poddaných neb židů ano i na mou vlastní osobu proti VVHE čelěciho vím . . . pravdivě vyjevil,“ odpovídá na široko, že kdesi kdosi před kýmsi pověděl na Nap. ouředníka, že jest JVHE zjevnej zloděj v tom, že za mylný groš vlny lacině nakoupil a draho prodával, kterouž poddani voziti musili; že jednu vápenici a jednu louku šenkýři Nap. daroval; že na šenku Nap. cizí páleně šenkováno, ještě úředník s šenkýřem bratrstvo má; kupce vlny, kůže, ryb a dobytku že broukáním odbejvá; šenky na panství malé oužitky vynášejí, protože formané pro strach přetahování mejta tou silnicí velmi málo jedou — čehož příčina že žid Capicola, který „velmi subtilně podváděti umí.“ Konečně že ouředník jedním opilcem jest atd.

V tu dobu přirostřoval se tuhý spor mezi klášterem Velehradským a vrchností Napajedelskou o nějaké platy z luk, jichž užívali Trapličti a Babičtí. „Trapličti od Španělův — píše úředník Velehradský r. 1658. — žádných platů neodváděli do Napajedel“ t. j. od r. 1621. a předce nepomohlo nic. Babičtí byli povolnější, nosili 40 zl. zasedělých platů okolo r. 1640. na Kvasice, ale nepřijalo

se nic, až prý také Trapličti přinesou. A Trapličti nenosili pořáde ještě, ačkoli se počítalo již r. 1670. Konečně po 50 letech sjela se kommisie r. 1672. do Napajedla a staré lidi vyslýchala.

I ujednalo se, aby Babičti platili po 2 zl. mor., Trapličti 27 zl. 8 gr. platu, nad to aby Traplice a Jalubí sýpaly 160 měric ovsu pastevního a 160 slepic dávaly z gruntů Napajedelských, jichž užívají. Klášter nechtěl na to stoupiti — nastalo nepřátelství sousedské, jež později propuklo ve „vojnu“ a skončilo — po mnohých processech novým obehitím hranic.

Pamětihodným zůstane v příčině hospodaření p. Jana z Rotalu, že založil více než 30 vesnic, ale na jakých podmínkách! Po sedmi ano ještě méně, role špatné, vyměřoval osadníkům! Poslední asi toho druhu osada byla *Eleonorovice* (nyní s Alinkovici sloučená) již pojmenoval po své dceři.

* * *

Za svého pobytu v Uhrách nedovedl mysli rozechvěných upokojiti, tím méně dovedl odvrátiti známé vzbouření Uherské, kteréž se skončilo krvavým soudem v Prešpurku (1671). Jako druhdy nad Valachy, tak i tam nad odbojnými pány soudil i skončil svou činnost gubernatorskou v Uhrách r. 1773. Před svou smrtí poručil (5. pros. 1674.) statky své strýcům svým Janovi Kryštofovi a Juliu Vilimovi svobodným pánům z Rotalu.

Hrabě Jan Rotal vyšinuv se na tak znamenitá místa zapsán zůstane v dějinách mocnářství Rakouského, nebo v jeho rukou spočívaly osudy mnohých tisíc lidí. Dějepiscové Uherští nad ním již vynesli soud — Moravští ještě tak neučinili. — Zda-li právem mn vytykají stranictví ano což horšího, že se i podplacovati dával, nebudeme rozhodovati, dokud material všestranný pro jeho životopis snešen nebude; lakota pak po statcích netoliko u něho, ale i u jiných toho věku obyčejná divně charakterisuje tuto dobu.

Při smrti své jak se podobá zůstavil dceru Eleonoru provdanou za hraběte Valdštýna; jelikož ale statky své poručil příbuzným, Holešov Janu Kryštofovi, Napajedla Juliu Vilimovi svobodným pánům, bratřím z Rotalu, nastal o to dědictví nepochybné spor, nebo za-

psal Kvasický farář ve svých Analektách, že r. 1675. mezi svrchupsaným pánem z Valdštýna a oběma pány z Rotalu narovnání učiněno.

Julius Vilém sv. p. z Rotalu (1674—1691 *) zdědil Napajedla, Tlumačov, Otrokovice a Kvasice. Za manželku měl Marii Františku Eleonoru hrabinku z Türrheimu. (Not. 1869. 20.) O jeho životě, kromě toho, že usiloval o obnovení fary Napajedelské a že založil *Kateřinice* **) (nyni s Alinkovici sloučené), máme málo zpráv, nieméně zásluhou jeho důležitá některá zřízení před se vzata. Takovým zřízením velmi památným jest:

„Právo a řád horenský v Napajedlech.“

Vinohrady a jich majetníci zapisovali se do zvláštní knihy „horenské,“ jaké dotud se chovají i v Napajedlech i ve Sptytinově. Poslednější — starožitnější — chová ve Sptytinově p. Miller.

Vklady do těch knih zapisovaly se takto:

„Martin Štěpau vyhandloval polovici toho vinohradu (č.), pročež když taký handl bez ujmy mil. vrchnosti jest, do této knihy horenské se za vlastní vpisuje n přítomnosti purkmistra Václava Sámka, horného Pavla Korvasa dne 1. ledna r. 1749.“

Horný měl na starosti vinohrady. Řadu těch horných lze ze Sptytinovské knihy pro jedno století sestaviti.

Důležitější ovšem jest v té příčině právo čili soud horenský, na kterém se soudily pře o vinohrady a zločiny ve vinohradech spáchané. Až dotud Napajedlané nemajíce svého vlastního horenského soudu své pře horenské vznášeli na Kopače Stříbrnické (viz str. 40).

I poněvadž Napajedelští horníci odtud v příčinách horenských sami soudili, ano i nad životy rozhodovali, pokládáme zde celý ten řád velezajímavý, jakých na

*) Jeho rok úmrtý jak v rodopise Rotalů (Not. 1869), tak ve Volném i N. Slovníku jest zmaten. Z listiny Napajedelské vychází, že r. 1693. byl již mrtev, i budou data, že dělal Jan Jakub poručenství 22. a 26. kv. 1691. správná odnášející se patrně k Juliu Vilémovi; proto položili jsme tento rok za poslední.

**) L. 1677. za Jana Fel. Buriana úředníka na čtyřletou lhotu osazeno jest „v. novozałożených Kateřinovicích pod tou výminkou jako v Eleonorovicích 19 podsedků polovičných.“

Moravě sice mnoho bylo, ale pokud vím jen jeden český, Strážnický, se zachoval.

„Léta od narození syna Božeho 1679. Ve jméno sv. a nerozdílné Trojice Amen. Za vysoce uroz. pána pana Juliusa Vilhelma hraběte z Rotale (titul:) dědičného pána na Napajedlich, hradě Kvasicích i Naydau zapsané a dané knihy tyto, kteréž mají slouiti práva aneb spravedlnost ukazující horenskou při horách Napajedelských ke cti Milosti svatoj a k dobrému obecnímu křesťanskému lidu a jim spravedlnosti vyhledávání a podělení, komužbykoli zapotřebné nastalo a ukazovalo, kteréžto knihy mají bejti a ležeti při vrchním neb starším horným téhož mněstečka Napajedel, k nimž to bude věděti jedenkazdý, buď kdo buď, ve svoj potřebě uctivě a šetrně přikračovati a spravedlnost, jakž dole artykulové obšírně vyjadřují a ukazují, s pomocí Boží vyhledávati a dosahovati.

Artykul 1. Všech hor Napajedelských i toho práva vrchnost jest každý pán a držitel mněstečka Napajedel a žádný jinam a nikam se odvolávati k vyššímu právu moci nemá o vinohrady Napajedelské, s vinohrady nynějšími a budoucími.

Art. 2. Tyto knihy v městěčku Napajedlich ležeti mají v obecné truhli zamčené a žádnému k přepisování ukazovány býti nemají.

Art. 3. Komužby potřebi bylo kterého artykule z tej knihy pro spravedlnost, ten předstup před horného a jeho za to žádej, aby mu k slyšení práva dopomohl, a horný na rychtáře (má) to vzněsti do třetího dne rok tomu složic a s staršími městěčka tohoto usadl a knihy před se vezmete a, kdož čeho potřebuje, k slyšení to vydáno a přečteno bejtí má a ten každého artykule přečtení 6 d. písaři polož, ale vejpisu z těch knih vydáno bejtí nemá.

Art. 4. K těm horám i k tomu právu horný i jejich konšelé od pánův držitelův mněst. Napajedel sázení bejtí mají, osoby poctivé, rozumné, hodné nikde nepodezřelé purkrechtní usedlý.

Art. 5. Horný Napajedlský má při sobě míti dva konšely horní a má slouiti starší horný Napajedlský, a když ouřad přijímá má přísahu učiniti nahlas stojíc přede všemi zdvilnouce dva prsty v tato slova: „slibu-

jíc přísahám Pánu Bohu též N. pánu svému milostivému a všem vinohradníkům nadzminěnej hory Napajedlský, že chci a mám v ouřadu staršího horenstvi Napajedlského v soudu a v tom všem, což k tomu ouřadu náleží, chudému i bohatému, duchovnímu i světskému což nejdál rozumu můj zněsti můž(e), nehledíc na přízeň ani na nepřízeň ani na žádný dary, spravedlivě se zachovati, pravdu velebiti, křivdu tupiti podle práva horenstvi N — ského. Toho mi P. B. dopomáhej. Amen.“

Art. 6. Soud a právo k slyšení při takto se diti má: nejprvnější horní Napajedlský a rychtář, dva konšelé horného N—ského a dva konšelé starších N—ských a písař z horníkův starších nepodezřelých až do sedmi osob, a tyto knihy mají před sebe vzíti a před slyšením mají to čísti až po ten artykul, kdež se práva začínají, a oboje prvé mají volně vyslyšeti, dobře vyrozuměti a naučení vydati do rejster a knih oterlních (! ortelních) vepsati.

Art. 7. Trefiloliby se, žeby se strany soudily o kteroužkoliv věc, tehdy jestližeby z horních konšelův neb z jiných sedících v soudu s tou osobou neb stranou, v tom, očby před tím právem souditi se mněl, jaký spolek mněl neb co jemu v takové věci náleželo, nebo-li bratru jeho, tehdy takový buď z ouředníkův neb z horníkův neb přizvaných nemá v soudě seděti a tej pře souditi. Pakli kdo má s kým jaký spolek neb dáni*), neb bratr jeho v tom soudu by seděl a nevstal a taková věc bylahy na něj provedena, tehdy ten každý aby trestán byl a v moc panskou odevzdán.

Art. 8. Toto za právo, kdožby koho vinil aneb k čemu se připovídal buď k vinohradu, neb k vinu neb k penízům vinohradním, horným práva český groš položiti má a horný, jestli domácí jest, tehdy tomu do třetího dne rok polož oběma stranám; nebudú-li hotovi, opět do třetího dne jemu rok polož; nebudú-li na tom státi opět do třetího dne, až do jednoho zavilého**) nejposlednějšího, a soud bude horného souditi tu v N — ich. Jestližeby která strana odložení roku žádala na těch třech rocích krom v zavilej, nejvyšší horný to rozvažuje

*) vdání t. j. spolek.

**) „Zavilý“ t. j. poslední neodvolatelný rok. Viz Braudlův glossář.

spravedlivě jaky (!) potřebu poznají, rok tomu položití mají; jestližeby v právě stojíc, na kterou osobu, buď na žalobníka neb na odporníka, P. B. smrt dopustiti ráčil, rukojmné aby z toho odpovídali, tak jakoby on tu sám byl aneb stál. Tak bude moci každý ku právu osobu mužskou zmocniti dajouc (! dadouc) široký groš český. Z toho písaři 3 d. (peníze bílé) ostatek hornímu, a mají oba při tom býti a horního i horníků na to žádati, aby jim dopustil zapsati toho zmocnění. Jestližeby která strana k roku položenému nestála, 10 grošů českých širokých na pána aby propadl a právu horenskému 5 gr. česk. tolikrát, kolikrát by provinil a se nedostavil; na poli vinohradu (!), vinohradních peněz (!) po meči, totiž po mužské krvi vzhůru i dolou, na nejbližší jíti má, toho za právo; na kohožkoli z obyvatelův z mněstečka na hoře psaného P. B. smrt dopustiti ráčil a pozůstavil po sobě ženou (!) a mněl vinohrady neb peníze na nich, z toho jíti na ženu jako na děti, a tu v Napajedlich, zde aby purkmistr starší, ve všech konšelé opatrovali do let sirotčích.

Art. 9. Toto sobě také za právo ustanovujem: jestližeby kdo z obývajících vědomě v Napajedlich vinohrady mněl a děti nemněl řádně prošlých, ten každý aby mohl vinohrady své neb peníze vinohradné anebo vino v bečkách svobodně poručiti buď přátelům svým neb komu by se jemu vidělo a to takové poručení býti má světlé. Kdyby je chtěl učiniti, aby k tomu přivolal horného a 2 konšelův, a v mněstečku rychtáře a 2 konšelův, a on aby to poručení v knihy horné dal zapsati od časů toho ve dvou nedělích, však s takovou výměnkou: jestližeby kdo z obyvatelů ženu sobě pojal a vinohradové se mu po ní jaci dostali, těch aby nižádněj moci nemněl odniti, totižto ženě své nikam poručiti, než vinohrady své, kteréžby prvé mněl, nežby ženu pojal anebo s ní buda přijednal, neb přidělal: ten bude každý moci dáti a poručiti, komu by se jemu zdálo, obyčejem nahoře psaným. A jestližeby pak P. B. na tého smrt dopustiti ráčil an děti žádných příšlých nemněl, a poručení takového, jakž se na hoře píše, neučinil, toho vinohradu polovici aneb peníze na nich aneb vino v bečkách případně ženě jeho a druhá polovice na nejbližšího krevního přítele po hospodářovi. — Však z vinohra-

dův těch peněz aneb vína coby na dělení jeho bylo a přihodilo by se pak, žeby mezi přátely různice vznikla o příbuznost, ti budou tím právem o to rozeznáni tím obyčejem jakož napřed položeno jest; a jestližeby pak ten přítel, na kohožby ti vinohradové přijíti měli, na jiným zhoží byl a chtěl v ten statek vjiti, ten se tak zachovej podle prvního obdarování pp. N—ských.

Art. 10. Ty vdovy, které by vinohrady měly, ty budou moci je poručiti a dati z přátel svých, komuby se jim zdálo, takovým obyčejem, jakož na hoře psáno jest, a pakliby která bez poručení zešla, ti vinohradové aneb peníze aneb víno, kteréžby na nich měla, na jejího nejbližšího přítele připadnouti, a to obyčejem na hoře psaným.

Art. 11. Sirotci, kteřížby zůstali a vinohrady měli nebo víno v bečkách, jestližeby matě živou měli a ta s nimi chlebila a na sirotka neb sirotky P. B. smrt dopustiti ráčil, tehdy statek jejich jiným sirotkům, jestli kteří pozůstali, aneb matě jestli všichni zemřeli mimo všech přátel připadnouti a, pakliby se vdala a dít svůj od sirotkův vzala a P. B. smrt na sirotky dopustiti ráčil, tehdy ten, nebo ti vinohradové nebo peníze aneb víno připadněte z polovice na matě z polovice na nejbližšího krevního přítele po otei.

Art. 12. Horný a písař ten má každý pondělí, maje doma písaře, poseděti a bylaby jaká potřeba zapisovati a lidí v ničemž neobtěžovati.

Art. 13. To také za pravé ustanovujem, aby každý kdož vinohrad prodá, aby jej do dvou neděl před horným a při knihach, jakož obyčej jest, odvedel a, pakliby toho neučinil, ten aby pánu 10 grošů Česk. propadl, též také jestližeby ten, kdož koupí ku přijímání v tom času dvou neděl se nepostavil a ním zešlo, tolikéž viny polož jako první, a to horní pánům vybírají a hornému z toho 2 gr. dáni býti mají.

Art. 14. To také za právo ustanovujem, aby každý, jakž se stane, v knihy horenské zapsán byl, aby každý statkem svým jist býti mohl a rouznic (!) o to aby nebývalo.

Art. 15. T. t. z. p. u. Kdožkoli vinohrad koupí, aby horným odevzdaného položil 5 d. bílých, a ten kdož prodal, 5 d. bílých; a písařovi ten, kdož koupil, 2 d. bílé, a ten kdož prodal, též 2 d. bílé.

Art. 16. Toto taký z. p. u. Kdo vinohrad prodá buď na peníze, neb na půl vina, neb jakžkoli: ten aby příkladem peněz neb vina sobě zapsati dal, co jest k sobě na svůj díl přijal, a druhý, co jest jemu položil, a to každý rok až do zaplacení, a to konečně ve dvouch nedělích. Na komžbykoliv vzešlo z těch dvouch a toho neučinil: na to viny 10 gr. česk. pánu, a hornýmu z toho 5 d. A od toho vpisování dej každý 5 d., hornýmu polovici a písaři polovici.

Art. 17. T. t. z. p. u. Jestližeby se komu, jednomu od druhého buď od souseda, o runy neb oě jiného škoda dala, a kdo hornému žalobu učiniti chtěl: ten napřed jemu žalobnýho polož groš český. A horný ohlas toho, na kohož žaloba učiněna jest, a jim rok o to polož; jestli potřeby na to vyjiti, vezma s sebou 2 konšely. A pakližby nebylo potřeby na to vyjiti, tehdy před starším jim rok polož a k tomu obě strany stůjte. A pakli by která strana nestála, toho vina, jakž na hoře. A pakli by hornýho a horníky na škodu vésti chtěl, ten toho vůli měj: horný s horníky mají jiti. Uvede-li škodu na souseda toho: 10 gr. a škodu naprav podle rozkázání hornýho a horníků. A pakli by škody neuvedl, tehdy ten, kdož povede, týž viny polož 10 gr. česk. a i ten groš žalobnýho, kteráž strana křiva bude, straně druhéj naprav, a z toho hornýmu 4 gr. A prodal-li by kdo vinohradu svého komu jedinu polovici a druhú po časy druhému: ten který by z těch chtěl vésti na dělení, aby rouna spravedlivě přčtena byla, ten toho vůli měj, horného na to vésti. A horný s horníky spravedlivě rozděl; avšak jestližeby od jednoho ti vinohradové prvé vysazené byly a nedilny až ku prodaji: tehdy se dělte spravedlivě na poli, jináče nic.

Art. 18. Co se vinčourův dotejče, kteří na mzdách jsou a ne z peněz lidem vinohrady spravují: ti aby jse v tom věrně zachovali, nač jse jednají, a toho pilní byli a ničímž se nezaneprazdňovali, než, zač peníze berou, tomu dosti učiniti a děly neobmeškávati. Pakli by se (!) který maje nač dělati a nedělal a hospodář na něj žalobu udělal, že jemu peníze dal a tím jeho omeškal: toho viny 1 kopu moravskou groši českých a z toho hornýmu 10 gr. A pakli by dělal, a to nedobře, a hospodář nebo horný to uznal: také 10 gr.; z toho hornýmu 4.

A horný má často hory přecházeti a díl oukolních nebo vinčourův šetřiti.

Art. 19. T. t. z. p. u. Jakž kdo vinohrad má, aby žádný, jakejby bejtí mohl (!), vinen (!) neplodil. chyba na podolku a n vrchní hráze kromě frejunkových vinohradů. Pakliby se kdo tak nezachoval a dříví splozovati bez vůle a vědomí panského [scházejíce na tom pánu desátek] chtěl: má 10 gr. českých propadnouti, hornému 4 groše, a pánu má, z horníkův neb komužby jse jemu zdálo komu dopustiti chtěl, držena, nebo ko(ho)lížkoli v jeho vinohradě míti chce; ale soused jeho (by) pro stmění vinohradu svého míti a trpěti nechtěl, leč s sousedem s(e) tím srovná: tehdy to dřevo tu ovoce nésti má, jinač spáleno, chyba broskvi míti, že každý můž.

Art. 20. To taký za právo ustanovujem, aby ni-žádný jeden druhému ve vinohradech nižádněj škody nečinil, napřed na víně ani ovoci ani věcích sázených ani na obloucích, pod milostí, než každěj nměj na svej dosti a, pakližby kdo v tom popaden byl, k tomu se mají všichni zachovati, jakžto k škůdci a jej k pánu v moc k trestání dáti, aby se jemu stalo, tak aby se ním jiní káli, neb chcem aby ve vinohradech nám tak jisto bylo, jako v nejpevnějších komorách.

Art. 21. To taký za právo ustanovujem. Jestližby kdo chtěl pánův Nap—ských i tudíž sousedům obapolním vinohrad ke škodě obložiti, že toho má horný i s horníky pilen býti a toho žádnému netrpěti, než jej k tomu míti, aby prodal anebo dělal, nebo rukojmč aby dělali. Pakliby toho horný zanedbal a rukojmí nebylo, tehdy horný vinohrad ten dělej a osad, než dělajcí užitek vezme.

Art. 22. T. t. z. p. u. Co se hornýho dotejče, aby toho pilen byl, což ouřadu jeho přísluší, a pro své — obecního dobrého neopouštěl. Pakliby co obmeškal a žaloba naň přišla a purkmistr s radou to usoudil, že ním to obmeškáno, té viny 10 gr. česk. horný polož kolikrátby zavinil.

Art. 23. T. t. z. p. u. Ve všech horách, které jsou anebo ještě budou krajiny rozděleny, aby všichni ti, kteří v tej hoře mají, pomohli ji sobě udělati, příkopu dobrou vymítati, aby se odtud škoda neděla: než kdyžby ji horníci všichni spolu udělali, nebudú jí povinni více dělati

než ten, či krajina jest, již sobě k svému polepšení se jemu libí, opravuj, a ten či jest to krajina, nebude povinen za to zemního dávatí, a kdyžby horný ohlásil, aby šli tej příkopy dělati (! m. dělat). A kdoby nešel, toho vinu 10 gr., horný z toho 4 groše.

Art. 24. T. t. z. p. sobě u. Co se run svisebných dotejče na přič, ty aby každý v konci protiv svému opatroval a hradil, tak aby se jemu ani sousedu škoda diti nemohla. A pakližby kdo toho neučinil, toho vinu 10 gr. a z toho hornýmu 4 groše.

Art. 25. T. t. z. p. u. Aby každý protiv svému vinohradu, jakž runy ukazují, sobě preshaus stavěti mohl a sice nic.

Art. 26. T. sobě z. p. u. Aby nižádnej soused jeden od druhého pod jeho vinohrad míst k boudám ukopávati ani odprodávati nemohl. A pakližby kdo to učinil, to v nivec obráceno buď a toho vinu 10 gr. Z toho hornýmu 4 gr.

Art. 27. T. s. z. p. u. Co se vod dešťových anebo přiválných dotejče, a kdeby bez toho bejti nemohlo, aby horný a horník takevej vodě ukázal a tak aby se jemu ani sousedům škoda nestala. A pakližby kdo toho zanedbal a žaloba naň přišla, má toho horný s horníky ohlédati a, bude-li škoda usouzena, toho vinu 10 gr. Z toho horným 4 gr. a tím škodu napravití povinen.

Art. 28. T. s. t. z. p. u. Kdobykoliv horným byl anebo na časy budoucí bude, ten štvrti vinohradu svého pánům nynějším i budoucím desátku vinného dávatí povinen bude.

Art. 29. T. t. z. p. u. Jestližby se či pes naučil choditi na hrozny do vinohradu, tehdy ten, či jest pes, má ohlášen býti skrze horného anebo hotaře, aby psa vázal, aneb opatřil, tak aby se víceji škody nedálo. A jestližby toho neopatřil, ten čiž jest pes přistižen byl po ohlášení, ten polož viny 10 gr. Z toho hornýmu 3 gr. a hotařovi 1 groš.

Art. 30. T. s. t. z. p. u. Jestližby se přihodilo a kdo buď po otci nebo po přátelích vinohrad připadl buď blízkostí přátelstva neb z poručenství a ten zde neb o blízce nebyl a horný se staršími že by nevěděli, kdeby byl a zlensto (?) žeby ten vinohrad mněl obležen býti: tehdy bude moc míti týž horný s purkmistrem a staršími ten

vinohrad prodati, zač bude moci nejlépe, a ten, kdyžby se navrátil komužby příslušely, peníze ty vyzdvihnouti má z toho vinohradu tak jakž jest horný s staršími prodal a ten, ac peníze ty může vyzdvihnouti povinen jest ten vinohrad odevzdati a osvoboditi, jakž horný za právo uzná.

Art. 31. T. s. z. p. u. Jestližby blízkostí (přátelstva) nebo poručenstvím na koho vinohrad připadl, neb vinohradně peníze neb víno v bečkách v které hoře neb městečku, a tej osoby by do roka v zemi nebylo a do dně jestli by se nepřihlásil: ten vinohrad neb peníze aneb víno zpeněžit se má od starších téhož mněstečka a polovici v mněstečku zůstatí má: jestližby se ta osoba do 3 leti navrátila, druhou polovici toliko vyzdvihne a na ní dosti mítí bude, poněvadž právo své přemlécel. Pakli by se pak do 3 let nevrátil, ta polovice s nejbližším přítelem po otcí tej osoby s taršími toho mněstečka na poly rozdělena buď a ten přítel čtvrtý díl vezmí.

Art. 32. T. z. p. s. u. Po vinobraní aby žádný do čího vinohradu ostrlezovati nechodil ani dětem ani čeledi své nedopouštěl. Pakli by to na koho uznáno bylo a kdo bez vůle a vědomí do cizího vinohradu šel, kolikkráte to učini, 10 gr. českých propadl. Z toho hornýmu 4 gr. Pakli by čí děti neb čeledě ve vinohradě postižena byla a otec neb hospodář v tom zůstal, tůž pokutu jakž na hoře, a ten každý v moc a trestání pánuům odevzdán buď.

Art. 33. Na tomž zůstáno a zvoleno za právo, aby nižádný z hor N—ských ani z těch k tomu právu příslušejících ven obloukův nevyprodávali bez povolení horných, a kdož obloukův potřebuje, do těch hor má k hornýmu jíti a připovéděti se, kolko tisíc potřebuje. A kdožby voblouky mněl a prodati chtěl, mimo potřebu svou, má k hornýmu jíti a oznámiti, co těch prodati má, a horný zapis a těm, kteří by kupovati chtěli, k těm, kteří prodati mají, ukaž. Kdo 100 koupí, písari peníz, a kdož prodá, tolikéž dejte. A pokaždé horným a horníky sázeno buď, počem 100 obloukův bráti se má. Pakli by se kdo tak nezachoval a oblouky bez povolení horného ven z mněstečka neb hory dal, prodal; neb vynesel k své potřebě ven z gruntů k tomu právu příslušejících, ten bez milosti 10 gr. obci aby propadl, z toho hornýmu 5 gr. Kdežby žádný k obloukům se nepřepovéděl, má horný to na pána vznéstí a, když pán povolí,

skerz hornýho ohlášeno bude, že každý své prodati moci bude, jak bude moci nejlépe.

Art. 34. Kdyby se trefilo, žeby 2 dělníci neb dělnice v vinohradech svádu a různici učinili aneb sobě ukravili, bez milosti, či počátek jest, hrdlo ztratil. A jestližeby se slovy hanebnými dotejkali a škaredé láli, mají pánům N—ským v trestání dáni bejti.

Art. 35. To též za právo: každý při každém díle svou runu protáhl a žádný blízko k runě přidalovati se nemá, aby se runa nekazila; kdožby to přestoupil a na něm to uznáno bylo, 10 gr. Z toho hornému 4 gr.

Art. 36. Za právo. Kdyby vinný peň vedl ze svého souseda pod runu do svého aneb kdožby vyřezoval komu dolovník neb voblouky bral aneb vobloukové konce vytahoval: hrdlo ztratil, sluší na rošt. Pakli by kdo k svému požitku vinohradu na škodu přibřezoval (a to) naň uznáno bylo: za každý ten peň 5 grošů česk. propadl. Jestližeby kdo koho v vinohradě svém popadl, kterýžby na hrdle trestán býti muel, v kterej hoře: horníci mají všickni, což na právo a popravčího i jiné outraty přijde, společně nakládati.

Art. 37. Jestližeby koho v vinohradech hotař jímati chtěl a křik učinil, mají jemu všichni ku pomoci býti. Pakli by se samému v vinohradě bránil a hotař jej zabil, hotařovi z toho nic. *) A má jej na dolní hráz vznésti a večer hornýmu oznámiti. A jestližeby se hotař trefil, na kteréhožby přehledáváním neb svědomím (svědectvím) krádež uznána byla a hrozny neb ovoce domů nosil, neb jiným rozdával, má ho ta hora dáti oběsiti.

Art. 38. T. s. z. p. u. Jestližeby v vinohradě číkoliv hospodářem hotařem neb horným dobytek osvědčen neb zajaty byl, číbykoliv byl, ten od všelikého takového dobytka, malého i velikého 2 groše od hlavy propadá a z toho hornýmu polovici a hotaři polovici. A jestližeby ten, v čím vinohradě zajaty jsou, na škodu hornýho věsti chtěl, to na vůli se zanechává a horný

*) V Sušicích koluje pověsť, kterák se stalo, že hotařům beztrestnosť pro zabítí pomínula. Příhodilo se prý, že hotař střelil po ženě těhotné a ji také usmrtil, načež na sekci nalezeno, že kulku vystřelenou dítě v ústech má.

s horníky to a škodu uznajíc spravedlivě rozváží a, či runů neb mezu ten dobytek do vinohradu neb do hory šel, ten tu škodu, uznajíc pro své neopatření, druhému naprav podle uznání hornýho.

Art. 39. Též sobě z. p. u. Jestližeby se přihodilo a dělníkovi mzda od kohokoliv zadržena byla a ten dělník by hornému žalobu učinil, tehdy horný oběma na druhý den rok polož a jich vyslyš. A pakliby na druhý den nezaplatil, tehdy horný peníze dej a zaplať a z toho vinohradu půl druhého násob sobě k napravení přiveď. Pakliby horný peněz nemněl, tehdy z peněz obecních tomu dělníku zaplať.*)

Převeliká škoda jest, že se nezachovaly „knihy ortelní“, do nichž se zapisovaly tresty provinilecům od horenského práva ukládané tak jako jiné památky se byly neztratily.

* * *

Když r. 1683. král polský Soběský císaři Leopoldovi na pomoc proti Turkům táhnouti měl, jelikož Moravou se ubíral, vzházely také Napajedlanům nejedny těžkosti z těch vojenských „maršův“, jak v současných listinách se zpomíná.

Pro lepší toho pochopení položime zde zápisky očí-tého svědka:

„Roku toho dne 11. juni přišlo poručení od komisařů vojenských, kteří vojsko polské s knížetem Lubomírským přes pas Napajedelský do Uher k Skalici vedli, aby do ležení jejich k Hradišti proviant jak od piva, dobytku a všelijakých viktualných (potravných) věcí . . . neprodleně se dodal . . . a k tomu z celého panství (Uhersko-brodského) jeden tisíc koní do foršponu a k jízdě vypraveno jest . . .“ (Památky m. Uh. Brodu v Letopisu Slov. III. 1. 31).

*) Tento řád trval až do r. 1784. kdy „všeobecné vinohradské zřízení pro markr. Mor.“ od JMCe, Josefa dáno bylo. Kterým novým zřízením časté pokutování na penězích přestati a vždy jen podle velikosti škody vyměřováno býti mělo. Zajatného nic více nemělo se vybírati než z koně 7 kr. z rohového dobytka též 7, z černého a ovčeho po 3 kr.

Hotař kde by pánu škodu činil, nahrad ji a nad to se ještě vězením trestej (podle starého zřízení měl se oběsiti). Hotaři mohou zbraň nositi a sice jakoukoli, střelnou toliko pistoli, nikoli ručnic. Mimo jiné zlé obyčeje zakazuje se „hostinkování“ na obecné útraty atd.

Polský lid marširoval in julio r. 1683. skrz Moravu na tři dily. Jeden díl s králem Soběským a Jakubem synem asi se 6000 m. na Dvorce a Olomúc. Druhá partaj 10.000 m. k Hranicím, Lipniku, Přerovu atd. Třetí pod knížetem Lubomířským na Bystřici p. H., Holešov, Napajedla u Hradišť se 4000, takže se ten lid vztahoval na 20 mil.

Lid pěkný a na polský způsob dobře vymundirovaný. Pěchota s dobrými fisikami a pláštěmi, který každý na horn při ramenech zvinutý měl, dobře zaopatřený. Rajtarstvo pak větším dílem s křídly po zadu, takže když se na koni jeden neb druhý hnal, podivným způsobem to fochrovalo. Měli také karabiny a pistole, ale předce na větším díle lučiště neb kuše a v krabici (toulu) po zadu šipky. Co byli šlechticové, kterých velmi mnoho se nacházelo, ti byli dobrou zbrojí a nejlepšími koňmi, též pěknýma karmazynovými šubami a sobolovými čepicemi zaopatření . . . takovej krásnej lid, že se nač dívatí bylo . . . Vozíky sotva na 3 střevice zvejši a kola ze samých houžev, ani za vídeňský na nich železa nebylo, a protož také mnoho vozův sedlákům po-brali, které však platili . . .“ (tamt. 29—30).

Z porážky Turků netoliko ve Vídni, ale po celých Čechách i po Moravě panovala veliká radost.

S povolením své vrchnosti l. 1688. Napajedelští *řezníci založili cech*, o kteréž věci list nadační dokonaly obraz poměrů místních podává.

„My starší cechmířtí i přísezní mířtí cechu řem. řeznického v král. městě Hradišti známo činíme vůbec přede všemi tímto listem . . . že jsou před nás předstoupili poctiví muži mířtí řemesla řeznického z městečka Napajedel a tu psaní přimlouvajíc J VH Mtí vrchnosti jejich milostivé k nám znějíc náležitě oddali a přitom oznámili, kterak majíce oni povolení od též jich milostivé vrchnosti, pro zvelebení dobrého pořádku cechu řeznický v tomž městečku Napajedlích zvelebiti a vyzdvihnouti, nás za to šetrně požádali, bychom jim výpis hodnověrný artikulův našich nám od JMCe slavné paměti Rudolfa druhého daných a stvrzených vydali: kdežto nemohouce žádosti šetrnej a slušnej odeprítí tak činíme a jim budoucím synům našim takovej autentický vejpis artikulův cechovních našich ku jejich potřebě a požívání s vůlí a vědomím JMCské pana rychtáře a pp. pánů na

další ratifikací jich milostivej vrchnosti udělujeme, kteréžto mutatis mutandis od prvního až do posledního následovně znějí: Předně, aby žádný okolní řezník masa žádného do města přes celý rok nenosil aniž vozil, než spolehnutí zdejším to hájeno býti nemůže, však tak cožby k vlastní domácí potřebě své a užitku svému a nejinače kupovali kromě frejunku ve středu, když k frejunku maso přivezou, to mají na něm prodávati svobodně a ne po domích, od Velikonoci až do sv. Václava do hodin 18. a od sv. Václava až do postu do hodin 20. A pak-li by mimo hodinu položení kterému z přespólních řezníkův jakéžkoli maso zůstalo, od cechmistrů pobráno býti má a dáno do špitálu a chtěl-li by je pak který ven z městečka nésti, aby mu bylo pobráno a též do špitálu dáno. Item, aby žádný hofer neb hoferkyně v jarmaky neb jiné časy přes celý rok na trhu, ryncích, v domích ani v ulicích masa žádného vařeného neb pečeného neprodávali, ješto by sobě hovado neb jiné dobytče dali sami zabíti, kromě toho masa, které by sobě buďto ve středu na frejunku neb jiný všední den od domácích řezníkův neb přespólných, nakoupili. Pakli by který hofer neb hoferkyně mimo to jináče se zachovali, cechmistri tohož řemesla takové maso s vůlí vrchnosti vzíti a do špitálu dáti mají; tolikéž obyvatelé mněstečka krom frejunkův k jarmarkům usazených žádných hovad a jiných dobytkův kromě svého domácího vychovaných sobě zabíjeti dáti nemají pod touž pokuton jak i o hofery a hokyně (!) doloženo jest. Než při frejuncích, jestliže vola, krávu, vepře domácího chování, tele, skopce k jarmaku dáti zabíti chtějí, toho vůli mají, však po kusech, na různu syrové z domu aby se neprodávalo; než takové maso i kterýby v jatkách koupil, pečené a vařené v domích svých i jiných prodávati může. Však žádného hofera ani hoferkyně ani žádného člověka přespólního buď ženu neb muže k sobě v tom připouštěti nemají pod ztracením takového masa na chudé (do) špitálu a k tomu pokuty 2 zlatý na vrchnost polovici a na cech řeznický druhou polovici propadním. Item přespólní řezníci hovado velké i malé v cele sem voziti neb nositi mají a ne po kusích. Pakli-by se kterej v tom nezachoval, mají jemu ty kusy masa vzaty a do špitálu dány býti, a takový každý má k tomu vrchnosti a do cechu dva zlatý ut supra propadnouti. A jestližeby pak který řezník maso nehodné, lidem nepřijemné na frejunk do města přivezl, takové maso nemá se žádnému dopu-

stiti dáti prodávati, než tolikéž pobráno a do špitále dáno býti, též se jim ani nejsúe hodné šacovati nemá. Item hokyním drobův, jater, jazykův na prodej a na zisk aby žádným vymyšleným způsobem a potajemně ani zřejmě domácí i přespólní pod skutečným trestáním neprodával, pokavadž by k tomu sami nepřišli a také spoluobytelé dostatek a potřebu svou domácí toho nekoupili. Item cechmistry má to opatřeno býti a ohledáno, všelijaké hovado nehodné na jatky aby nebylo bito a, kdožkolivěk v jatce své jaké maso má, aby se předece prodávalo nečekajíc na jiného, kterýžby staré maso, ješto by provoňovalo, uměli, až by je vyprodal, pod ztracením a vzetím toho masa do špitále, lečby příčina přišla skrz jeho doma nebytí. A starého masa s novým žádný aby nevážil ani neprodával pod ztracením toho masa. Tolikéž jakžkterý z domácích masařův v středu na frejunk maso váží, potom draže jeho nemůže vážit pod ztracením takového masa. Item aby každý, kdožby chtěl na frejunk ve středu voziti, povinen byl v tu středu po velikonoci se dáti najíti a je prodávati i listy od rodu a řemesla má okázati. A váhy aby se tu hned touž středu domácím i přespólním hned ohlídalý a potom vždycky každý měsíc při frejunku v středu od cechmistrův a osob k tomu volených ohledávána býti mají. A pak-li by se kdo toho zbraňoval a s listem od rodu a řemesla se ukázati nechtěl, žádnému takovému, aby maso prodávati měl, dopuštěno býti nemá. A na komžby se taková váha nespravedlivá aneb funty našly, ten každý vrchnosti a do cechu 2 zlatý . . . položití povinen bude. Item cechmistři i mistři i všecken cech povinni budou podle starobylého obyčje při každé velikonoci dobrý, krmný jeden vůl, nepostačil-li by ten tehdy dva, koupiti a zabítí a takový maso z těch volů podle slušného šacování vážití a prodávati. Pak-li by kdy toho opomenuli cechmistři téhož řemesla, skutečně trestání býti mají. Item kdožby se chtěl k cechu a k bratrství připověděti, aby přijat byl, ten aby dal 10 lib. vosku do cechu a půl telete a džber piva do špitála na chudé a svačinu poctivou mistrům ve dvou nedělích aby opravil, a vědro vína aby k té svačině koupil. A pakližby tej svačiny udělati nechtěl, aby za touž svačinu 8 zl. do cechu dal. A přespólní, který by se zde vyučil při cechu našem chtěl-li by list od řemesla vyjednati, ten každý povinen bude, polovici toho totiž 4 zl. dáti; než cose synův, deer mistrů a vdov toho řemesla do-

tejče, ti se z té svačiny vynímají krom tím, co na chudé dáti náleží a vosk do cechu spraviti povinni budou. Item každý mládenec neženatý krom měst, rodičův domácích, který-by se řemeslu řeznickému učiti chtěl, povinen bude ve 4 nedělích pořád zběhlých po přijetí k učení od mistra svého listem pořádným od rodu před cechem ukázati. Týmž způsobem tovaryš, kterýžby při cechu sloužiti chtěl, list od rodu a od řemesla má míti. Pak-liby toho kdo z nich (neměl), od řemesla odvržen buď a do cechu každý takový učedník šest funtu vosku dej. Takoví pak učedníci na dvě leté přijímání býti mají; kteříž chtějí rok za rok aneb za rok, aby dal mistru svému jak s ním smluví. Však u mistra svého domů neodcházejíc aby strval a takové učení aby učedníci od mistrů propouštění byli od mistrů druhou neděli v postě. Item cechmistrři řezničtí i všecken cech to povinni budou zaopatřiti, chtějí-li bejti při všech artikulech zachováni, aby dostatek v mase jměli. A pakližby se toho nestalo, prvotně cechmistrři vězením trestáni budou a každý z nich půl hřivny grošů českých širokých pokuty povinen položiti budou z vězení nevyhájaje, lečby se toho přičina slušná, proč by se tak stalo, poukázala. Item co se bití husí na městě, poněvadž se tím nemála škoda v řeznickém řem. děje, a to se při jiných městích zachovává, že se nebíjí před sv. Václavem, než počnouce od sv. Václava až do sv. Martina, pročez kdoby se jináče toho před tímž časem (totiž před sv. Václavem a po sv. Martině) dopustil, aby jim s vůlí vrchnosti brány a do špitále dány byly. Item co se dotejče po pořádku dobytčův zabíjení, aby více nezabíjeli, nežli jednoho vola dva spolu buďto k neděli nebo k středě. A pak-li má jednu jatku, čtyry skopy nebo tři telat(a), aneb jednoho vepře. Kdožby se přes to více dopustil, aby pokuty 2 zlatý do cechu položil kromě vepřův a míšek *) krmených buď na slaniny aneb peizunky! k frejunku aby každý svobodu měl, koho v tom užítí bude moci. Item jestližeby který z spolubratří řem. řeznického někdy se z jiných vytrhoval, v společném snešení a dobrém řádě státi a poslušnosti zachovati nechtěl, takovou pokutu ut supra do cechu bez milosti složiti povinen bude. Item kterýžbykoli-věk se při cechu neučil v řem. řeznickém zabíjením velkého dobytka krom vepřův a svin, kteréž sobě sousedé komuž chtějí a (kdy)koliv zabíti dáti moci budou, překážku činili

*) miškovany vepř.

a při tom postižení byli, ten každý aby trestán byl podle uznání vrchnosti; tolikéž zločincům a lidem na cti zmařilým prodávání dopuštěno a jich trpěno býti nemá. Item cechmistři a mistři řezníci maso hovězí, telecí, skopové mají podle příležitých časův hodnoti masa a usazení takového každého masa od osob k tomu nařízených přísežných prodávati. Jestli by pak který řezník z sousedův dražejí a prvě nežli by mu sázeno bylo, maso prodával aneb vážil, aneb jakého fortele v tom užíval, tolikrát, kolikrát se toho dopustil, žádného nešetřice pokuty dva zlaté aby vrchnosti položil. Item jestliž by se kdy nedbanlivostí řezníkův masa nedostalo, povinni budou cechmistři nynější i budoucí to tak zaopatřovati, aby (se) masa dostávalo a . . . pro lidi hostinské. Pak-li by to od nich zaopatřeno nebylo a z rána na krátkým do šestnácti a na dlouhým dni do 18ti hodin . . . vždycky každého dne masa nedostalo, na poručení vrchnosti cechmistři povinni budou do kázně jíti a pokuty dva zlaté vrchnosti b. m. položiti. Item též cechmistři a mistři nemají (práva) žádného v ty dni, když se vigilia aneb půst předecházející kterež zasvěcenéj svátek od p. faráře se oznámí, v ten ráno ani v neděli maso prodávati, nežli o nešporách a v sobotu též o nešporách. Pak-li by kdo jináče učinil, pokuty na vrchnost propadne 2 zlatý. Item řezníci všelijakej dobytek, kterež by k městu zde zbíti a vyprodati chtěli, takový v místech jim vyměřených bez překážky jednoho každého pásti moci budou; však jestliž by jaký dáleji hnáti a jiným prodati míuili, toho aby více pod propadením na vrchnost dvou kop groší českých přes tejden tu nepásli. Item jestliž by se který řezník (toho dopustil a) na frejunku od přespolních řezníkův masa lacino koupil zase je prodával aneb prodávati chtěl, pokuty (se ukládá) na každého takového dva zlatý. Item aby svou korouhev, oltář, postavníky v kostele měli a všechno to jak náleží opatrovali a ozdobovali, na processí výroční každé suché dni, na dušičky, na popelec (a velikonočné) slavnosti při (nešporách) i při mšech svatých, ořeách i jiných pobožnostech tak jak jiní cechové se nacházeti dali ano i při uložných čtyrech termínech v roce pořád zb(čhlých) s dítkami i čeládkou svou k sv. zpovědi a přijímání velebnéj svátosti se přichystajíce přistupovali a p. faráři od rosatův po 24 groších a od každých suchých dni po . . groších bílých každoročně spravovati povinni byli. I my starší cechmistři a

mistři král. m. Hradiště . . . mistrům Napajedelským . . . tento řád a pořádek . . . udělujeme a to sobě pozůstavujeme, aby oni nastávající synové naši . . . outočiště k nám brali . . . , naproti čemuž my jim jakožto otcové věrně na ruku státi . . . chceme. Pro lepší jistotu a podstatu dožádali jsme se vzátně slovutných moudrých a opatrných pp. purkmistra a radních, že jsou k tomuto listu pečef svou městskou přivěsiti dali. Jenž jest dán den pam. sv. Brunona (6. Okto-bris) L. P. 1688.“

(Pečeť veliká červená na hedvábné červenožluté šnuře s erbem a nápisem „Sigillum R(egiae) Civitatis de Hradisst.“ Druhá na modročervené hedvábné šnuře, též červená. V erbu dvojocasý lev se sekerou : „PECZET CECIV RZEZNICKEHO Z MIESTA HRADISSTE 16(80)“).

Týkajíc se hospodářství l. 1676. učiněny otázky a proposice, aby z Otrokovíc jeden kovář se přestěhoval s kovárnou do Tlumačova; aby z Holešova do Napajedel přenešeno bylo několik mušket a bířicovi odevdáno bylo, že se potulují loupežníci. Konečně tážáno, má-li se plesníkovi střelného platiti od ptáků dravých, od nenasyta 1 R. 40 kr., od orla, který ročně za 40 zl. škody na rybách činí, 35 kr.; od pochopa 35 kr. atd.

Když okolo r. 1678. podala obec Nap. stížnost o robotu a v 9. článku žádala, aby „od sirotek stavení žádného ouplatku (úředníkům) dáváno nebylo“, od úředníka poznamenáno: „Ten jest obyčej nad paměť lidskou nejen v zemi této, nýbrž i v Čechách, a snad to proto, aby památka rebelie Moravanům a Čechům nezahynula, a nad to vejs, co předešli úředníci užívali, proč by toho nynější zbavení býti měli, ledaby tak mnoho služby vrchnost mil., jak taková accidentia vynášejí, připraviti ráčila.“

V ty časy přistěhovalo se na statky Napajedelské mnoho Slezáků hlavně z Těšínska, jak knihy dobrovolných poddanství vykazují.

L. 1676. obec Kvítkovská přijala šenkýře z Prostějova a to tak, aby od nalevání panských nápojů „na pořádku“ zbavena byla, začez se zavázala obec, kdyby tolik nevyšenkoval, co ta pořádku obnáší, že obec jej spokojí.

Téhož roku p. Julius Vilím z R. vyslechl stížnosti Otrokovských, Kvítkovských a Sazovských poddaných,

že celotýdenní roboty zbývati nemohou a ustanovil robotu na 3 dui!

Listem daným (16. list. 1689). na Holešově p. Julius Vilím obcem v nově založeným vyměřil roboty a platy.

Byloť tehda v Alinkovicích 28 celých 49 polopodsedníků, v Žutavách 28 půlpodsedníků, v Jankovicích 18 celých 46 půlpodsedků. V těchto osadách jako i v Kosičkách měli podsedníci po 7, půlpodsedníci po 3½ měřících pozemků (v Jankovicích měli po 10 a po 5 měřících, „ale jaká země, to pán sám ráčí věděti“).

Platu tedy dávali ti lidé, jedni po pěti, druzí po 2 zl. a 30 kr. Roboty odbývali: K orání a vláčení 1 den, vržení 1 den, orání 1 den, seti 1 den, žito seci 1 den, rež seci 1 den, přisti na 1 loket. — Kromě toho k mlýnu, mostu a stavu do Napajedel měli prostřední dřeva voziti a pěší robotu, kdy potřeba bude, konati.

Před svou smrtí žádal za proměnění statku Napajedelského ve svěřenský, k čemuž svolení přišlo dne 15. července r. 1692., a v poručenství svým poddaným odpustil půlroční platy.

Po sobě zůstavil dceru Marii Josefu, později manželku Karla hr. Tyrheima, a nezletilého syna *Františka Helfryda*.

III. Napajedla svěřenským zbožím:

Pod poručníky 1691—1702. Za nezletilého dědice Františka, z nařízení tribunálu ze dne 30. srpna r. 1691. přejal správu statku Holešovský pán, Jan Kryštof, jeho strýc.

K němu celá obec Napajedelská podala takový „memorial“:

„My ubozí chudí poddaní jakožto k své milostivé vřehnosti pod milostivou ochrannou ruku se poslušně a poddannež zautikáme a VHE žádáme za

první. Tak jak VMHE v milostivé paměti pozůstaveno bude, kterak p. Jiřík Valík za pana hejtmana v Napajedlích vystavený byl, který také i při tom kontribuční počet na sebe přijal, kdež my žádné pořádnosti od něho nedostáváme, ješto skrz časté marše vojenské z při-

cházejících defalcací *) vědomostí nemáme. Začež VMHE poslušně . . žádáme, aby nás ubohých potřebných lidí ulitovatí a to . . . zprostředkovatí oblíbítí ráčili, aby každoročně při docházejícím roku s námi náležitá pořádnost činěna byla.

Druhé. P. farář, což jemu od vrchnosti milostivě . . . ponkázáno j st, přestati nechce, nýbrž když který kousek roli sirotkům náležitý, bez vědomosti ouřadu odkupuje a tudý potřebná obec v kontribuci škodu trpěti musí, z nichžby mnozí netoliko chrámu Páně spláceli, ale i také pečlivé obci v kontribuci nápomoeni býti. I to před VMHE tajiti nemůžeme, že předešle jsme vždycky k potřebám našim jednoho člověka, který obojí povinnost jak chrámu Páně i také obecní zastával, drželi; nyní pro p. faráře nemůžeme, protože nynější jeho švagr jest . . . a nám dvoum platiti těžce přichází, nebo v tom možnost naše dostatečna není a jest nám právě důležitá potřeba při tejto silnici takového člověka (písaře) zapotřebí, obzláště při maršoch vojenských a kriminalních věcech

Třetí. Podobným způsobem i pan důchodní (Prenklik) do velkého hospodařství se uvozuje.

Čtvrté. Což jestliže se to jak panu faráři i tomu p. důchodnímu pasirovatí bude, tedy . . poddaní na nic uvedení budou.

Páté. Take VMHE k milostivé vědomosti přivádíme v příčině těch osad blíže městečka Napajedel ležících, které rolí, jež nám do lánův potaženy jsou, milostivou resolučí podělití ráčili, aby nám v kontribuci nápomoeni byli, toho od nich posavád dosáhnouti nemůžeme.

Šesté. Při tom i také naše předešlá . . . vrchnost v P. B. odpočívající . . nás při posledním kšaftě svým ubohých . . v své milostivé paměti mítí ráčila: žeby nám předece něco v platech uleveno bylo, za kterýžto milosrdně prokázaný skutek PB. vš. dá korunu slávy věčné

Pročež k VMHE v tej velikej nedostatečnosti a potřebě . . . my ubozí chudobní a potřební poddaní pod milostivou a ochrannou ruku se poddaně a poslušně zautíkáme, abychom v těch všech věcech zachráněni byli. Začež PB. vš. VMHE i s celým sl. rodem dá na tom světě šťastlivé a

*) Miněny jsou zde srážky na platech, které se činily, když poddaní vojsko na marši potřebami (senem a stravou) zaopatřovali.

dlouhé panování a po smrti věčný život a my zůstávati budeme za

VMHE milostivou vrchnost
na svých skrušených modlitbách
ustavičně trvající celá a
ouplná obec městečka Napajedel“.

Na tu supplikaci dne 1. pros. 1693. podanou udělila se jim resolucí dne 17. prosince, že se přidržuje Jiřík Valík předešlý hejtman a kontribučenský spolupisár k položení těch kontribučenských počtů. Strany převlastňování gruntů se dopomůže. Dále: „Když budou supplikanti jejich obecních pisářům lepší záplatu neb službu a respekt dávatí, tehda jinších více, kteřížby to zastati mohli lepší než rektor nynější, o službu písářskou pro obec se ohlásí. A celému ouřadu pod pokutú 50 tol. se zapovídá kontribuci dům od domu neupominati, nýbrž v domu radním takovou vybírati a neposlušné k zaplatě vězením přidržovati“. Strany kontribuci z dědiny Alinkovic, Žutav a Topolnej nyní opravdově hejtmanu ukládá se, aby kontribuci podle specifikací (16. list. 1689), poviune tak dobře za předešlé jako také na budoucí časy, zodjímáním jejich užitku anebo převzatou jejich živnosti přidržoval.

Za šesté. Poněvadž JVHM v PB. odpočívající p. Julius Vilhelmb a ne JE taký nyní v PB. odpočívající pan Johanes hrabě z Rotal, jak supplikanti chybou přednesli, půlroční platy v testamentě milostivě odpustiti ráčil, taková defalkací tak dobře těch budoucích padajících platů . . . supplikantům k lepšímu přijdou . . .“

Že statek Napajedelský skutečně p. Jan Kryštof spravoval, vychází také z toho, an r. 1697. (6. října) *Květkovský dvůr* *) k Napajedlům prikoupil. Téhož roku dne 10. listopadu vyhořela Napajedla, při čemž Zuzana Hruškova 65letá a její dívka Mariana 20letá uhořely.

*) *Dějiny Květkovic*. Jméno té osady „K w y e t k o w i e z“ t. j. Květkovic vyskytuje se již r. 1406 i náležela tehda ve zboží Malenovské, od něhož se potom dostala k panství Otrokovskému a s ním k Napajedlům (1649). Avšak svobodný dvůr květkovský zůstal v držení jiných pánů.

„Vojny“.

Nedobré sousedství mezi panstvím Napajedelským a Velehradským jaksi rostlo od dávných časů, zejména od smrti hraběte Julia Viléma, a zachovaná korespondence dosti nám v to nahlednouti dává.

Píšeť úředník Velehradský do Napajedel vrchnímu l. 1691., že Kudlovští jdouce z Jankovic z hodů klášter-

Dříve totiž než p. Karel Podštacký sv. p. z Prusinovic a na Veselíčku, Zlíně, Otrokovcích, Bartošovicích a Starej Vsi panství své Otrokovské, k němuž náležely Květkovice, odprodal k Napajedlům, příbuznému svému Bartoloměji Františkovi rytíři Ronovi z Leskovce (pocházejícímu od Opavy) osvobodil r. 1641. listem daným na Zlíně v den sv. Jiří „dvůr jeho v dědině Květkovicích s lánem rolí s zahradami . . ., k tomu také ten podsedek podle téhož dvoru na kraji při cestě, který se od Maleuovic k Napajedlům jede, ležící se 3 kusy rolí a jednu louku . . . Více také z druhé strany téhož dvora ležící grunt p u s t ý s p a l l á n e m rolí . . . daroval a od všelijakých robot, platů i ospův obilních okromě berně JMCe osvobodil.“

Na listě, kterým takto v Květkovicích svobodný panský dvůr vznikl, za svědky jsou zapsáni: Jan Kryštof Orlik svob. p. z Laziska na Sedlnici a Litultovicích a Jiří rytíř Trach z Březiho na svob. mlýně v dědině Jezernici (L. na důch. Nap.).

Tento svobodný dvůr drželi potomci rytíře Rona až do r. 1695, kdež jej František Fridrich Ron „z Ronova“ (tak se začal psát) prodal „paní Barboře Ludmíle Budišovské, rozené Šmerovské z Lidkovic jakožto paní deefi mé“, za 620 zl. (v Hranicích 2 pros. 1695). Avšak s toho prodeje sešlo i postoupil jej Frant. Fridrich Ron r. 1696, když jeho nevlastní matka Eva Zuzana ovdovělá Ronova rozená Košovna, vyznala, že své věno 700 zl. z toho dvoru obdržela, Ferd. Ignaci rytíři Elbognarovi z Dolního Šenfeldu, pánu na Žeranovicích a Přilepech, který se odtud také psal „a na svobodném dvoře v Květkovicích“.

Vrchnost Napajedelská nebyla s tím spokojena, že pan Ron beze její vůle takový statek prodal, pročež jednáno oň před krajským úřadem, a tak již r. 1697. dne 26. října listem daným na Holešově tento majitel odprodal svůj dvůr p. Janovi Kryštofovi k panství Otrokovskému a tudíž k Napajedlům. A tak dvůr tento od r. 1641—1879. v Květkovicích trval, až jej posledního roku vrchnost Napajedelská zrušila odprodavši dvořisko na dva podsedky.

Co se jiných osudů té vsi týče, hleděla kdysi ke kostelu Tetčovskému, jakož zvony ulité nákladem Květkovských tomu svědčí. Když pak okolo r. 1680. Julius Vilím z Rotalu v Napajedlích samostatnou faru obnovil, přidány jsou k ní i Otrokovice a Květkovice, odkudž rektor — chodilyť květkovské děti do Napajedel do školy — obilní desátek bral až do vyvadění toho platu.

Kterak Květkovice nájezdy nepřátelskými trpěly na jiném místě zpomenuto. V pruskou vojnu (1743) jmenuje se fojtem a starostou v Květkovicích Ondřej Mikulašík a Jan Racký.

ského poddaného „švančarů neb obuškem zabili“. Za nedlouho Vaška Oslila Jankovští pobili, že měla z toho smrt býtí.

[4. července 1692. táže se týž úředník strany marširujícího lidu Denemarského; jakby daleko byl, jakby skoro do kraje Hradištského přibyl? — později panství Velehradské pro ten lid 10 beček piva poslalo do Napajedel].

L. 1692. Ztěžuje si úředník Velehradský, že Košičti a Jankovští z lidí klášterských, kteří nesli ovoce na trh do Kroměříže, vybírali mýto (!) a sice z putenky broskví anebo oskoruší po 6 kr.! Brzo potom dovolává se úř. V. slušnosti, aby se panu opatu „ledachlapův“ nenadávalo, a aby Traplickým se nebralo, co jim náleží; později zase, aby poddaní Nap. dřeva nekradli z hory klášterské; za krátko táže se úředníka Napajedelského, zdali on poručil svým poddaným, klášterskou pec vápennou rozbořiti?

Konečně věc propukla: l. 1697. „pan hejtman Napajedelský s poddanými Nap., kterých mohlo býtí okolo 700, v těch horách — našich Traplických dne 18. decembris hledali a nemohouce tam nic najít, ten den pan hejtman Nap. do naší dědiny Traplic s lidmi, kterých okolo půltřetího sta bylo, přijel a před Vrankovým stavením stanul, kdežto byli Jura Hruška, Martin Kányža, Václav Vranka a Martin Mikšů, jimžto p. hejtman řekl: „Proč jste šelny zlodějsky dnes do hor nešli? Byli bychom se tam domluvili“.

Jemuž odpověděli: když roboty odbudou, že zas pojedou. — —

Že se pak svého pána, jemuž Nap. hejtman huncvutů dával, ujímali vracejíce huncvuta hejtmanovi, tento poručil dva Trapličany tu na cizích gruntech pobíti. — Tato „vojna“ skončila dosti nekrvavě, za to však obrátila se ve veliký soud před tribunálem.

Okolo týchž časů podobná krvavá „vojna“ — zůstalo několik těžko raněných — vedena od úředníka Malenovského, aby se ovoce očesalo na pozemku sporném — Malenovští byli ozbrojeni fisikami, aňo i prý panské dělo bylo nachystáno.

Po smrti páně Kryštofově († 1689), poněvadž mladý dědic ještě nedošel let, přejal poručenství p. Zikmund, syn a dědic Jana Kryštofa na Holešově. Že tomu tak, soudíme ze zprávy spolehlivé, an jakožto poručník k faře Kvasické (náležely také k Napajedlům) podal Jiříka Ondřejce (Kvas), a že ve sporu o svobodný dvůr Martinovský v Napajedlich za svého poručenice jednal (1701).

Konečně, že on dne 6. října r. 1702. hranice mezi Napajedelským a Velehradským panstvím na novo přehlednouti dal, kázav znamenati hranečníky F. H. Z. R. 17+02 t. j. František Helfryd z Rotalu l. 1702.

Ačkoli o činnosti obou poručníků málo víme, zachovalo se nám tím více zpráv současných o vnitřním zřízení, pročež na tomto místě pro lepší poznání jednotlivých úřadů souborné učiníme přehledy o jich působnosti.

1. Hrdelní právo.

Městečko Napajedla „od starodávna vždycky ve všelijakých pilných potřebách svých obzvláštěně kriminalných věcech k slavn. magistrátu král. města Hradiště jakožto k pánům otcům svým milým zautikání své mívali“.*)

Proto Napajedlané svého kata nechovali, nýbrž jeho z Uh. Hradiště povolávali, jakož o tom r. 1644. paměť do obecní knihy zapsaná svědčí.

„Kdybysekoli pro mistra popravního do král. města Hradiště poslalo, co se napřed základu poslati má, totiž:

Pánům (radním v Hradišti) 60 R. mor.

Těž mistrovi popravnímu 1 R. „

a to hned po těch lidech, kteří pro mistra popravece posláni jsou, odesláno býti má.

Těž pánům Hradišfským obsýlky 4 gr. bílé,

a do tax hned 10 gr. „

Od meče se dává popravnímu mistrovi . . . 4 R. —

Item. Kdyby jeho meč dle vyměření ortele

obnažený držeti měl (souzenec), se dává

podobně 4 R.

*) Poněvadž město Hradiště teprve r. 1472. samostatně vrchní hrdelní právo obdrželo, zdá se, že teprve tou dobou, kdy cechy v Napajedlich vznikaly, i hrdelní právo počátek vzalo.

Od provaze se dává	4 R.
Od vyvedení (souzence k šibenici)	2 R.
Poslovi, když ho mistr s sebou vezme, od vyvolávání	— 1 gr. bílý
Od spravedlnosti, kdyby se stavěla, od křtění*)	4 R.
Od vymrskání (u pranýře) se dává	2 R.
Od palečnic (když se obžalovaný ostře táže) se dává	1 R.“

„Útraty na kata“ nesly tuším všechny obce k państvi příslušné; ale roku 1674. obec Otrokovská si stěžovala na Napajedlany, že je potahují k tomu aby útraty na kata spolu nesli; za p. Podštackého takovými útratami že příslušeli k právu Zlínskému.

Soudci toho hrdelního práva byli rychtář, purkmistr, starší a jiné osoby radní zasedající na „súdnici“, o níž, kde by byla stála, nevíme.

O činnosti hrdelního práva Napajedelského máme, až na jednu úplnou při, málo zpráv, avšak vychází přece z ní aspoň tolik, že zřízením vrchního soudu v Praze, appellate, značný krok k lepšímu učiněn byl, aby soudcové menších hrdelních práv příliš unáhleně nad životy lidskými nesoudili.

Průběh té pře, pro dějiny soudnictví Českého zajiště pamětihodný, jest tento:

„Příhodice se nešťastná příhoda v domě Jeho Vysokorodé hraběcí Excellence šenku Napajedelským (v hostinci u koruny) za šenkýře Jana Klimkovského skrz nepozornost a nedbanlivost jeho, kdežto zdržující se Maryna jakožto vlastní sestra Kateřiny manželky téhož Jana Klimkovského v témž šenku, skrze bujnost těla svého přestoupila šesté desatero Boží příkázání v r. 1692. plod svůj tajně zmařila. Což když se při ní bedlivě změřovalo, obžalována jsouce a tak skrze takový provedený nešlechtný skutek od ouřadu tehdejšího totiž p. Jiřika Ouředníčka, t. č. rychtáře a p. Pavla Burše, staršího purkmistra, mladšího Martina Hasníka jsouce eksaminována mnohonásobně od vejš psaných osob a práva, bylo naučení od sl. magistratu král. města Hradiště přišlo, aby lípěj vyšetřeno býti mohlo, od mistra popravce palečnicemi ohlídáno (?) bylo, což i stalo se.

*) Jako jiné věci, tak i šibenice se křtila.

Ale že přes naučení pánův otcův hned po 2krátě t. j. večer a zas ráno proti ustanovení práva pokračováno bylo, v čemž nemalý error (chyba) následoval. Mezi tím týž svrchu nadepsaný osoby z ouřadův svých propuštěny a na jejich místa jinší voleny byly totiž pan rychtář Jan Valter, p. purkmistr starší Jiřík Ranofrej, mladší Mikuláš Silnoušek, jenž věc ještě nespořádanou na se přejíti museli, kdežto zase na jejich k pánům otcům činěné psaní k odpovědi dosáhli, že táž věc k sl. královské appellaci až do Prahy přednešena a oznámena býti musí“

Úřad tedy a právo Napajedelské zaslali akta do Prahy i dostalo se jim odpovědi v měsíci dubnu 1693.

„Opatrní přátelé milí. Dali jsme sobě hrdelni otázky Vaše Mařeny Klimáčkové pro podezřelost zahubení — plodu, při právě Vašem vězením zjištěné, se týkající, jakby dále proti ní pokračováno býti mělo, spolu s vyznáním jejím a jinými zašlými spisy s dostatkem přednésti.

I poněvadž z nich zuáti jest primo, že jste v té příčině od magistratu města Hradiště naučení brali, za druhé při trápení ji Klimáčkové řád práva nezachovali, ani za třetí vyznání jejího, které in tortura učinila, nám neodeslali — a tudý v té proti ní Klimáčkové konané inquisici nemálo pochybili. —

Pročež jménem a na místě JC a KMti Vám poroučíme, abyste na budoucí čas v hrdelních věcech k tomuto JMti Císařské královskému vrchnímu právu upřímo, tak jak Vaše i jiných měst povinnost jest, o naučení se ucházeli, v tomto ale příběhu těm babám, které — dítě očitě spatřily, příležitějí přísahu lit. A *) vydati, pak každou zvláště na přicházející otázky lit. B. a Maryanu děvečku šenkýře Napajedelského na artikule lit. C. podobným způsobem po vykonání přísahy lit. A examinovati, vyznání i druhé osoby, tak jak každá odpoví, slovo od slovo vyznamenati, pečeti městskou ztvditi a tak ztvrzené spolu i opáčené Klimáčkové pod trvajícím dvakrátě před se vzatým od vás mučením stále vyznání, co nejdřívěji odeslati neopomijeli. Což když se stane, další

*) Appellační soud poslal totiž formulí i otázky.

naučení naše, na které očekávati povinni jste, následovati má.

Dán na hrádě Pražském 11. dne m. dubna l. P. 1693.

Václav Vojtěch hrabě z Šternberku.

R. J. Kupecký.“

Úřad Napajedelský učinil, jak nařizeno, zůstavuje touž děvečku i na dále ve vězení, načež počátkem května posla do Prahy se psaním vypravili. Nápis toho psaní byl:

„Vysoce urozenému sv. Římské říše hraběti, vysoce urozeným pánům, urozeným a statečným rytířům, též urozeným a vysoce učeným JCMti královskému panu presidentovi a radám při slavném král. appel. tribunáli v království Českém Jeho Excellenci a Jich Milostem pánům nám milostivým.“

V listě samém oslovují sl. appellaci též tak: „Vysoce urozený sv. Ř. říše hrabě atd.“ a na konec dokládají: „Co se ale toho milostivě požadujícího pod trvajícím dvakrátě před se vzatým mučením stalého vyznání Mařeny Klimáčkovej dotejče, . . . poníženě netajíme, že táž Mařena . . . na ty nám od magistratu král. m. Hradiště přiložené otázky, jak pod prvním, tak i druhém mučením ven koncem nic jiného jest neodpověděla a na tom při i po trápení pevně a stále jest stála, že to dítě umrlé bylo, a by i živé bylo, že nic zlého učiniti nemínila, byť s ní činěno bylo, jak chtělo; byť ihned smrt podniknouti měla, že jinače mluvití nebude a nemůže“

Neméněji sl. král. appellatornímu tribunáli poslušně přednášíme, kterak městečko Napajedla v právních případech a tempore immemorabili k magistratu král. města Hradiště o radu a naučení se uchází a od udělování takového naučení od každé hrdelní osoby 16 gr. bílých za všechny v jedné materii vyhotovené spisy podle starobylého obyčeje dává. Nic však méněji my na budoucí čas dle milostivého poručení v hrdelních věcech k sl. král. appel. tribunáli upřímo o naučení se ucházeti nikoli protivní nejsme.

Poněvadž ale my lidé velice chudobní a mdlí jsme, tak že mnohdykrátě v jedné věci časté naučení a rady potřebujeme, cesta pak od nás do Prahy daleka, ano jedno vyslání posla nás na 8 i 10 R. koštuje, takže kdybychme se všim pokaždýkrátě k této slavné inštanci

rekuriovati měli, skrze to bychme do nesnesitelných outrat přijiti museli obzvláště těchto těžkých časův, kdež velikýma daněmi a ustavičným vojenským marchi i tak obtíženi jsme — pročez poníženě a poslušně prosíme, že by nás při tom jak od starodávna v příčině utíkání se k magistratu král. m. Hradiště observováno bylo aspoň v ordinarních potřebách“

Na to psaní již dne 5. června zaslána z Prahy odpověď zároveň i s ortelem. V odpovědi stojí, aby ortel v přítomnosti Mařeny otevřen byl, zároveň na novo vytýkáno úřadu, že se nemalé chyby dopustili, ani jednak palečnicemi dvakráte mučili Marynu, jednak vyznání jejího slovo od slova nevyznamovali.

„Ortel vydaný:

Jménem a na místě JMti Římského Císaře, Uher-
ského a Českého krále, Pána, Pana nejmilostivějšího
president, vicepresident a rady JMti nad appellacemi na
hradě Pražském zřízené a usázené z práva nachá-
zejí: že nadepsaná Maryana Klimáčkova pro takové
přečinění své na pranýři v den trhový jedenkrát celou
hodinu, obnažený meč v rukou držíce státi, pak metlami
vymrskána a potom na věčnost markrabství Mor. prázdna
býti má podle práva. Tomu na svědomí pečetí JMC a
K. k tomu soudu obzvláště zřízenou zapečetino. Actum
na témž hradě Pražském 5. dne m. června l. P. 1693.

Václav Vojtěch hrabě z Šternberku.

R. J. Kupecký.“

Ortel Maryně Klimáčkové teprve dne 12. srpna
jest vyhlášen a nepochybně také téhož dne vykonán.
Dříve ale uloženo jí učiniti zápis (čili jak jinde říkají
urfed), který na krátce takto zní:—

„Já Maryana Klimáčkova slibuji,
připovídám a mocí tohoto zápisu sebe pod hrdla ztracením
zavazuji, že já na věčnost do markrabství Moravského
více se vrátiti nechci jakož tak nad právem městečka
Napajedel a jeho přínaležejícími nižádným způsobem
jedinej gvalt a pomstu provésti . . . nechci, nýbržto
všechno jak při mně, tak při mojich v zapomenutí věčné
pozůstaveno jmíti chci

Na čehož potvrzení neumíe já psáti dožádala jsem
se dvou osob, aby oni jméno mé i na svědomí

(svědectví) své jméno podepsali a své obyčejné sekřety přitiskli, však sobě a svým beze škody. Dne 13. srpna“.

L. 1717. na Napajedelském poctivém právě seděl o hrdlo. Matěj Gelda ze Spytinova, že Hájkovi syna zabil a jak se zdá z vězení ušed do Tlumačova se dostal. Avšak Tlumačovští nepříčinili se, aby týž Gelda jim Napajedelským vydán byl, pročž zapsána jest paměť do knihy obecní:

„Poněvadž se (městečko Tlumačov) od našeho poctivého práva odvrhlo . . . pročž kdyby se jim co takového podobného skrz hrdelního vězné přitrefilo, také jim nic naše poctivé právo nápomocny býti nemá ani nebude“.

L. 1719. Jiřík Uhlíř, soukenník, od souseda Jana Pavelky krivě nařčen byl, že jeho syna Martina otrávil, pročž do vězení dán a vyšetřování s ním učiněno, než nalezlo se, že onen člověk „ne na otravinu, ale přirozenou smrtí zemřel.“ Ná to propuštěn a zápis učiněn, že ono nařknutí Uhlíři ani jeho dětem škoditi nemá.

Hrdelního práva městský úřad Napajedelský pozbyl, jako jiná městečka, r. 1749. zřízením tribunálu v Uher. Hradišti.

2. Rychtářské právo.

Odznakem rychtářovým byla hůl, řečená „právo“ čili bulava, jakož i píseň národní na to naráží: „Přišel rychtář se svým právem“. Působnost pak rychtářovu čili fojtovu sluší různiti od purkmistrovské, nebo i na vesnicích jmenuje se mezi úředními osobami purkmistr vedle fojta.

Rychtář Napajedelský v hrdelních záležitostech byl přední osobou, ale činnost jeho v obecních záležitostech odnášela se především k policii, potom pak k rozepřem menším, jakož níže bude zjištěno. V jiných městech mival fojt čili rychtář zvláštní fojtovskou knihu, do níž se ortele zapisovaly; v Napajedlech zapisovaly se důležitější věci do obecní knihy.

Stranám sporným pokládal rok a, maje k ruce purkmistra a přisedicího konšele, rozsuzoval.

Pro poznání té věci položíme jeden zápis.

„Léta P. 1701. dne 23. aprilis stalo se dobrovolné domluvení a porovnání v příbytku p. Jana Badury ten

čas rychtáře přísežného u přítomnosti staršího purkmistra Mikuláše Šefránka, Pavla Zálešáka, ten čas konšele přisedícího, mezi osobami těmito, totiž Annú vlastní manželku Pavla Zámečnicka s jedné strany a z druhé strany Alžbětú manželku Jiřika Chalupy, sousedy a obyvateli městečka Napajedel: tak jak Alžběta Chalupova Annu Pavla Zámečnicka nařkla, že by jejího manžela prvějšího Jiřika Balcara kat oběsiti měl, a poněvadž táž jmenovaná Alžběta toho na téhož Jiřika Balcarka až posavád prokázati a dovésti nemohla, takže za ten její výstupek od práva rychtářského trestána jest; a aby budoucné mezi uimi svornost pozůstávala, jedna strana druhé náležitý odpros učinila, aby budoucné sobě toho nevyčítaly a nezpomínaly. Pakli by se toho víceji dopustily neb kdo jiný, tehdy pokuty na chrám Páně 5 tolarů a do důchodu JHMti 3 tolary povinen odložit. Stalo se dne a léta svrchupsaného.“

Poněvadž pro mravopis nad míru důležito jest poznati, jaké rozepře před rychtářem klizeny byly, vyjmenujeme některé pamětihodnější.

Nejčastěji se vyskytují žaloby, že jedna strana druhé „na dobrém míně utrhla“, nebo „na poctivosti ublížila“; taktéž nařknuti z krádeže a o nadávky a bitky, spory o pozůstalost a meze rychtář rozsuzoval.

Tak r. 1706. dva lidé „při truňku“ na poctivosti jeden druhému ublížili i odprosili sobě před právem. Podobněž odprosem spraveno, když r. 1711. jeden „vyčítal v opilství, že by neměl býti z poctivého lože a měl na cestě najdení“, a druhý mu splácel a „naproti tomu vyčítal, žeby měl bábu ulopit (!) anebo zabít“.

Roku 1710. někdo pobízel druhého, přijíti se podívati na voly a když přišel, jeden druhému „na jeho dobrém míně utrl“.

Spory o majetek častěji se vyskytují, tak o štěpnici „za zámkem Prohralovská slove více než rok hamar měli“ a na to r. 1699. jsou rozsouzení.

Když „straniva hranečnicků nad slaným“ dva se pobili, před rychtářem o tu bitku byli souzeni.

Také o čarodějství zmínka se činí; štěstí že rychtář byl rozumný člověk, jinak by se bylo osobám těm zle vedlo; rychtář to uklidil porovnáním: když r. 1701 jedna osoba druhou „nařkla věcmi čarodějskými“

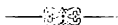
a když devět let později manželky dvou sousedů se nařkly „skrz bráni ohně k čarám“, napravily to odprosem.

Nesprávně asi řečeno jest, že r. 1793. před úřadem rychtářským někdo si dal zapsati polovici masného krámu: míněn tu patrně úřad obecní.

Jakmile odporuční rozsouzení jsou, zapisoval se základ čili pokuta, kdyby táž věc sporná zase se opakovala; i praví se obyčejně, že se „pokuta zalomila“*), jinače se píše: „v zalomené pokutě“. Pokutou čili základem byly peníze do důchodu a také na chrám Páně; nejobyčejněji ustanovují se 2, 3 funty vosku do kostela. „Na chudobu“ vyskytuje se pokuta teprvé k r. 1761. Avšak r. 1789. vynešen rozsudek „pod základem 2 beček vína ouřadu položití“. Tyto charakteristické pokuty zavládly bohužel po celé naší vlasti.

To jsou ovšem tresty, kterými se toliko brozilo; o skutečném trestání v kládě, v trdlíci, na osle a v poutech málo se děje zmínek, poněvadž se nezapisovalo. Toliko o dvou příkladech z rychty Napajedelské máme zprávy, že když r. 1751. někdo někoho z krádeže nařkl, ač sám kradl, za tento „vejstupek skrz 14 dni areštem přidržovaný a na potom metlú na pravě byl mrskaný“. Taktéž r. 1789. když spor o „hrubou hrušku rozkoruši“**) byl rozsouzen, žalobník a jeho svědkové „na příklad a zrcadlo jiným . . . za 8 dní při kontribučenských sýpkách prací potrestáni byli.“ Jako rychtář, také panští úředníci trestali; viz níže.

Posloupnost rychtářů Napajedelských, kolik bylo lze sestaviti, pod čarou položena.***)

*) To slovo ukazuje k starobylému obyčejí, že ortel se vynášel zalomením prutu.

**) Jinde slove ta hruška „oskoruše“ a jest to dle výkladu místního planka tvrdého dřeva, poněvadž tvrdo roste. Srov Brandlův glossár.

***) *Posloupnost rychtářů: 1692 Jiřík Ouředníček, 1693 Jan Valler, 1695 předsedlý, 1701—2 Jan Badura, 1712 Antonín Machala, 1714 Jan Vojtěšek, 1719 Martin Mikulajský, 1739—41 Karel Matyášek, 1742 Frant. Vokřícký, 1743 Ambrož Taborka, 1744 Jiřík Ouředníček, 1751—2 Josef Černocho, 1756—9 Frant. Havránek, 1761 Martin Škyba, 1764 předsedlý, 1767—71 Karel Valenta, 1773 Jan Úředníček, 1777—8 Frant. Úředníček, 1782—3 Karel Josef Valenta, 1786 Jan Havránek a zase 1793—5 též, od něho tuším pocházejí paměti Napajedelské.*

3. Obecní úřad.

Skládal se z purkmistrů staršího a mladšího a ze šesti osob úředních, mezi něž počítán jest i rychtář.

Nejznamenitější záležitosti, která se týkala úřadu, bylo hrdelní a soudní jednání, o něm bylo již mluveno. Ohledávati meze bylo taktéž povinností úřadu. Protož když někdo obrátil „potok nad Slaným“, z čeho několika sousedům škoda vzházela, úřad v té věci rozhodl, aby potoku bývalý průchod dán byl.

Na obecním úřadě chovala se obecní kniha, do níž se zapisovaly svatební smlouvy, poslední vůle, kupy, výminky a j. paměti, čím nabyly veřejné platnosti, takže jednání nynějších okresních a notářů na obci spočívalo.

Svatební smlouvy zapisovaly se touto formulí:

„L. 1697. dne 10. februari. Za purkmistra Jiříka Ranofreje atd. staly se smlúvy celé, neporušitelné a dokonalé mezi osobami těmito Martinem Hanáčkem a Marynů dcerů Ranofreje. Totižto on jí předně zadává svú milú poctivosť, potom krunt polúlání, pár koni, vůz kutý, tři krávy, devatero ovec a od toho dne nad tím vším hospodářstvím plnomocnú hospodyňú činí, tak jak sám sebe. Z druhé strany — nevěsta předně a nejprvé ona jemu zadává svú milú poctivosť, potom lože šatů, dvě krávy, dva kuse černého dobytka, půl kopaniny Bedrošovskej v Jastrábi ležící, jednoho koně. Rukojmové ženicha: Jura Šašek, Jan Kajdušek, Jan Daněk. Z strany nevěsty celý úřad městečka Napajedel“.

Později když některá osoba znamenitější smlouvy zapisovati dávala, i formule smluv jest obsírnější: „Staly se smlouvy . . . mezi . . . šlechtným mládcem Janem, synem muže slovutného spolusouseda našeho . . . který věnuje svéj milej nevěstě šlechtnej panně Alžbětě . . . svou mající od svých rodičů dobře zachovalou poctivosť, lásku a věrnost až do smrti . . .“ (1702). O Napajedelském sládkovi, když dceru Verunu za vdovce sládku Hoška vdával, mluví se „vzáctně slovutný muž Jan Procházka“ (1700).

Tento „JHmti vystaný sládek“ z lásky otcovskej ještě přidal své dceři Veruně 50 R., 1 pásek stříbrný za 20 R., lože šatů i celý nový šaty a dvě krávy.

V poručenstvích a pozůstalostech zpomínají se tyto věci: vinohrad s kádečkou, jedna laterna (1786), pluh s oracíma železy již spotřebovaný za 30 kr., dvě brány jedna dobrá, druhá darebná za 1 R. (1756), půl voza za 6 R.

Zámečnické náčiní: „měch zámečnický na rozfoukání ohně nový, nákovadlo, rohatina, kladiva všecky, pilníky, šraufštuky dva“ (1701).

Kupy, když otcové synům grundy vzdávají, zapisují se taktéž do obecních knih, jako i tehda, kdyby cizí koupil grunt. Také „domluvy“ čili handle*), kdyby někdo buď celý grunt nebo jen kousek za jiný vyměnil, mají v týchž knihách jakožto gruntovních své místo.

Formule takového kupu jest tato :

„Léta P. 1747. dne 18ého februari za purkmistra p. Josefa Černocha Alžběta pozůstalá vdova po Václavovi Hrdinovi popuští grunt svůj synovi svému Martinovi — hned od této chvíle . . . a ona sobě výminek činí z toho gruntu až do své smrti na půl měrice žita, $\frac{1}{2}$ m. rži, $\frac{1}{2}$ m. semena a kúsek na zeli tu, kdeby ona chtěla, každoročně ji dávatí a jí zadělávatí. Item jednu kopaninu na 2 měř. svobodnú u křivej lípy . . .“ V jiných kupech čteme napořádě jakožto pravidelný výminek : „půl měrice semena konopného a jednu krávu svým pícováním vychovávatí.“

Jinde zase čteme k r. 1715: „Kdyby Pán Bůh ráčil obrodit ovoce trnky, aby (vyměnice) také volně vejdouce tam utrhuouti mohla“; k r. 1752. vymínuje si „jednu hrušku Polku řečenú“.

S vůlí obecního úřadu, když roku 1706. Mikuláš Šefránek pro dluhy se svého gruntu jako nedobrý člověk sběhl, ten jeho grunt zapsán Pavlu Hložkovi pod tím, aby dluhy zaplatil kupec.

Rozumí se samo sebou, že spory o dědičné zboží, pokud zapsáno bylo v obecní knize, klidil obecní úřad.

Také paměti v téže knize se zapisují na příklad k r. 1697. položena jest přísaha Anny Krásné, které Eva Lechova dala schovati 56 tolarů, že těch „peněz sama spočítati neuměla“ a že ne jejím návodem ukradeny jsou.

*) R. 1782. podsedníci z č. 302. a 304. podsedky si vyměnili a Václav Úředníček dostal na svůj 50 R. přídavkem.

Zápisy o obecních pozemcích.

R. 1746. připisuje se Jakubovi Ouředníčkovi jeden kousek starej louky v Hlasově od gruntu Partichovského s vědomím hejtmanovým, že veliký skrz marchiruje vojsko a on při svým místě, když purkmistr po něm žádá povinnost porci nějakou malou v seně, žádnéj louky nemá, pročež se jemu ten kousek louky přivlastňuje.

L. 1773. postoupeno někomu „kúsek místa k vystavění chlívku a na dvorek; při Moravě zděli $\frac{1}{2}$ 8 sáhy, z šíři půl šestý“. Téhož roku prodala obec šafárovi kousek trávníku u starých luk za 60 R. a sprostila jeho všech platů.

Následujícího léta Frant. Ouředníčkovi, že se mu louka v luhu topila, úřad postoupil obecního pastviska „pod stráňů na žebračce“, zděli 13 sáhů, zšíří 7, u mostu 13 sáhů.

R. 1785—7. odprodala obec 5 kučůvek a následujícího obecní chalůpku v Chmelnici i se zahradou za 34 R.

Obecní úřady vydávaly tehdy také „*listy od rodu*“ čili *křestní* a to takové:

„My purkmistr a rada městečka Napajedel v Markrabství Moravském blíž královského města Hradistě ležící služby naše unižené s vinšováním mnoho dobrého Vaším Milostem a Vám napřed vzkázujice na vědomí dáváme tímto listem vysvětľujice, že jest před nás ouplnou radu přisedící předstoupil poctivý mládenec František, vlastní syn nebožtíka Pavla Foltyna z Velkoporubu a nyní v městečku Napajedlich zůstavující, nás za to nnížené žádajice, abychom jemu vysvědčení o jeho ctuém a řádném na svět splození a poctivém chování pod pečeti naší vydati sobě neztížili, a představil nám ctné a hodnověrné svědky, kteřížby před námi o jeho poctivém splození náležitě a pravdivě seznali, totiž Matěje Bartu a Ondru Tkadlea, oba rodilí z Velkoporubu a nyní sousedé v dědině Topolném, na panství Napajedelském. Pročež jsme my nadoznámené svědky podle obyčeje práva zdejšího examinirovali a vyslyšeli, kteřížto po učiněnej přísaze jednomyslně vyznali, že jim v dobré a čerstvé paměti pozůstává, kterak Pavel Foltyn s Barborů děvečků podle nařízení církve svatě skrze katolického kněze

v chrámu Velikoporubským oddáni byli a syna svého Františka, ukazatele listu tohoto, pořádně na tento svět jsou splodili. Léta P. 1669. dně 26. septembris pokřtěn jest častopsaný František od dvojctihodného a vysoce učeného kněze pana Patra Štěpána Viktorína Pavlendy faráře Velikoporubského. Kmotrové jeho týž pan farář a Jiřík Kalivoda Zahradník zámku Porubského, kmotra Zuzana Alžběta, manželka Jiříka Besty též odtud. I budouc nám nadepsaných rodičů i syna jejich Františka mezi námi dobré ctné a řádné chování dobře povědomy ano i hodnověrnými svědky dostatečně stvrzeny, z těch příčin (poněvadž jednomu každému jeho dobré jméno fedrovati sluší) tento list náš však s vědomím milostivej vrchnosti (titul.) vydáváme a Vás jakéhokoli důstojenství a stavu všech vůbec pánův nám laskavých a příznivých služebně a přátelsky žádajice prosíme, kdežby se již jmenovaný František listu toho ukazatel mezi Vaše Milosti a Vás obrátil, ahyte se k němu laskův křesťansků naklonili a jeho v všelijakých přitrefnostech chrániti, zastávati a ke všelijakému dobrému nápomocni jemu býti račíte a budete, což učiníc to pro obhájení cnosti, bude on František věděti, jak se k jednomu každému uctivě a vážně chovati; my pak také se připovidáme Vaším Milostem vším příjemným způsobem se odsluhovati a odměňovati. Čemuž na svědomí a pro lepší té věci pevnost a jistotu s jistou vůli a vědomím našim rozkázali jsme k tomuto listu přivésiti (pečeť). Jehož jest datum v domě radním městečka Napajedel dně 20. marci, v kterémž dni pečeť naši obecní k tomuto listu pro potvrzení přivésiti dali. Léta Páně 1691. šťastně počítajíc^a. *)

^a) *Posloupuost purkmistrů starších.* 1669 *Martin Pavelčík*, 1687 *Václav Hložek*, 1691 *Jan Hadránek*, 1692 *Pavel Bureš*, 1693 *Jiřík Ranofrej*, 1694—5 *Jan Hadránek*, 1696 *předešlý*, 1697 *Martin Budurn*, 1699—1702 *Mikuláš Šefránek*, 1705—6 *Mik. Silnůšek*, *Mikuláš Úředníček*, 1697 *Bernat Čáňa*, 1708—9 *Martin Vrzala*, *Jan Uhlíř*, 1710—12 *Jan Úředníček*, 1714—5 *Eliáš Bedroš*, 1716—20 *Jan Úředníček*, 1730 *Eliáš Bedroš*, *Pavel Navátíl*; týž ještě dvě leta později. 1734 *Martin Silnůšek*, *Jan Úředníček*, 1737—8 *Jan Korařík*, 1739 *Václav Fila*, 1740—1 *Mikuláš Bartůšek*, 1742 *Martin Mikulajský*, 1743—44 *Pavel Valenta*, *Václav Fila*, 1745—6 *Pavel Valenta*, 1746—51 *Josef Černocho*, 1751—2 *Jan Jančík*, 1754—7 *Václav Bureš*, 1758—9 *Jan Mišurec*, 1759—60 *Jan Jančík*, 1761—5 *Josef Černocho*, 1766—70 *Josef Šalša*, 1771—2

Obecní úřad na roveň notářům vydával také vidimusy, na př. r. 1653. na dvůr Kvítkovský; potřebovala-li jich obec pro sebe, hledala jich u města Hradiště a u guardianů Františkánů v Hradišti.

Podobněž vydával platná svědomí osob před ouřadem vyslýchaných. Tak r. 1696. vyslýchal Jana Citovského „jináčce po řeznickém řemesle Procházku řečeného“ o nějaké záležitosti statku Otrokovského.

Obecní pečeti ze 17. století ukazují ve štítě tuším svatého Jiří a okolo nápis: „Peczet miesteczka Napagedel“.

4. Hejtmanský úřad.

Úředník čili hejtmán na místě vrchnosti zřízený má především na starosti záležitosti poddanské hledíc k proměnám při majetku poddaných lidí, hledíc k osobám, aby vrchnosti poddaných neubývalo; také správa sirotčí a kontribučenská jemu příslušela, konečně i dozor k obecnímu úřadu a k cechům. Tolik dá se o působnosti hejtmánově, jak z listin Napajedelských vychází, pověděti. Nejpilněji mival v sobotu: „Sobota hejtmanská robota“.

Proměny na majetku jen s dovolením hejtmánovým se udávají. Stůj zde úplný list:

„Poněvadž Martin Zelinka z Napajedel pro sešlost věku a ženy svéj, při tom taky, že vyhořel, živnost svou dále provozovati a odkud živo býti nemá, mne o povolení, aby jeden kus role v horním poli u Hlasova na půl druhej měrice (komukoli odprodati mohl) pro-

Karel Josef Valenta, František Sukup, 1773 Václav Úředníček, 1774—6 Jan Pavlučík, Václav Úředníček, 1777—8 Vác. Poslušný, 1778—80 Frant. Sukup, 1781—5 Jan Hurránek, 1786 František Úředníček, 1787—9 Václav Anyščík, 1797 Jakub Stopka, 1810 Karel Valenta, 1814 Matuš Přerovský, 1817 Valentin Stopka, 1819—24 Frant. Pul, Martin Hudeček, Jan Smýkal, Jan Hložek, Antonín Devořák 1848—50, Jan Marušík 1850—2, Josef Hložek 1852—61, Josef Fila 1861—9; Ant. Lubinka 1869—70; Josef Fila opět od r. 1870. až do nynějška.

Poznámka. Poněvadž se úřad tuším co rok obnovoval na jaře, vyskytují se za jeden rok často dva purkmistři starší a dva mladší.

sebně žádal, kterémuž jsem z nadepsaných příčin odpříti nemohl, nýbrž že to učiniti může, s podpisem vlastním tímto povolují, aby držitel tej roli povinný plat spravovati povinen byl.

V Napajedlich dne 27. aprilis 1683.

Michal Trogar
pro tempore hejtman ibiděm“.

Tento list zapsán do gruntovní obecní knihy, načež kup bez překážky zanešen.

Jako tuto Zelinka u hejtmána jen ústně žádal, podobněž poddaný „Alinkovský“ učinil, když jednu štěpnici v gruntech Napajedelských ležící za 30 Rýnských prodati chtěl Mikuláš Silnouškovi. K čemu hejtman Jiřík Josef Valík 1689. svolil, poněvadž „jináče bez toho JVHmti milostivá intenci jest, aby rozličné od mnohých let nepořádně odprodané kusy role zase k patřičným osadám připojené byly“.

S vůlí hejtmána Platzra r. 1707. koupil také Pavel Hložek „půl padělků v horním poli, na kterým se 6 měřic tvrdého obilí vyseje, za 60 rýnských hotových“ od Václava Ranofreje.

Pro způsob úřadování důležitě jest položití podobnou písemnou žádost k hejtmánu podanou z roku asi 1710.

„Urozený vysoce laskavý pane hejtmáne! Já níže podepsaný před Vašností panem hejtmánem poníženě netajím, kterak jsem já sobě k mej velikej potřebě totižto na zaplacení dluhův . . po smrti pana otce manželky mej, pana Hloráčka bývalého purkrabího zdejšího, od Pavla Hložka . . již před desíti lety . . 60 rýnských 45 kr. peněz vypůjčil a jemu mej vlastní nivy, kterůž jsem já od milostivej vrchnosti koupil . . . do fantu zadal. I poněvadž on Hložek na mne tenkrát tak usiluje, abych já jemu . . peníze navrátil, anebo tůž polovici nivy . . popustil, pročez nemaje já . . té možnosti jemu tu sumu peněz položiti, tak tehdy jemu z vůle a vědomím pana regenta Volsa též u přítomnosti M. Vrzaly a Pavla Burše (purkmistrů) . . tůž polovici tejž . . nivy na věčnost pústím . . na tento způsob, aby on mně, kdyžbych zase k možnosti přišel a jemu taková

sumu peněz na jednu položil . . . tak práznu a nezasetu, jak ju ode mne přijal, zase pustil.

Jan Valteřík z Napajedel“.

Tuto žádost Kryštof Platzer t. č. hejtman vyřídil holým svým podpisem, jak potom i do obecní knihy jest vnešena.

Takové proměny udávaly se častěji, když bratr na vojnu se ubíral nebo na vojně byl. Léta 1700. nějaký Hložek jedá na vojnu, bratrovi Pavlovi užívání dvou rolí do svého navrácení zanechal s vědomím hejtmanským a r. 1714. Martin Ouředníček „jsa na vojně pod slavným regimentem Mercy“ domluvil se s bratrem Janem, že mu postoupí štěpnici za 40 R., i přijal 20 hned, a druhou polovici zanechává za bratrem, „že kdyby se dnes nebo zítra z vojny navrátil a blesirovaný byl, by se k takovým 20 R. hlásiti mohl“. *)

Hejtman také dovoluje cizímu člověku na gruntech panských se vkoupiti, což tím snáze chodilo, když ten člověk z téhož panství byl, jen z jiné dědiny. Tak r. 1772. dopustil poddanému z Otrokovic, roli na Napajedelském koupiti.

S radou hejtmanovou vrchnost přijímala cizí lidi v poddanství. Za tou příčinou měl hejtman na starosti „knihu dobrovolných poddanství“, do níž se zapisovalo takto: „L. P. 1675. Pavel nebožtíka Matěje Fraňka ze Suché Lozy dal se v dobrovolnou poddanost JM hr. z R., jemuž k stavu manželskému propuštěna Anna po neb. Mat. Plundráku z Kudlovic. Že dobrým hospodářem, věrným a poslušným poddaným bude a s gruntu nesběhne, zaručil Valentou Bednářem, Indrákem atd.“

V taková dobrovolná poddanství dávalo se tehda, jak knihy dobrovolných poddanství vykazují, velmi mnoho Slezáků, Poláků z Těšínska; dostávaliť pusté grunty z darma.

Týž hejtman měl na starosti také „knihy výhostů“, seznamy to lidí na jiné statky anebo na svobodu propuštěných (viz níže).

*) 1709. byl na vojně Tomáš Pospíšil, 1747. Tomáš Taláš; 1778. invalidovi Mik. Klableňovi prodala obec chaloupku ve Chmelnici za 34 R.

Poněvadž hejtman pečoval, aby poddaných nenbývalo t. j. aby osadníci a řemeslníci neshihali, *) vznikala z toho dvojí činnost jeho, jednak tovaryšům vandry povolovati, jednak dospělé lidi k ženitbě pobízeti a sběhy trestati.

Nejlépe pozná se starost úředníků o to, aby poddaných neubývalo, že tovaryšům na vandr choditi jen na rukojemství se povoluje.

Když r. 1763. Franc Kožovský krejčířský tovaryš do světa se ubíral, „poněvadž Kočovský k Napajedelskému poddanství zavázán jest a tak, kdyby se jemu ve světě někde větší štěstí přitrefilo, aby z poddanství se nevyloudil, nýbrž jakožto poslušný poddaný svým časem se zasej domů navrátil, tak tehdy pro lepší jistotu otec jeho jednu roli za 50 zl. za hypoteku podstavil“.

Za nemajetné tovaryše zapisují se rukojmí i pokládáme zkrátka jeden zápis pro poznání toho druhu písemnictví.

„L. P. 1764. dně 5. ledna z vůle a vědomí slavného ouřadu hejtmanského propuštěn jest Bartoloměj, vlastní syn po nebožtíkovi Jakubovi Hanákoví, do vandru jíti na tři léta, za kteréhožto rukojmí jest uroz. panu Krystianu Hainci, ten čas hejtmanu panství Napajedelského, Jan Švec z městečka Napajedel. Za staršího purkmístra atd.“ — Téhož roku týmž obyčejem do světa šel Martin syn Kubíčkův. — Také za rektora Napajedel. Martina Malčíka, když mu výhost dán, zaručovali se rukojmí, že se vrátí do Napajedel, když ho bude potřebi.

Že se hejtmani o sirotky starali — hlavně aby na jiné statky neshihali — jako zemský hejtman o šlechtické sirotky, svědčí zápis na poručení hejtmanovo r. 1699. učiněný, aby sirotkům pozůstalost do obecní knihy položena byla.

Proto vrchnost měla zvláštní sirotčí knihy, podrobné to seznamy nedospělých.

Že hejtmani o kontribuci čili cisařskou daň pečovali, na jiných místech zřejmo jest.

Z cecchů však za své komisařství brali platy.

*) L. 1674. na pauství Holešovském bylo 476 osedlých a 192 pustých; na Bystřicku 744 osedlých, 159 pustých; l. asi 1650. v Napajedlech samých 128 osedlých a 46 pustých gruntů!

Při obnově úřadů obecních podáván vždy hejtmanovi seznam osob k úřadu volených i se jmény úřadu starého a, když se mu některá osoba nelíbila, přetrhoval její jméno.

Z poručení hejtmanova vyšel úřad obecní hranice vyšetřiti, když r. 1761. straniva hranečnicků odporníci přišli k němu žalovati. I nalezlo se, že žalobník se „vklačil“ do role sousedovy a že kdysi hranice šla až po truky, „na kterýchžto trnkách již před některými léty kříže (lichy) nadělaný jsou, na první trnce od strany Havránkové jest jeden a na druhé od strany Vávrový druhý.“

„Panské trestání“ vykonával za nepřítomnosti pánovy hejtman sám. Že asi nebývalo v Napajedlich bez hladomorny a vězení, to se rozumí; než my spokojíme se uvedením několika příkladů, kterak se to trestání konalo a za jaké skutky následovalo.

L. 1740. pro nařknutí faráře Spytinovského, že bil něčí ženu, její manžel „skrže 3 dni v pútech v kolečku zde v Napajedlich pracoval, ona pak skrže 3 dni a to denně hodinu za hlavu v trdlíci*) tam u vás stála“.

L. 1675. Jan Buryšek z N., že „s cepami vyběhl a jimi bil na zabiti, „oslem“ **) trestán a na zvláštní přímluvu faráře propuštěn“.

L. 1677. že se někdo o hodech bil s purkmistrem Otrokovským, „karabáčem a pútami“ trestán.

L. 1676., že Lukáš Dolnal popral hajného panského, jemu bradu vyrval a ji od svého pacholka dal sprásti, načež okolo ní „gejgloval“, vsazen na 12 neděl do vězení, a 6 toлары do důchodu potrestán. konečně měl se hajnému odprositi a s ním se smířiti.

Téhož roku o hodech v Sušicích Alinkovské pobili, jednoho člověka málem zabili, i bylo jim usouzeno zaplatiti bolestného, „lazebníkovi od hojení“ a pokutu jinou že jim ustanoví regent.

L. 1674. Jan Slezák a Kašpar Bednář vsazení do areštu, že neměli komínů v obydlí a nemohli pro-

*) Trdlíce měla podobu obyčejné trdlíce s děrou na sevření hlavy.

**) Osel byl hranatý špalek na nohách, na němž bylo bolestno seděti.

puštění býti, dokud se nezaručí, že pro uvarování ohně konečně je postavi.

Ze rybář prodal židovi vydru z panského rybníka, trestán 3 zlatými do důchodu.

Bednářovi pro provinění uloženo z trestu, 12 heček do panského pivovaru dělati.

Když r. 1676. kovář z Otrokovic se všim náčiním (patrně panským) utekl, zaručil se purkmistr, ješto sběhlíka jali, že bude platiti 50 zl., kdyby zase sběhnouti měl kovář.

Téhož roku, že purkmistr sběhnouti chtěl se statku, zavřeli jej a propustili z vězení na záruku celé obce, že obec za něho bude povinností odbývati, kdyžby zase utekl.

Když Tlumačovského faráře osadník obuškem uhořel, zavřen jest vinník na právě a potrestán odjetím celé čtvrti role.

L. 1678. V Otrokovicích pololaník že si neopatrčil koni, aby nepotřeboval roboty koňské zbývati, dán do areštu, až by se dostatečně uručil, že ty koně sobě koupí.

Téhož léta Václav Obešlík dán do vězení, že se nechtěl ženiti, a propuštěn, když postavil rukojmí, že tak učiní „do příštích provod“.

Vůbec tresty pro neženění vyskytují se velmi často!

Posloupnost hejtmanů (úředníků) Napajedelských *) podáváme pod čarou.

*) *Posloupnost úředníků čili hejtmanů Napajedelských.* L. 1437 Jakub, písař, 1568 Martin, 1573 Jan Pergar z Perku a na Vahaněcích, okolo 1590 Slaronský (?) z Čechic (?), do r. asi 1621 Martin Weir z Baňské Bystřice, držitel svobodného dvoru v Napajedlich; 1630 rytíř Jan; 1651 Jan Lipovský; 1653—9 Jiřík Pavlovský, 1656 Jan Klug ab Elhremcald, hejtm. Krasický i Napajedelský, 1672—4 Jan Ant. Šimoník, „buchhalter“; 1673 Zygmunt Frant. Rosa; 1678 Felice Burian, regent v Kvasicích i Napajedlich, 1683 Michal Trogar, 1685—6 Jan Sorbelli, 1689—90 Jiřík Josef Valík, 1691—4 Martin Budišovský, 1694—1696 Jan Knoflíček, (toho r. již „vyslužej“ hejtman), 1696—1711 Křištof Platzer, 1710—12 František Vols, regent panství Nap., 1712—1721 Rolenc Jiřík Frydrych, 1724 Jan Maximilian Třebický († 1726), 1728 Frant. Leopold Jevický († 1735), 1734—9 Karel Praithofer, 1743—8 Karel Ant. Brauner, 1750—7 Josef Frant. Schneider, 1759—72 Kristian Josef Heintz,

František Helfryd z Rotalu (1702—1709) když jemu z milosti Císařské dána byla léta r. 1702. (Kvas.), za manželku pojal paní Annu Marketu, rozenou hraběnkou Herberštejnkou

Do počátku jeho panování spadá spor o svobodný dvůr v Napajedlích, který r. 1621. odemřel p. Martin Wair z Baňské Bystřice a vňež se uvázati kázal Jakub Wair Janu Frondiovi v Přerově (jak z listů k r. 1621. položených vychází). Jakub Wair zemřel ve vojně, kdežto Jan Frondias pro nepokojné časy v onen dvůr snad se neuvázal; Frondiův nevlastní syn Frydrych Savenský von Griefffenberden, zdědiv všecky listiny, pro stáří a pro chudobu se nemohl pustiti v soudy; za to jeho dcera poručila ten spor Janu Frydrychovi Šmídovi z Eisenberku v Lipusku. Tento psav několikráte jak hraběti Zikmundovi tak Františkovi z Rotalu nemohl ničeho dověsti, poněvadž se mohlo sice prokázati, kde ten svob. dvůr v Napajedlích stál, ale držitele toho dvoru nyní v podsedeck proměněného, Buryška, nebylo lze nijakým způsobem s majetku sehnati.

Kromě jiných událostí, které se zběhly za jeho krátkého panování a jichž jsme dotkli při obecném zřízení městečka Napajedel, budiž tuto položen zápis k r. 1709, že s vůli obecního ouřadu, když Mikuláš Šefránek pro dluhy jako nedobrý člověk s gruntu svého sběhl, tento jest zapsán Pavlu Hložkovi, který všecky dluhy za sběhlíka zaplatiti slibil.

R. 1607. udála se dosti značná bitka mezi Malenovskými a Napajedelskými poddanými; jednalo se o nějaké louky a zahradu Fortášovskou, kteréž si sobili Malenovští, kdežto vsutku hleděly pod pauství Otrokovské. Dne 16. října tedy sebralo se mnoho Malenovských i s úředníkem a v té zahradě ovoce otrásti chtěli, kdežto poddaní Napajedelští z Otrokovic jim v tom brániti chtěli — avšak od Malenovských, ozbrojených

(inspektorem byl 1670—1 Rudolf rytíř z Löwenfeldu), 1772—6 Frant. Tauer, 1777—8 Karel Mich. Lidal, 1781—6 Ferd. Steindorfer, 1786—7 Frant. Al. Naske, 1788—1807 Jan Frant. Seoboda, 1809 Kozelka, 1811 Josef Pokorný, 1813—5 Ignac Trauer, 1816—25 Jan Hirsch, 1826—9 Filip Čížek, 1830—1848 Jan Diebl. Poněvadž tento zůstal až do konce patrimoniální vlády, končí se jím řada úředníků velkomožných, často nenáviděných, poněvadž někdy velmi bolestně zasahovali v poměry poddauské.

fisikami. zahrnutí jsou, tak že jich 5 poraněno zůstalo. Z toho propukla veliká rozeprá, až i kommisie na to vedena jest. (Sbírka Skopalikova.)

Jako otec paně Františkův se přičinil, aby v Napajedlich byla vyzdvižena fara, tak jeho syn zase o postavení nového kostela usiloval, jakož v pamětech Kvasických zpříma „erector“ t. j. zbudovatel kostela Napajedelského slove.

Ale nezdá se, aby stavbu tu byl dokonal, nýbrž spíše podobá se k pravdě, že toliko stavivo nasvážeti dal, poněvadž paměti Havránkovy zaznamenávají, že se kostel r. 1710. *) počal stavěti, kdežto František hrabě Rotal, pán na Kvasicích a Napajedlich, již dne 29. listop. r. 1709. v Holešově, kdež i pochován jest, zemřel, zůstaviv po sobě vdovu a jednoletého dědice Jachyma Adama.

Z poručnické činnosti jeho paní matere *Annny Markety* od r. 1713.—1726. (r. 1710. a 1711. obojích statků „regentem“ byl František Vols) zachovánu máme knihu „výhostů“ jak z panství ven tak vůbec z poddanství na svobodu poddaným od vrchnosti udělených.

Ze závazku poddanského odpuštění brali předně mladíci, kteří k duchovnímu stavu se obraceli: r. 1713. Martin Borda, syn Václava Matíše; r. 1714. Jan Slovák a František Slovák, oba z Napajedel, z nichž druhý chtěl vstoupiti do řádu Františkánského; 1720. Václav Slovák z Napajedel a Jan Šunek (?) z Tlumačova; 1723. Karel Čáň z Napajedel, který se chtěl odebrati do cisterc. kláštera Jamolnického ve Slezsku; 1724. Tomáš Procházk z Napajedel, který vstoupiti mínil do kláštera Žďarského. **)

Nejčastěji brali odpuštění lidé, kdož na sousední panství se ženili nebo vdávali.

Z poddanství na svobodu propuštěn jest r. 1721. Jiří Šiška z Napajedel i s rodinou. ***)

*) Jinde čteme, že Frant. hr. Rotal kostel Nap. r. 1712. z gruntů vystavěl.

**) L. 1747. Frant. Skyba propuštěn do řádu „Petrinského“; 1752. Jiří Talaš z Nap. k Františkánům.

***) L. 1749. Václav Tichý z Napajedel, mydlář, na svobodu propuštěn z rozkazu daného v Praze 25. srp. 1749., kterým se mydlářům zemské výhosty udělují; začož Tichý do důchodu 40 zl. položil; kdyby se z Nap. stěhovati chtěl, měl zaplatiti laudemium t. j. 10% svého majetku.

Paní Anna Marketa r. 1716. přikoupila od svého švakra Leopolda z Rotalu panství Zlinské, načež se provdala za Jana Frant. Godefryda hrab. z Ditrichštejna (1720).

Téhož roku po smrti Jiříka Alekseje Březiny prodala na faru Napajedelskou Pavla Petra Kovaříka.

Léta 1722. učiněna smlouva s rybářem z Praskoles, aby rybník Tlumačovský osadil 600 kopami, ploskými, českými kapry za 1380 zl., a palírna Napajedelská pronajata za 400 zl. platů Jakubovi Izakovi, židu z Holešova. (Sbírka Skop.)

Tou dobou zaměstnávalo vrchnost Napajed. předně regulování Moravy dle projektu Šumického a to proto, že veřejná královská cesta u Svytinova i s několika domy zapadla do Moravy, takže bylo třeba ji přeložiti, o čemž zprávu podává JCMti nejvyšší vachtmistr garnisony král. města Hradiště (1721.); za druhé ochuzení mýta Napajedelského, ješto od JMCe bylo zapovězeno mýta bráti ze soli.

Měloť se tuším předejiti pašování soli. Paní poručnice obrátila se v té příčině k JMCisari s prosbou o ponechání mýta *) ze soli.

R. 1724. „strhlo povětří na kostele (starém!) věžu na sv. Prokopa a bylo žito po 18 gr., rýž po 15 groších“ (Havr.)

Adam Jachym hr. z Rotalu (— 1729—1746). Došed let pojal za manželku Marii Jos. hr. ze Sternberka i slavila se r. 1732. dne 15. srpna svatba v Praze.

Již tehdy proslavil se stavěním kostelů v Kvasicích (1730—40) a j. Tlumačov a Zlín od paní matere koupený jemu též náležel.

Roku 1731. začala se stavěti kalvarie od p. regenta panství Napajedelského, kteráž dotud o veliké nákladnosti svědčí, ač úplnému zpuštění vstříci hledi **).

Téhož roku „bylo veliké draho na 20 mil, na mnoho trakačích Češi jeli do N. Města na obilí; žito za 4 R. a 30 kr.“ (Havr.)

*) L. 1792. vybralo se mýta u Napajedel měsíčně od 91 zl. až 216 zl.!

**) Značný odkaz poručil Napajedlan (1739) na kostel Napajedelský, sv. Trojici do Kroměříže, Pauně Marii do Štýpy a P. Marii do Svytinova.

R. 1733. purkmistr a rada městečka Napajedel vy-mohli při JMCi Karlovi majestátu na 4 'výroční a je-den týden trh *), jakých dotud neměli. Což se od nej-vyšších míst odůvodnilo v ten rozum, že ty trhy okolním městům nebudou na škodu, anobř spíše k užitku, ješto město při hlavní silnici leží. (Dle majestátu něm. psané-ho, daného ve Vídni 1733. dne 22. ledna).

Pronajímání *panských hospod*, dílen na *sanytr a olej*, palíren, mlýnů a dvorů **) dalo se na krátkou dobu na př. mlýnů na dvě léta, hospod na rok; také dvůr Tumačovský byl najat „švejcarovi“ Linhartovi Lintovi na jeden rok a to tak, aby z každé krávy po 8 zl., z jalovice po 4 zl. dával; palírny najímaly se obyčejně židům. — Z takových nájemných smluv, jichž dostatek se zachovalo, pro mravopis důležitý jsou smlouvy o hospody na př. o Kudlovskou z r. 1735., že šenkýř bude povinen :

1. s manželkou a čeledí bohobojný život vésti; všelijakého klení a zlořečení se varovati a hostům takového nedopouštěti.

2. v nedělní a sváteční dni čas mše svaté a služeb božích . . . truňku lidem nenalévati, nýbrž je dobrými slovy ze šenku ven vybídati, aby k službám božím šli . . .

3. do 10. hodiny na noc domácím lidem ani vína, piva neb kořalky nenalévati, a muziky přes nadepsaný čas netrpěti.

4. panské víno, pivo a kořalku ve vysazené ceně šenkovati a takovým se vždy časné zaopatřiti . . . ; drá-

*) První: v pond. po hrom., druhý v pond. po sv. Janu Nep-třetí v sv. Bartolom.; čtvrtý v pondělí po všech sv., týdeni v úterý.

**) *Služné* dávalo se v ty časy takové: *Drábovi*, Tomáši Škrabalovi (1734), jehož povinností také bylo dohlížeti na šenky, aby prázdný a bez nápoje nestály, na penězích 18 R, na střívece 1 R 36 kr., pšenice 1 m., rži 7 m., stravy 1½ m., masa 46 lib., soli 9 mázů, másla „topeného“ 6 mázů, piva předního ½ bečky, a každou várku řediny ¼ vědra.

Myslivec v Košíkách (1735), Václav Ochotský, dostával na penězích 25 R, za maso 8 R, másla 10 mázů, sýra 12 lib., soli 3 špíchy, žita 2 měř., rži 10 m., stravy 8 m., piva 2 bečky. Václav Zabiják z Kroměříže za *plesníka* (fišmistra) do Otrokovie přijatý (1735) máje na starosti náčiní rybářské, síti, nevody, jež také v čas kdyby se kazilo, měl „tvrdit“, bral ročních 20 zl., pšenice 2 m., rži 10 m. vaření 2 m., soli 1 špích.

břím sklepy visitirovati nebrániti; kdyby však žádného truňku nenašli, má jim za pokutu 30 kr. složiti; takový truňk pod 20 rýnsk. pokuty nefalšovati . . . a na spravedlivý panský ciment nalévati . . . a žádný jiný než panský truňk nevydávati.

5. počtivé lidi v noci i ve dne do hospody přijímati, nemravné, nečestné zlé lidi: zloděje, zbojníky, cikány . . . v šenku netrpěti.

6. má . . . hru v karty a v kostky *) . . . přetrhovati.

7. aby tabák . . . se nekouřil obzvláště v maštálách na oheň bedlivý pozor míti a se spíše neulázeti (!), dokavád světlo v kuchyni a maštálách zaopatřeno není . . .

8. má za to do Nap. důchodů ročně 12 zl. odváděti. —

Téhož roku dostali střelci Napajedelští, ač-li takoví tu byli, pozvání od střelců Ostrovských ke slavné střelbě, o níž vysazena za výhru stříbrná konvice kávová.

Co do sousedství, vrchnost Napajedelská hranice své dala na novo přečísti s Uhersko-Hradištskými měšťany, při čemž se zpomíná, že se ty hranice označovaly zabíjením hřebíků do stromů a hraničnými kopci (leberhaufen).

Pan Adam Jachym neuměl již český, pročež obce poddané Alinkovice, Jankovice, Košíky a Žutavy nemohouce se svou vrchností se smluviti podaly stížnost psanou sice po německu, ale hroznou němčinou r. 1735. I odvolávajíce se na nadání starší naříkají, že mají míti louky pod plat 14 gr., ale žádné nemají; z „kopaniny“ uložil jim úředník z každé měřice o 3 gr. platu více, ač jim tam nic neroste. Také když otec u svého syna nebo dcery na stará kolena v obydlí zůstávati chce, z toho že se nové platy ukládají. **) Konečně také zpomínají, kterak šafař Alinkovský ovce jim obilím honí. Na to se jim ústně — v Kvasicích — odpovědělo, že jich stížnosti všimáno bude.

Ale nestalo se, ano přišlo ještě hůře. Vydán sice patent r. 1738., ve kterém § 8ým ustanoveno, „aby kdo k jistým robotám zavázán, nic více nevy-

*) R. 1674. objednali si úředníci Holešovští *kužílky* v Kvasicích a později člověka z Kvasic do Vídně poslali s kužílkama.

**) Něco podobného čteme k r. 1714., kdo měl dceru, že musel vykonávati hoferskou robotu!

kouával“, než nedálo se tak. Protož výše zpomenuté obce opětne podaly stížnost odvolávajice se na dřívější panské milostivé vyřízení, které jim sice jen pisatel té žádosti k jejich spokojenosti pověděl, „ačkoli se jim ta odpověď do jejich žádosti nenapsala po česku“. Dokládajice se potom ještě jak svého nadání tak robotního patentu ztěžují sobě, že jsou o dva dni k větší robotě potahováni a přize že 4krátě tolik odváděti mají.

Dále že ne prostřední, ale největší dřeva jim odvážeti se ukládá, takže do jednoho kusu i 13 pár třeba zapřáhati. Nadto, že po mnoho neděl jim robotovati se ukládá při Spytinovském mostě a při „hatích od slaného až po most Napajedelský“. A což dřeva ke mlýnu Napajedelskému dovážejí — to se od jiných až do Tlumačova odváží“. (List. Al.)

Vojna Pruská. Po smrti JMce Karla VI., sl. p., poněvadž byl posledním sl. rodu Habsburského po meči potomkem, král Pruský čině nároky na některá knížectví Slezská, zdvihl vojnu proti panovnici naší Marii Terezii. Dne 22. prosinci r. 1741. vtrhlo vojsko Pruské na Moravu. Král sám vjel i do Olomouce. Odkud pěši vojsko skrze Kvasice ke Hradišti se ubíralo.

Že se výpalného mnoho bralo, netřeba dokládati, což vše nám současný spisovatel do podrobná zapsal: z Otrokovic 17 krav odvedli násilně, vrchnostem Kvasické, Napajedelské a Zlínské uložili výpalného 50.000 zl. a hejtmanům Kvasickému 3000 zl., Napajedelskému 1000 zl., Zlínskému též tolik. Od farářů Napajedelského a Kvasického i Zlínského brali po 1000 zl., od mlynáře Napajedelského 2000, od Kvasického 1000 zl. Tých Kvasický farář z Kvasic až do Napajedel s vojskem Pruským veden jest.

Kromě výpalného farářům Napajedelskému i jiným všechno pobráno bylo. Mnoho vesnic také shořelo.

Dne 13. března přibyli od Hradiště táhnouce zpět do Kvasic i pronásledovali je husáři, jakož se listem daným dne 11. března na vyšší místa zpráva dává, že totiž v Hustopeči zajali 80 Prusů a se 40 pobili; v Napajedlích pak že Valaši 300 Prusáků pobili (Anal. Quas. a Not. 1859). Za této bitvy vzešel oheň a Napajedla vyhořela.

Tuto také zpomenouti můžeme příhody potomního pána Napajedelského, Františka Ant. hr. z Rotalu. Jeho zeti totiž, hrab. Nadašdymu, polnímu maršálkovi, dostala se krále Pruského zavazadla v moc a mezi jiným zbožím i králův oblíbený chrt. I vyslal král hned k maršálkovi, aby toho psa vrátil, což tento neučinil řka, že jej poslal své manželce do Chorvatska. Z toho se rozhněval král a vymstil se tehánu maršálkovu. Vyslav totiž vojenský sbor do Holešova uložil hraběti Rotalovi tak ohromné výpalné, že mu přišlo kostelním stříbrem doplniti. Z konírny nad to ještě vyvedeny mu nejkrásnější koně (Not. 1869).

Jan Račka, sedlák z Kvítkovic, ztěžuje si u vrchního na Brandeburka takto: „Předně Brandeburk vzal mně dvě kobyly, dobré, koně mohly stat za 44 tolarů (66 R.). Při komorách všecky zámky potřískali a všechno, co se jim hodilo, pobrali; škodu toho počítám 100 R.“ (Sbírka Skop.)

Následkem pruské války bylo, že r. 1745. přišlo nařízení o vyhnání Židů z Moravy, poněvadž se na některé vyneslo, že nepříteli službami špehounskými pomáhali. Nestalo se sice, za to ale vypovězení jsou z měst královských.

Před svou smrtí r. 1746. dne 16. dubna Adam Jachym říšské hrabě z Rotalu, dědičný pán na Napajedlich, Kvasicích a Zlíně JMČe rada, listem daným na hradě Kvasicích vyznal, že jeho poddaní řezníci z Napajedel v městečku Napajedlich jatky na vlastní útraty vydržovati budou. I ustanovuje, aby každý svou lávkou činil a ji vzdával, komu chtěl, avšak dáváje předek Napajedlanu před cizincem.

Dávek aby do purkrabského úřadu každý po 20 librách loje, tudíž 200 liber všichni — byloť řezníků 10 — dávatí povinni byli. A kdežby jinými platy zavázání byli, jakožto majetníci pozemků, těch že se jim zvyšovati nemá, ale kdeby některý svých povinností nekonal, vrchnost jim jatky v zástavu vezme. (List původní v řezn. cechu).

L. 1746. dne 22. září při obědě byv raněn mrtvicí skončil na Kvasicích, kdež i pochován jest 38letý. Poně-

vadž ze svých 6 dětí, z nichž byli dva synové *) při smrti své zůstavil toliko 3 dcery, statky zpupné Zlín a Kvasice poručil jim **), svěrenský pak statek Napajedla přešel na strýce jeho *Leopolda*. Pozůstalá vdova žila ve Vidni, kdež 11. srpna r. 1769. zemřela, a potom pochována jest v Kvasicích.

Leopold hrabě z Rotalu (1746—1750), syn Jana Kryštofa, byl od r. 1727—1749. podkomořím král. věnných měst v Čechách. S manželkou svou Marií Terezií ovdovělou hraběnkou Trautmansdorfovou, rozenou Paarovnou, držel panství Brandýsské za nedospělosti dědice a vystavěl tam pěkný zámek, v němž tuším až do smrti obýval. Dříve než zdědil Napajedla, pokalil své jméno tím, že se za vpádu Bavorského a Francouzského do Čech zproněvěřil JMCisařovně, začez r. 1743. vypovězen jest z Prahy.

R. 1747. zapsána do obecní knihy paměť zajímavá, že totiž předstoupil před radu Pavel Stuchlík, který skrz neštěstí v dobytku grunt prodati musel a prosil, aby mu obec dala místočko na chaloupku, „aby k své starosti s manželkou mezi lidmi se tlouci nemusil.“ Kteréž žádosti obec svolila avšak takovou výminkou: „Kdyby dnes nebo zejtra lanská neb komínová ***) visitaci přijíti měla, aby taková chalúpka pro uvarování obci naší většího dávání kassirována, potom ale zasej na tom místě — v chmelnici — skrz toho Pavla vystavěna býti mohla“.

K letům následujícím udávají paměti Havránkovy, že kobylinky přiletěly a snědly oziminu (1748) a že Napajedla vyhořela skrze Josefa Cívelu (1749). Co se první zprávy tkne, jest i jinaké zjištěna, nebo poněvadž ko-

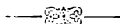
*) Povídá se, že nadějuému jednomu tomu synovi, když otec pokladnu prohlížel, těžké víko přerazilo vaz!

**) Jelikož dcery ty byly nedospělé, spravovali ty statky poručníci a, když konečně k letům přišly r. 1763, podělily se tak, že nejstarší nar. 1738. *Maria Anna*, provdaná za Frant. Adama hrab. Lamberka, dostala Kvasice ve 180.000 zl., nejmladší Maria Terezia nar. 1742, manželka Jana hrab. Khevenhüllera, Zlín přejala.

***) Daň se vyměřovala buď podle komínův, buď podle lánův. Vrchmostenští úředníci často, aby těm daním ušli, udávali po jednom komíně v celé vsi. Proto pochopijeme chytrý úmysl obecního úřadu.

bylky nejhůře pustošily na Hradištsku a Přerovsku z nařízení císařského poručeno, aby lid houfně se vypravoval hubit kobylek (Not. 1859.)

Hrabě Leopold † dne 7. září r. 1750. zůstaviv toliko bezdětnou vdovu, která teprve r. 1766. se životem se rozžehnala.

IV. Napajedla zase dědičným zbožím.

František Anton. hrabě z Rotalu (1750—1762). Po smrti hraběte Leopolda svěřenský statek Napajedelský měl zdědití svrchupsaný František Antonín a také v panství to se uvázał, avšak nároky na to dědictví činily také Rozalie hraběnka Vindišgrecova a Marie Antonína hraběnka Kotulinská, obě rozené z Rotalu: z čehož vznikl spor, který z nařízení JM Císařovny Marie Terezie uklizen jest takové, že svěřenský statek proméněn jest ve zpupný a obě dámy spokojeny jsou dle smlouvy učiněné 20.000 zlatými, za kteréž František Antonín Napajedla ujal (Majestát na pergameně v důchodě Napajedelském).

Pan František Antonín jsa pánem nad jině bohatým, držetě Holešov, Bystřici i Zborovice, proslul v dějinách Moravského umění, kterému se naprosto věnoval, a při svém dvoře na Holešově choval umělcův množství veliké. Abychom si jeho činnost představití mohli, připomeneme, že vystavěl kostel na Hostýně, kostel i klášter v Holešově, kostel v Bystřici a v Myšlochovicích, na konec i pohřební kapli v Holešově a j.

Když panství Napajedelské přejal, byl po druhé ženat se vdovou Marií Terezii z Krammern, rozenou slečnou z Wiennern. Z první manželky Marie Trautmansdorfové, poněvadž mu syn Ferdinand Josef zemřel, měl toliko 3 dcery Amalii, provdanou za Linharta de Rovere hraběte Monte l' Abate; Maxmilianu manželku polního maršálka Františka hraběte Nadasdy a Marii Annu provdanou za Guidobalda hraběte Ditrichštejna, kteřížto poslední manželé majíce potom dědití Napajedla ještě za živa otcova sídleli v Napajedlech na starém zámku, v němž byla kaple zámecká, i vymohl u biskupa (1755).

hrabě Rotal, aby se mohly služby Boží v ní konati, ješto prý z toho zámku za nepříznivého počasí, že kostel na kopečku stojí, nepohodlná cesta je.

Za jeho panování nastal v Napajedlich *cechovní ruch*, nebo ustavily se nové cechy r. 1752. a sice:

1. Cech hručírský vznikl z povolení hraběcího dne 8. března a účastnili se jeho také zedníci, kameníci, tesaři, soustružníci. Pečeť cechovní má nápis: CECIL. ZED. KAM. TES. SVS. HR. MISTECKA. NAPAGEDEL.

2. Cech krejčírský dne 16. března, jak to do cechovní knihy šíře vepsáno, povstal. K tomu cechu slušeli mistři z Napajedel, Otrokovic, Špytinova, Topolného, Jankovic, Alenkovic, Březolup, Žutav, Sušic, Košík, Kudlovic a z Kvítkovic. Pečeť cechovní nese nápis: MAISTRZI † MESTECKA † NAPAGEDEL †.

3. Cech společný zámečníků, kovářů, kolářů, bednářů, stolářů a sklenářů, k němuž se potom přidali pekaři, perníkáři, komíníci a klempíři. Do cechu slušeli mistři ze vsí oněch jako i při krejčích bylo. Pečeť má nápis: PEČET. ZAME. KOVA. KOLA. BED. STOL. SKLE. V NAPAGEDLICH.

4. Cech tkalcovský k pravdě podobno také toho času se ustavil.

Cechy tyto všechny zřídily se bez nadačních listin majíce k ruce tištěný spis: „Generalní artykulové pro pořadky královských dědičných zemí Českých léta 1737ho“

Všecka tato řemesla až dotud zůstávala v odvislosti od cechů Hradištských.

Jakkoli v ty časy cechy již byly pozbyly bývalé platnosti, nezůstalo bez účinků jich zřízení pro zevnější (postavnický, pohřby) a také pro mravní stránku.

I cech řeznický přihlásil se u nového pána o potvrzení své výsady, aby v městečku Napajedlich nebylo více než deset lávek masných. Což jim tento (píše se také na Prusinovicích a JMkrále Českého a Uherského skutečný tajný rada) listem daným na Holešově dne 14. července r. 1753. potvrdil a ustanovil, kdyby se mistr řeznický přes ten počet nalezl, ten aby se usadil na vesnicích k panství Napajedelskému příslušných, nikoli ale se neopovážil nošením masa do městečka ubližovat řezníkům Napajedelským. Kdyby se ale toho někdo opovážil, pobráním masa a vězením od purkrabího potrestán

bude. Avšak vrchnost, kdyby si svého masaře chovati chtěla, to že se zůstává při vůli vrchnosti. (Původní list v cechu řeznickém.)

Zpráva o cechovním zřízení Napajedelském. Pokladnice čili „lody“ jsou v Napajedlech takorůž všechny na jeden způsob zhotoveny. Na věku ševcovské čte se nápis: „Na památku tato loda se zjednala za času p. Josefa Černocho, ten čas p. představeného, a spolucechmistra staršího Václava Balcárka a mladšího Franca Úředníka l. 1770. 28. máje“. Tato pokladnice, v níž se chovaly listy staré nadační a pečet, kdykoli cech zasedal, buď že některý učedník dostal za vyučenou, buď že tovaryš za mistra jest přijímán, stavěla se na stůl, při čemž všecek hovor umlkal a posvátné ticho nastalo.

Jinou takovou vzácností jsou také džbány cechovní. Nejstarší jest při cechu hrnčířském, desítimázový s nápisem: „Anno roku 1769. domini“ a dělán jest od mistra Hovůrky. Týž mistr dělal r. 1775. džbán cechu kožešnickému, na kterémž džbáně kromě erbu kožešnického (archa Noemova, z níž holubice vylítá) pouze letopočet 1775. vyznačen jest. Novější džbány jsou hrnčířský z r. 1820. a ševcovský z r. 1849. Poslednější má nápis: „Tento džbán náleží do Napajedel respektivému cechu ševcovskému . . . l. P. 1849. zdělán jest za cechmistrů Ferd. Čejky staršího . . . od Žitného mistra hrnč. v Alenkovcích.“

Učené dostav za vyučenou a tovaryš ukazuje své řemeslo, aby za mistra prohlášen byl, povinni byli svačinu ustrojiti sl. cechu, i užívalo se zpomenutých džbánů na nalévání buď vína, buď piva.

Jaké listy se dávaly tovaryšům za mistry přijatým, pro nedostatek současného, novější a ze sousedního městečka podáváme.

List mistrovský. „My cechmistr starší a mladší, všichni spolumistři a celý poctivý cech řemesla kovářského mněstečka Malenovic, Hradištského kraje, vyznáváme tímto listem veřejně, obzvlášť ale tu, kde toho potřeba nejlépe následovala, že Václav Trčala z Malenovic nejenom zde při poctivém cechu pořádně vyučen, nýbrž i taký dle v zemi prošlých nejvyšších cis. král. arty-

kulův u přítomnosti shromážděného cechu za spolu majstra dne 7. června r. 1798. roku uznán, vtělen a v knihách cechovních zapsán jest a své majstrovské kuse statečně proukázal. Jako taký po všechny čase dobře pověsti poctivej a zachovalej jest a svůj život vždy chvalitebně vedl, k tomu všechny své cechovní povinnosti zapravil. Pro větší tehdy víru a průchod pravdy toho se jemu tento list a vysvědčení uděluje a s podpisem i přitisknutím cechovní pečeti obyčejně ztvrzuje. Jenž se stalo v Malenovicích dne 2ho června 1799.

Pečeť cechu Malenovského. Jan Bartek, starší,
Pavel Trčala, mladší,
cechmistři.

Chtěl-li tovaryš do světa, když byl z panského města, vymohl od vrchnosti povolení, načež se mu dostalo „listu od rodu“, který zároveň byl doporučovacím listem. Maje pak list za vyučenou se sebou chodil od místa k místu. — Kde v práci stál, od cechu dostával certifikát, kterým se vykazoval zase v jiném městě, kde jeho řemeslo cech mělo. Takovému certifikátu — obyčejně ozdobeném dřevorytinami — představujícími města Olomouc, Brno a p. — říkalo se také kundšoft. Zde příklad.

„My přísazní, přední a jinší mistři uctivého řemesla (řeznického) v (městečku Němčicích) známost dáváme, že přítomný tovaryš jmenem (Václav Chmeliček) z (městečka Chrasti z Čech) rozený, který (23) let starý a od štatury (prostřední) taký (kaštanových) vlasův jest, u nás tady (2) léta (4) neděle v práci stál a se skrz celý čas věrně pilně tiše, pokojně a poctivě, jak každému řemeslníkovi sluší, zachoval; kterýžto my přisvědčujeme a pročež naši společní mistrové dle nejv. cis. král. nařízení od 1ho června 1771. slušně požádali, tohoto tovaryša podle řemeslnického obyčeje v Moravě v Čechách v Slezsku, pod a nad Ensem v Rakosi, v Štayru, v Kerntu, v Kranu, Gercu, a v Gradiště svobodně, krom těch předjmenovaných Královstvích a vlastech fedrovati. Dáno (v mněstečku Němčicích dne 28. srpna 1794.)

(Sekrýt)

(Pečeť)

Ignác Kyselák, Pečeť cechu (řeznického) Cechmistři starší.
cechovní komisář. městečka Němčic 1763. i mladší.

Přijda s tímto certifikátem na „hospodu“ (herberge) vykázal se nejprvé mistrům svého cechu, načež podle pořádku jest fedrován buď pohostěním anebo, nalezl-li práci, přijat mezi tovaryše. O čem nám nejlepší poněti učiní zřízení tovaryšské z r. 1757., pro poznání mravů nad míru poučné.

„Pořádek tovaryšský“. Za cechmistrů tkalcovských Tomáše Haňáka staršího, Jiříka Hasníka mladšího, dne 1. ledna 1757. založený „k dobrému zřízení a dobrým cnostem cvičení, aby bylo ke cti a chvále Boží a k spasení jejich duší, dobrým lidem k potěšení“.

„My cechmistři a mistři poctivého řemesla tkalcovského v starožitném mněstečku Napajedlich v markrabství Moravském známo činíme všechném vůbec . . . že na mnohé pohledávání toho při poctivém plném cechu našem žádání jsme od poctivých tovaryšův řemesla našeho, abychom jim artykule, podle nichžby pořádkem a řádem se spravovati mučili, vydati odporní nebyli. Kdež my svrchupsaní cechmistři a mistři řemesla tkalcovského poznávše jejich slušnou žádost tak činíme a tyto níže psané artykule jim jakž následuje vydáváme.

1. Předně a nejprvé mají z poctivého cechu úplného jednoho aneb dva majstry, jak silný řád držán býti má, zvoliti a za přisedníky (pajziciry) poctivému řádu představit, ti a takoví přisedníci (pajzicirové) povinni budou všecko zlé přetrhovati, v súdech rozsáfné a spravedlivě jednati, sváry nedělati a zlé věci přetrhovati.

2. Za druhý. Dva tovaryši z celého počestného řádu vybráni a za starší tovaryše zvolení a celému počestnému řádu představeni býti mají a to v poctivém cechu našem tak, aby ten řád, jenžby se Pánu Bohu líbil, dobře řídili a spravovali.

3. Na slavnú hospodu aby se ve čtyrech nedělích scházeli, pana otce, paní matku, v uctivosti mučili a tak poctivý řád drželi; sejdouce se přední místa pánům pajzicírům, vedle nich starším tovaryšům dali a sami po starších jeden vedle druhého ke stolu se posadili, na řeč a ohlašování staršího tovaryše dobrý pozor aby dali a jeho ve všem jeho nařizování poslouchali.

4. Starší tovaryše a všechn úplný řád, jestližeby z kteréhokoliv řemesla pořádkem bratrství drželi,

ty aby starší tovaryše v uctivosti a vážnosti mítí hleděli a jim uctivost jak sluší proukazovali; na kteréhoby pak tovaryše se proneslo, žeby v lásce a svornosti upřímnosti nepřebýval, ten má do vězení dán býti a pokuty šest knoprechtů *) složiti.

5. Starší tovaryši tolikéž i ten nejmladší, který do řádu druhým tovaryšům poroučí, tak ti nebudú více povinni polovici stříbra a polovici na řád (?) platiti, však ale aby na sebe pilný pozor dali a truňkem se nepřemáhali. Jestližeby pak truňkem se přemohli, rozum potratili a své věci, co na ně patří spravovat a řídit by nemohli, ti a takoví za nepozornost jejich jeden každý dvouma knoprechty pokuty trestání býti by mohli.

6. Item. Kterýkoliv tovaryš z celého poctivého řádu takový by se vynalezl, trunkem se přemohl a tak až do vyvrácení pil, jestližeby se trefilo staršímu tovaryšovi, šesli . . . jinýmu, třema knoprechty trestán býti má.

7. Co se mistrovských synů dotýče, kteří od svých rodičův ještě nevandrovali, ani k jinšímu mistru nepřesedli, těm a takovým se ponejprv i po druhý však s dobrým naštrofání (!) pasiruje; po třetí dyby se ale čeho dopustili, tíž pokutů jako jinší trestání býti mají.

8. Kterýby tovaryš při kvartalnim shromáždění aneb jiných tovaryšských povoláních bez důležité příčiny a postačitedlné výmluvy se nepostavil, neb sice pozdě přišel, má on podle uznání pajzicerů a starších tovaryšů celého poctivého řádu trestán býti.

9. Tovyaryš kdyžby v řádě za stolem seděl a matka pokladnice byla by na stole a on položilby se na stůl aneb na ruce se podepřel, ten tovaryš má jeden knoprecht pokuty složiti; tým podobně, dyby v šakej roztržitosti aneb z púhej furie na tovaryský stůl udeřil, ten a takový do vězení dán býti a čtyry knoprechty složiti povinen bude.

10. Tovyaryš kterýby při pořádku seděl a spřitrefený truňk rozlil, ten tovaryš má vyvstati před stůl tovaryský se postaviti žádajice, že to nechťice učinil; tovaryši starší mají mu odpověď dáti, může-li dlaní aneb konečně šátkem přikrýti. Jestližeby pak šátkem ne-

*) Knoprecht = peníz. Ješto totiž tovaryšům Němci říkali také knappe, které slovo u horníků se zachovalo, zdá se, že pokutě knapským právem zalomené přezdíle knaprecht.

mohlby příkrýti a vicejiby bylo, ten tovaryš má jeden knoprecht pokuty složit.

11. Dyby ale do řadu bez hůlky aneb bez rukaviček přišel, ten má jedním knoprechtem trestán býti.

12. Továryši starší a všecken úplný řád, na čemžby se snesli, aby toho žádný nerušil, ven z poctivého cechu nevynášel, cizím tovaryšům ani mistrům neroztruboval. Kterýby se toho dopustil, ten má dle povahy věci trestán býti.

13. Kterýby tovaryš na cestu jíti chtěl, a bylaby mu toho potřeba, ten se má staršímu tovaryšovi opovéděti, položic opovědného dva stříbrné peníze, a pakliby tomu tak nebylo, toliko aby do řadu nešel a bylby doma, takový tovaryš, dvěma knoprechty má trestán býti.

14. Který učedník vychází z učení, mladým tovaryšem učiněn jest, povinen jest při poctivým řádě sobě poctivé tovaryšské jméno koupiti; ten tovaryš má sobě 3 svědky vyžádati a před starší tovaryše předstoupiti a poníženě žádajíce 30 krejcarů za něj složit. Takový peníze mají mezi všichny pp. bratry přijíti a na trunk se obrátiti.

15. Továryši starší tolikéž i mladší předně pp. cechmistry a společně všechny pp. mistry v uctivosti a vážnosti mají míti. Kteréhožby z nich trefilo se potkati nelenujic sobě klobúčka posmeknutí, jim pozdravení dáti. Na kteréhožby se to tovaryše proneslo, žeby pozdravení nedal, ten má čtyřma knoprechty trestán býti.

16. Když se na tu slavnou v uctivosti váženú hospodu scházíte, tu pana otce, paní matku, pp. pajzictry v uctivosti a vážnosti abyste mněli a jim pozdravení dávali, přitom p. bratra, pannu sestru tím způsobem. Na kteréhožby se to tovaryše proneslo, žeby jich v uctivosti nemněl, ten má do vězení dán býti a 5 knoprechtů pokuty složit.

17. Žádný tovaryš nemá přes ten při našem městčku Napajedlich vyměřený čas večerní a to sice v létě přes deset, v zimě přes 9 hodin mimo příbytku mistra svého zůstati, tím ménějic jinde noclehovati. Kdežto při jednom každém kvartálním shromáždění který tovaryš a jak často skrz celý kvartal pozdě domů přišel, neb přes noc zůstal, tázáno a za každé opoždění aneb jinde noclehování přísně trestán býti má.

18. Všickni tovaryši mají nejenom pod mocí starších cechmistrů, pajzicírů, starších tovaryšů zůstatí a jim povolní býti, tím méněj svévolně jim se protiviti, nýbrž co se profesi tejká, povinnú volnosť a poslušnosť ne odporně prokázati, anobř i taký svých mistrů zisk a užitek vyhledávati u nich věrně pilně tiše a pokorně se chovati a sice při všech zhromáždění(ch), neb na cechovní hospodě a doma u svého majstra poctivě a bohabojně sobě věsti, všech pohoršlivých hanebných a oplzlých řečí neb písniček, obzláště pak zlořečení a proklínání se zdržeti, jeden druhému nepřezdivati, aniž jiného, coby roztržitost, nevůli, hádku a zlé dorozumění působiti mohlo, tím méně ale pŕtky a úkladné pranice před sebe bráti aniž také při veřejných jarmarcích, neb jiude do nepřislušející hry se pŕstěti, a toho všeho dle povahy věci pod nevyhnutelnú pokutú se zakazuje.

19. Pokudžby ale tovaryš dle všeho toho ponavrhnutí se nechoval, před svým očistěním a dostiučiněním z díla vystúpiti a dál vandrovati chtěl, tedy starší tovaryši nechať oznámí panu cechmistru. P. Cechmistr povinen bude takovýho tovaryše přidržeti a za jeho výstupky buďto v cechu neb v řádě trestati.

20. Kdyby pak vandrovný tovaryš na naši ctihodnú a slavnú hospodu přivandroval, zde u nás prací aneb veřtatem fedrován býti nemohl, tomuť má poctivě odpčinutí buď ve dne neb v noci dáno býti a vedle řemeslnického obyčeje. Jestli ale svůj kunšoft náležitý má a od řádu tovaryšského jest, šesti krejcarey fedrován býti má.

21. Jestliby pak takový bratr a tovaryš fedruňk od poctivého řádu vzal, po městě a po ulicích hauziroval a lidi dům od domu vytloukal, ten od mladšího tovaryše přiveden a starú pokutú potrestán býti má. Jestli pakby mladšímu tovaryšovi palirovat nechťel, tehdy mají oznámit panu cechmistrovi, pan cechmistr skrze právo rychtářské takového postavače do areštu vsaditi má.

22. Opovážílili by se dáleji tovaryšové pod jakýmkoliv přátelstvem nějaké povstání zpŕsobiti, následovně v hromadu se sraziti a zůstávajíce na tom místě ještě předce, ažby v tom onem domiwajiczim zastání aneb stížení byli, práce nechati, aneb sa (!) hŕfně vystupovati a co tak rebeliji podobných účinkův více jest, ti a takoví

pohoršliví svévolníci od pana pajzicira při poctivým cechu obžalování býti mají.

23. Pročež tovaryšům dovoleno býti má od jednoho mistra k druhému do veřtatu stúpiti, však ale s tú dvojnásobní výminkú, předně aby on zanechávajícímu mistru před 14 dněmi aneb aspoň dyž poslední vosnovu na bičik vezme, ji navíjet má pořádně rovně tak jakoby konečně pryč vandrovati chtěl, vypověděl a jemu z díla tak jakž na řemesníka sluší a náleží, poděkoval *); za druhé pak, aby on připravěnému od zanechávajícího písebně aneb ústně se proukázal, předsednouce do druhého veřtatu staršímu tovaryšovi veřtatního jeden krejcar složití povinen bude.

24. Tovýš kterýby z nákej furie od mistra chtěl vandrovati, ten aby oznámil, když osnovu ovine; dyž tu osnovu zdělá, může vandrovati, ale ne k jinému předsednutí, a pakliby vyvstal, osnovu nezdělal, tehdy mistr jemu od tej práce není povinen nic dáti, tým podobně má-li ještě jeho peníze za sebú, ještě jemu zadržeti, až se s ním jak náleží porovná.

25. Kterýby tovaryš u mistra v práci stál, ten a takový a aby ani mistra ani mistrovú v ničem nepomluval ku příkladu, žeby mu chatrnú postel auch nedostatečný stůl držel, aneb zlý náčení měl i posledně jemu vyplácej nechtěl; za takový a tým podobný darebný řeči takový tovaryš nevyhnutelnú pokutú trestán býti má a to proto každý tovaryš v domě svýho mistra sám osobně má se s ním domluvití, a dyby sám se s ním nemohl spraviti, skrz důležité příčiny u p. cechmistra může jej obžalovati.

26. Kterýby tovaryš od jiného pořádku sem přivandroval, tovaryši starší mají toho vandrovnyho tovaryše před stůl tovaryský vyzdvihnúti a jeho se zeptati, kdeby se řemeslu učil a jméno tovaryské sobě koupil. kolik mněl kmotrů, jak se jmenovali, za kterých starších tovaryšů a jaké jména při tom pořádku mněli. Jestližeby ten tovaryš nespravedlivě pověděl, takový tovaryš má do vězení dán býti a 3 knaprechty pokuty složití a tovaryské méno zde u nás povinen bude sobě koupiti a kunšoft na hospodě u pana otce zanechatí.

*) V Loštících: „Navina zaraze má hospodáře přivolat, že více dělati nemůže“.

27. Kterýby tovaryš od majstra svého nic neříkaje odešel a tu dále vandroval a od majstra ani od řádu jak patří na řemesníka se neodpravil, nýbrž jako ňaký poběhelce pryč odešel, na takovýho tovaryše mají se šeňky psáti potud, pokudž by nepřišel a z toho, v čemby vinen byl, dokudby se nevyvedl.

28. Tovaryši když 2 neb 3 u jednoho majstra dělají, při tom dyž mistra doma není byl-liby pak na cestě, a poněvadž mistrova jest hospodářem svého příbytku a ti tovaryši jestliby co nenáležitěho před sebe brali, což by proti dobrému řádu bylo, mistrova pak by jich dobrým slovem napomínala a oniby ji poslechnút nechtěli, tito tovaryši dle povahy věci trestání býti mají.

29. Kdyžby Pánbů mistra aneb mistrovú aneb jejich ditky z tohoto světa povolati ráčil, tedy starší tovaryši jsú povinni skrz mladšího tovaryše všechnym tovaryšům poručiti na pohřeb jíti; který pak by nešel a toho slušnú příčinu neměl, ten má dvěma knaprechty pokutován býti.

30. Kterýby tovaryš z dopuštění Božího v nemoci postaven byl a neměl nač trávití, takový má starších tovaryšů za fedruňk žádati; starší tovaryši mají na to pilný pozor dáti; bylliby ten v nemoci postavený tak hrubě mdlý, žeby k surti podobný byl, tak mají starší tovaryši mladším naříditi aby po pořádku obzvlášť nočního času hlídali. Dyby pak skrz pilnú práci sami hlídali jeho nemohli, tak povinni z řad najmút takovýho člověka, kterýby toho nemocnýho opatroval.

31. Starší tovaryši coby z matky pokladnice proutra(ti)li, tehdy dyž tomu nemocnému tovaryšovi Pánbů předešlý zdraví navrátil, ten tovaryš bude povinen všecko to co se s ním utratilo, do matky pokladnice, dyžby mu pa(k) práci jeho požehnal, navrátit a celýmu poctivýmu řádu za to dobrodiní poděkovat.

32. Kdyžby pak Pánbů prostředkem smrti kterýho tovaryše z tohoto světa povolati ráčil, cokoliv by po něm zůstalo, to aby prodali a peníze za to stržeué aby do matky pokladnice vložili, starší tovaryši u přítomnosti p. pajzicíra pohřeb z poctivýho řádu, coby koštoval, vypravili; jestližeby ten zemřelý tovaryš jaké přátele měl a oni se na ten statek doptávali, tehdy ti přátelé coby se hned v nemoci jemu bylo z lody půjčilo, a pohřeb coby koštoval, mají takové peníze zase do pořádku opla-

titi a tak coby po nebožtikovi bylo zůstalo z pořádku těm přátelům má se navrátiti, majstři pak taký povinni sú to mrtvé tělo vyprovoditi.

33. Tovaryši, kteříby jeden druhého zhaněl, šelem neb huncvutů též jakýchkoliv jiných slov nenáležitých mluvil, co se týče poctivosti: na kteréhoby se to proneslo, ten do vězení má dán býti a tolar pokuty složiti.

34. Kdyžby tovaryš jeden k druhému přišel a zase od něho pryč šel a ten domácí bosky by jeho vyprovázel, jedním knaprechtem pokuty má trestán býti.

35. Kterýžby tovaryš přes mněstečko aneb ulici šel, na krku holstuchu nemněl, by kabát aneb kamizol na 3 konoflíky zapjatý nemněl, pančuchy podvázány, střevíce na přesky zapnuty jakž na řemesníka náleží, ten má dvěma knaprechty trestán býti.

36. Tovaryši starší mají dáti pozor na mladší tovaryše a jich napomenúti, aby do chrámu Páně v neděli ve svátek chodili, kázani, svatú mši nezanedbávali. Na kteréhoby se to proneslo, žeby tak nečinil, ten má přísnú pokutú trestán býti.

37. Když tovaryši scházejí se v neděli aneb ve svátek do chrámu Páně a sejdouce se v rozprávku se dávají, neposlouchajíce slova Božího, ti tovaryši mají dvěma knaprechty trestáni býti. Jestliby se toho starší tovaryši dopustili, tuplovanú pokutu mají složiti.

38. Kterýby tovaryš v neděli aneb ve svátek před službami Božíma, aneb dyž se služby Boží konají, dopustil na jakýkoliv truňk jíti a tam se opil, ten má 3 knaprechty pokutován býti.

39. Tovaryši kteří radi po procházkách chodíte, tu abyste každého u vážnosti mítí hleděli předné pp. hoficíry, p. pulmistra, p. rychtáře, pp. radní, pp. cechmistry, pp. majstry obzvláštěně pantátu, panimámu, starožité lidi, jim pozdravení dáli nelenujíc sobě klobúčka posmeknutí. Na kteréhožby se to proneslo, žeby tak nečinil, ten má do vězení dán býti a pokuty 6 knaprechťů složiti.

40. Když ku pannám chodíte, v uctivosti jich mnějte, neřádny špasy nechejte, do kútů nenatlačujte, do zapověděných míst nesíhejte, ani zbytečně neobjímejte. Který tovaryš by se toho dopustil, ten má starú pokutú trestán býti, co by nemoh na zadnici za 3 dni sednúti.

41. Tovaryši dyž s panenkama po procházkách 2 neb 4 chodíte, tu abyste s manírů řemesnickú špacirovali, špasování, žertování zbytečného zanechali. A jestližebyste se v špasování vydali, tak aby dobrý pozor na jazyk dali, hanebných řečí nerozsévali, jeden druhého nešpičkovali, tak abyste před panenkama hanbu neopláchli. Na kterýhoby se to proneslo, že jazyk takový závadný má, ten a takový dvěma knaprechty pokuty trestán býti má.

42. Tovaryši dyžby na truňk do šenkovných domů aneb do hospody šli, aby se šenkýřkama o řád neoustouželi, tým podobněji řádu nevymazovali, do šenku bez peněz nechodili, o práznej v šenku nesedali, šenkýře dlužní nevostávali. Na kterýhoby se to proneslo, ten má dle povahy věci trestán býti.

43. Tovaryši jestli kdekoliv do hry sednete, tedy do hlubší hry přes 3 krejcary se nepuštějte. Kterýkoliv do hlubší hry by se pustil a mezi váma by se sváda stala, ten má jedným knaprechtem trestán býti.

44. Tovaryši, kterýmuby se přitretilo jdouce po rynku aneb ulici, potkajíc svého kamaráda aneb nějakého známého, tým podobně nějakou panenku, ona truňk nese a jemu připíjí, tak aby se žádný neopovážil zavdanú na cestě přijímatí a takový truňk venku užívati a tak jeden druhému připíjetí. Na kterýhokolivby se taková věc pronesla, ten má dvěma knaprechty trestán býti.

45. Tým podobně dyby po ulici neb po rynku jda nějaký ovoce si koupil, do klobúka bral, po mněště chodíc jedl, ten má 2 kn. trestán býti.

46. Dyby přes odkap domu od mistra, u kterého v práci stojí, bosý ven vyšel a dále k sousedům se protuloval, ten má jedním kn. trestán býti“.

*

*

*

Zbožný věk tehdejší nejlépe poznáme po zápise do obecní knihy učiněném, že r. 1756. plnomocné odpustky od Josefa Šalše a Jiřika Raponty z Říma přinešeny jsou pro oltář sv. Bartoloměje a pro oltář Panny Marie, kteréž odpustky od JSti papežské na 7 let uděleny jsou, po 7 letech pak zase potvrzeny býti mají od konsistoře Olomucké. Od kterého potvrzení se má dukát

platiti: „proto aby po 7 letech, kdo bude purkmistrem, toho nezanedbával a o potvrzení se staral“.

Téhož léta 1756. Bělovští shlukli se do Žutav, hajného pobili a nadlesnímu učinili násilí, že jim dobytek nedal pásti v presně.

V ty doby Spytinovští a Topolenští poddaní měli tuhý spor o plat „za nepité víno“; první podali stížnost ke krajskému hejtmanu a k zemské vládě: brali totiž po 44 let z panského sklepu po 2 bečkách vína, ale r. 1675. proměněna jim ta povinnost v suchý plat za nepité víno, kterýž plat za předešlého držitele dávati přestali a do r. 1755. nedávali; kterak se věc skončila, není známo.

„Za pana hraběte Františka z Rotalu r. 1760. jest vystavena kapla sv. Kříže“, opravením zpustlého kostela bratrského, poznamenáno v pamětech Havránkových, čímž mohla památka po tom pánu zůstat v Napajedlich.*)

Následujícího roku v měsíci listopadu (20) učinil svou poslední vůli, dle které 4000 zl. na lékaře, aby poddané zdarma léčil, a 3000 zl. na apateku za týžec účelem poručil.

Statky pak své rozdělil na tři díly a poručil nejstarší dceři provdané za hraběte Monte l' Abate Bystřici a Prusinovice, Holešovské panství dětem po zemřelé již Maxmilianě hraběnce Nadašdy a Napajedla dceři Marii Anně provdané Ditrichštejnové. Dříve již byl Zborovské panství vzdal své manželce.

Sám pak † dne 26. října r. 1762. zůstaviv po sobě znamenité památky, jimž se obdivovali potomci, mezi nimiž i proslulý Chambrez. (Obšírnější zprávy o něm v D' Elvertově Notizzenblattu 1869.)

Maria Anna hraběnka z Rotalu (1763.—67.)
Jest pochopitelné, že hraběnka Marie uvykší nádherným budovám o vystavění nového zámku pomýšlela. Stavbou se počalo l. 1764. dne 12. dubna, avšak nedočkala se vystavění.

L. 1766. zase hořelo v Napajedlich „ve skladě“. (Havr.)

*) Po něm tuším zachována v Napajedlich jediná budova, hostinec u koruny, jak znak ukazuje, který znak, kříž ve štítě, dal podnět pověstem, že tam kdysi klášter býval.

Téhož roku hraběnka svobodný dvůr Kudlovský (r. 1764. od vrchnosti kvasické postoupený) prodala svému hofmistrovi Petrovi Grimovi za 700 zl., k tomu dům v Napajedlích a Kudlovskou krčmu za roční plat 12 zl. (Grunt. kniha).

Přede svou smrtí († 1767.) poručila 19.500 zl. a užívání statku do smrti svému manželu; za vlastní dědičku ustanovila Marii Terezii hrabinku Monte l' Abate, dceru své sestry.

Za Guidobalda z Ditrichštejna (1767.—1772.) dostavoval se zámek, okolo něhož stálo ještě lešení do r. 1769., kdy Jan Poslušný, tesarský tovaryš „s lešení nad solem“ na 15 sáh spadl (17. bř.) a do smrti se zabil.

R. 1768. dvakráte hořelo, poprvé na konci masopustu, když vyšel oheň od Kývalíka, po druhé, že dne 7. dubna u Partycha hrom byl udeřil.

V ty časy bylo již provedeno číslování domů, první číslo vyskytuje se v obecních knihách 251, a bylo již tehda více než 304 čísel.

Za Ditrichštejna žil v Napajedlích znamenitý hrnčíř Hovůrka, od něhož r. 1769. zdělán jest cechovní džbán, který dotud je zachován.

Rok úmrtní hrab. Ditrichštejnuv jest pro Napajedla velmi strastným, nebo 9. srpna povodeň, krupobití a mor dobytčí nastaly. V Napajedlích pokapalo 442 hovězích dobytků (kromě Otrokovíc a Topolného, kdež takorba nic nezůstalo). Nad to ještě dne 31. října „u Mikuláše Večeře numeře 304“ na záhumení nad kostelem vyšel oheň, který se větrem prudkým po celých Napajedlích roznesl.

Od kaple sv. kříže i s „kaplí“ až po chmelnici na jedné straně, ode domu Brazdilkovy vdovy na druhé straně, celé městečko i ze záhumením lehlo popelem. Při tom shořel i starý zámek („antiqua arce“). V noci na to zapadla chodba ve vrchním poschodí starého zámku i zabito 6 osob; jedna se udusila.

Pro tu příčinu vydán Napajedlanům zvláštní hasičský řád, tak aby napotom věděl, kdo se má chytati konví, kdo vody, stříkaček atd.

Marie Terezie hraběnka Monte l' Abate (1772.—1824.) byla dcera Linhartu de la Rovere hraběte de Monte l' Abate, který byl se svou manželkou Amálií

hraběnkou z Rotalu *) nabyli Bystřice a Prusinovic. Její bratr František nabyli těch statků, Marie pak po tetě zdědila (22. července) r. 1772. Napajedla, kteráž ve zprávu přejala její matka.

Za její poručenství r. 1774. kožešníci Napajedelští, kteří dotud cech drželi s Hradištskými, učinivše povinnost svou do cechu Hradištského, o povolení vlastního cechu netoliko u vrchnosti ale i u gubernia žádali, načež sobě „lodu“ i cechovní knihu a pečeť pořídili, o kteréž věci zápis v téže knize pro nás důležit jest :

„R. 1774. za času našej nejmilostivější paní paní Marie Terezie sv. Ř. říše císařovny a královny v Uhrách a Čechách . . i také na ten čas v Hradištském kraji vys. ustaveného pana krajského JMti pana Františka z Vafenberku, též našej milostivej paní Marie Amalie hraběnký z Monte l' Abate na ten čas nám jakožto nad sirotčím panstvím Napajedelským představenej panovnice zařízen byl cech kožešnický“. Pečeť cechovní má nápis: „PĚ: CĚCHV. KOŽE. MESTECZKA NAPAGEDEL: 1775“.

Téhož roku udělán jest i džbán cechovní od hrnčíře Hovorky, který dotud se zachoval celý. **) K cechu tomu se přidali mistři ze Sptynova, Jalubí, Buchlovic a z Velehradu.

*) Posloupnost rodiny pánů z Rotalu na panství Napajedelském.

1. *Hons Jakub scob. pán z Rotalu* † ok. 1620.

2. *Jan*, hrabě † 1674. bez potomků Ondřej.
mužských i poručil zboží své
synům Julia z Rotalu:

3. *Julius Vilím* † 1691. Jan Kryštof na Holešově.

4. *Frant. Helfryd* † 1709. Jan Zikmund, Jan Josef,
6. *Leopold* † 1750.
bez dětek.

5. *Jachym Adam* † 1746. 7. *František Antonín* † 1762.
bez mužských potomků.

8. *María Anna* † 1767. Amalie
9. manž. Quido Ditrichštejn † 1772. manž. Linhart Monte l' Abate.

10. *María Terezia* † 1824. František.

**) Ten džbán byl u prvního cechmistra Silnouše 32, u druhého Vaculíka 40, u třetího Josefa Silnouška zase 32 let.

Slečna Marie Terezie Monte l' Abate provdala se roku 1774. za Jana Ludvika hraběte Kobencle, později vyslance při dvorech mnohých, státního a dvorského kanclíře, který ji smrtí svou (1809.) předešel aniž byl zůstavil nějakých potomků.

Do počátku její panování spadají selské vojny i není divu, že také na Napajedelsku propukla vzpoura.

Selská vzpoura — pro pečet.

Již r. 1773. propukla selská vojna v Čechách, jak o tom dobře věděl poddaný lid na Napajedelsku: „Češi byli sa svým pánům zprotivili a kostely rabovali“.

A možná že právě nejen tyto v Čechách ale i jinde po celém Rakousku vzniklé zpoury daly podnět, aby se vydal nový robotný patent r. 1775.

K tomu konci dožádala se vláda ode všech vrchností zvláštních fassí čili příznání k robotám.

I jest na snadě, že vrchnosti, aby snad si nezapomněly, robot udávaly méně.

Jakmile vydán patent, obce Alenkovice, Jankovice, Žutavy a Košíky podaly prosbu k poručnici Nap. panství odvolávající se na císařský patent, že nejsou povinni pracovati déle, než 6 dní velcí podsedníci, 3 dní malí.

Že mnohé dřevo se 12, 13, 14 páry voly k mostu, dvorům, mlýnu přivázejíce déle než 3 dni s jedním takovým kusem pracují. Na takové práce že nestačí veliký sedlák, ne to ani chudí lidé, kteříž předce „robotného“ platí po 8 zl. 50 kr. a 1 zl. 55 kr. — Nad to ještě pastva se jim zakazuje, ač za ni Alenkovští 105, Žutavští 46, Jankovice 57, Košíky 31 měřic „pastevného“ sypou ba i pastevného platu dávají!

Stížnost ta byla na darmo, nebo se jim odpovědělo, aby vykonávali robotu po starému dočkasve nové výměry na přesrok.

Avšak obce Alenkovice a Žutavy nespokojily se takovou odpovědí anobrž v měsíci březnu (1775.) podaly prosbu až k JMCísařovně Marii Terezii opakující své přetížení robotami a žalující nad to, že

nový hejtman (Frant. Tauer) jim ukládá, aby podsedníci od nynějši hraběnky poručenice podsedky své zase ukupovali, takže někteří i vyhnáni a jich podsedky cizincům dány!

Ta supplikace příznivě přijata jest v dvorské kanceláři ve Vídni dne 17. června a mor. guberniem vyřízena takto: že Alenkovšti a Žutavšti nejsou povinni svých gruntův na novo ukupovati i nařizuje se svobodnému pánu Kobenclovi, aby takové kupní sumy i s úroky a také akcidence do důchodů položené navrátil do 8 dni a se na krajském úřadě v Hradišti vykázal, že tak učiněno!

Za druhé, aby ti lidé robotovali tak, jak se vrchnost přiznala t. j. Alinkovských 24 podsedníků po 4 dni, 47 malých po dva dni; Žutavšti pak, že vrchnost žádné roboty nepřiznala,*) aby žádné nekonali! Ovšem ale aby obě obce kmlýnu, struze a mostu, když toho potřebí bude, robotu konaly. Tak ustanoveno k císařskému rozkazu od gubernia podle zprávy krajského úřadu dne 30. října r. 1775.

Zatím se patent nový prováděl.

„Na rok 1776. přijel pan jeneral Taldon (!) do Hradišča města a rozdával patenty v celém kraji Hradiščském na novú robotu a do každé dědiny dal patent: jak měli keří hrubú daňku, tak měli hrubú robotu. Nám Spytinovským přišlo sedlákoví celý rok v týdni jeť parů koňma tři dni a od Jana do Václava na jednu pěší robotu a má dostať bochenek chleba (stará robotu byla: sedlák jezdil v týdni celoročně štyrma koňma enom na oranú, někdy jel třema koňma a na pěši; od Jana do Václava každý týdeň jednoho robotěra štyry dni poslat mosel, a podsedník celoročně dva dni každý týden a od Jana do Václava celý týden); hoferi měli jedni 13 robot v roce, druzí 26 (stará: hofer, aby nic neměl enom ženu, robotovat mosel každý týden den)“.

Ačkoli tedy Spytinovským na robotě značně odelželo a jim nad to odpadlo dvakráte za rok ovce stříhat, „šak sa nám to nelibilo, proto že my máme málo úhorou, žeby nám patřilo třetí díl úhorů, proto máme hrubú daňku a hrubú robotu“.

*) Žutavšti toliko na jednom panském pozenku pracovali obděláváním a sekáním, a té roboty vrchnost neudala!

Z těch a jiných příčin, jež níže vytkneme, „šli sme do Zdúnek k panu jenerálovi Taldonovi r. 1776. a podali sme jim memorial. A jenerál Taldon ho přijal a kázal, abychme přinesli písemně od vrchnosti a od krajského, jak ty věci dou. — Tak napsali, co chtěli a u krajského na to psaní dekret přitlačili a tak nám to psaní dali, abychme s ním na zámek do Zdúnek k p. j. Taldonovi šli Dyž sme tam přišli, ptal se nás tlmeč alebo cekretář jenerálů, kde máme spis od svej vrchnosti? Dali sme ho, podíval se do něho a pravil nám, že máme všechno dobře, abychme šli s Bohem“.

Takové odbyti Spytinovských neukonejšilo, čím více měli stížností ještě jiných a těch bylo mnoho :

Za 1. že jsou daňkou přetíženi o 100 zl.;

2. že pastevního ovsa 77 měric sypou, ač pásti nesměji v panských lesech ;

3. že za 1 zl. dřevného sedlák dostává sotva palivo ;

4. že Spytinov platí odmrtnu 7 zl., jiné obce nikoliv ;

5. že nepitého vína dávají 100 zl. ;

6. že z luk platy dávají, ač jich užívají také hořeři ;

7. že domovního mají uloženo 142 zl. ;

8. akcizu že sedlák platí $\frac{1}{8}$, podsedník 5 gr. ;

9. že z vinohradů platí a ještě konzumu 1 zl. ;

10. že z hlav dávají po 24 gr., čeleď po 5 gr. hořeři po 12 gr. ;

11. že výměra nová se leda odbyla přeměřením dvou toliko gruntů, kdežto od výměry konané r. 1728. mnohým Morava veliké kusy role i luk pobrala ;*)

12. když vrchnost r. 1768. „držala inžiníra (!)“, který za sucha všechno vyměřoval, že sa něco naměřilo, kdežto moc močálů je.

*) Kterak si kommisie vyměřovací počínala, současnou máme zprávu : „Jak přijeli zeměští páni míra (!), kázali nám (Spytinovským) jít do Napajedel. Ptali sa nás: „moc-li děláme úhorou?“ „Dyž máme málo rol, podsedník enom na měřici a sedlák že málo úhoří?“ ptali se, a my : „že enom na měřici“. Jak sme pravili, tak psali. „Moc-li lnu sejem?“ — „Že enom nekerý s půl slamenky alebo s perničku“. „Že proč nesejem lnu?“ „Že v našich zemích nechce být — a konopí že sedlák s měřici seje — pro šaty“. „Tak odkad platíme?“ — „Že mosíme někde jet dobyt看m vydělávat a něco z obilí uprodat“. „A jak daleko na trh vozíme?“ — „Že do Zlína alebo do Holešova?“ — „Proč nevozíme do Hradišče a že je blíž?“ — Když sme tamodtud šli, bned sme sa vadili, že starší dali málo úhorů psát.

13. „Také přišly lumera (číslování) r. 1771. Poněvadž byl každý poznamenaný, nemohlo sa žádnému nic slevit, ani tomu chudobnému z tých hlav. Chudobě zle, na výdělek žádný nevolá a krásť nedajú“.
14. „Když roku 1761. povstala fabrika na tabák *) a obrajti, tak chudobné lidi, co na ten tabák chodili, obrajti jich s tabákem sáпали; také pokutu velikú platit museli z funtu 18 zl. A dyž peněz neměl, hned dali do šerhovně na rok, alebo na dva, alebo na šance. A kdo kúřil alebo šnupal, šnupavý funt za rynský a kuřlavý za 20 krýcarů . . Což také roku 1773. veliký hlad byl a draho po 3 roky přišlo na lidi, takže otruby sme nemohli dostat kúpit (na chléb) — vojanský láblík byl za 20 krajcarů . . .“
15. v kontribučenských knížkách byl nepořádek, ješto bylo do nich zanešeno všem rovno, ať platil, nebo neplatil.

A právě o tyto kontribučenské knížky, na něž každá obec svou pečeť přitlačovala, nastala na Napajedlsku selská vzpoura, kterou popsal Spytinovský sedlák následovně :

„Pochválen buď Ježíš Kristus !

Moje milý děti, keří toho nepamatujete ! Já Jura Marcholt Nro. 97 s tímto spisem chcu sa Vám požalovať, co jsem bídy, strachu a areštu (vystál) a koikrát sem v pútoch byl i s druhýma pěti obcama skrz obecní pečetě podržený

Když sme měli při konci roku 1776. obecní pečetě na kontribučné knížky douchodnímu přitlačit — šak ale nám sa to nelíbilo, poněvadž nám jinakčí lístra přectavil, než prvnější léta, tak z panství jedni přitlačili, šak tyto dědiny nedaly : Topolné, Kudlovice, Alenkovice, Žltovy a náš Spytinov. A důchodní dycky zkazoval, a my sme nechťeli. A také druzí lidé nech jeli nebo šli pravili : nedávajte, že sa báli. A důchodní dycky na nás silil a druhé dědiny láli na své pudmistry, že pečetě . . . přitlačili.

*) R. 1776. povoleno Frant. Úředníčkovi zříditi v Napajedlích sklad tabákový na 400 zl. kauce.

Na to sme měli obnovu (úřadu) r. 1777. měsíce ledna při dni 17., na to byl zas pudmistrem ostal Jura Tomaščík A když od obnovy sme přišli, důchodni zas chtěl po nás pečeti. Tak sme si udělali hromadu a po pudmistrovi pečete sme chtěli. Na to nám povídal že ona může být u něho. My sme nechťeli; mosel nám pečef na stůl položit a světlo kdosi zhasil a my sme sa všeci hýbali. A kdo ju ze stola vzal, žádný sme nevěděli, enom ten, kery jou ze stola vzal.

Tak v Napajedlích i v Hradišči u krajského po nás pečete chtěli

Také hýťman a důchodní kázal sa nám do Napajedel všeckym pěti dědinám postavit po štyřech z každej dědiny a pečete donést. Tak nás obec poslala bez pečete Jana Tomaščíka, Václava Tomaščíka, Jana Vaculu a mne Juru Marholta.

Dyž sme na kancelář přišli, povídal nám hýťman, že je od Jasnosti Císařskej každý rok kontribuci pečetiť a že důchodni počtů svojich pro nás odvést nemože, že dáme-li my?

„Že sme už od našich předků zavedeni, že sa bojíme, abychom sa ešče více nezavedli, že nedáme“, (odpověděli sme).

Hned nás kázal zakut dva spolem a do šerhovně dát z každej dědiny štyry a na třetí den dal nás bíf lekrovným (?) vojákem. A tak ten voják seslekl kabát a kašket s hlavy sdělal a tak po samých stehnách paliců nás bil, a hýťman pravil: „Tak, dobře!“

Keří byli v jednom pútě, jedni utekli, a keří byli spolem zakuti, ti nemohli. Než začali Žltovské bit najprve pudmistra, dali jemu 25 ran, druhému zase tolej a třetímu 26: nás všeckých z pěti dědin sa poradilo, . . . abychme hejtmana všeci žádali, že my bychme měli křivdu za celú obec bití dostať, že my nejsme sami vinni.

A dyž Žltovské bili, voják jeden bil a druhý nám k nim nedal.

A dyž Žltovské pobili, teprú sme vše všeci k hýťmanovi šli a žádali sme ho, že my . . nejsme zaslúženi . . za celú obec takové bití dostať. Pravil hýťman:

„Že od Jasnosti Císařskej je, keré obec vydá, že ty je držať“.

Tak nám kázal 20 ran dát. Tak hned Topolské dva pobili a třetí utekl. Jak Topolšči vyšli, hned Spytinovské Nro. 97 mne Juru Marcholta bili po samých stehnách, 20 ran mně dali, (tolikéž ostatním třem); po nás Kudlovského Josífka (bili) a Snopek utekl, a ze Sušic Pavla Bednářika, tak 20 ran jemu dali, a Halenkovšči utekli všeci, ale zas jinši štyry do šerhovně dali, ale jich už nebili.

To bylo roku 1777. měsíce února 15. v sobotu a v neděli ráno přišli k nám naši a Topolšči sousedi sa nás radili, že čuli, že nás do Hradišča povezu a oni že idú všeci i hoferi že půjdú s nama všeci, že sou rovně tolej vinni jako my.

Tak my pobiti v železech zakutí areštanti sme tem — sousedom touto radu dali, že poněvadž nám hýťman povídal, že od Jasnosti Cisařskej je, tře alebo štyře že mosi držať za celú obec, aby šli dom a druhé aby taký vracali dom, aby enom se dva na prosbou o nás k hýťmanovi šli, že to lepší bude.

Tak jak jsme jim poradili, tak udělali. Šak šafář Alenkovský Jan Badura šel tehda do Napajedel, kdy Spytinovšti a Topolšči lidé; tak jich obžaloval, že na leberijou jidou; šak to není pravda. Žádný na žádného ani nesíhl, oni přišli k nám areštantom pobitým na radou . . . jak sme jim poradili, tak udělali: šli dom.

Na to obžalovaný za tou leberijou vzali fortáše, Topolských osm a Spytinovských osm a dali jim drábi po 12 ranách . . . a jich hned pustili; a nás o pečetě pobité tři na štvrtý den pustili a druhé na to místo zas zakuli. Tož potrapa s vojákem dráb chodil k nám do šerhovně a povídal nám, že lesti tej pečetě nedáme, že nás zas budou bít, . . . šak dyž sme ji neměli, nemohli sme ji dát, aby nás zabili.

Zas sme ke krajskému do Hradišča měli poručení na kancelář se dostavít a pečet tam přitlačít. Tak sa ze všech pěti dědin (24. února) tam dostavili a, když pečetě nedonesli, moseli křížky dělať a hned důchodní s 12 vojáky jel na Halenkovice a pečetě po nich chtěl. Hned do šenku sa moseli scházat a, keři něco mluvili, hned si 4 na noc v šenku nechal a vojáky lidom rozdal a ráno zas sa moseli lidé scházat k němu do šenku a, dyž pečetě od nich nemohl dostať, vzal ty štyry sousedy

do Hradišča i s vojáky. A druzí pravili, že sou oni tolej vinni jako ti, že půjdú všeci. Tak šli a ženy jim nesly jíst. A dyž zašli hodně do pola, tak jich pustili (ze strachu) a vojáci šli do Hradišča a důchodní do Napajedel.

(Na to) přijel vicikrajský do Napajedel a chtěl těch pečeti po všech pěti obcích a ony sa vymlúvaly, že jich nemajou. Tak poručil, aby jich do Hradišča ke krajskému do osmi dní donesli . . . My sme do Hradišča nechodili a poručení nezachovali.

Tak měsíce dubna dňa 12. fortaše z Hradišča šli do Napajedel a vzali dráby a vedli jich do Hradišča a oficiře (úředníci) za něma jeli a my sme nic nevěděli, nač tam oni jich vedou.

Když sme v noci spali, do všech pěti dědin pro nás přišli, do každé dědiny jeden oficiř (úředník), jeden dráb a jeden fortaš a vojákou 30 alebo 40 a vojanščí páni (důstojníci) s něma na koňách byli.

K nám (do Spytinova) se dostali hned po pou noci a na cestě za lipkou stáli, by nás tam svádali, a vartýře od fury sebrali, aby lidom nepovídali, a hned Nro 6 Juru Tomaščíka pudmistra dovedli a tož mne Nro 97 Juru Marholta zas na peci vzali a Nro 5 Josefa Hadameca a za lipku mezi vojáky dovedli.

Nás tři vedli pořad (do Hradišča) na oboch. A hned ráno ze všech pěti dědin sme v Hradišči byli a tam na obochu nám Napajedelský rychtář povídal: že je nám ta rada, ačby nám zlého nepřil, bysme ty pečeteř dali, že je tam jeden kaprál, že dy udeřil třetí ranú, že mosí býť krev, žeby nám té bitky nepřil.

A také nás vojanščí páni strašili, aby nás za žebra věšali, že sa cisaři protivíme.

Tak na ty strachy Topolský fojt Jura Žáček nám povídal, že aychme ty pečeti dali a Kudlovščí že také dajou, že sa oni nedajou býť. A my sme 3 dědiny pečeti tam neměli, ani sme nevěděli my Spytinovščí, kdo ju v dědině má.

Tak z obochu vojáci ke krajskému vedli každou dědinu zláše a hned nám povídali, proč sme poručení nezachovali a kde pečeteř máme ?

„My, že ji nemáme a kdo ju má, že nevíme, a že já sem v Napajedlich dostal 20 ran a že jak mám povědět, dyž nevím“.

„Tak dyž sem v Napajedlich 20 ran dostal, že dostanu 25“.

Vedli nás do šerhovně a tam nás kát žilou šlahal Nro 5 Josefa Hadameca, dal jemu pět ran a ptal se ho, „dá-li tu pečeť obroční?“ On : „že jak ju dá, dyž ji nemá?“ Zas mu dal kat 5 ran. Také pudmistrovi dal 10 a muě dal 6 ran.

A vedli nás fortaše zas ke krajskému : „Kdo tu pečeť má?“ — My : že nevíme. Tak nás zavedli do šerhovně a kat nás přehledával, nemáme-li pečetě při sobě a dal Sptytinovské tři zláše do kamrlíka a Halenkovské tři zas do druhého a ze Žltov byli dva.

A Kudlovščí pečeť dali a předeč mladčího pudmistra s náma do šerhovně Prundlaka dali, pokud Doudka nedostaví . . . , tak až za 6 týdnův fortaše Doudka přivedli a 14 ran jemu dali, oba Kudlovské ze šerhovně pustili.

A my sme tam 3 dědiny ešče zostali a mezi náma areštanty dycky vadění bylo, málo jináč, abychme druhé zavedli. A v tom času, dyž sme v Hradišči seděli, naše tři obce (Alenkovice, Žlutavy a Sptytinov) poslali memoriál do Brna za hraběnkou matku starou a ona ho nechtěla přijat. Tak šli k p. jenerálovi Taldonovi najprv po nás chtěli od každého po 12 gr. že enom za opatrnost, abychme nepravili, že od areštu . . . a zaplať . . . hned po nás zas chtěli pečetí . . . Také přišlo nám, že mosíme jít z Hradišča do Kyjova. Tak kat a šerha na nás dycky běhali, abychme dom pro pečeť psali. Tak kat nám do všeckých třech dědin napsal psaní a posla sme s ním poslali, aby nám pečetě dali, že máme jít z Hradišča a nevíme kde, lebo na šance lebo do Kyjova. A domácí nám přeca pečetí neposlali.

A tak nám areštantom přišlo, abychme se spravi-ali do Kyjova. Tak sme byli nastrojeni a přišlo nám od krajského, abychme šli na kancelář a tak nám páni povídali, že lesti do 8 dní ty pečetě donesem, že nás pustí.

Martin Krekor z Halenkovíc pravil, že své hrdlo sadi, dyž pečetě nedonese a tak sme všeci slibovali . . tak nás pustili (hrozice velikým trestem) měsíc červen dňa 2

Šak ale dyž mělo přijít 8 dní, pečetě nebylo, šak ešće přidali.

Na to přijel spraviat pan jenerál Taldon z kubernou a měl sebou vojáky (22. června), tak nám sa kázal dostaviť do Napajedel na zámek, od nás bylo nás 12.

„Proto-li sme pečetě podržali, aby sa kontribučen-ské knížky přehledly? My sme pravili, že proto, a podali sme jemu všechny 3 dědiny každá svou stížně. Pan jenerál povídal: „že to dobře, abychom sobě ty stížně na německý jazyk přepsat dali a co víc máme, abychme si postavít dali“,

A my sme povídali, že nás duochodní přes 100 rýnských přebírá, . . . že máme starého dluhu daňky přes pou štvrta sta rýnských a nevíme, sme-li jich spravedlivě dlužni Tak nám pravili . . . že nám nemožou pomoci . . . ale „dáme-li ty pečetě?“

My sme pravili: „že sme se panu jenerálovi těšili, jak děti otcovi, že nás porovná“.

Povídal pan jenerál: „že oni nejsou komis a že sa bude přimlúvat za nás“.

Tak ze Žltov Jan Struška pravil, že lesti nás pan jenerál porovná, že pečetě dáme.

Řekl nám jenerál: „abychme panu jenerálovi toho vícej nepravili, než aby zítra fojti s pečetí a se štyrma sousedy ze všech třech dědin přišli“.

Tak jida dom, hned za Moravním mostem sme se radili, jak pečetě dáme, že p. jenerál odjede a nám že nic nenahradí, a žádný nepravil: dajme, než každý: nedávajme, až nás porovná. A dyž sme si doma udělali hromadu, žádný v celej hromadě nepravil: dajme pečet, než až nás porovná, že dáme.

Na sv. Jana Křtitele sa ta pečet měla nést panu jenerálovi, šak jedni šli do Bzenca na jarmak a druzi po práci, lebo sa každý bál, dyž pečetě neponesem, že vydržíme.

Tak Halenkovští a Žltovščí sa dostavili bez pečetí a dal jich pod vojanskou vartu, a že naši sa nedostavili, šak poslal p. jenerál k nám pro nás, drába, kerý bral,

na keré trefil : Praženku, Švehla, Cyrana, Škáru, Pavlika. Z těch sa každý vymlúval, že oni ani dohromady nechodijá, že oni nevijá nic, proč nechce obec pečeti dáť. Tak jich dal pod vartu a pro nás do Spytinova poslal Napajedelského rychtára Franeka Úředníka a v psaňo stálo. keří se máme zítra o 6 hodinách dostaviť (fojt, Tomáš Tomaščík, Jura Matěja a Nro 97 já Jura Marholt).

Tak sme měli hromadu večer aji ráno. Dyž nám rychtář povídal, že lesti pečeti nedonesem, že nás povevou do Holomúca a že jon tam dajon ulět a že před našima očima sa přitlačí, tak sa toho báli všeci v hromadě, tak mně pravili Jurovi Marholtovi, abych řekl p. jenerálovi, dyž nás porovná, že my pečeti dáme, že ona v obci je.

Tak rychtář enom dva nás vedl k panu jenerálovi (šak dvouch doma nebylo) fojta Šimčáka a mne Juru Marholta.

Pan jenerál sa nás ptal: „máme-li pečeti?“

My „že nemáme“.

Illed nás vojáci s kverama obstúpili a „proč sa ti dva s náma nedostavili?“ My sme povídali, že je Jura Matěja na jarmaku a Tomaščík Tomáš že také není doma. — Poslal pro ně vojáky a jich přeca nebylo doma, tak Jurovi Matějovi vzali ženu. A mne Juru Marholta posílal p. jenerál dom pro pečeti. Já sem povídal, že sousedou není doma, že mně to není možná.

... Tak nás vedli na akzament a byli tam kuberno a krajský a jenerálů písař alebo tlmoch alebo cekretář. Tak sa ptali najprv fojta: „Proč sa na poručení pana jenerála se štyrma sousedy nedostavil?“

Fojt povídal: „že on přišel a dyž druzí nepřišli, že šel zas pro ně dom“

Já Jura Marholt měl sem akzament tento: „Mluv a zkrátka!“ a oni moju řeč psali.

„Proč sme sa s fojtem nedostavili na poručení p. jenerála?“

„My máme u nás fojta k panským věcám a ke svým věcám pudmistra, čekali sme na jeho rozkaz“.

„Proč nás pudmistr nedostavil?“

Já, „že máme pudmistra nemocného, dyž se mnou seděl 7 týdnou v Hradiskej šerhovně, že tam aji ohlechl a nemocný leží“.

„Tak proč mladší pudmistr nás nedostavil?“

Já, „že ze staršího pudmistra poručení všeci děláme“

„Tak proč té pečetě nechceme dát?“

„Že obec praví, dyž nás pan jenerál porovná, že my pečet dáme“.

Zasej se mne ptali, jak sa nám ztratila, že já mosím vědět, kdo ju má?“

Já, „že mně to není možná, že kerý na stůl škl, že s hrnca lampa spadla, kdo ji (pečet) vzal, já nevím.“

„Kdo nám k tomu radu dal (pečet tak tajno po tmě vzíti) ?“

Já, „že my to máme od našich předkou“

Tak hned nás p. jenerál dal pobít za nedostavení; hned kaprál fojtovi Šimčákovi dal 20 ran, Nro 97 mně Jurovi Marholtovi zas druhý kaprál dal 20 ran a to bylo r. 1777. měsíc červen dňa 25.

Tak nás s fojtem pobité dali zlášč . . . Což také poslal p. jenerál Pavlika s vojákem pro pečet a dyž tam přišli, Pavlík utekl.

Tak sa p. jenerál rozhněval a hned poslal do Hradišća pro dvě kumpaniny vojákou a položil jednu na Halenkovice a druhou do Spytinova a na štvrtý deň dal na Žltovy také vojáky a ze všech třech dědin chlapi sa rozběhli po horách aji někeří na třetí panství zaběhli a vojáci doma dělali, jak chtěli; na Halenkovicích aji vola zabili, také že ani ženským pokoja nedali, na našich koňách po poli jezdili a chlapou hledali, aji fortaše hledali a kohoby chytili, měli ho k p. jenerálovi dovést a keří sami přišli, měli pardon.

A někeré dal vsadit a vojáci měli vartu, nedali chlapom jěst nosit a dobytka nedali na pole hnát ani jemu na trávu jít; také okolní k soudu svezli a u nich byla varta, aby za Moravu žádný nemohl. Tak sme pravili, že snad toho nepřítel nečiní.

A nás pod vartou pobité vedli nás vojáci před jenerála a před krajského. Tak sa mne Nro 97 Jury Marholta ptali:

„Že dyž já povídám, že dyž nás p. jenerál porovná, že my pečet dáme, že ona v obci je, tak že já mosím vědět, kdo ju má?“

Já sem povídal: „že sem v Napajedlích 20 ran dostal a v Hradišči 7 ran a 7 nedělí v šerhovni a tu u pana jenerála zas 20 ran, tak už dybych věděl, kde je, že bych na bratra pověděl . . .“

Těmi slovy končí rukopis i nevíme dále pověděti, kterak se odpor skončil a kdo popustil.

Jen tolik se ví, že stížnost Špytinovských úředně jest vyřízena v ten rozum, aby prokázali, že s kontribucí nejsou v reštu; aby prokázali, že vrchnost jim za pastevní oves jest něčím povinna; konečně, co se týče rolí, z nichž platí i vrchnosti i kontribucí, aby se obrátili ke guberniu.

Co se týče toho jenerála Taldona (!), který do Napajedel přijel, vidí se, že on přibyl s kommissí, která všelijaké sporné věci mezi vrchnostmi a poddanými urovnávala *).

Předně tedy od této „slavnej c. k. kommissi roku 1777. všem podsedníkům (a řezníkům) Napajedelským zrušeny a zhozeny jsou roboty: zeli okopávat, hnůj rozhazovat, odmitat, klády řezat a lúky seč“.

Před toužé tuším kommissí stalo se dne 12. července porovnání mezi Topolenskými a vrchností za 1. že pastviska horní a dolní zůstanou obci, začez les v Luhu zůstane vrchnosti, ač obec smí v něm pásti. Za tuto pastvu ale že bude obec mírný plat dávatí.

Za třetí: Topolné bude povinno do pauských Kroměřížských úřadů 8 zl. 38 kr. platu starého dávatí, ovesa sypati 30 starých aneb 40 dol. rak. měrie a slepic 30 dávatí; vrchnosti pak Napajedelské všeho toho polovici **).

Konečně zavázala se vrchnost dávatí sedlákům pololaníkům dřeva po 3, čtvrtníkům po 2, podsedníkům po 1 sáze za mírný plat; stavební pak dřevo na střechy, poněvadž po střechu je zdivo, zdarma.

Dne 15. července ujednáno s Alinkovskými a Žutavskými, že budou za roční plat dřevní dostávatí

*) Na tu kommissí platil Tlumačov (od všech obyvatelů porovnu 6 kr. mimo lanskou povinnost a z lanské povinnosti od sedláků po 24, od čtvrtníka po 17, od podsedníka po 11 kr.) dohromady 24 zl. 7 kr.

**) Tyto dávky do Kroměříže od Topolenských dávané mají původ v těch časech, kdy Topolné bylo biskupským.

velký podsedník po 2, malý po 1 sáze paliva; stavební dřevo na střechy zdarma.

Dne 16. července došlo také na obec Napajedelskou, která se sřekla nároků na les „Hřiběcí a Luži“, začož vrchnost se podvolila za poplatek ročních tuším 48 zl. dávati 50 pololaníkům po 3, 18 čtvrtníkům také po 3, a podsedníkům po 2 sáhách paliva a také staviva.

Za 2. Pastvisko „hejný“ celé puštěno obci, avšak duby na něm 3—400leté vrchnost si zůstavuje na mosty.

Za 3. Pastvisko „Lůžko“ zůstává společným pastviskem („als ein Compaseum!“); za to pastvisko „pod Židy“ bude panským.

Za 4. pouští se obci pro čas trhů ročních frejunk na nalévání vína na místě starého frejunku od sv. Havla do Martina a sice na 3 dni před a na 4 po každém trhu; nad to ještě že může obec o vánocích 1 bečku vína vyšenkovati.

Za 5. zůstavuje si vrchnost starého pastevního ova 250 starých mor. měřic, aby jej Napajedlané dávali jak od starodávna bývalo.

Rok před tím paní poručnice na místě své dcery odprodala veliký panský hostinec č. 65. i s 35 měřicemi pozemky Bohumilovi Fornbourovi za 1000 zl. s následujícími podmínkami, že do roka 104 bečky panského piva vyčepuje; kdyby však tolik nevyšenkoval, že bude platiti nedopitného z každé bečky polovičku. Kromě toho bude pokládati do důchodu ročně 500 zl.; za to však nálev vína se jemu samému zůstavuje, panský komíník mu bude komíny vymétati zdarma, od vrchnosti pak dostane ročně 10 fur sena a paliva po 30 sáhách.

Poněvadž r. 1787. dne 1. května řemeslo řeznické svá cechovní práva pozbylo (jak se ostatním řemeslům teprvé tohoto století stalo,) a tudíž každému volno učiněno, řemeslo to pod policejní dohlídkou provozovati, deset řezníků *) Napajedelských podalo

*) Budiž zde dotčeno některých cirkulářů a nařízení úředních hledic k řemeslu řeznickému: L. 1801. guberniem Mor. zakázáno, telata pod 14 dny zabíjeti. 2. Okolo r. 1830. vyměřeno, kolik přivažku na kostech dávati; na 2 libry 4 loty kosti atd., na 16—18 liber — 3 libry kosti. Kdyby více přivažoval, tomu bylo platiti po prvé 2, po druhé 5, po třetí 10 tolarů; po čtvrté-li

k vrchnosti žádost, aby v Napajedlech více toho řemesla mistrů připuštěno nebylo. — K té žádosti vrchnost nemohla svoliti. Odpověď tato psaná na k o l k o v a n é m papíře jest první mně známý doklad na samostatné panování hraběnky Kobenclové.

R. 1785. dne 15. června JMC Josef II. majestátem daným ve Vidni Napajedelským potvrdil majestát Císaře Karlov. (Ten majestát jest zachován s vlastním Císaře Josefa podpisem) *).

„Téhož roku shořela kapla sv. kříže“, bývalý to zbor, a na její místě vystavena sýpka. (Havr.)

L. 1788. prodala vrchnost mlýn Napajedelský za 1460 zl. na roční plat 2000 zl. Z povinností mlynářových zpomeneme jen těch, že měl slad vrchnosti zdarma mlít **). Co se pořádku ve mlýně tkne, nejprve aby se poddaným panským mlelo podle pravidla: „Kdo dříve přijde, dříve mele“.

R. 1790. veliké sucho, veliké draho; žito za 4 R., rýž 3 R., ječmen 2 R. a 30 kr. (Havr.)

„R. 1801. vypukl oheň na zábrani. (Havr.)

Téhož leta vrchnost odprodala židovi palírnu Napajedelskou, ze které všechny obce panství toho kořalu bráti povinny byly, za 6000 zl.; poněvadž ale vrchnost chtěla v Kudlovicích a v Tlumačově nové palírny stavěti, zůstavila mu právo jen v některých obcích nalévati kořalu, za kteréž právo povinen byl kupitel ročně 12 zl. do důchodu spláceti. (Grunt. kn.)

se toho dopustil, broženo mu košem, po páté pozbytím měšťanského, po šesté mistrovského práva. Co se toho koše tkne, trestávali podobně pekaře za malé pečivo: do koše nad vodou uvázaného vsadili vínníka a do vody ke všeobecnému potěšení ponořovali a zase vytahovali. Toužé dobou přikázáno loje nevyvážeti; při tom určena i cena a kterým mydlářům se měl prodávati: Napajedelským z panství Napajedelského; Olomuckým zase řezníci Olomučtí a ze statků městských, ze statků kl. Hradiště a z panství komorních biskupových; a tak podobně jiným mydlářům.

*) R. 1792. opět JMC František II. list Císaře Josefův potvrdil.

**) Při jiných mlýnech bývalo povinností také panské psy chovati a krmiti; v Napajedlech byl tuším zvláštní poddaný na „psinci“, který tu povinnost na sobě měl. Takový psinec v Tlumačově prodala vrchnost r. 1758.

R. 1822. dne 27. srpna (místo 22. června, kteréhož před 50 lety nastoupila panství Napajedelské), slavila Terezie, ovdovělá Cobenclova, své jubileum, jehož okolní panstvo se účastnilo, ano 36 kočárů panských přijelo. Poddaní z panství Napajedelského rozestavili se řadami od zámku až ke kostelu, kdež nejjasnější arcikníže Rudolf, kardinál a arcibiskup Olomucký s assistencí množství duchovních slavné služby Boží konal.

Potom na pastvisku dolním „Lůžko“ řečeném pro poddané uspořádána jest veliká slavnost při hudbě a tanci. Ve pavlánu krásně ozdobeném rozloženy byly dary pro chudou ženskou mládež, kdežto panstvo ve stanech toho veselí přítomno bylo. Na večer jubileum ukončeno jest nádherným plesem. (Matrika).

Nedlouho na to r. 1824. dne 21. října ve Vídni v 73 roce skonala dobročinná paní, o níž a o její dobrotivé laskavosti dotud mnoho se vypravuje od starších lidí. Pochována jest v Napajedlich.

Františka hraběnka Fünfkirchen (1824. až 1856.; † 1870.) jsouc příbuzná nebožky majitelky*), zdělila Napajedla, načež r. 1825. dne 23. ledna se provdala za Klimenta říšské hrabě z Kesselstattu, c. k. rytmistra.

Téhož r. 1825. v noci na 14. listopad z č. 209. vyšel zhoubný oheň a rychle, poněvadž jižní vítr vál, zachvátil 80 čísel od č. 211. až po palírnu.

Tři léta později, zemřel první manžel hraběnčin a pochován jest v Napajedlich, zůstaviv potomka Františka.

*) *Přehled další posloupnosti.*

Sestra nebožky majitelky Jenovefa rozená Monte l' Abate měla 1. manželem hrab. Wengerského,

„ 2. „ Jana Ferdinanda hrab. Fünfkirchen.

František hr. Wengerski zdědil Bystřici.	Jan Frant. hr. Fünfkirchen † 1815.
--	------------------------------------

Ota František hr. Fünfkirchen,	Františka hraběnka Fünfkirchen. 1. m. Klement hr. Kesselstatt † 1828. 2. m. Jiří hrabě Stockau † 1865.
-----------------------------------	--

František hr. Kesselstatt.	Fridrich, Terezie, Oto, Marie Žofie, Jiří, Evelína hrabata ze Stockau.
-------------------------------	---

Že však za několik let hrabínka na novo se provdala za *Jiříka hrab. ze Stockau* († 1865.), c. k. majora, přešlo panství Napajedelské ve spolunajetek tohoto rodu.

Kromě neštěstí z r. 1828., jež přišlo na Spytinovské a Kvitkovské, že jim takofka všecek dobytek pokapal, zpomeneme veliké povodně jarní z r. 1830., kdy dne 20. března vody se hnuly a nemohouce silných ker prolomiti stoupati počaly trhající před sebou, co se stavělo v cestu.

V Otrokovicích a Napajedlích strženy mosty a nad to odplaveno na Žabinci 15, na Kapli 9 domků, na konci města 3. Takové vody nikdo nepamatoval, ale na přes rok od 12.—17. září trvala opětná povodeň.

R. 1835. majestátem JMCe Ferdinanda Dobrotivého, jenž rok později korunován byl v Praze za krále Českého, městečku Napajedlům povoleno, aby o trzích výročních také dobytky prodávány býti mohly, čím městečko znamenitě získalo; ovšem ale poklesly některé živnosti, když l. 1841. 18. července otevřena jest železnice řečená Císaře Ferdinandova. Nemohlatě stanice železničná nahraditi městečku to, čím dotud od nepamětných dob až po r. 1841. byla „královská cesta“ čili císařská silnice, po níž všecek obchod od Polské k Vidni se ubíral skrze Napajedla.

S rokem 1848. počínají veliké proměny jak ve státním zřízení tak i ve společenském životě. Přestala robota, přestalo poddanství, čím zároveň vyniknutí poddaní z právomocnosti vrchnostenské, na jejíž místo nastoupily úřady císařské. Odstoupili panští hejtmani čili vrchní anebo také zkrátka úředníci zvaní; za to zřízen 1850. v Napajedlích okresní soud *) a na místě krajského hejtmanství učiněno v Hradišti okresní hejtmanství s jinou působností.

Ješto zrušením poddanství přestala různost stavů a osobní volnost nastoupila, k níž se přidala svoboda živnostenská a řemeslnická: nastal nebývalý ruch, zvláště od té chvíle, kdy JMCísař František Josef I., panující od r. 1848., národům svým uděliti ráčil ústavu.

*) Řada okresních. J. Stavělk 1850.—2.; Josef Kubíček —1864.; Josef Jahn —1868.; Emanuel Weidenhoffer až do nyníjška.

V Napajedlích vzešel ovšem také ruch čilý, zjevující se hlavně ve mnohých, nových živnostech a v úplném rozkladu „poctivých“ cechů. Než divno zůstává každým řádem, že živnosti výnosně podnikány na mnoze od lidí nedomácích, kdežto řemesla celkem asi málo se povznesla nad bývalou výši a dokonalost, pokud nad nimi cechy bděly.

Z důležitějších podniků živnostenských sluší jmenovati panský cukrovar a pivovar, kterými chudším lidem výdělku poskytnuto.

Ještě pak puštěním volnosti a svobody nastaly veliké proměny hlavně v lidu selském, že živnosti rolnické v dluhy upadaly, vznikl důležitý ústav, který měl klesajícím pomáhati, založna, o jehož rozkvět nej-přednější mužové se přičiňovali a přičiňují.

Z téhož pramene volnosti a rovnosti, přirozeně jako všude vzkrísilo se uvědomění národní a vypučilo v Napajedlích některé spolky zábavné a ušlechťující: čtenářský a divadelních ochotníků. Žel Bohu, že spolky takové v městečku malém tak potřebné za své vzaly. Postrádat městečko to škol vyšších, odkudž by popud vycházel pro snažení ušlechtlejší, vznešenější: za poddanských časů jednu třídu společnosti lidské, řemeslníky, povznášely cechy a jich zřízení, ostatní třídy rozděleny jsouce na stavy anebo aspoň v bratrstva, snažení vyššího prázdny nezůstávaly. Mělit svůj pořádek i pacholci poslušně svých starších. A čím těsněji starší společnost sbratřena byla na různé části, takže snáze bylo ovládati ji, tím lépe slučoval ji — kostel a škola. Kolik tu kostel působil v jemnější stránku lidskou! Kolik sebezapření předpisovaly cech, bratrstvo, měšťanstvo, sousedství!

A kolik se od těch dob proměnilo! Co krok, viděti, že lidé dbají jen o sebe: pro společnost, pro veškerenstvo působiti zůstaveno jen několika slechetníkům. Protož čím více proměnily se časy, čím více jest těch, kdož za té „zlaté“ svobody těžké starosti mají o vezdejší chléb (o který před časy nebylo potíže): tím těžší úkol zůstává se kostelu i škole; a přece běží o veškerenstvo, je naváděti k dobrému, ke vznešenému! Protož samo sebou na rozum se dává, jak velice potřebí spolkův bažících po vznešení a krásnu, třebas to byly jen spolky okrašlovací.

Kéžby intelligence dosti hojná neodlučovala se od obecného lidu a s lidem tak dobrým jak probudilým pro člověčenstvo působiti neomeškala!

* * *

Rok 1852. přinesl Napajedlům neobyčejný rozruch. Bán Jelačic přijel si do Napajedel pro nevěstu, hrabinku ze Stockau. Přibyl s družinou serežanskou (24 mužů v červené pláště oděných) a vítání bylo slavné. Na stanici stály 2 pyramidy světél (o 70 lampách), město bylo osvětleno a na zámku skvěl se veliký nápis: „Živio ban“.

K roku 1863. sluší zaznamenati poslední veliký požár, který Napajedla proměnil v městečko na velikém dile nové.

Frydрых hrabě Stockau (1865.—1881.) po smrti otcově přejal statky Napajedelské, pojav k manželství (1857) Mechtildu hrabinku Chorinskou svobodnou paní z Ledské, z kteréhož manželstva jsou dvě dcery hrabinky Pavlína (r. 1881. provdaná za hraběte Esterházy) a Marie.

Za jeho panování usilováno od mnohých lidumilů o zařízení nemocnice, avšak zůstalo při dobré vůli snad proto, že v Napajedlích r. 1874. našly útulku milosrdné sestry od sv. Kříže, podřízené jenerální visitatorce z domu materského v Ingenholenách ve Švýcařích. Jestif jejich úkolem ošetřování nemocných. Nedlouho potom usilovaly o povolení soukromé školy klášterské. Trvalo 5 let, než jim taková povolena, škola totiž německá!

Pochybujeme však velice, nedůvěřující zpráвам uveřejněným, aby milosrdných sester úmyslem bylo bývalo, vymožení oné školy usnadniti proti vůli obecnstva a za tím účelem, aby i ony, nalezše pohostinství, sloužily nekřesťanským choutkám odnárodňovacím.

Všecko do času, Pán Bůh na věky.

Dodatky a přílohy.

1. Poslušnost duchovních správců Napajedelských.

Ačkoli není pochybnosti, že v Napajedlech jistotně již tehda, když učiněna jsou městečkem, t. j. okolo r. 1350, kostel farní měli, zpomíná se přece teprve k r. 1418. Mikuláše, faráře Napajedelského jakožto duchovního novému učení oddaného. Divnou však náhodou minulo více než 100 let, až zase zmínka na duchovního správce učiněna, a tím byl bratrský kazatel. Z čehož a také z jiných okolností smíme souditi, že Napajedla katolických farářů samostatných neměla po celou tu dobu (od r. 1537.—1620.), co bratrský sbor trval. Ovšem ale podobno ke pravdě jest, že Napajedelského farního kostela (starého), jak to tehda bylo zvykem, užívali rovnou měrou katolíci i podobojí. Časem pak, možná dosti, bratři opanovali posluhující slovem Božím snad i pod obojím. Jakkoli pak katolických duchovních pro Napajedla nemůžeme prokázati pro dobu od r. asi 1537.—1620. takže sem třeba zařaditi bratrské kazatele (viz na str. 51.), zůstane přece pamětihodno, že r. 1610. panství Napajedelské prodáno i s kostelním podacím.

Od r. asi 1622. po vypovězení bratří po 14 let zastával duchovní správu Adam Hladíš, farář Bílovský.

Okolo roku 1640. jmenuje se farářem kněz Alexander Bartoloměj.

Okolo r. 1666. farář Malenovský, snad Pavel Hladký, byl zároveň i farářem Napajedelským; i zpomínuli jsme již na svém místě, jaké návrhy o kollaturu Napajedelskou činěny toho roku od purkrabí Horáčka. Při tom budiž podotčeno, že tou dobou „nějaké verše neb rejmy o panu pateru“ faráři Malenovském Václav Adalbert Schefflynger z Hornsdorffu, Kvasický snad úředník, prý skládal a z toho se vymlouval r. 1667.

Volný zpomíná sice k l. 1769. Jiříka Aloise Šotkovského, Jana Lubenského k r. 1674. a Jakuba Antonína Pistoria (Pekaře) jakožto duchovních správců Napajedelských, avšak zdá se, že to byli pouze kaplani, jako Matyáš Srna, jenž se v matrikách od r. 1684.—86. píše, a že i na dále farářem byl Pavel Illadký, který r. 1683. založil matriky *) Napajedelské a 8. kv. roku 1685. † a pochován jest v Malenovicích.

Ačkoli po jeho smrti faru Napajedelskou zároveň spravoval Abraham Šrámek, farář Malenovský, který ještě r. 1686. křtil Napajedelské děti v Malenovicích, již r. 1685. p. Julius Vilém hr. z Rotalu žádal o samostatnou faru, chtěje faru i školu postaviti a ji nadati z majetku druhdy ke sboru příslušného. I podal na tuto faru Jiříka Škurka, kaplana z Veselí, avšak nedošlo tuším na to; ovšem ale r. 1787. dne 1. ledna připojeny k faře Napajedelské vsi Otrokovice a Kvítkovice a na tu faru v prosinci r. 1689. investován Tomáš Frant. Požárník „t. č. farář nový Napajedelský“, jemuž přidělena brzo po tom také fara Pohořelská. Když se tento rok 1700. dostal do Bystřice, na jeho místo podán Jiří Aleksej Březina, který † 1720. Po jeho smrti zastával zatímni správu duchovní ještě r. 1721. P. Havlik, minorita, který do matrik místo po latinsky po česku zapisoval.

*) Kdy matriky vůbec založeny a kterak si pomáhali duchovní, když křestné listy měli vydávati nemajíce v matrikách zápisů, t. j. že se spravovali starým obyčejem vyzvídající na starých lidech potřebná data (viz. str. 126), poučuje nás následující list:

„Urozenému pánu M. Fr. Budišovskému . . . na panství Napajedelském panu hejtmanu . . . Vysoce laskavý a urozený Pane! Má povolná služba. Dotčeného Mikuláše Bereckého jinak Volářika nemohu najíti v matrice Bílovskej, neb teprv od r. 1659. jest založena matrika; protož prosím o malé strpení. Zejtra vyjdu do Topolného a skrz staré lidi se doptám, kdy se ten jistý narodil, od kterého byl faráře křtěn a kteří kmotrové byli? Poněvadž stará matrika za časů Švejdy jest založena a zameškána, obyčejně musím se na staré lidi, dávajíc z matriky svědectví, bezpečít a jim věřit, jak se mi již 2krátě stalo, že nenajduce stěžen v matrice, jak pamatovali staří lidé, tak sem vysvědčení k tribunálu i do kláštera k professi dal. Důfám že i dotčeného budou lidé pamatovat. S tím se vysoce lask. Panu hejtmanu přízni porúčím a zůstávám hotový služebník

Jiřík Šimšák,

V Bílovicích předposl. novembr. 1693.“ farář Bílovský.

Na to byl farářem Václav Březina, jenž † r. 1724. Pak následoval Pavel Petr Kovařík † 1759.; Václav Strážnický zastával ten úřad až do r. 1769., po něm Josef Liver, který † 1781. V tu dobu vystavěli sobě kostelík Otrokovští, chtějící mítí svoji lokálku. Za Jana Papeže, který † 1818. z nábož. fondu (r. 1789.) vystavěn kostel v Alinkovicích a tyto odloučeny od fary Spytinovské, aby napotom měly svou vlastní správu duchovní. Nástupce Frant. Berg † r. 1837; Frant. Dvořil † roku 1838; Erich Lammel † roku 1855. Za něho domohli se Otrokovští samostatné farnosti (r. 1848.), čím fara Napajedelská obmezena na Napajedla, Kvítkovice a Žutavy. Odtud až po nynější dobu arciknězem a farářem Napajedelským jest důst. p. Frant. Fádruš, jsa knězem od r. 1841.

2. Školy na Napajedelsku.

Na konec 17. století byly na panství Napajedelském, pokud známo, tři školy samostatné.

Ke škole Napajedelské od r. 1687. kromě Žutav přiškoleny zůstávaly vesnice Kvítkovice a Otrokovice, kteréžto dvě vsi nepochybně druhdy náležejice k faře Tetčovské také k tamější škole slušely.

Ješto v Napajedlich již k r. 1418. fary se zpomíná, patrnó, že tehdy již při ní škola trvala, avšak zpráv dotud o škole Napajedelské nebylo lze vypátrati. Že pak později při zboře vyšší učení zůstávalo, k potřebě čeledi bratrské, to také jisto, jen že nevime na kolik se ho obyvatelstvo účastnilo.

Teprvé k r. 1678. zpomíná se rektora Martina Malčika, jemuz vřehost toho roku dala podmínečný „výhost“, aby se zase navrátil, když by ho bylo potřebí.

L. 1684. dne 3. dubna „dokonal život svůj Jiřík L. Těšinský, rektor zdejší školy okolo 65 let stár“. Mikuláš Kudlík (—1686.—89.) bral tehda platu od každého souseda po 3 gr. (1 groš za písařství, druhý za varhaniectví, třetí od učení) a 11 měříc obilí.

Za něho zřízením samostatné fary Napajedelské přiškoleny jsou Otrokovice a Kvítkovice.

Po Kudlikovi nastoupil František Slovák, syn tuším Kvasického učitele Jana Slováka, který se dostal s farářem Požárnikem do Napajedel. Do něho stěžovala si obec, jak již pověděno na jiném místě, že příliš zanedbává obecní písařství.

Platu bral ze Žutav 1 zl. 18 kr., z Otrokovic od pololaníků po 3 snopech žita i rži, od čtvrtníků po 2 snopech; od jiných sousedů a sice z Otrokovic měl 1 zl. 6 gr., z Kvítkovic 18 gr. Zdali vyučoval až do smrti anebo jej zastával syn Jan Slovák, který v matrice r. 1726. zapsán „rektorem“ nelze pověděti; avšak „dobře zasloužený ludirektor“ František Slovák 72letý zemřel teprve r. 1733.

K r. 1738. jmenuje se v matrice František Slezáček „ludirektorem“ a od roku 1741.—1759. Tomáš Kuzník, kteréhož času vyskytuje se již zvláštní obecní písař.

Od r. —1765.—1781.— byl rektorem Frant. Daněk. V ty doby vykazují obecní počty Napajedelské služby rektorské 101 R. 48 kr.

Po Frant. Daňkovi následoval rektor Vodička, pak až do r. 1813. Ignac Kraus, jehož pomocníkem byl Jan Jančík. Od r. 1814.—1849. rektoroval v Napajedlech Felix Fandrlík, pod nímž působili podučitelé tímto pořádkem: Teofil Zloch, Ferdinand Kotek, Mikuláš Rosík, Alois Sláma, Kliment Hrubý, Bartoloměj Mansfeld, Antonín Haldina, Frant. Sohr, Tomáš Kosák a Jan Valenta.

Za rektora Bartoloměje Mansfelda, jenž zemřel 21. října r. 1872., učitelovali: Petr Brzobohatý, Josef Hýbl, Frant. Barviř, Frant. Kaděra, Jan Spazier, Josef Ondrašik, Frant. Vojtek, Jan Sokl, Jan Tomašík, František Látal, Josef Tichák, Arnošt Řiha, Maximilian Tomásek, Osvald Neischl, Lipolt Červínka a Emil Zapletal.

Od r. 1873. řidicem učitelem jest Jan Kučera, za něhož škola dotud byvší trojtrídna proměněna (1874.) na pětistrídnu a (1881.) na šestistrídnu. Pod ním učitelovali aneb dotud učitelují: Ad. Kříž, Fr. Malota, Jan Trpík, Karel Slavík, Ignac Nesrsta, Josef Berger, Frant. Lehrich, Karel Sýkora a od r. 1878. industr. učitelka Klara Steigrova.

Škola Spytinovská trvala nepochybně od pradávných časů, ačkoli o ní zpráv nemáme takorůžka žádných. Na počátku 18. století přiškoleny byly k ní obce: Babice, Kudlovice, Sušice, Alinkovice, Jankovice a Košíky.

Důležitá jest v té příčině paměť, kterou zapsal učitel druhdy Spytinovský Václav Fr. A. Novák, později učitel v Derflích.

„V roku 1712. stala se smlúva služby rektorské a varhanické u přítomnosti pana faráře a pánův officirův i všech farníkův, že budou povinni dávatí rži ročně 24 měrice, peněz jeden každý soused po 3 kr. Že pak potom nařízení a smlúvě Jankovští a Košíčtí se k p. hejtmanovi ucházeli, a žádali, že nemají oni tak mnoho roli, aby takovou sýpku rži sejpali, tehdy p. hejtman jim nařídil za tu rež, kterou měli sejpati, podle šacunku mezi sebou . . . přišlo na ně na ty dvě osady 3 měrice a $\frac{3}{4}$. Tak jsou povinni dávatí, jako i mně musili složití, po půl druhým kroši.

Tyto pak dědiny dávají: Spytihňov rži 5 měric, peněz po 3 kr. z domu; Babice $4\frac{1}{4}$, peněz podobně tak; Kudlovice a Sušice $5\frac{1}{2}$ m., peníze také tak; Alinkovice $5\frac{1}{2}$ měr, peníze také tak. A tak nyní vyhází rži ročně z těch 3 dědin vejšpsaných počítajíc tak podliva jejich rozvržení 20 m. a $\frac{1}{4}$. A tak jsem já vyplacen náležitě ve všem

Venclav F. A. Novák,

rektor na t. č. Derflenský.“

Poněvadž takové platy a ospy bez ponoukání se nescházely, nýbrž na to dohlížel hejtman čili vrchní: nebude na škodu zároveň dodatkem k činnosti hejtman-ské položití následující ceduli:

„Lásku a milost Boží vinšuji.

Urozený pane hejtmane! Na poručení laskavého pána těchto některých párů řádků odesílám v příčině těch farníkův, kteří mne ještě až posavad nespokojili, ani se neukázali. Kromě Jankovský starý purkmistr, ten něco odvedl, ač ne všechno, než toliko se omluvil do jistého času mne spokojit. Alenkovští a Košíčtí, ti všechno dlužno zůstávají. S tím zůstávám k službám volný

Rektor Spytinovský.

Dne 9. marti 1715“.

Co se tkne školy T l u m a č o v s k é, nemáme o ní žádných bližších zpráv, toliko k r. 1757. v účtech obecních vykázáno na penězích rektorovi davaných 4 zl., kdežto písař obecní bral 9 zl. — V tu dobu Kurovice slušely ke škole Tlumačovské, nebo v účtech obecních zapsáno, že přijato od obce Kur. na školu 2 zl. 45 kr.

3. Šarov.

Ačkoli k panství Napajedelskému náležejí dotud: Tlumačov, Sazovice, Zahlenice a Šarov, nemohlo býti úkolem naším mluvití také o těchto všech osadách, poněvadž Tlumačov jakožto samostatné městečko své vlastní dějiny má, k němuž vsi Zahlenice a Sazovice mívaly svůj spád, náležejíce tuším také k právu Tlumačskému. Z podobných příčin nemohlo ani o Kvasicích, taktéž městečku, a o všech k tomu panství Kvasickému příslušných, vypravováno býti, jakkoli také všech těchto míst nejednou dotýkáno bylo. Když pak o Šarově, který od panství odloučen jest, na krátce toliko dodatkem něco pokládáme, činíme tak proto, že sice k panství Napajedelskému náleží, ale kdy se k němu dostal, nevíme. Jinak ale dějiny Šarova svým záhadným zaniknutím živo nám na mysl stavějí události nad Napajedly sběhlé.

Ten nynější Šarov že založen byl asi přede 100 lety, uhlodl by i ten, kdo o minulosti Šarova nic neví; ale že kdysi za starých časů panství Šarovské bylo tak znamenitým jako Šarov sám, to jest méně povědomo: po Šarově psal se dosti slavný rod rytířů Šarovců ze Šarova a Šarov byl — městečkem! Jaká to proměna! A předce dotud nebylo mně možná, důkladně vyzpytovat dějin tohoto místa. Nech tedy laskavý čtenář spojojí se aspoň maličkem.

Okolo r. 1340. seděl na Šarově nějaký pán Tas ze Šarova („de Sarrow“), který toho časů jistotně mezi znamenitější šlechtou se pokládal, poněvadž (1349) zapsán jest za svědka na dvou majestátech krále a císaře Karla IV. (Cod. dipl. Mor. VII. 684, 689).

K roku 1360. zpomíná se Jana ze Šarova, kterému manželka jeho Klara z Opatovic véno zapsala na

Trutmanicích, kdežto on ji na 10 láněch v Hradšovicích a na půl mlýně obvěnil. Janův tuším bratr byl Oneš ze Šarova, který téhož roku manželce Marketě 10 hřiven věna zapsal na druhé polovici Hradšovic i mlýně (DZO 701, 739). Tento Oneš r. 1382. pohнал Vítka z Březolup ze 100 hřiven, že jeho bratr Janáč nájezdem učinil mu škodu na statech (Půh. I. 63) a zůstavil po sobě tuším jen dceru Annu provdanou za Kašpara z Kotojed. I poněvadž tedy něměl komu poručiti zboží svého sstoupil se svým zbožím s touže Annoú a se zetěm Kašparem. Když pak před r. 1404. zemřel, synové tuším jeho bratra Čeněk a Oneš ze Šarova dali sobě zboží strýcovo vložití do desk dříve, než Anna a její manžel ten sstupek zapsati dali.

Proto nastala z toho pře, nebo Kašpar z Kotojed žádal, aby mu vydali polovici Šarova, Hradšovic a Loščic a jednu hřivnu platu z Nedachlebic a z Újezda (který odtud tuším Hřivný slove).

Dvě léta později (1406) učiněn panský nález, že Čeněk (i na místě bratra) jest práv, poněvadž si to zboží dal zapsati dříve. Tehda měl Šarov svou faru!

Tento Čeněk maje za manželku slečnu ze Závořic nabył s ni také tam nějakého statku; dopustil se ale r. 1407. neslýchaného skutku, že byv žalován od p. Heralta z Kunina města půhončího, který mu tu žalobu měl dodati, kázal vsaditi do vězení (půh. I. 239).

L. 1411. pohнал pana Albrechta z Lukova, že mu drží 6 lánů a tři krémy v Březolupích (tamť. 375).

Pan Čeněk ze Šarova účastnil se velmi znamenitě rozbrojů zemských vstoupiv do služby se svými tovariši pod hejtmana markrabím Joštem v Hradišti ustanoveného, Zicha, z Nedachlebic. Kterého potom r. 1414. pohнал před právo Olomucké: „an mě přijav s tovariši mými slibil mi za škody státi a já potom poražen i s tovariši škody velké vzal, a když jsem jeho upomínal, jak mi slibil, neučinil.“ Týž pan Čeněk téhož Zichu z Nedachlebic pohнал ještě z jiných skutků, předně že on Zicha jeho Čenka vyvedl z držení Lhoty nad Hradšovicí, kterou jakožto poručník za sirotka Jana ze Lhotky po 3 léta byl spravoval. Za druhé téhož Zicha a také Beneška z Dlouhé Vsi pohнал p. Čeněk (1414) v tato slova: „Čeněk ze Šarova pohoním Zicha z Nedachlebic (Beneška

z Dl. Vsi) de centum marcis gr. (ze 100 kop. gr.), že poslal na mě své sedláky z Nedachlebic a své střelce, tu jsou přihnali na mů dědinu a mně pých učinili a mé chudé lidi bili i stříleli na ně, dvěři vyrubovali a hledajíc jich v jejich domích a jednoho jsou jali a ten jest veden na Beneš-kovo zboží a toho drží u vězení“. (Tamt. II. 418—9).

Žil-li též Čeněk ještě roku 1437. a nebo byl-li to též, který se t. r. píše z Lanškrouna, nevíme; taktéž nelze povědět, který to byl pán ze Šarova, jenž r. 1447. byv pohnán ze 100 kop groší před soud se nepostavil, z čehož odsouzen jest a statek Šarov přisouzen jest panu Arklebovi z Kunovic, který také v neděli po sv. Jilji (1447) na to zboží obyčejem zemským uveden byl. Ovšem nezdá se, aby p. Arkleb to zboží na dále byl podržel, poněvadž na potom zase na Šarově seděli rytíři Šarovci ze Šarova, kterých rod tuším až do 17. století, nejdéle na Opavsku, kvetl. Šarov držel do r. 1532. pan Jakub ze Šarova, který toho roku tvrz a *pusté městečko Šarov* i díl Zlamaného Újezda prodal p. Václavovi Tetourovi z Tetova a na Malenovicích. (DZO. 23. 15.). — Okolo r. 1590. a ještě r. 1600. pustá tvrz a pustá ves Šarov vyskytuje se ve zboží Březolupském. Kterak a kdy holý Šarov nepochybně ještě pustý dostal se k Napajedlům, nelze povědět; možná však, že se stalo již za panování prvního p. z Rotalu, poněvadž po bitvě Bělohorské dluh pana Hons Jakuba z R. Václavovi Losínskému (Ullersdorferovi), držiteli statku Březolupského, povinnovatý konfiskován jest. (Viz str. 67.) Snad tedy již tehdy poustka Šarovská připadla k Napajedlům.

V kterou dobu nové osazení Šarova spadá, těžko uhodnouti; dosud víme že r. 1715. žilo tam teprve 91 obyvatelů. V ty časy bylo u Šarova mýto, nebo píše se r. 1708. z Vizovic úředníkovi Napajedelskému, že lidé objíždějí „Š a r o v s k é m ý t o“. To by byla jediná stopa, že Šarov patřil k panství Napajedelskému; v popisech panství Nap. okolo r. 1650. sepsaných o něm ani zmínky.

4. Seznam jmen polních, tratí a luk.

1. Jména podle někdejších držitelů:

V 17. století: Štěpnice Hedbavkovská, Prohrálovská za zámkem; kopaniny: v Jastrábi Vymětalovská, Černovská, Skrabánkovská, Jaroslavská, u dráh nad Zubkovú; role pod stráňú od žebračky Kolaříkovská. V 18. století: role: Ovčákovská, na Alenkovsku Grmelovská, Latuška (Latuši seděli v N.), Škrívanovská, Večeřovská, Kučůvka; Kopaniny: Stynkovská nad Svatojanskou, Malinová, Kaflunkovská, Jankovská, Tomášovská, za Moravú nad Jankovským, Latuškovská v Jastrábi, Vejhovská, Kolaříkovská; štěpnice: Chyterkovská, Suchdolská na kopci, nad zámkem Bachmanovská; nívy: Bachmanovská u Hlasova, Fojtikovská u rybníka; úhor Večeřovský; padělek Prendlíkovský*).

2. Jména různá:

V 17. století: pod dubovú u stodůlky, půl žlebku, nové podsedky (1696), sklep za panským pivovarem (1697); v 18. století: Svatojanka, půl Titěža, zahrada pod starou horou, štěpnice u tihelně, mlýn Bakoš, líku v luhu u Konopného jezera, ohrada v Jastrábi, u Křívej lípy za sušárnú, role nad dráhami za Moravú, role protiv sudnici u dráhú ležící, kopanina na Makovej, kop. nad horama, pole v horním poli na mezicestí, nívky u Prusínek, louka v hlínských, role nad Slaným, role v luhu, nívka nad židovským rybníkem, u strži v Židech, v stráni, v Titěži, louky záhorky, kopanina Rovenka, Burov, orací louka, louka sražená pod židy, podsedeck na zábrani, trávník u starých luk, vinohrad na rúně u hrubej rozkoruše, role na Hrušovej, pod stráňú na žebračce pastvisko (nyni cukrovar); pastviska: hajný, Lůžko, pod Židy; klínek na oracích při Rusatíně, vinohrad na Radovanech, chmelničí.

*) Prendlík byl důchodním ok. 1683—1693 —.

5. Statistické přehledy z let 1640,

<i>Jméno</i>	z roku:	obyvatel	rodin	domů	jiter pole
Napajedla	1640				
	1715	1366			
	1777	2255	442	378	2220
	1787	2305	448	392	
	1791	2293		394	
	1834	2389		412	
	1869	3041		522	
	1880	3404 *)	851	568	
Alinkovice	1640				
	1715	726			
	1791	1132	233	225	
	1834	1273		248	
	1869	1619		333	
	1880	1750	494	369	
Jankovice	1640	ještě nestály			
	1715	333			
	1791	500	109	100	170
	1834	613		114	
	1869	657		133	
	1880	722	189	141	
Košíky	1640	ještě nestály			
	1715	218			
	1791	400	78	78	50
	1834	499		94	
	1869	591		113	
	1880	612	158	123	
Kudlovice	1640				
	1715	450 *)			
	1791	456	92	89	400
	1834	566		99	
	1869	639		130	
	1880	687	187	142	
Kvítkovice	1715	201			
	1791	307	60	47	450
	1834	374		55	
	1869	391		60	
	1880	419	89	66	

1715, 1777, 1787, 1791, 1834, 1869, 1880.

luk	vino- hradů	celolánů	polo- lánů	čtvrt- lánů	pod- sední- ků	prstých	P o z n á m k a
400	25	—	36	10	128	32	Na záhumení bylo 35 podsedků.
			30	18	130		*) Z těch bylo 3284 kat., 10 protest., 108 židů, 2 bez vyznání; 199 něme- cké, ostatních 3179 česk., 1 polské národnosti.
					36		8 podsedků malých.
100	20	11	3	—	18	2	Novosadníků několik. *) I se Sušicemi.
100							

<i>Jméno</i>	z roku :	obyvatel	rodin	domů	jiter pole
Otrokovice	1715	294			
	1791	600	116	98	500
	1834	825		129	
	1869	960		151	
	1880	1070	254	179	
Šazovice	1715	159			
	1791	294	54	43	300
	1834	321		53	
	1869	383		59	
	1880	454	100	81	
Spytinov	1640				
	1715	489			
	1777				
	1791	658	137	112	500
	1834	730		131	
	1869	957		182	
	1880	1028	289	202	
Sušice	1640				
	1715				
	1791	160	33	31	100
	1834	185		35	
	1869				
	1880	240	60	48	
Šarov	1715	91			
	1791	191		39	
	1834	234		46	
	1869	252		48	
	1880	271	68	55	
Topolné	1640				
	1715	390			
	1791	949	168	156	750
	1834	964		175	
	1869	1130		210	
	1880	1250	306	223	
Žutavy	1640 ještě 1715 nestály				
	1791	528	115	110	110
	1834	580		120	
	1869	589		133	
	1880	651	182	142	

luk	vino- hradů	celolánů	polo- lánů	čtvrt- lánů	pod- sední- ků	pusých	P o z n á m k a
80	20		20 16	— 12 *)	28 29	10	*) Pro zůstatky a každé jiné vsi paměti hodno jest, že těchto 12 čtvrt. vzniklo z polol.; při tom vzniklo ještě 23 domků bez pozemků na ob. pozemcích; konečně do r. 1807. ještě jiných 20 domků takéž bez pozemků. Do tohož r. přibýlo sice o 2 polol.; za to však i o 4 čtvrtinky.
70			4	—	9		
200			24	18	15		
							Část těchto dat zvláště pro rok 1715. mám od posl. p. Skopalika.

DOSLOV.

Přehlednuvše na mysli události námi vypravované bez odporu vyznáme a laskavý čtenář s námi, že Napajedla dějinami svými jsou městečkem naskrze českým; všech oněch bouří, všech těžkostí, válek a soužení a také všech vášní, jež zmítaly druhdy celým národem naším, také všech radostných chvilí stali se účastni Napajedlané. Počínaje od nájezdů Matěje Trenčanského na Moravu činěných, jimž král Jan konec učinil, války husitské, boje Matyášovy s králi Jiříkem a Vladislavem, hrůzy války třicetileté, Švédská vojna, Turecké nájezdy i Pruské války i se všeckou tou bídou, jakou nosí válečná pochodeň: všech těchto hrozných událostí i s děsnými jejich následky Napajedla byla bezprostředním účastníkem, jakož svědčí jejich vypálení nezbytné při dvojnásobném dobytí tvrze v čas husitských válek, třetí vypálení od vojsk Matyášových, čtvrté v třicetiletou vojnu, páté v čas válek pruských.

Než na tom není dosti: stojíce věrně k městu materskému Hradišti Napajedlané v čas nebezpečný dovedli také podstupovati útrapy nepřátelské za své zeměpány, jednou za krále Jiříka, po druhé za císařovnu Marii Terezii, kdež pomáhali nepříteli porážeti. A nejkrásnější svědectví o neoblomnosti vlastenecké oddanosti k zeměpánům podávají nám selské bouře na Napajedelsku. „Jest od jasnosti Císařské, aby“ drželi jedni za celou obec“, řekl úředník, a bez odporu — trpěli.

Dočkali se i nejedné radostné chvíle: Když od velikého panovníka Karla IV. otce vlasti dostali znamenité nadání, když vítali ve svých branách krále Vladislava, když vítali vojska krále Soběského, jež měla na vždy jak Napajedla tak celé mocnářství osvoboditi strachu Tureckého.

Pomníme-li pak na pány Napajedelské, nemluvíc o zeměpánech, kolik to znamenitých, statečných a velkomožných mužů nazývali Napajedlany pány svými, ano i svými rodáky! Pan Heralt z Kunina města, Dobeš z Tvorkova, rytíři Papákové, pan Arkleb z Boskovic, Pavel, Václav a Frydrych z Žerotína, Zdeněk z Vartenberka, Vilém z Roupova, Václav Mol z Modřelic, Jan a Antonín z Rotalu jsou jména do dějin na vždy zapsaná, s nimiž se pojí skutky i pro člověčenstvo památné.

Za těchto panů byly i jiné časy! Vedle velkomožných úředníků panských, páni radní odění ve velebná roucha sondili i nad životy lidskými a prauýř se šibenicí byl věstitelem jejich velké moci, kteréž se rovnala i samospráva. Fojt se svým právem byl předním soudcem, vědom toho, že spravedlivost vykonává na místě a jménem zeměpána.

A páni „horníci“ i oni vykonávali svůj hrdelný soud, když se vyskytl zhoubce vinohradů. Vzácné jejich horenské právo a zřízení plno jest zajímavých stránek tak jako řád tovaryšský.

Konečně cechy představují nám bratrstva jako hradbami uzavřená a obmezená, pečující jednak o rozkvět řemesel, jednak o prospěch domácích řemeslníků. „Jeden za všechny a všichni za jednoho“, bylo heslem toho věku, kterým se spravovali jak řemeslníci, tak měšťané, jak poddaní, tak i vrchnost: člověk domácí měl vždycky předeck před cizím; člověka z panství ujímali se všichni, i vrchnost: nedali mu křivditi, ano když bylo třeba, celá ves, celé panství podnikali „vojny“. Z téhož pohněti vyrostla i ona odhodlaná trpělivost, že jednotlivci podstupovali muka za celou dědinu! Kéž by se potomci nikdy zahanbiti nedali od svých předků, co do svornosti, a co do lásky jeden k druhému, nebo kdyby neosvědčovali náchyllosti ku svým vlastním, kterakže by mohla vzrůstati láska k domovině širší? Kterak by vzkvétalo vlastenectví, jež jednotí národy a staví veliké říše?

Ukazatel věcí.

akcíz 159.
altýř 87.
appellace v Praze 117—20.
arešt 149. srovnej tresty.
artykule cechovní 57 násl.,
84; 105—10; artyku-
lové generalní 143.
bankart 63.
bažanty 46.
bednář 133.
berně JMČe 114.
bířic 110.
blázen 28.
bolestné 132.
boudy 101.
bradoškubina 132.
brány 17, 147.
broskví 100, 115.
brtnické právo 39.
Cedule měsíčné 91. ced.
mýtní 85.
cech vyšší 57, ševcovský
57—9, 84; řeznický
105—110, 143; hrnčíř-
ský 143; krejčířský 143;
společný 143; tkalcov-
ský 143; kožešnic. 156.
cechmistři 57, 84, 105 až
110, 145—6.
cechovní artykule od C.
Rudolfa stvrzené 105;
viz artykule.
cechovní komisář 131, 145.
cikáni 60. v hospodě 138.
cimbál 12.

Čarodějství 122 brání ohně
k čarám 123.
číslování 155, 160.
ďaň z hlavy 36, komínová
a lanská 141.
ďávky (viz pastevný oves.
pastevné slepice, vejce,
příze) 79, řezníků na
loji 140.; žalud 76.
defalgací 112, 113.
desátek vinný 39. 41. 54,
skopné 80; z dobytka 80.
dělo 81. 115.
dobytky prodávané 92.
domluva = handl 125.
domluvení = porovnání
121.
drábova služba 137.
drejlink vína = 2 bečky 39.
dřevěné náčiní dělání 80
= neckaři.
drevní platy 47. 61. 78 srv.
ovsky dřevní a ospy.
dříví stavební a palivo 26.
29. 34. 77. 61. 66. 64.
80. 88, kradení dřeva
115.
dvořísko 114.
dvory poplužné 64. svob.
dvory, podsedky a domy
65. 66. 67. 69. 77. 86.
88. dvořáci svobod. =
drob. šl. 64. 69. 86. 113.
114. 116. 134. 155.
džbáný cechovní 144. 156.

erb 10, na hranečniku 156,
na hospodě 154.
exekuce nad Valachy 82.
83.

fara 81. 91. 135, 175—7.
farský hřbitov 60.
fisiky (zbroj) 105, 115.
fojt 33 = soudec = sta-
rosta = rychtář.
formani 92.
foršpon 104.
fortaši 163 n.
frejunky (vinné) 39, 106.
110; na frejuncích laci-
něji se prodává 107. fre-
junkový vinohrad 100.
funtý 107.

hejduci 85.
hejtmani pauští 128—133;
hejtm. markrabský 181.
hladomorna 132.
hoďiny 12. na cel. orloji
106.
hody a bitky 114—5.
hofer 106—110, 159 srv.
robota hoferská.
hony a ščvání 54. cf. te-
nata zvíř. 28.
hora = hory = vinohra-
dy 95.
horenská přísaha 96, ho-
renský písař 95.
horní konšelé 95.
horný = kopač = horník
94.
horný starší 95—103 =
horenství starší 96.
hospoda = šenk = šenk-
houz 64 81, 87 (na sto
koní), 91—2, nájem

(137—8); proděj pan-
ské hospody 159. zákaz
chodit pit na cizopanské
hospody 91. řád hospod-
ský 137—8.

hospoda cechovní = slavná
= herberge 146, 149.
hospodářství 90—3, 110,
159.
hostinkování 104 srv. sva-
čina.
hostinští lidé 109.
hotař 94—103, zbroj ho-
tařova 104.
houfnice 28, 62.
hra v karty, kostky, ku-
žilky 138.
hranice 28. 55. hraničná
znamení 132, 138.
hranečnický 116, s nápisy
122.
hromady kvartální tova-
ryšů 147.
hruška Polka 125.
hůlka 148.
husi 108.

ohmelnice pustá 87.

invalid 9, 130.

jablka syrová 76, ovoce
sušené 79.

jarmaky = frejunky 84.

jatka = lávka = masný
krám 123, 140, 143.

jubileum 50leté 171.

kalvarie 136.

karabáč a pouta 132.

karabiny a pistole 105.

kat = mistr popravec 116,
122, 164. útraty na kata
117.

káva, konec stříbrná na kávu 138.

kazatelé bratrští a jich platy 51—2.

kláda 12, 123.

klučování lesů 41, 48.

kníha dobrovolných poddanství 110, 130; horenská 94, vklad do ní 94; knihy horenské = zřízení hor. 95, 97; knihy ortelní 96, 104; kniha fojtovská 121 srv. rejstra; gruntovní 129; sirotčí 131; výhostů 130—1.

knoprecht (peníz) 146. 153.

kobyly 142.

komíny 132, 141.

komise lanská a komínová 141.

koně k dělům zabrané 81.

konfessi bratrská 50, 60.

konšel horenský 95.

kontribuce 113. 113; kontribučenské knížky 160. násl.

kopači = horníci 39. 94.

korouhev a postavníky 109

kostel zapadlý 55; 88; 135, 142; k. správa 86.

kovář 110, 133.

křídla rejterská 105.

křížky místo pečeti 162.

kůl 43.

kunšoft 145, 149.

kup 123; srv. smlouvy.

kupci polští 81.

kuše = lučiště s krabicí 105.

kůže 84. 92.

lán role 64. do lánu potahovati 112. 114.

lanská daň 141.

lázně 10, lazebník 132.

lesy zeměpanské 25. 64. srv. dřevo, dřevní pl.

ležení 65.

lhota na štěpnice 32, vinohradská 39, na zdělání podsedků 41, novosadníkům 80. 83.

list uhořelý 25. 35, zkažený 78; od rodu 57. 108. 108. 126. 145. mistrovský 144, od řemesla 57. 107.

loupežníci 110.

lovci Stříbrnští a Lubenští 33 = soudci.

lovecké právo 33. 42.

lože šatů = peřiny 124.

majestáty 16, 25, 29, 34, 56, 61, 71, 137, 170.

manství 21, 23.

máslo topené 137.

maso 105—110 (nehodné, syrové, peč., vař., droby, játra, jazyky; husi; nošení na trhy, prodávání; slaniny, „peizunk“).

matriky 176.

meč katův 116—7.

„míle“ 59, 106.

„mírná zem“ 28.

míška = vepř 110.

mlýn 21, 47, 64, 81; svobodný 114, 137, 170; mlynářům výpalné ulož. 139.

mostky na hatěch 48.

mučení 18. 19. 117—9.

mušketa 110.
 mydlář 135.
 myslivec, služba jeho 137.
 mýto 20, 21, 64; z ovoce 115; přetahování mýtem 92.
 mýtní cedule 85; písař 10, pomocník 85; rád 85; mýta ze soli 136, mýtné 136.

na cestě najdení = ne z počt. lože = nemanželský 122.

náhrobky 44. 45.
 nájezdy 28. 182.
 nájem hospod, dílen 137. 138.

nálev vína 169. viz šenkování.

nálezy právní 18—9, 42, 43, 63. 120—1.

nápis = adresa 43. 75. 119.

nápis náhrobní 40. 51. srv. náhrobky.

nápisy na peč. 59. 65. 110, 128. 143. 156.

nařknutí 122.

naučení u vrchního práva 118. 119 a j. platy za naučení 119.

neckaři 84.

nekatolíci vyloučení z cechu 84.

němčina 138, 165.

„neulázeti“ 138.

novokřtenci 84.

novosadníci 83. 84. 93—4, 111.

Obili tvrdé 129.

oblouky (révové) 102.

obnova úřadu 132. 161.

obrajti 160.

obstávka 85.

obyvatel 65.

odkaz (por.) 136.

odmrt 17, 29, 34, 61, 64, (plat 78), 88.

odpros na právě rychtář. 122—123.

odpustky 153.

odpuštění = výhost 28.; tovaryšům 131, 150.

odvolání od hor. práva 85; k císaři 76.

ofěra 58, 84, 109.

okresní soud a hejtm. 172.

olejna 87; olej 87, 137.

ortel = viz nález.

osady pusté 85. 86.

osel 132.

oskoruše 115, 123.

osvobození od platů a ospů 114.

ospy pastevní a dřevní 77. (viz platy).

„otcové“ 84. 110. 116. srv. „synové“.

otroctví 89.

ovocný měch 89.

Padělek 129.

palečnice 117—8.

pálené = kořalka 92.

pálenice = palírna na 2 kotly 87, 136—7, 172.

palíč 42.

památka rebelije 110.

paměti lidské = památníci 55.

pan otec, paní matka, pan bratr, panna sestra 146, 148.

panství své vlastní = majetek 37.

pásek stříbrný 124.

pastva, pastvisko 60—1, 83, 91, 154; = compassum 169; pastevný oves 50, 61, 77—8, 93, 168; pastevné slepice 50, 78, 80; srv. ospy a dávky.

patent robotní 157—8.

pečeti cechovní 59, 110; panské 65; města Hrad. 110, Napajedel 128 srv. nápisy.

pejzunk (beizung?) 108.

peníze: široký groš český 97; moravská kopa gr. českých 99; peníze bílé 95 násl.; zlaté R. 84; na handl 46.

pevnost = šance 168 násl. písař mýtný 10; horenský 95; obecní 95; kontribučenský 113.

pivo přední a ředina 137; pro lid Denemarský 115; pivovar 52, 64, 81.

platy a ospy 32, 41, 53, 55, 76—8, 159; rektorské 178; dřevní 159, 169; platy ouroční 80, 138; zasedělé 92—3; domovní 159; gruntovní = zemní 79; za nepité víno 61, 154, 159; z kopanin 49; za od-mrt 159 (viz tento); za nebrání sirotek 49, 80; od sirotstavění 110; nájemné 138; za naučení vrchn. právu 119;

za tovaryšské jméno.

plesník 110, jeho služba 87, 137; střelné jemu dávané 110.

pobratí na pány 59.

podací kostelní 64.

poddanství 130—1, 138, 139, srv. robota a platy.

podsedek a podsedníci 70, 114.

pohřby 10, 51, 56; cechovní 58, 151.

pokladnice matka = loda = cechovní 143, 147; mýtní 85.

pokuty cechovní 57—9, 84, 106—10, 147 násl., pro rozliti nápoje 147; za nepozdravení 148, 152; pro zlořečení 149; pro „hauzirování“ 149; pro nadávky 152, pro svádu 153; na falšování nápoje 138; na šterery řemesla 59; pro nesprávnou váhu 107; vinohradní 101—4; rychtářem „zalomené“ 121, 123; od hejtmana ustanovené 132—3; pokuta „stará“ = bití na záda 152.

pomoc k stavení 54.

poroba selská 32, 34—5, 71—9.

poručenství 125, poručník 22, 28, 41.

pořádka 39, 40 srv. šenkování; řeznická 108, 110.

posel právní do Prahy 116, 119.

- postavač 149.
 postavničky 109.
 povinnosti cechovní 57.
 nejmlad. mistra; šenkovní 78.
 povodně 172.
 povozy (viz robota).
 požár 25, 35, 55, 89, 113, 155.
 požár = spálené místo 72,
 požárník držitel požáru 74.
 pranýř 120.
 prasata 75, černý dobytek 124.
 „právo“ = peníz od práva placený 96.
 „právo“ = bulava 121.
 právo hrdelní v Napajedlicích 116—121, v Tovačově 63; v Hradišti 18, 116; vrchní v Brně 18, v Olomouci 63, v Hradišti = tribunál 121; Tlumačovské 121, Zlínské 117; právo lovecké 33, 42; horenské v Stříbrnicích 40, Napajedelské 94—102, Strážnické 95; brtnické 39; rychtářské 121—3, 149; právo saské 63.
 preshaus 101.
 přídomek šlechtický změněn 114.
 přijímání těla 58, 109.
 příměňky = nábytek dvořáků 66—7.
 přísaha horenská 95, 118.
 přísedníci řádu tovaryšsk. 146 násl.
 přísloví 128, 160.
 příze 54, 79, 80, 111 srv. dávky.
 propuštění od mistra 108.
 proviant 82, 104, 115.
 psinec 170.
 purkmistr 84 (rozdíl od fojta 121), 14—7; starší 128, mladší = vicepurkmistr 128.
 purkrechtně osedlý 95, rejstra purkrechtní Sušická 64.
 pusté grunty a vsi 79, 86, 88, 90, 110; osazování poustek 130—131.
 rebelije tovaryšů = stávka 149.
 referáty = relace o statcích 91—2.
 regent vrchní 129, 135.
 regulování Mor. 136.
 rejstra platební vyměřená od lovců 33.; purkrechtní 64, sirotčí 96.
 rejtar 92.
 reversy 71, 79.
 robota 47. koňská a pěší 48, 54, hoferská 138, řezníků 140; určitá 71, k mlýnu a mostům 111, 139, 157.; robota o své stravě 54; plat za robotu 71; odpuštění platů 111; slevení roboty celotýdenní 111; 139, 168; vytahování z robot koňských 133; dřevo roubati 50; povozy 53, 54, 79, 139. (oračka, hnůj, zelí, konopí, hrách, řepa, klčovatí, seci, hrabati,

- žiti a j.): 48, 49, 79, 158, 171 atd.
- rok o rozepře 43; před právem hor. 95—102; zavilý 96.
- role skupování 112.
- rosaty (růžence) 109.
- rošt (upálení) 103.
- rukavičky 148.
- rukojemství za pána 43, 65; za tovaryše 131, za hospodáře 130.
- runy (sviselné) 101 násl.
- rybník 22, trestný 86, pustý 87; 91, 92, 133, 136.
- rybáři 87; ryby: ploské české kapry 136.
- rybářské náčiní tvrditi 137.
- rychtář 18, 106; podrychtář 88.
- Řemeslo** ukazovati 58 = mistrovský kus 145. od řemesla list.
- řezníci 140, jich cech 168; pozbyli práv cech. 169, nařízení týk. se řemesla řezn. 170; srov. dávky řezníků, roboty a jatky.
- Sanytr** 137.
- sekrýty 121, 145.
- sesutí 64.
- silnice 91—2.
- sirotci 49, zběhlí 64, 90; sirotčí knihy 131; sirotčí role 112; nebrání sirotek na horu 80. sirotky stavěti 110.
- skopné (viz desátek).
- skrýše před Tatary 89, na vzácné věci 90.
- slepice 53, 54, 93, 168, s vejci 64, 79 — srov. dávky.
- služba šlahařova, vinopalníková 87, drábova, myslivcova, plesníková 137.
- smlouvy kupní 66, 67; nájemné 137; svatební 124.
- soud horenský 96.
- splyvnost Moravy 88.
- spisování domů zemské 90 srov. popisy panství 91.
- starosta Lubenský a Stříbrnický = fojt Nap. 33.
- starožitnosti (mlaty, kord, zlaté peníze) 16, 31.
- strava = vaření 137.
- sstupek 38.
- střelné plesníkovi placené 110.
- střelci v Ostrově 138.
- sůl 136, mýto ze soli a pašování soli 136, špích soli 137, solař, solárna 10.
- supplikací k pánu 111, k císaři 157; k hejtm. zemsk. 71—7.
- svačina 57. 58, (řeznická) 107. 108. srov. hostinkování.
- svatba Jelač. 174.
- svědomí 44 (náhrada svědkovi dle zřízení zemského), 65, 128.
- svobodníci 69 = loupežn. „synové“ 105. 110. srov. „otcové“.
- sýpka 12. 13.

šacování 69, 140. cf. vý-
palné.

šenkování vina panského
78, 88, na pořádku 110
srv. nálev.

šenkýř 110. 117 srv. ho-
spoda.

šerhovna 161—4, 167.

ševcovské dílo červené a
barevné, ševcovský cech
viz 59.

šibenice a kolo 33, křtění
šibenice 117.

školy 177—9.

šlahář 87.

šlechta drobná 65, 67—9.

špích soli 137.

špitál 11, 53, 106.

štěpnice 32, 69, 129.

šuby karmazinové 105.

švančara 115 = obušek.

švejcar 137.

tabák (kuřlavý, šňupavý,
fabrika, sklad, pašování)
138, 160.

tenata zvířecí 28.

titul „vysoce“ urozený
86; 43.

tovaryš starší 146 násl.;
mladý 148.

tovaryšské jméno 148,
150; tovaryšský pořá-
dek 146—53.

trakače 136.

trdlíce 132.

tresty srv. pokuty: utěti
palce 19; 42, 43; bití
po stehnách paliců 161,
167; vinohradní 103,
na hotaře 103; trestá-
ní panské 72, 74, 132—3

(oslem, trllicí, karabá-
čem, pouty, vězením);
vymrskání metlou 63,
117, 120, 123; věšení
za žebra 163; zakování
do želez 161; upálení
= rošt 42, 103; tresty
rychtářem ustanovené:
arešt, práce při sýpkách
123; tresty na řeznické
mistry 108, 170; ce-
chovní 147 násl.; pro
pašování tabáku 160;
pro neplac. kontribuce
113; pro bití podrych-
tařího 88; pro neženění
133; pro opilství 147.

trhy v Napajedlích 137.

tribunál v Hradišti 121.

truhla mýtní 85, horníků
95 srv. pokladnice.

tvrz Nap. 8, 16, 20, 21,
26—8, 31—2, 36, Za-
hlenická 81, Otrokov-
ská 86.

uhlí dřevěné 80.

úhory 158.

umění svobodné 54; liter-
ní 63, 85 (psání).

únos ženy 42.

urfed 120.

úřad hejtmanský 128 násl.;
úřad horenství staršího
96; obecní 124—7. ob-
nova jeho 132.

váhy řeznické ohledání
107, pokuta na nespra-
vedlivou váhu 107.

vachtmistr garnisony 136.

vandr 131, 147—149, 150.

vápenice 92, 115.
 včelín 67.
 vdání = dání = spolek 96.
 vejce 79 srv. dávky.
 vesnice zaniklé 22, 23,
 nové 70.
 velikonoční vůl 107.
 věno 124, markrabinek
 20—1, ze svob. dvorů
 114.
 věž 51, 136.
 vidimus 78, 128.
 vinčour 99.
 vinohrady 39, 60, 69, 94.
 102, vinohrad frejun-
 kový 100; vinohradské
 všeobecné zřízení pro
 markr. mor. 104.
 visitací generální lánů 90.
 vkupování 130.
 vlna 92.
 volba biskupa 33.
 vojny 16, 24, 26—28,
 30—2, 61—3, 67—9,
 78, 82—3, 89—80, 139,
 140.
 „vojna“ 114—5, 134.
 vojáci a invalidové 130,
 167.
 vojenské marše 111, 112,
 110, lidu Denemar. 115.
 worzad i neworzad 40.
 vosk za pokutu do cechu
 57—8.
 vražda 43, 63, hotařova
 103, 111.
 vrchnostenské právo k sv.
 dvorům 114.
 „vůle“ 37.

vůz a koně 28, vozy polské
 105.
 vydra 133.
 výhosty 130—1, zemské
 a mladíkům stud. 135.
 výměra 159.
 vymrskání cf. tresty.
 výpalení 69, 71.
 výpalné 139—4 = šaco-
 vání 140.
 výpis z hor. knih 95.
 vyšetřování soudní 118—9.
 Zábój 87.
 základ 67; 116, 123, 131.
 zakládání osad 83.
 zalidňování panství 83.
 zámečnické náčiní 125.
 zámek starý 142.
 záповeď gruntů 44.
 zástava panství 55 = fant
 129.
 zběhové selští 34, 125,
 133—4 sirotci 64.
 zbojníci 138.
 zbor 11, 60.
 zbraň (šavle, pika, střelky)
 89, 105.
 zemní 101 (daň).
 zločiny 117. vražda, otrá-
 vení 121.
 zloděj 42 (mučení zloděje),
 138.
 zvony 115.
 Žalud 76, 77, 92.
 železnice 172.
 ženění (tresty pro neže-
 nění 133).
 Židé 84, 87, 92.

Pisemnosti české ve spis tento pojaté:

majestáty krále Ladislava 29, Vladislava 34, Rudolfa II. 61.

listy nadační: Václava a Diviše z Zahradky 32, Diviše z Zahradky 36, Václava z Žerotína 39, Pavla z Žerotína 41, Frydycha z Žerotína 47, 48—9, Jana Jetřicha z Žerotína 50, bisk. Vilima Prusinovského 54, bisk. Stanislava Pavlovského, Václava Mole 61, 64, Jana z Rotalu 78, 80—1, Karla Podštackého z Prusinovic 114.

listy správní: 64, 67, 69.

listy posilací: bisk. Vilima Prusinovského 43—5; měst. rady Nap. 68—9; kard. z Ditrichštejna 72, 176.

list od rodu 126—7; list mistrovský 144—5. kunšoft 145.

kup 125.

nálezy soudní a ortele: Brněnského práva 19, Olomuckého 63, appellate Pražské 120, zemského soudu 60, práva napajedelského 121; rozsudky práva rychtářského a hejtmanského: 121—3, 132—3.

noviny písemné 61.

nápis y náhrobní: 10, 15; nápis (adresa): 43, 68, 75, 119; nápis y na pečetech: 59, 65, 110, 128, 143, 156, na cechovních džbánech a na pokladně 144.

odpuštění tovaryše na vandr 131.

paměti 121, 125—156, 117.

řád mýtní 85.; řád tovaryšský 146—153.

referáty hospodářské 91.

reversy 79.

smlouvy svatební 124; smlouvy nájemné 137.

supplikací („stížně“) a memoriály; 71—77, 111—112.

resoluce na supplikaci 75, 113.

vidimus (úryvek) 90.

urféd 120.

zápis dobrovolného poddanství 130.

zápis ze sirotčích rejster 90.

zřízení horenské 94—104.

zřízení cechovní: artykule cechu ševcovského 57—9, 84; řeznického 105—110.

žádosti k úřadu hejtmanskému 130.

resoluce hejtmanova 128—9.

pamětní spis sedláka Spytin. o selské vzpouře 160.

Oprava chyb.

Na str.	6.	řádek	16.	čti :	Paprocký	místo	Poprocký
" "	8.	"	1.	" :	Napajedel	"	Napajedla.
" "	57.	"	8.	" :	Heřmana Štávon- ského z Čechtic *)	"	hejtmána Slavo- ského z Čech
" "	63.	ř. poslední	" :	o	hory hříběcí	"	a hory hříběcí
" "	65.	"	26.	" :	panské rody	"	panské rady.
" "	73.	"	10.	" :	a i	"	a ji
" "	78.	"	9.	" :	Kralicích	"	Kralilich.
" "	78.	"	11.	" :	Čechovicích	"	Ořechovicích.
" "	145.	"	24.	" :	ozdobenému	"	ozdobeném
" "	147.	"	17.	" :	šesti	"	šesli

Ostatní chyby smysl nerušící — pokud nejsou podmíně-
nesprávnostmi pramenů samých — račiž laskavý čtenář omlu-
vzdáleností tiskárny.